Orhan Pamuk

SESSİZ EV

CAN

5. BASIM

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ

Bu kitap 1988 yılında, İstanbul'da Özen Basımevi'nde basıldı.

1984 MADARALI ROMAN ÖDÜLÜ

SESSİZ EV
Orhan Pamuk

ROMAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Babıali Caddesi, Sıhhiye Apartmanı, No. 19/6, İstanbul
Telefon : 528 61 13

1. basım : 1983
2. basım : 1984
3. basım : 1985
4. basım : 1986
5. basım : 1987

Bu kitabın Türkiye'de yayın hakları, Can Yayınları'nca Orhan Pamuk'tan satın alınmıştır. (1983)

1

«Yemek hazır Büyükhanım,» dedim. «Masaya buyurun.»

Bir şey demedi. Bastonuna dayanmış öyle dikiliyordu. Gittim, koluna girdim, getirip masaya oturttum. Yalnızca mırıldandı. Mutfağa indim, tepsisini alıp getirdim, önüne koydum. Baktı, ama yemeğe dokunmadı. Söylenerek boynunu uzatınca aklıma geldi. Peçetesini çıkardım, kocaman kulaklarının altına uzanarak bağladım.

«Ne yaptın gene bu akşam?» dedi. «Neler uydurdun bakalım?»

«İmambayıldı,» dedim. «Dün istemiştiniz ya!»

«Öğlenki mi?»

Tabağını önüne ittim. Çatalını aldı, söylenerek patlıcanı karıştırdı. Biraz didiklédikten sonra yemeye başladı.

«Büyükhanım, salatanız da burada,» dedim, içeri gittim. Bir patlıcan da kendime aldım, oturdum, ben de yemeye başladım.

Biraz sonra, «Tuz,» diye seslendi. «Recep, tuz nerede?»

Kalktım, gittim, çıkıp baktım, elinin altında duruyor.

«İşte ya tuzunuz!»

«Bu da yeni çıktı,» dedi. «Ben yerken niye içeri gidiyorsun?»

Cevap vermedim.

«Yarın gelmiyorlar mı?»

«Geliyorlar Büyükhanım, geliyorlar!» dedim. «Tuz serpmiyecek misiniz?»

«Karışma sen!» dedi. «Geliyorlar mı?»

«Yarın öğleyin,» dedim. «Telefon ettiler ya...»

«Başka nen var?»

Yarım patlıcanı geri götürdüm, temiz tabağa güzelce fasulye koyup götürdüm. Fasulyeyi de tiksinerek karıştırmaya başlayınca içeri gittim, oturdum, ben de yiyorum. Biraz sonra, bu sefer, biber, diye seslendi, ama duymamış gibi yaptım. Sonra meyve, diye seslendi, gittim meyve kâsesini önüne ittim. Kemikli, ince eli şeftalilerin üzerinde yorgun bir örümcek gibi ağır ağır gezinmeye başladı. Sonunda durdu.

«Çürük hepsi! Nereden buldun sen bunları, ağaç altlarından mı topladın?»

«Çürük değil, Büyükhanım,» dedim. «Olgun. En iyi şeftaliler bunlar. Manavdan aldım. Burada şeftali ağacı kalmadığını siz de biliyorsunuz...»

Duymazlıktan geldi, şeftalilerden birini seçti. Ben içeri gittim fasulyemi bitiriyordum ki,

«Çöz!» diye seslendi. «Recep, neredesin, çözsene!»

Koştum, gittim, peçetesine uzanırken baktım şeftalinin yarısını bırakmış.

«Bari kayısı vereyim size Büyükhanım,» dedim. «Sonra, acıktım, diyorsunuz, gece beni uyandırıyorsunuz.»

«Teşekkür ederim,» dedi. «Daha o ağaç döküntülerini yiyecek kadar olmadım şükür. Çöz şunu!»

Uzanıp peçetesini çözdüm, ağzını silerken yüzünü buruşturdu, dua eder gibi de yaptı. Ayağa kalktı.

«Çıkar beni yukarı!»

Bana yaslandı, biraz çıktık, merdivenin dokuzuncu basamağında gene durduk, nefes aldık.

«Odalarını da hazırladın mı?» dedi nefes nefese.

«Hazırladım.»

«Peki, haydi,» dedi, daha da yüklendi.

Gene çıktık, son basamağa varınca, «On dokuz, şükür!» dedi, odasına girdi.

«Lâmbanızı yakın!» dedim. «Ben sinemaya gideceğim.»

«Sinemaymış!» dedi. «Koca adam. Geç kalma barı.»

«Kalmam.»

Aşağı indim, fasulyemi bitirdim, bulaşıkları yıkadım. Önlüğümü çıkardım, kravatım yerinde, ceketimi aldım, cüzdanım da tamam. Çıktım.

Denizden serin serin esiyormuş, hoşuma gitti; incirin yaprakları da hışırdıyor. Bahçe kapısını kapadım, plâja doğru yürüdüm: Bizim bahçenin duvarı bitince kaldırım ve yeni beton evler başladı. Balkonlarında, küçük, dar bahçelerinde oturuyorlar, televizyonlarını açmışlar haberlere bakıyorlar, dinliyorlar; mangalların başında kadınlar var, onlar da öyle, beni görmüyorlar. Izgaralarda et ve duman: Aileler, hayatlar; merak ederim. Kış gelince ama, kimsecikler kalmaz, o zaman boş sokaklarda kendi ayak seslerimi duyar ürperirim. Üşüdüm, ceketimi giydim, yan sokaklara saptım.

Hepsinin aynı saatte televizyona bakarak yemeğe oturduğunu düşünmek tuhaf! Ara sokaklarda geziniyorum. Küçük alana açılan sokaklardan birinin ucuna bir araba yanaştı, içinden İstanbul'dan yeni gelen bir yorgun koca çıktı, elinde çanta evine girdi, sanki haberlere bakarak yenilecek yemek için geciktiği için telâşlıydı. Yeniden kıyıya gelince İsmail'in sesini duydum.

«Milli piyango, altı gün kaldı.»

Beni görmedi. Ses de etmedim. Başı aşağı yukarı inip çıkarak lokanta masaları arasında geziniyordu. Sonra bir masadan çağırdılar gitti, eğildi, beyaz elbiseli saçları kurdelalı bir kıza piyango destesini uzattı. Kız ağırbaşlı seçiyor, annesiyle babası memnun gülümsüyordu; döndüm artık, bakmıyorum. Ses etseydim, İsmail beni görseydi, topallayarak hızla yanıma

gelirdi. Bize niye hiç uğramıyorsun ağbi, derdi. Eviniz uzak İsmail, derdim, hem de yokuşta. Evet, haklısın, derdi, Doğan Bey o parayı bize verdiğinde, ben yokuşta değil burada toprak alsaydım ağbi, derdi, ah, o zaman istasyona yakın diye orada alacağıma deniz kıyısında alsaydım Recep, ben bugün milyonerdim, derdi. Evet, evet: Aynı sözler. Güzel karısı da susar bakar. Niye gideyim? Ama bazan isterim, konuşacak tek kişi bulamayınca kış geceleri isterim ve giderim, ama hep aynı sözlerdir.

Kıyı gazinoları bomboş. Televizyonlar açık. Çaycılar yüzlerce boş bardağı yanyana dizmişler, büyük güçlü ampuller altında hepsi tertemiz parlıyor. Haberlerin bitmesini, kalabalığın sokaklara dökülmesini bekliyorlar. Kediler boş masaların altında. Yürüdüm.

Mendireğin öte yanına sandallar çekilmiş. Küçük, kirli kumsalda kimsecikler yok. Kıyıya vurup kurumuş yosunlar, şişeler, plastik parçaları... Sandalcı İbrahim'in evini yıkacaklarmış, kahveyi de diyorlar. Kahvenin aydınlık camlarını görünce birden heyecanlandım. Biri vardır belki, kâğıt oynamayan biri, konuşuruz, sorar, nasılsın, anlatırım, dinler, e sen nasılsın, anlatır dinlerim: Televizyonun sesini ve uğultuyu bastırmak için bağrışarak: Arkadaşlık. Belki birlikte sinemaya bile gideriz.

Ama kahveye girince hemen keyfim kaçtı, çünkü o iki genç gene ordaydı. İşte: Beni görünce neşelendiler, birbirlerine bakarak güldüler, ama görmedim ben sizi, saatime bakıyorum, bir arkadaş arıyorum. Orada, solda Nevzat oturuyormuş, kâğıt oynayanları seyrediyor. Gittim yanına, sandalyeye çıkıp oturdum. Memnunum, Nevzat'a dönüp gülümsedim.

«Merhaba,» dedim. «Nasılsın?»

Bir şey söylemedi.

Televizyona baktım biraz, haberlerin sonunu veriyor. Sonra dönen kâğıtlara ve onlara bakan Nev-

zat'a baktım, el bitsin diye bekledim, bitti, ama benimle değil aralarında konuştular ve gülüştüler. Sonra gene başladı ve gene daldılar ve gene bitti. Kâğıtlar yeniden dağıtılırken artık bir şey diyeyim bari dedim.

«Nevzat, bu sabah verdiğin süt iyiydi.»

Gözünü kâğıtlardan ayırmadan başını salladı.

«Biliyor musun, yağlı süt, iyi oluyor.»

Gene başını salladı. Saatime baktım, dokuza beş var. Sonra televizyona baktım; dalmışım, gençlerin kıkırdadıklarını çok sonra farkettim. Ellerindeki gazeteyi görünce korkuyla düşündüm: Aman Allahım, yoksa gene bir resim mi var? Çünkü bir bana, bir gazeteye bakıyorlar, çirkin çirkin gülüşüyorlardı. Aldırma Recep! Ama gene de düşündüm sonra: Bir resim, bazan koyarlar gazetelere; acımasızdırlar; altına da çıplak kadınların ve hayvanat bahçesinde yavrulayan ayıların resmini bastıklarında yazdıkları gibi saçma sapan ve haksız bir yazı yazarlar. Birden Nevzat'a döndüm ve hiç düşünmeden,

«Nasılsın?» dedim.

Bir şeyler mırıldanarak bir an bana döndü, ama aklım resimde olduğu için söylecek bir şey bulamadım ve konuşma fırsatını da kaçırdım. Üstelik sonra boş bulunup gene o iki gençten yana baktım. Göz göze gelince daha da yılıştılar. Başımı çevirdim. Masaya bir papaz düştü. Kâğıt oynayanlar küfürleştiler ve sevinip üzüldüler. Sonra yeni bir oyun başladı; kâğıtlar ve sevinçler yer değiştirdi: Bir resim mi var? Birden aklıma geldi:

«Cemil!» diye seslendim. «Buraya bir çay!»

Böylece biraz olsun unutabilmek için oyalanacak bir şey buldum, ama çok sürmedi, aklım gençlerin gülüşerek baktığı gazeteye gene takıldı. Bir daha dönüp baktığımda gazeteyi Cemil'e vermişlerdi, o da gösterdikleri yere bakıyordu. Sonra Cemil, benim huzur-

suz baktığımı görünce rahatsız oldu ve birden azarlayıcı bir sesle gençlere bağırdı:

«Arsızlar!»

İşte, ok da yaydan çıktı. Artık farketmemişim gibi yapamam. Çoktan kalkıp gitmeliydim buradan. Gençler kahkaha atıyorlar.

«Ne var Cemil?» dedim. «Ne var o gazetede?»

«Hiç!» dedi. «Tuhaf!»

Merak dayanılır gibi değil. Kendimi tutmaya çalıştım, ama gücüm yok. Büyülenmiş gibi sandalyeden indim, sessizleşen gençlerin yanından geçerek Cemil'e doğru ağır ağır yürüdüm.

«Versene o gazeteyi!»

Gazeteyi saklamak ister gibi bir hareket yaptı. Sonra suçlu suçlu:

«Tuhaf!» dedi. «Böyle bir şey olabilir mi? Bunun aslı var mıdır?» Sonra gençlere dönerek, «Arsızlar!» dedi ve sonunda, çok şükûr gazeteyi uzattı.

Gazeteyi aç kurt gibi elinden kaptım, açtım; yüreğim hızla atıyor. Boğulur gibi, heyecanla gösterdiği yere bakıyorum ama, hayır, yok bir resim.

«Nerede?»

«Şurada!» dedi Cemil, merakla, parmağının ucuyla dokundu.

Gösterdiği yeri hızlı hızlı okudum:

Tarih köşesi... Üsküdar'ın tarihi hazineleri... Şair Yahya Kemal ve Üsküdar... Daha altta küçük başlıklar: Rum Mehmet Paşa Camii... Ahmediye Camii ve Çeşmesi... Şemsi Paşa Camii ve Kütüphanesi... Sonra Cemil'in parmağı çekine çekine aşağı indi ve gördüm:

Üsküdar'daki Cüceler Evi!

Yüzüme kan bastı. Bir solukta okudum:

Bunlardan başka, Üsküdar'da bir zamanlar, bir de cüceler evi bulunmaktaydı. Sıradan insanlar için değil, cüceler için yapılmış olan bu evin, hiçbir eksiği yoktu. Yalnızca, odalarının, kapılarının, pencereleri-

nin, merdivenlerinin boyutları cücelere göreydi ve ortalama bir insanın içeri girebilmesi için iki büklüm olması gerekirdi. Sanat tarihçisi hocamız Prof. Dr. Süheyl Enver'in araştırmalarına göre, bu evi cücelerini çok seven, II. Sultan Mehmet'in zevcesi ve I. Sultan Ahmet'in valideleri Handan Sultan yaptırmıştır. Bu kadının cücelerine olan aşırı düşkünlüğünün Harem tarihimizde önemli bir yeri vardır. Handan Sultan, ölümünden sonra, çok sevdiği bu sevimli dostlarının rahatsız edilmeden, huzur içinde birlikte yaşamalarını arzu etmiş, bunun üzerine Saray'ın başmarangozu Ramazan Usta seferber edilmişti. Doğramalarının ve ahşap işçiliğinin mükemmeliyetinin bu evi küçük bir şaheser haline getirdiği söylenmektedir. Fakat, aynı yıllarda Üsküdar'ı gezen Evliya Çelebi'de sözü edilmediği için, gerçekten böyle tuhaf ve ilginç bir ev olup olmadığını kesinlikle bilemediğimizi söylemeliyiz. Gerçekten var idiyse bile, bu tuhaf ev Üsküdar'ı kasıp kavuran 1642'deki ünlü yangında yok olmuş olmalı.

Allak bullak oldum. Bacaklarım titriyor, sırtım terden sırılsıklam.

«Boş ver, Recep!» dedi Cemil. «Ne aldırıyorsun sen bu arsızlara?»

Gazeteyi bir daha okumak için içimde korkunç bir istek var, ama gücüm yok. Nefes alamayacak gibiyim. Gazete elimden kayıp yere düştü.

«Otursana şöyle,» dedi Cemil. «Rahatlarsın. Alındın, üzüldün.» Sonra, gençlere dönerek, bir daha, «Arsızlar!» dedi.

Ben de bacaklarımın üzerinde sallanarak onlara baktım. Sinsi bir merakla beni seyrettiklerini gördüm.

«Evet,» dedim. «Üzüldüm.» Biraz sustum ve dinlendim ve sonra bütün gücümü toplayıp yeniden konuştum.

«Ama cüce olduğum için üzülmüyorum,» dedim.

«İnsanlar elli beş yaşındaki bir cüceyle alay edebilecek kadar kötü oldukları için üzülüyorum asıl ben.»

Bir sessizlik oldu. Kâğıt oynayanlar da duydular galiba. Nevzat'la göz göze geldik; anladı mı? Gençler önlerine bakıyorlar, galiba biraz olsun utandılar. Başım dönüyor, televizyon uğulduyor.

«Arsızlar!» dedi Cemil boş boş.

«Dur yahu, Recep,» dedi Cemil. «Nereye?»

Cevap vermedim. Sallana sallana birkaç küçük adım attım, kahvenin canlı ışıklarını arkamda bıraktım. Dışarıdayım gene, serin, karanlık gecenin içindeyim.

Yürüyebilecek gibi değilim ama, kendimi zorlayarak birkaç adım daha attım, sonra mendireğin kenarındaki babalardan birine oturdum. Temiz havayı derin derin içime çektim, yüreğim hâlâ hızlı hızlı atıyor. Ne yapmalı? Uzaktaki gazinoların, lokantaların ışıkları parlıyor; ağaçlara renkli lâmbalar asmışlar, o ışıklar altında, birbirleriyle konuşan, yemek yiyen insanlar var: Allahım!

Kahvenin kapısı açıldı, Cemil'in seslendiğini duydum.

«Recep, Recep! Neredesin?»

Sesimi çıkarmadım. Beni görmedi, içeri girdi.

Çok sonra, Ankara'ya giden motorlu trenin homurtusunu duyunca kalktım. Saat dokuzu on geçiyor olmalıydı ve şöyle düşünüyordum: Hepsi kelime değil mi bunların, hepsi boşluğa yayılır yayılmaz yok olan ses bulutu değil mi, sanki? Biraz rahatladım ama, eve dönmek istemiyorum, başka yapacak şey de yok: Sinemaya gideceğim. Terim soğumuş, yüreğim yavaşlamış, daha iyiyim şimdi. Derin derin nefes aldım ve yürüdüm.

İşte kahve arkada kaldı; beni ve kelimeleri unutmuşlardır bile, televizyon uğulduyordur, Cemil kovma-

dıysa gençler alay edecek yeni birini arıyorlardır; işte gene caddedeyim, kalabalık var, yemeklerini yediler, televizyonlarının başına bir daha geçmeden, gazinolara oturmadan önce bir sindirim yürüyüşü yapıyorlar. Dondurma yerler, konuşurlar, selâmlaşırlar, kadınlar ve akşamüstleri İstanbul'dan dönen kocaları ve bir şeyler yiyen çocukları; birbirlerini tanırlar ve yeniden selâmlaşırlar. Lokantaların önünden geçtim, İsmail yok. Belki elindeki biletleri bitirmiş evinin yokuşunu çıkıyordur. Sinema yerine ona gitseydim, konuşurduk. Ama aynı sözlerdir.

Cadde iyice kalabalıklaştı. Dondurmacıların önünde bekleyen arabalar, yan yana yürüyen üçlü, dörtlü topluluklar trafiği durduruyor. Kravatım ve ceketim yerinde ama, bu kadar kalabalığa dayanamam ben; ara sokaklara saptım. Televizyonların mavi ışığıyla aydınlanan dar sokaklarda park edilmiş arabalar arasında çocuklar saklambaç oynuyor. Küçükken bu oyunu iyi oynayabileceğimi düşünürdüm, ama o zamanlar İsmail gibi onlar arasına girecek cesareti kendimde bulamazdım. Oynayabilseydim ama, en iyi ben saklanırdım, belki de buraya, annemin veba varmış dediği hanın yıkıntıları arasında, köyde de meselâ, ahıra saklanırdım ve hiç dışarı çıkmasaydım kiminle alay ederlerdi bakalım, ama annem beni arardı, İsmail, ağbin nerde derdi, İsmail burnunu çeker, ne bileyim ben derdi ve o sırada ben onları dinliyor olurdum ve anne ben gizlice, tek başıma yaşarım anne, derdim, kimseye görünmeden ve bir tek annem o kadar çok ağlardı ki, peki, peki, dışarı çıkıyorum derdim, bak buradayım işte, artık gizlenmiyorum anne, derdim ve annem neden gizleniyorsun oğlum, derdi ve belki de haklıdır diye düşünürdüm ben, gizlenilecek, saklanılacak ne var? Bir an unuturdum.

Ana caddeyi hızlı hızlı geçerken onları gördüm: Sıtkı Bey, büyümüş, evlenmiş, yanında karısı ve boyu

benim kadar çocuğu bile var. Tanıdı beni, gülümsedi, durakladı.

«Merhaba Recep Efendi,» dedi. «Nasılsın?»

Her zaman ilk onlar konuşsun diye beklerim.

«Merhaba Sıtkı Bey,» dedim. «Teşekkür ederim.»

El sıkıştık. Karısıyla değil. Çocuğu korku ve merakla bakıyor.

«Şekerim, Recep Efendi Cennethisar'ın en eskilerindendir.»

Karısı gülümseyerek başını sallıyor. Sevindim, buranın eskisi olmakla gururlanırım.

«Babaanne iyi mi?»

«Eh,» dedim. «Büyükhanım hep şikâyet eder!»

«Kaç yıl oluyor!» dedi. «Faruk nerelerde?»

«Yarın geliyorlar,» dedim.

Karısına döndü, Faruk Beyin çocukluk arkadaşı olduğunu anlatmaya başladı. Sonra el sıkışmadan, yalnızca başlarımızla selâmlaştık, ayrıldık. Şimdi karısına çocukluğundan sözediyordur, benden de sözeder, küçükken onları nasıl kuyuya götürüp kefal avlamayı gösterdiğimden ve o zaman çocuk artık soruyu sorar: Baba der, niye o adam öyle küçük? Çünkü annesi onu evlenmeden doğurmuş derdim eskiden. Sıtkı evlenmiş. Faruk Bey de evlendi, ama çocuğu olmadı ve annem de tam tersi olduğu için annemi ve bizi Büyükhanım köye yollatmış. Yollatmadan önce kelimeleri ve sonra asıl bastonuyla annemi ve bizi sıkıştırırken, annem, yapmayın Büyükhanım, demiş, çocukların ne günahı var? Ben de işittiğimi sanıyorum bazan o sözleri, o korkunç günü...

Sinemanın sokağına girdim, müziği duydum, filmden önce çalarlar. Burası iyi aydınlatılır. Resimlere baktım: Cennette Buluşalım. Eski film: Hülya Koçyiğit, Ediz Hun bir resimde sarılmışlar birbirlerine, sonra Ediz hapishanede, sonra Hülya şarkı söylüyor, ama hangi sırayla olduğunu filmi görmeden anlaya-

maz kimse. Resimleri, belki de bunu bildikleri için dışarı asarlar; insan merak eder. Gişeye gittim, bir tane lütfen, bileti kesip uzattı, teşekkür ederim, sordum.

«Film güzel mi?»

Görmemiş. Bazan, birden böyle konuşmak isteyiveriyorum. Gittim, yerime oturdum, bekledim. Biraz sonra film başladı.

Önce tanıştılar, kız şarkıcı ve onu beğenmiyor, ama bir gün çocuk onu onlardan kurtarınca beğeniyor ve sevdiğini anlıyor, ama babası bu evliliğe karşı çıkıyor. Sonra çocuk hapse girdi. Ara verdiler, yerimden kalkıp kalabalığa çıkmadım. Sonra gene başladı ve kız gazinonun sahibiyle evlendi, ama çocukları olmadı ve olsun diye bir şey yapmadılar. Kocası o kötü kadının peşinden gidince, Ediz de hapisten kaçınca Boğaz köprüsüne yakın bir evde buluştular ve Hülya Koçyiğit şarkı söyledi. O şarkıyı dinlerden biraz tuhaf oldum. Sonunda, onu kötü kocadan kurtarmak isterken o zaten cezasını kendi bulunca anlaşıldı ki artık evlenebilirler. Babası arkalarından sevinçle bakıyor ve onlar yolda kolkola yürüyorlar, yürüyorlar, gittikçe küçülüyorlar ve SON.

Işıklar yandı, dışarı çıkıyoruz, fısır fısır filmden söz ediyor herkes. Ben de birisiyle filmden konuşmak isterdim. Saat onbiri on geçiyor, Büyükhanım bekliyordur, ama eve dönmek istemiyorum.

Plâjın yokuşuna doğru yürüdüm. Belki eczacı Kemal Bey nöbetçidir, belki uyku tutmamıştır. Rahatsız ederim, konuşuruz, anlatırım, karşıdaki büfenin aydınlığında bağrışan araba yarıştıran gençlere bakarak dalgın dalgın dinler. Eczanenin ışıklarının yandığını görünce sevindim: Yatmamış. Kapıyı açtım, çıngırak çaldı. Hay Allah: Kemal Bey değil, karısı.

«Merhaba,» dedim, biraz durdum. «Bir aspirin istiyorum.»

«Kutu mu, tane mi?» dedi karısı.

«İki tane. Başım ağrıyor. Biraz canım sıkılıyor... Kemal Bey...» diyordum, dinlemiyor ki. Makası almış aspirini kesiyor, verdi. Parayı veriyordum:

«Kemal Bey sabah balığa çıktı mı?» dedim.

«Kemal yukarıda uyuyor.»

Bir an tavana baktım. Tavanın iki karış üstünde, orada uyuyor. Uyansa anlatırdım, belki arsız gençler için bir şey derdi, belki hiçbir şey demez, öyle düşünceli, dalgın dışarı bakardı, konuşurdum, konuşurduk. Karısının küçük beyaz elleriyle bıraktığı paranın üstünü aldım. Sonra hemen tezgâhın üzerinde duran şeye daldı; fotoroman olmalı. Güzel kadın! İyi geceler deyip, rahatsız etmeden çıktım, çıngırak şıngırdadı. Sokaklar tenhalaşmış, saklambaç oynayan çocuklar evlerine girmiş. Ne yapayım, eve dönüyorum.

Bahçe kapısını örttükten sonra pancurlar arasından Büyükhanım'ın ışığını gördüm: Ben yatmadan uyumaz. Mutfak kapısından girdim, arkadan kilitledim, dolandım, merdivenleri ağır ağır çıkarken aklıma geldi. Üsküdar'daki evin merdivenleri var mıydı acaba? Hangi gazeteydi o, yarın gidip bakkaldan isteyeyim, sende Tercüman var mı derim, bizim Faruk Bey istiyor derim, tarihçidir, tarih köşesini merak etmiş... Yukarı vardım, odasına girdim, yatağında yatıyor.

«Ben geldim, Büyükhanım,» dedim.

«Aferin!» dedi. «Sonunda evin yolunu bulabildin.»

«Ne yapayım, film geç bitti.»

«Kapıları iyi kapadın mı?»

«Kapadım,» dedim. «Bir şey istiyor musunuz? Ben yatıyorum. Sonra beni uyandırıyorsunuz.»

«Yarın geliyorlar, değil mi?»

«Evet,» dedim. «Yataklarını yaptım, odalarını hazırladım.»

«Peki,» dedi. «Kapımı iyi kapa.»

Kapayıp çıktım. Hemen yatar uyurum. Merdivenleri iniyorum.

2

Merdivenleri birer birer indiğini duyuyorum. Bu saatlere kadar sokaklarda ne yapıyor acaba? Düşünme Fatma, iğrenirsin. Ama gene de merak ederim. Kapıları iyi kapadı mı acaba sinsi cüce? Umurunda değildir ki! Hemen yatağına yatacak ve hizmetçinin soyundan geldiğini kanıtlamak için bütün gece horul horul uyuyacak. Dertsiz, tasasız uşak uykusuyla uyu bakalım cüce, uyu da bana kalsın gece. Ben uyuyamam. Uyuyacağımı ve unutacağımı düşünürüm, ama yalnızca beklerim uykuyu, bekledikçe boşuna beklediğimi anlar beklerim.

Bu senin uykun kimyasal bir olaydır, derdi Selâhattin, her şey gibi uyku da anlaşılabilir bir olaydır Fatma, bir gün suyun formülünün aş iki olduğunu buluverdikleri gibi uykunun formülünü de buluverecekler. Tabii bizim hımbıllar değil, gene ne yazık ki, Avrupalılar bulacak bunu ve o zaman kimse yorgunluğunu alsın diye bu gülünç pijamaları giyip, gereksiz çarşaflar ve senin çiçekli gülünç ve aptal yorganlarının arasına girip boş yere sabahı beklemeyecek. O zaman bir küçük şişeden bir bardak suya her akşam üç damla damlatıp içmek bizi deliksiz bir uykudan sabah yeni uyanıvermişiz gibi dipdiri ve taptaze yapmaya yetiverecek. O zaman bize kalan o uykusuz saatlerde neler neler yapabileceğimizi düşünebiliyor musun Fatma, düşünebiliyor musun o uykusuz saatleri?

Düşünmeme gerek yok Selâhattin, biliyorum: Tavana bakarım, düşüncelerden biri beni alıp da götürsün diye tavana bakar bakar ben beklerim, ama uyku gelmez. Şarap ve rakı içebilseydim belki senin gibi

uyurdum, ama ben istemem o çirkin uykuyu. Sen iki şişe içerdin: Ansiklopedinin yorgunluğunu alsın ve aklımı açsın diye içiyorum ben Fatma, keyif için değil. Sonra ağzın açık, horlayarak uyurdun ve ben içinde akreplerle kurbağaların çiftleştiği bir kuyunun karanlık ağzını hatırlatan senin o ağzından tüten rakı kokusundan iğrenerek kaçardım. Soğuk kadın, zavallı kadın, buz gibisin, ruhsuzsun sen! Bir kadeh içseydin belki anlardın! Hadi, buyur iç Fatma, bak sana emrediyorum, sen kocana boyun eğmen gerektiğine inanmıyor musun? Yaa inanıyorsun, çünkü sana öyle öğretmişler, eh o zaman emrediyorum şimdi ben sana İç, günahı bana yazılsın, hadi iç Fatma, senin aklının kurtuluşu için, bak kocan istiyor bunu senden, hadi ne olur, hay Allah, yalvartıyor beni bu kadın, bıktım ben bu yalnızlıktan, ne olur Fatma, hadi bir kadeh iç, yoksa kocana isyan mı ediyorsun?

Hayır, ben yılan kılığına girmiş yalana kanmam! Hiç içmedim. Yalnızca bir kere. Meraka kapılmıştım. Kimsecikler yokken. Dilimin ucunda tuz, limon ve zehir gibi bir tat. Sonra dehşete düştüm, pişman oldum, hemen ağzımı çalkaladım, bardağı döküp kaç kere yıkadım ve başım dönecek diye merakla bekledim, yere yıkılmayayım diye oturdum, aman Allahım, yoksa ben de onun gibi bir sarhoş mu olacağım diye korktum, ama olmadı bir şey. Sonra anladım, rahatladım: Şeytan bana ilişemez.

Tavana bakıyorum. Daha uyuyamam, kalkayım bari. Gittim. pancuru usulca açtım, sivrisinekler de bana sataşmaz çünkü. Kanatları hafifçe ittim, rüzgâr dinmiş; durgun gece: İncir kıpırdamıyor. Baktım, Recep'in ışığı sönmüş: Uyumuştur hemen, düşüneceği bir şey yoktur ki cücenin, hemen uyur. Yemek pişirmek, bir avuç çamaşırım ve çarşıdan alışveriş, ama sonunda aldığı da şeftalinin çürüğüdür; üstelik saatlerce sokaklarda sürttükten sonra.

Denizi göremiyorum, ama nereden nereye kadar uzandığını ve daha taa nerelere kadar gözükmeden uzanabildiğini düşünüyorum: Koskoca dünya! Gürültülü motorlar ve çırılçıplak binilen sandallar yoksa güzel de kokar, severim. Cırcırböceğini de duyuyorum. Bir haftada bir adım yol gitti. Ben o kadarcık bir yol bile değil. Bir zamanlar dünyanın güzel bir yer olduğunu düşünürdüm, çocuktum, aptaldım. Pancurları kapadım, sürgüyü çektim: Dünya orada kalsın.

Yavaşça sandalyeye oturdum, masanın üzerine bakıyorum. Sessizlik içinde eşyalar. Yarısı dolu sürahi ve içinde su kıpırdamadan duruyor. İçmek istediğimde cam kapağını açarım, tutup kaldırırım, bardağa doldurur, nasıl aktığına bakar dinlerim; cam tınlar, su ağır şırıldar, serin bir hava oradan oraya oynar; değişiktir beni oyalar, oyalanırım, ama içmeyeceğim. Daha değil. Zamanı bölecek şeyleri tutumla harcamalı Saç fırçama bakıyorum ve arasına takılmış saçlarımı görüyorum. Aldım ayıklamaya başladım. Benim doksan yaşındaki zayıf ince saçlarım. Birer birer dökülüyorlar. Vakit, diye mırıldandım, zaman dedikleri şey, dökülür. Durdum, fırçayı sırtüstü bıraktım: Kabuğu üstü devrilmiş bir böcek gibi yattı ve beni ürpertti. Her şeyi böyle bıraksam ben ve bin yıl kimse dokunmasa bizlere, her şey böylece bin yıl durur Masanın üzerinde anahtar, sürahi, eşyalar: Ne tuhaf; her şey olduğu gibi yerinde, kıpırdamadan! O zaman düşüncem de biraz buz parçası gibi kaskatı kesilip renksiz ve kokusuz durur, dururdu.

Ama yarın gelecekler ve düşüneceğim. Merhaba, merhaba nasılsın sen, sen nasılsın, elimi öpecekler, ömrün çok olsun, nasılsınız Babaanneciğim, nasılsınız, nasılşınız Babaanne? Onları inceliyeceğim. Hep bir ağızdan konuşmayın, sen gel bakayım buraya, gel yanıma. anlat bakalım, neler yapıyorsun? Aldanmak için soracağım biliyorum ve aldanmak için dinleyece-

ğim üstünkörü bir-iki lâf! E bu kadarcık mı hepsi, Babaannenizle konuşmayacak mısınız? Bakışırlar, aralarında konuşur, gülüşürler, duyar anlarım. Sonunda bağırmaya başlarlar. Bağırma, bağırma, kulaklarım hamdolsun daha işitiyor benim. Afedersiniz Babaanne, anneannemin kulakları iyi duymaz da! Ben sizin anneanneniz değil, babaannenizim. Afedersiniz, afedersiniz! Peki, peki anlatın hadi, anlatın bir şeyi, neyi mi, şu anneannenizi bari, onu anlatın, ne yapıyor? Birden şaşırıp susarlar: Ne yapıyor sahi bizim anneanne? O zaman görmeyi ve anlamayı öğrenmediklerini anlarım, olsun, gene sorayım, derim, inanmak için değil ama, gene de sorayım derken ben, onlar unutuvermişlerdir bile: Benimle değil, odayla, sorduklarımla değil, kendi düşünceleriyle meşguller onlar ve ben gene kendi başımayım...

Uzanıp tabaktan bir kaysı aldım, yiyor bekliyorum. Hayır, bir yararı olmadı. Buradayım, gene eşyalar arasındayım, düşüncede değil. Masanın üzerine bakıyorum. Saat on ikiye beş var. Saatin yanında kolonya şişesi, yanında gazete, yanında mendil. Öyle duruyorlar. Onlara bakarım, bakışlarım üzerlerinde gezinir ve bana bir şey söylesin diye yüzeylerini yoklar, ama o kadar hatırlatmışlardır ki artık söyleyecek şeyleri kalmamıştır. Yalnızca bir kolonya şişesi, gazete, mendil, anahtar ve saat: Tıkırdar ve kimse Selâhattin bile, zaman nedir bilmez. Bir an, arkasından bir başkası ve bir daha küçük küçük ve oradan oraya giden düşüncem sakın takılma bu anlardan birine, sıçra, çık dışarı, dışarı çıkalım hadi, zamanın ve odanın dışına. Bir kaysı daha yedim, ama çıkamadım. O zaman sanki eşyalara daha çok bakarım ve aynı şeyle ürperip oyalanmak isterim: Ben olmasaydım ve kimse olmasaydı eşyalar durdukları yerde sonsuza kadar duracaklardı ve o zaman kimse hayatın ne olduğunu bilmediğini bile düşünemiyecekti, kimse!

Hayır, oyalanamadım. Sandalyeden kalktım, helâya gittim, yıkanıp temizlendim, köşeden sarkan örümceği orada bırakıp geri döndüm. Düğmeyi çevirince tavandan sarkan lâmba söndü, yalnız başucumdaki yanıyor ve yatağıma giriyorum. Hava sıcak, ama yorgansız yapamam ben, ne yapayım, sarılacak bir şeydir, altına girilecek, içine gizlenilecek. Başımı yastığa dayadım, bekliyorum ve uykunun hemen gelmiyeceğini biliyorum. Soluk lâmbanın ışığı tavana vurur, cırcır böceğini dinlerim. Sıcak yaz geceleri!

Ama sanki eskiden yazlar daha sıcaktı. Limonata içerdik, şerbet içerdik. Sokakta değil ama, beyaz önlüklü adamlar; annem derdi ki: Evde temiz yaptırır içeriz Fatma; çarşıdan dönüyoruz; dükkânlarda yeni bir şey yok. Akşam babamı bekliyoruz, gelir, konuşur, biz dinleriz; tütün kokar ve sesi öksürüklü konuşur. Bir keresinde de dedi: Fatma, seni isteyen bir doktor var. Cevap vermiyorum! Bir doktor varmış, ben susuyorum ve babam bir şey söylemiyor, ama ertesi gün bir daha ve ben daha on altı yaşındaydım ve annem, bak Fatma, dedi doktormuş ve ben düşündüm: Tuhaf şey, acaba beni nereden görmüş? Korktum ve sormadım ve gene düşündüm: Doktor. Kurukafa? Sonra babam bir kere daha söyledi ve ekledi: Parlak bir geleceği varmış Fatma, sordum soruşturdum, çalışkan ve belki biraz hırslı ama, namuslu ve zeki bir adammış, iyi düşün. Ben sustum. Çok da sıcaktı, şerbet içiyorduk: Bilmem ki ben. Sonunda, peki dedim ve o zaman babam beni karşısına aldı: Kızım baba evinden gidiyorsun, şunu kulağına küpe et: Erkeklere çok sormamak gerektiğini anlatıyordu, merak kediler içindir, peki baba, zaten biliyorum, ben sana bir kere daha söyleyeyim de kızım, elini de öyle koyma, bak tırnaklarını da ısırma artık kaç yaşındasın, peki baba sormam, sormayacaksın, sormadım.

Sormadım. Dört yıl olmuştu ve hâlâ çocuğumuz

olmamıştı, İstanbul'un havasındanmış, sonra anladım, sıcak bir yaz akşamı, muayenehanesine değil, doğrudan bana geldi Selâhattin ve dedi ki: Artık İstanbul'da oturmayacağız Fatma! Neden Selâhattin, diye sormadım, ama anlatıyordu ve eli kolu dengesiz bir çocuk gibi oynuyordu: Artık İstanbul'da oturmayacağız Fatma, bugün beni Talat Paşa çağırdı ve böyle dedi: Doktor Selâhattin, sen İstanbul'da oturmayacaksın ve siyasetle uğraşmayacaksın! Dedi bana namussuz herif; yok dediğim dedik, ben çok kahramanım diyorsun, dedi, seni de ötekilerle birlikte Sinop hapishanesine hemen ilk gemiyle yollayalım istemezsin herhalde, ne yapalım, bizimle çok uğraştın, partiye atıp tuttun, ama aklı başında bir adama benziyorsun, mantıklı ol, evliymişsin, doktorsun, iyi bir mesleğin var, dünyanın her yerinde rahat bir hayat yaşayacak kadar para kazanabilirsin, Fransızcanız nasıldır azizim? Allah belânı versin! Anlıyor musun Fatma, bu İttihatçılar azıttılar, hürriyete dayanamıyorlar, Abdülhamit'ten ne farkları kaldı? Peki Talat Efendi, davetini kabul ediyor ve pılımı pırtımı hemen topluyorsam, sanma ki Sinop zindanından korktuğum içindir: Hayır! Zindan köşelerinden değil, sizlere gereken cevabı ancak Paris'ten verebileceğimi bildiğim için biz Paris'e gidiyoruz Fatma, yüzüklerinden elmaslarından bir iki parça sat! İstemiyor musun, peki, benim şimdilik daha babadan kalma malım mülküm var, olmazsa Avrupa'ya değil Selânik'e gideriz, niye memleket dışına çıkalım, Şam'a gideriz, bak, doktor Rıza İskenderiye'ye gitmiş, oradan çok kazandığını yazıyor, mektuplarım nerede, bulamıyorum, masamın üzerine dokunmayın demiyor muyum ben, hay Allahım, Berlin de olur ama, Cenevre'yi hiç duydun mu, bunlar Abdülhamit'ten beter oldular, hadi öyle şaşkın şaşkın bakacağına bavulları, sandıkları yap, bir hürriyetçinin karısı metin olmalı, öyle değil mi, korkacak bir şey yok. Ben susuyordum ve bir,

sen bilirsin, bile demiyordum ve Selâhattin daha da konuşuyordu ve Abdülhamit'e onların Paris'ten yaptıklarını, Paris'ten şimdi kendisinin, onlara nasıl yapacağını anlatıyordu ve sonra o gün gelince biz Paris'ten trenle nasıl zaferle dönecekmişiz! Sonra, hayır, Şam dedi ve İzmir dedi ve akşam Trabzon'a da razıyım diyordu, malımızı mülkümüzü satmalıyız Fatma, fedakârlığa hazır mısın? Bütün gücümü mücadeleye vermek istiyorum da ondan, hizmetçilerin, uşakların yanında söyleme Fatma, yerin kulağı vardır, ama Talat Efendi, zaten senin bana git demene bile gerek yokmuş ki: Bu lânet ,olası İstanbul denilen kerhanede artık zaten ben duracak değilim, ama Fatma nereye gidelim, bir şey söylesene! Ben susuyordum ve bu çocukmuş diye düşünüyordum. Evet, şeytan ancak bir çocuğu bu kadar kandırabilir, üç cilt kitapla yoldan çıkarılabilecek bir çocukla evlenmişim ben anladım: O gece yarısı odamdan çıkmıştım, sıcaktı, bir şey içeyim demiştim, odasında ışık görünce gittim, kapısını usulca açıp baktım ve gördüm: Selâhattin dirseklerini masaya dayamış, başını avuçlarının içine almış ağlıyor. Soluk lâmbadan ağlayan yüze çirkin bir ışık vuruyor. Masanın üstünde eksik etmediği kafatası da ağlayan koca adama bakıyor. Kapıyı usulca çektim, gittim mutfağa bir bardak su içtim ve demek, çocukmuş diye düşündüm, çocukmuş.

Yataktan yavaşça kalkıyorum ve masaya oturdum, sürahiye bakıyorum. Su içinde öyle kıpırdamadan durmayı nasıl beceriyor? Sanki buna şaştım, sanki bir sürahi su çok şaşılacak bir şey Bir keresinde, bir arıyı, üzerine bardak kapatıp hapsetmiştim. Canım sıkıldıkça yatağımdan kalkar bakardım: Bir çıkış yolu olmadığını anlayana kadar, bardağın içinde iki gün iki gece gezindi ve sonra bir köşeye çekilip kıpırdamadan durmaktan ve beklemekten ve neyi beklediğini bilmeden beklemekten başka yapılacak hiçbir şey

olmadığını öğrendi. O zaman tiksindim ondan, iğrendim, pancurları açtım, masanın kenarına sürükleyerek çektiğim bardağı üzerinden kaldırdım ki kaçsın, ama aptal yaratık uçup gitmedi ki! Masanın üzerinde öylece kalakaldı. Recep'i çağırdım, iğrenç hayvanı ezmesini söyledim. Gazeteden bir parça kopardı, arıyı dikkatle tuttu, pencereden aşağı bıraktı. Kıyamadı. O da onlar gibidir.

Bardağa su doldurdum, ağır ağır içiyorum, bitti. Ne yapayım? Kalktım, yatağıma girdim, başımı yastığa yanlamasına koydum ve buraya bu evi yaptırdığı zamanı düşündüm. Selâhattin elimden tutar beni gezdirirdi: Burası muayenehanem olacak, burası yemek odası, burası Avrupa usulü mutfak; çocukların her biri için ayrı bir oda yaptırıyorum çünkü herkes kendi odasına kapanıp kendi kişiliğini geliştirebilmeli, evet Fatma, üç çocuk istiyorum; gördüğün gibi pencerelere kafes de yaptırmıyorum, ne çirkin söz, kadınlar kuş mu, hayvan mı, özgürüz hepimiz, istersen beni bırakıp gidebilirsin, biz de onlar gibi pancur yaptırıyoruz ve oraya da artık, orası, burası, deme Fatma, şehnişin de değil, balkon o çıkıntının adı, özgürlüğe açılan penceredir ne güzel manzara değil mi, İstanbul, taa oradaki bulutların altına düşüyor olmalı Fatma, elli kilometre, trenden iyi ki Gebze'de inmişiz, vakit çabuk geçer, onların zaten bu ahmaklar hükümetiyle daha fazla tutunabileceklerini sanmam, belki de ev bitmeden İttihatçılar düşerler de hemen İstanbul'a döneriz biz Fatma...

Sonra ev bitti ve Doğan'ım doğdu ve yine bir savaş çıktı, ama İttihatçı ahmakların hükümeti hâlâ devrilmiyordu ve Selâhattin bana, artık sen bir git İstanbul'a, Fatma, diyordu, Talat sana değil, bana yasakladı, sen niye gitmiyorsun, anneni görürsün, babanı görürsün, Şükrü Paşa'nın kızlarına gidersin, alış veriş yaparsın, yeni şeyler alır giyersin ve sabahtan akşa-

ma kadar burada dikiş makinasının pedalını çevirerek ve geceleri şişlerle güzelim gözlerini yorarak dikip ördüklerimi hiç olmazsa giyer annene gösterirsin, diyordu, Fatma niye gitmiyorsun? Ama ben hayır diyordum, birlikte gideriz Selâhattin, onlar devrilince biz birlikte, ama bir türlü devrilmiyorlardı. Sonra bir gün gazetede gördüm, üç gün sonra gelirdi Selâhattin'in gazeteleri, ama o artık eskisi gibi hemen onlara saldırmıyordu. Filistin'den, Galiçya'dan ve Çanakkale'den bile gelen savaş haberlerini umursamıyordu, kimi günler, akşam yemeğinden sonra şöyle bir karıştırmayı bile artık unuttuğu için ilk ben okudum o gazeteyi ve İttihatçıların devrildiklerini öğrenip haberi tabağının üzerine güzel, olgun bir meyve gibi bıraktım. Öğle yemeği için ansiklopedisinden başını kaldırıp aşağı indiğinde hemen gördü gazeteyi ve haberi; çünkü kocaman kocaman yazıyordu. Okudu ve hiçbir şey söylemedi. Ben de sormadım, ama akşama kadar başımın üzerinde gezdirdiği ayak sesleri hiç dinmediği için anladım ki bütün öğleden sonra ansiklopedisine tek kelime yazamamış. Akşam yemeğinde de Selâhattin bir şey söylemeyince yalnızca şöyle dedim ben: Gördün mü Selâhattin, devrilmişler? Ha, evet, dedi, hükümet düşmüş değil mi, İttihatçılar devleti batırıp kaçmışlar, savaşı da kaybetmişiz! Gözümün içine bakamıyordu ve susuyorduk. Sonra sofradan kalkarken gene gözümün içine bakamadan ve unutmak istediği utanç verici bir günahtan sıkıla sıkıla söz eder gibi dedi ki: Artık İstanbul'a ansiklopedi bitince döneriz Fatma, çünkü bu ansiklopediyle yapacağım inanılmaz işin yanında, İstanbul'daki ahmakların siyaset dedikleri o günlük, küçük saçmalıklar bir hiç kalır, çok daha derin ve büyük bir iş benim burada yaptığım, yüzyıllar sonra bile etkisini sürdürecek inanılmaz bir görev; bu işi yarıda bırakmaya artık hakkım yok Fatma, hemen şimdi yukarı çıkıyorum, dedi Selâ-

hattin ve hemen yukarı çıktı ve ölümü keşfedene kadar ve keşfinden sonra dört ay inanılmaz acılar içinde kıvrandıktan sonra, ağzından kan gelip ölene kadar o iğrenç ansiklopedisini otuz yıl daha yazdı ve yazdığı için de ben, bir tek bunun için sana teşekkür ederim Selâhattin, böylece, ben yetmiş yıldır burada, Cennethisar'dayım ve senin 'geleceğin İstanbul'u ve Dinsiz Devleti' dediğin günaha batmaktan kurtuldum ben, değil mi, kurtulmuşumdur Fatma, artık rahat uyu...

Ama uyuyamıyorum ve uzaktan geçen treni dinliyorum, düdüğünü ve sonra uzun uzun motorunu ve taktaklarını. Eskiden bu sesi severdim. Uzaklarda günahsız ülkeler, topraklar, evler, bahçeler olduğunu düşünürdüm; çocuktum, kolay aldanırdım. Gitti işte bir tren daha, artık duymuyorum; nereye, düşünme! Yastığım yanağımın altında ısınmış, dönüp çevirdim. Başımı dayayınca şimdi kulağımın altı serin. Kış geceleri soğuk olurdu, ama kimse kimseye sokulmazdı. Selâhattin horuldayarak uyurdu ve ağzının kuyusundan tüten şarap kokusundan iğrenen ben, yan odaya geçer soğukta otururdum. Bir kere de öteki odaya geçtiydim, kâğıtlarına bir bakayım dediydim, bakayım sabahtan akşama kadar ne yazıyor, ne yazmış: İnsanın dedesi goril maddesi için yazmış; Allahın varlığı sorununun, artık bilimlerin Batı'da gösterdiği inanılmaz ilerleme sonunda bir gülünç sorun olarak bir kenara atılıverdiğine tanık olduğumuz bu günlerde yazmış; Doğu'nun hâlâ ortaçağın derin ve iğrenç karanlıklarında uyuyor olması, bizi, bir avuç aydını umutsuzluğa değil, tam tersi büyük bir çalışma heyecanına sürüklemelidir yazmış; çünkü açık olan şey şu ki, bütün bu bilimi biz, yalnız oradan alıp buraya taşımak değil, yeniden bulmak zorundayız da yazmış; aradaki kaç yüzyıllık farkı daha kısa bir zaman içersinde kapamak için yazmış; şimdi, bu mu-

azzam çalışmanın yedinci yılını doldururken görüyorum ki Allah korkusuyla aptallaştırılmış kitleler yazmış, Allahım, Fatma artık okuma, ama okuyordum; bir yığın uyuşuğu uyandırmak için ileri memleketlerde pek gülünç bulunacak bir sürü tuhaf şeyi demek ben yapmak zorundayım yazmış; bari bütün bunları konuşabileceğim bir dostum olsaydı, hayır, tek dostum olmadığı gibi, bu soğuk kadından da umudumu kesiyorum artık, yapayalnızsın sen Selâhattin, yazmış, yazmış; yarın yapılacak işler, bir küçük kâğıda yazmış; leyleklerin ve kuşların göç yolları haritası için Polikowsky'nin kitabındaki haritadan yararlan, Allahın olmadığını uyuşuklara kanıtlamak için üç basit mesel yazmış; ama hayır, daha ben okuyamıyorum, yeter Fatma, günah kâğıtlarını fırlatıp attım ve öldükten sonraki o soğuk karlı güne kadar bir daha küfür dolu odasına bile girmemek üzere ben buz gibi odadan kaçtım ve ertesi sabah Selâhattin hemen anladıydı: Dün gece ben uyurken odama girmişsin Fatma? Ben susuyorum. Odama girmiş kâğıtlarımı karıştırmışsın Fatma? Susuyorum. Karıştırmış, sırasını bozmuş, bazılarını yere düşürmüşsün Fatma, olsun hiç önemi yok, istediğin kadar okuyabilirsin, oku! Susuyorum ben. Okudun değil mi, aferin, iyi etmişsin Fatma, ne düşünüyorsun? Susuyorum ya ben. Hep bunu istediğimi biliyorsun, değil mi, oku Fatma, okumak en iyi şey, oku ve öğren, çünkü yapılacak o kadar çok şey var ki, ha? Susuyorum ben. Okuyup uyanırsan bir gün göreceksin Fatma, ah ne kadar çok şey var yapılacak, ne kadar çok hayatta, ne kadar çok!

Hayır çok az şey var: Doksan yıl oldu, biliyorum, çok az: Eşyalar, odalar; bakarım, görürüm; oradan oraya; sonra biraz vakit; bir türlü kapanmayan bir musluktan damlayan durdurulmaz damlalar: Benim gövdem ve kafam içinde, şimdi demindi, demin şim-

di, göz kırpar açılır, pancur itilir kapanır, gece gündüz, haydi yeni bir sabah; ama aldanmam. Gene de beklerim. Yarın gelecekler. Merhaba, merhaba! Ömrün çok olsun. El öperler, gülerler: Tuhaftır elime eğilen kafanın saçları. Nasılsınız, nasılsınız Babaanne? Ne söyleyebilir benim gibi biri? Yaşıyorum, bekliyorum. Mezarlar, ölüler. Gel uyku gel.

Yatakta döndüm. Artık cırcır böceğini de duymuyorum. Arı da gitti. Sabaha ne kaldı? Sabahları damlarda kargalar, saksağanlar... Erken uyanır onları duyarım. Saksağanların hırsız olduğu doğru mudur? Kraliçelerin, prenseslerin mücevherleri; bir saksağan çalmış, haydi düşmüşler peşine. O kuşu, o kadar ağırlıkla nasıl uçtuğunu merak ederim. Nasıl uçar bu hayvanlar? Balonlar, zeplinler ve o çocuk, diye yazmıştı Selâhattin: Lindbergh nasıl uçar? Bir değil, iki şişe içmişse dinlemeyeceğimi unutur, yemekten sonra anlatırdı. Bugün uçaklar, kuşlar ve uçma üzerine yazdım Fatma, hava maddesini bitirmek üzereyim bugünlerde, bak dinle: Hava boş değildir Fatma, taneler vardır içinde ve tıpkı suyun içinde yüzen kayığın tuttuğu yer kadar suyun ağırlığı içinde, ben, hayır, anlamıyorum balonlar ve zeplinler nasıl uçar, ama Selâhattin coşmuş, anlatıyordu ve her zaman vardığı sonuca bağıra bağıra varıyordu: İşte, bunlar ve her şey bilinmeli, bize gereken bu; bir ansiklopedi; bütün doğal ve toplumsal bilimler, bilinirse Allah ölecek ve biz de, ama ben dinlemiyorum ki artık seni! Üçüncü şişeyi de içmişse kudurarak söylediklerini de dinlemiyorum: Evet, Allah yok, Fatma, bilim var artık. Allahın öldü senin, budala kadın! Sonra artık kendini sevmekten ve kendinden iğrenmekten başka inanacağı hiçbir şey kalmayınca çirkin şehvete kapılır, bahçedeki kulübeye koşardı. Düşünme Fatma. Bir hizmetçi... Düşünme... İki de sakat!

Başka şey düşün! Güzel sabahı, eski bahçeleri, atlı arabaları... Gel uyku gel.

Elim dikkatli bir kedi gibi uzanınca başucumdaki lâmba sönüyor. Sessiz karanlık! Ama pancurlar arasından sızan ölü bir ışık var, biliyorum. Eşyaları göremiyorum artık, bakışlarımdan kurtuldular, susup kendilerine kapandılar, sanki ben olmadan da durdukları yerde kıpırdamadan durabileceklerini söylüyorlar, ama ben biliyorum sizleri: Oradasınız, eşyalar oradasınız, yakınımdasınız, sanki benim farkımdasınız. Arada bir, biri çıtırdar, sesini tanırım, yabancı değildir, ben de bir ses çıkarmak isterim ve düşünürüm: İçinde durduğumuz boşluk denen şey ne tuhaf! Saat tıkırdar ve böler onu. Kesin ve kararlı. Bir düşünce, sonra bir başkası. Sonra sabah olmuş, gelmişler. Merhaba, merhaba! Bir uyumuşum, bir uyanmışım, vakit geçmiş uykumu iyi almışım. Geldiler, Büyükhanım, geldiler! Ben beklerken bir tren düdüğü daha. Nereye? Allahaısmarladık! Nereye Fatma nereye? Gidiyoruz biz anne, İstanbul yasak bize. Yüzüklerini aldın mı? Aldım! Dikiş makinanı? Onu da. Elmaslarını, incilerini? Onlar bütün hayatın boyunca lâzım olacak sana Fatma. Çabuk dön ama! Ağlama anne. Sandıklar, eşyalar trene yükleniyorlar. Daha çocuk doğuramadım, yolculuğa gidiyoruz, uzaklara kocamla kimbilir hangi ülkelere sürgünüz biz, trene biniyoruz, bize bakıyorsunuz, el sallıyorum, allahaısmarladık baba, allahaısmarladık anne, bakın gidiyorum ben, gidiyorum uzaklara.

3

«Evet,» dedi manav. «Ne istiyorsunuz?»

«Milliyetçi gençlerin düzenledikleri bir gece var,» dedi Mustafa. «Davetiye dağıtıyoruz.»

Ben çantadan davetiyeleri çıkardım.

«Ben öyle yerlere gitmem,» dedi manav. «Vaktim yok.»

«Milliyetçi gençlere yardım için bir iki tane olsun almaz mısın yani?» dedi Mustafa.

«Daha geçen hafta aldım,» dedi manav.

«Bizden mi aldın?» dedi Mustafa. «Biz geçen hafta burada yoktuk ki.»

«Ama sen komünistlere yardım ettiysen orası başka!» dedi Serdar.

«Yok,» dedi manav. «Onlar buraya gelmez.»

«Niye gelmezler?» dedi Serdar. «Canları istemediği için mi?»

«Ben bilmiyorum,» dedi manav. «Beni rahat bırakın. Ben bu işlerle ilgilenmiyorum.»

«Niye gelmediklerini ben söyleyeyim dayı,» dedi Serdar. «Bizden korktukları için gelemezler. Biz olmasaydık komünistler burayı da Tuzla gibi haraca bağlarlardı.»

«Allah korusun!»

«Yaa! Tuzla'da vatandaşa neler yaptıklarını biliyorsun değil mi? İlk önce camekânlarını bir güzel indiriyorlarmış...»

Dönüp baktım camekânına: Temiz, geniş, pırıl pırıl bir camı var.

«Sonra gene vermeyince ne yaptıklarını da söyleyeyim mi?» dedi Serdar.

Ben mezarlar diye düşündüm, komünistler hep böyle yapıyorlarsa Rusya'da mezarlıklar ağzına kadar doludur. Manav da sonunda anladı galiba: Elini beline koymuş, yüzü kıpkırmızı bize bakıyor.

«Evet dayı,» dedi Mustafa. «Vaktimiz de yok bizim. Kaç liralık istiyorsun?»

Görsün diye biletleri çıkardım ben.

«On tane alır,» dedi Serdar.

«Daha geçen hafta aldım,» dedi manav.

«Peki, tamam!» dedi Serdar. «Boş yere vakit kaybetmeyelim çocuklar. Demek bütün çarşıda bir tek bu dükkân varmış, camının çerçevesinin indirilmesinden korkmayan bir tek bu dükkân... Bari unutmayalım. Hasan, şunun numarasını alsana...»

Dışarı çıktım, kapının üstündeki numaraya baktım ve içeri girdim. Manavın yüzü daha da kızarmıştı.

«Peki, dayı. kızma,» dedi Mustafa. «Bizim amacımız sana saygısızlık etmek değil. Dedemiz yaşındasın, biz kömünist değiliz.» Bana döndü. «Beş tane ver yeter bu seferlik.»

Çıkardım, beş bilet uzattım. Manav uzandı, tiksinir gibi kenarlarından tutarak aldı. Sonra, ciddi ciddi, davetiyelerin üzerini okumaya başladı.

«Fatura da verelim, ister misin?» dedi Serdar.

Ben de güldüm.

«Saygısızlık etmeyin!» dedi Mustafa.

«Bu biletlerden bende beş tane daha var,» dedi manav. Heyecanla çekmecesinin tozlu karanlığını karıştırdı, karıştırdı sonra, sevinçle çıkarıp gösterdi. «Aynıları değil mi bunlar?»

«Evet,» dedi Mustafa. «Öteki arkadaşlar yanlışlıkla vermiş olabilirler. Ama bizden alman gerekiyordu.»

«Almışım ya, işte!»

«Beş tane daha alsan ölür müsün be dayı?» dedi Serdar.

Ama ihtiyar pinti duymazlıktan geldi, parmağının ucuyla biletin bir köşesini gösterdi.

«Bu gecenin de vakti geçmiş,» dedi. «İki ay önceymiş bu gece. Bak, burada Mayıs 1980 diyor.»

«Dayı, senin bu geceye gitmeye niyetin var mı?» dedi Mustafa.

«İki ay önceki bir geceye ben bugün nasıl gideyim?» dedi manav.

Sonunda, beş bilet için az kalsın benim de sabrımı taşırıyordu. Bize okulda boşuna öğretmişler. Sabırlı olmak insana hayatta yalnızca vakit kaybettirir, başka bir şeye yaramaz. Bu konuda bir kompozisyon yaz deselerdi, beni çaktırmak için fırsat kollayan türkçecilerin bile sonunda bir 5 vermek zorunda kalacağı kadar çok şey bulup yazardım. İşte: Serdar da benim gibi kızmış. Birden gitti, ihtiyar pintinin kulağının arkasındaki kalemi canını yakarak oradan çekip aldı, biletlerin üzerine bir şeyler yazdı, kalemle birlikte geri verdi.

«Tamam mı dayı?» dedi. «Geceyi iki ay sonraya aldık. 500 lira vereceksin!»

Çıkarıp sonunda verdi işte 500 lirayı. Böyledir; tatlı dilin yılanı deliğinden çıkaracağına yalnızca bizim okulun aptal türkçe kompozisyon hocaları inanır. O kadar kızmışım ki ben de şu ihtiyar pintinin bir canını yakayım diyordum, bir kötülük edeyim ona. Çıkıyorduk, birden durdum, kapı önüne dizdiği şeftali kulesinin en altından bir tanesini çekip çıkardım. Ama talihliymiş; hepsi devrilmedi. Şeftalimi çantaya koydum. Sonra berbere girdik.

Bir kafayı tutmuş berber, musluğun altına sokmuş yıkıyor. Bize aynadan baktı.

«İki tane alayım çocuklar,» dedi elindeki kafayı hiç bırakmadan.

«Siz isterseniz on tane de alırsınız ağbi,» dedi Mustafa. «Burada da satarsınız.»

İki tane bırak, yeter, dedim,» dedi berber. «Siz dernekten gelmiyor musunuz?»

İki tane! Birden tepem attı benim.

«Hayır iki değil, on tane alacaksın sen,» dedim ve on bileti sayıp uzattım.

Serdar bile şaşırdı. Evet beyler, gördünüz, tepem atarsa işte böyle olurum ben. Ama berber biletleri almadı.

«Kaç yaşındasın sen?» dedi.

Berberin elindeki sabunlu kafa da bana aynadan bakıyor.

«Almıyor musun?» dedim.

«On sekiz,» dedi Serdar.

«Kim yolladı seni dernekten?» dedi. «Çok ateşlisin sen.»

Söyleyecek bir şey bulamadım ve Mustafa'nın yüzüne baktım.

«Kusura bakmayın ağbi,» dedi Mustafa. «O daha yeni. Sizi tanımıyor.»

«Yeni olduğu belli. Çocuklar bana iki tane bırakın.»

«Cebinden iki yüz lira çıkardı. Bizimkiler de hemen beni unutup onunla anlaştılar, neredeyse elini öpecekler. Demek dernektekileri tanıdın mı buranın kralı oluyorsun. Bari hiç almayaydı. İki bilet çıkarıp uzattım. Ama dönüp almadı.

«Bırak bakayım oraya!»

Bıraktım. Bir şey söyleyecektim, söylemedim.

«Güle güle çocuklar!» dedi ve eline aldığı şampuan şişesinin ucuyla onlara beni gösterdi.

«Okuyor mu bu, çalışıyor mu?»

«Lise ikiden beklemeli,» dedi Mustafa.

«Baban ne iş yapıyor senin?»

Ben susuyordum.

«Babası piyangocu,» dedi Mustafa.

«Dikkat edin bu küçük çakala!» dedi berber. «Çok

ateşli bu. Hadi bakalım.»

Bizimkiler güldüler. Ben de, artık bir şey söyleyeyim dedim, tam, çırağına eziyet etme, olmaz mı diyecektim, demedim. Çırağın yüzüne bakmadan dışarı çıktım. Serdar'la Mustafa gülüşüyorlar, konuşuyorlar, ama ben sizi dinlemem, kafam bozuk. Sonra Mustafa Serdar'a şöyle dedi:

«Berberliğini hatırladı, boş ver.»

«Çakal!»

Ben bir şey demedim. Benim görevim bu çantayı taşımak, yeri gelince biletleri çıkarıp vermektir. Bizi Cennethisar'dan çağırıp bu işi verdikleri için ben burada sizinleyim ve esnafla bir olup benimle alay eden ve o kelimeyi söyleyip gülüşen sizlerle zaten konuşacak bir şeyim yok benim, susuyorum. Bir eczaneye girdik sustum, kasaba girdik sustum, bakkalda ve ondan sonraki nalburda ve kurukahveciyle kahvede de öyle sustum ve çarşı bitene kadar ben hiç konuşmadım. En son dükkândan çıkınca Mustafa ellerini ceplerine soktu.

«Birer porsiyon köfteyi hakettik artık,» dedi.

Ben sustum ve o paraları bize köfte yiyelim diye vermiyorlar da demedim.

«Evet,» dedi Serdar. «Hakettik artık birer porsiyon.»

Ama köftecide oturunca ikişer porsiyon istediler. Onlar ikişer yerken ben bir yiyecek değilim. Köfteleri beklerken Mustafa paraları çıkarıp saydı: On yedi bin liraymış. Sonra Serdar'a dedi ki:

«Niye surat asıyor bu?»

«Çakal dememize kızıyor,» dedi Serdar.

«Aptal herif!» dedi Mustafa.

Ama ben duymadım, çünkü duvardaki bir takvime bakıyordum. Sonra köfteler geldi. Onlar konuşarak, ben konuşmadan yedik. Tatlı da istediler. Ben de revani istedim, hoşuma gitti. Sonra Mustafa taban-

cayı çıkardı ve masanın altına tutup oynadı.

«Versene!» dedi Serdar.

O da oynadı. Bana vermediler, gülüştüler, sonra Mustafa beline soktu, hesabı ödedi, kalktık, gittik.

Çarşıdan kimseden korkmadan geçtik, hana girdik ve merdivenleri konuşmadan çıktık. Derneğe girince, her seferinde olduğu gibi korktum sanki. Kopye çekiyorum da sanki hoca gördü mü diye aptal aptal heyecanlanıyorum da heyecanlandığımı gören hoca da anlıyor...

«Bütün çarşı tamam mı?» dedi.

«Evet, ağbi.» dedi Mustafa, «söylediğiniz yerler.»

«Yanında değil mi hepsi?»

«Evet,» dedi Mustafa. Tabancayı ve paraları çıkarıyordu.

«Ben yalnızca makineyi alayım,» dedi o. «Parayı Zekeriya Bey teslim alır.»

Mustafa tabancayı verdi. Yakışıklı adam içeri gitti. Mustafa da gitti. Biz bekliyoruz. Bir ara, ne bekliyoruz, diye düşündüm; Zekeriya Bey'i beklediğimizi unuttum sanki de hiçbir şeyi beklemeden bekliyoruz. Sonra bizim gibi biri geldi ve sigara uzattı. İçmem, ama aldım. Lokomotif biçiminde bir çakmak çıkardı, sigaralarımızı yaktı.

«Cennethisar'dan gelen ülkücü arkadaşlar sizler misiniz?»

«Evet,» dedim.

«Nasıl oraları?»

Ne demek istiyor diye düşündüm. Sigaranın kirli bir tadı var. Sanki ihtiyarladım.

«Yukarı mahalle bizim,» dedi Serdar.

«Biliyorum,» dedi o. «Ben deniz kıyısını soruyorum. Tuzla komünistlerin.»

«Yok,» dedim birden ben. «Cennethisar'da, deniz kıyısında bir şey yok. Orada zengin sosyetikler var.»

Bana baktı ve güldü. Ben de güldüm.

«Olsun,» dedi sonra. «Hiç belli olmaz.»

«Yukarı mahalle kiminse kıyı da onların olur,» dedi Serdar.

«Evet. Tuzla'yı da öyle aldılar. Aman dikkat edin.» Sonra biraz komünistleri düşündüm. Onları düşünerek ciddi ciddi sigara içiyordum ki birden şöyle dedi bizimle konuşan ve benim cevabımı beklemeden de içeri odaya gitti:

«Sen yenisin değil mi?»

Bir şey söylemem için vakit bırakmadı ki! Serdar, evet, diye başını sallamıştı. Yeni olduğumu hemen nasıl anlıyorlar acaba? Sosyetikler var deyince ben, o gülerek ne demek istedi? Serdar da kalktı içeri bir yere gitti, bu sefer ben ortada öyle yalnız kaldım, sanki girip çıkanlar benim yeni olduğumu anlasınlar diye beni tek başıma bıraktı Serdar. Ben de tavana bakarak sigara içiyorum ve önemli şeyler düşünüyorum, girip çıkanlar beni görünce hemen öyle düşündüğümü anlayacakları kadar önemli şeyler: Hareketimizin meseleleri. Böyle bir kitap vardır, okudum. Derken ben, Mustafa odadan çıktı ve birisiyle öpüştü ve tam o sırada birden herkes kenara çekildi: Zekeriya Bey, evet, geldi. Hemen, odasına girerken, bana bir baktı, ben de ayağa kalkıyordum, ama daha tam kalkmamıştım. Sonra Mustafa'yı çağırdılar. O gidince içerde ne konuştuklarını düşündüm ve sonra çıktılar ve bu sefer ayağa kalktım.

«İyi!» dedi Zekeriya Bey bizim Mustafa'ya. «Biz gerekince sana gene haber salarız. Aferin!»

Sonra bir an bana baktı, çok heyecanlandım ve bana bir şey söyleyecek sandım, ama hiçbir şey söylemedi; yalnızca birdenbire hapşırdı ve tekrar yukarı gitti; partiye diyorlar. Sonra Mustafa, demin bizimle konuşan çocukla fısır fısır konuştu. Bir an benden sözettiklerini düşündüm, ama saçma, siyaset-

ten sözediyorlardır, önemli şeylerden... Dinlediğimi ve meraklı biri olduğumu sanmasınlar diye bakmadım.

«Hadi çocuklar,» dedi sonra Mustafa. «Gidiyoruz.»

Çantayı bıraktım. Konuşmadan istasyona gidiyoruz, görevini başarmış insanlar gibi. Sonra, Mustafa niye hiç konuşmuyor, diye düşündüm. Artık onlara kızmıyorum; beni görevdeyken nasıl buldu? İstasyondaki bankta oturmuş treni beklerken bunları düşündüm, sonra oradaki piyangocu dükkânını görünce babamı, ama babamı düşünmek istemiyorum şimdi ben, ama gene düşündüm ve ona söylemek istediğim şeyi mırıldandım: Hayatta en önemli şey lise diploması değildir baba!

Tren geldi, bindik. Serdar'la Mustafa gene fısır fısır ediyorlardır. Bir laf söylerler, ya da öyle bir şaka yaparlar ki beni aptal durumuna düşürürler. O zaman ben o şakaya cevap verecek bir şaka ararım, ama hemen bulamam ve ben o cevabı ararken onlar benim dalgınlaşan yüzüme bakarak daha da gülüşürler, o zaman ben bazan kızar, kendimi tutamayıp bir küfür ederim ve o zaman onlar daha gülüşünce beni daha da aptal durumuna düşürdüklerini anlarım. O zaman ben yalnız olmak isterim, yalnız olunca hayatta yapabileceğim büyük şeyleri rahat rahat düşünebilir insan. Bazan da yaptıkları benim anlayamadığım bir şakadır; aralarında göz kırparlar; şimdi o kelimeyi söylerlerken yaptıkları gibi: Çakal! Nasıl bir hayvandır acaba? Bir kız vardı ilkokulda, sınıfa ansiklopedisini getirmişti, hayvanlar ansiklopedisi, kaplan diyorsun, açıp «K»ya bakıyorsun... O ansiklopedi olsaydı açar, «Çakal»a bir bakardım, ama bana göstermezdi o kız. Hayır, kirletirsin! Ulan kaltak, o zaman okula niye getiriyorsun? Sonra o kız İstanbul'a gitti tabii, çünkü babası zengin oldu diyorlardı. Bir de arkadaşı vardı, başında mavi kordele...

Dalmışım... Tren Tuzla'ya gelince heyecanlandım, ama korkmadım. Komünistler her an içeri girebilirler. Serdar'la Mustafa da susmuşlar, sinirli sinirli bakıyorlar. Bir şey olmadı. Tren hareket edince komünistlerin duvarlara yazdıklarını okudum: Tuzla faşistlere mezar olacak! O faşist dedikleri bizmişiz. Biraz küfür ettim. Sonra tren bizim istasyona geldi, indik. Bir şey konuşmadan yürüdük durağa geldik.

«Çocuklar, benim işim var,» dedi Mustafa. «Haydi bakalım!»

Minibüslerin arasında kayboluncaya kadar arkasından baktık. Sonra Serdar'a birden şöyle dedim ben:

«Bu sıcakta eve gidip ders çalışmak istemiyorum.»

«Evet,» dedi Serdar. «Çok sıcak.»

«Kafam da bozuk,» dedim. Biraz sustum. «Haydi, Serdar,» dedim. «yürü kahveye gidelim.»

«Yok. Ben dükkâna gidiyorum. İşim var.»

Gitti. Babanın bir dükkânı varsa senin de kendiliğinden işin oluverir! Ama ben okuyorum daha, sizler gibi bırakmadım. Ama ne tuhaf; en çok da benimle alay ederler. Serdar'ın akşam kahveye herkesten önce gidip, çakal, diye anlatacağına eminim. Boşver Hasan, dert etme, etmedim, yokuşu çıkmaya başladım.

Cennethisar'a ya da Darıca'ya araba vapuruna yetişmek için önümden hızla geçen kamyonlara ve arabalara bakıyorum ve sanki yalnız olduğumu düşünmek hoşuma gidiyor. Başımdan bir macera geçsin isterdim. Hayatta çok şey var, olabilir ama bekliyorsun işte. Şöyle geliyor bana: Sanki olmasını istediğim şeyler çok yavaş oluyor ve olurken de onları düşündüğüm ve beklediğim gibi olmuyorlar; hepsi sanki beni öfkelendirmek için ağır ağır geliyorlar ve sonra birden bir bakıyorsun, hemen geçip gitmişler bile.

Gelip geçen şu arabalar gibi. Sinirimi bozmaya başladılar, belki birinden biri durur da bu sıcakta yokuş çıkmam diye bakıyorum ama kimsenin seni taktığı yok ki bu dünyada. Şeftalimi yemeye başladım, ama oyalanamadım.

Keşke şimdi kış olsaydı, tek başıma plajda dolaşmak isterdim şimdi, açık kapıdan, kimseden çekinmeden boş kumsala girerdim: Dalgalar gelir, kıyıya vurur, ben, ayakkabımı ıslatmasınlar diye, arada bir sıçrayarak, koşar, yürürüm ve hayatımı düşünürüm, mutlaka önemli biri olacağımı düşünürüm, o zaman yalnız bütün o herifler değil, kızlar da bana bir başka bakardı diye de düşünürüm ve o zaman canım pis pis sıkılmaz benim, hele ilerde ne olacağımı düşününce, o zaman Serdar'a yürü kahveye gidelim diyecek kadar da olmazdım, kendi kendime yeterdim şimdi kış olsaydı. Ama kışın okul var, Allah belâsını versin, hasta hocalar...

Sonra yokuşu çıkan o beyaz Anadol'u gördüm. Ağır ağır yaklaşırken anladım içinde onlar olduğunu, ama sanki utandım da durup el edeceğime yan döndüm. Geldiler, geldiler ve beni tanımadan geçip gittiler. Geçip giderken bir an belki de yanıldım diye düşündüm. Nilgün çünkü biz küçükken o kadar güzel değildi ki! Ama arabayı kullanan o şişman, Faruk'tan başka kim olabilir! Ne şişman! O zaman anladım eve değil, nereye gideceğimi: Yokuşu inerim, gider, kapılarına bakarım, belki cüce amcamı da görürüm, beni içeri alır, tabii utanmazsam içeri girerim, merhaba derim, belki babaannelerinin elini bile öperim, sonra onlara merhaba derim, beni tanıdınız mı, ben çok büyüdüm derim, evet derler, tanıdık, küçükken çok iyi arkadaş değil miydik, konuşuruz, konuşuruz, küçükken arkadaştık, konuşuruz ve böylece belki canımın bu pis sıkıntısını da unuturum ben oraya şimdi gidersem.

4

Anadol zorlanarak yokuşu çıkarken sordum:

«Tanıdınız mı onu çocuklar?»

«Kimi?» dedi Nilgün.

«Yolun kenarında yürüyen maviliyi. O tanıdı hemen bizi.»

«Uzun boyluyu mu?» dedi Nilgün. Dönüp arkasına bakmıştı ama, uzaklaşmıştık artık. «Kimdi o?»

«Hasan!»

«Kim Hasan?» dedi Nilgün boş boş.

«Recep'in yeğeni.»

«Ne kadar büyümüş!» dedi Nilgün şaşkınlıkla. «Tanıyamadım.»

«Ayıp yahu!» dedi Metin. «Çocukluk arkadaşımız.»

«Sen niye tanımadın o zaman?» dedi Nilgün.

«Görmedim ki... Ama Faruk söyler söylemez anladım kim olduğunu.»

«Aferin, sana!» dedi Nilgün. «Çok akıllısın sen!»

«Demek senin, bu yıl tepeden tırnağa değiştim, dediğin de buymuş!» dedi Metin. «Yalnızca geçmişini unutmuşsun.»

«Saçmalıyorsun.»

«Okuduğun kitaplar her şeyi unutturmuş sana!» dedi Metin.

«Ukalalık etme!» dedi Nilgün.

Sustular. Uzun bir sessizlik oldu sonra. Her yıl iki yanına yeni ve çirkin beton yapılar dikilen yokuşu çıktık, seyrekleşen bağlar, kiraz bahçeleri ve incir ağaçları arasından geçtik. El radyosu, özelliksiz

bir "hafif Batı müziği" çalıyordu. Uzaktan denizi ve Cennethisar'ı görünce galiba çocukluğumuzda duyduğumuza yakın bir heyecan duyduk, sessizlikten anladım, ama çok sürmedi. Hiçbir şey konuşmadan yokuşu indik, kısa pantolonlu, mayolu, yanık tenli kalabalık ve gürültü içinden geçtik. Metin bahçe kapısını açarken, Nilgün;

«Kornayı çalsana ağbi,» dedi.

Arabayı bahçeye soktum ve her gelişimde sanki daha da eskiyip boşalan evi kasvetle seyrettim. Ahşap doğramaların boyası dökülmüştü, sarmaşıklar yan duvardan ön duvara atlamıştı, incirin gölgesi Babaanne'nin kapalı pancurlarına vuruyordu, alt katın pencere demirleri pas içindeydi. Tuhaf bir duygu sardı içimi: Daha önceleri alışkanlıktan farkedemediğim korkunç bir şeyler vardı sanki bu evde de şimdi şaşkınlık ve kaygıyla seziyordum. Büyük ön kapının bizim için açılmış olan hantal kanatlarının arasından gözüken Babaanne ile Recep'in içerdeki nemli ve ölü karanlığını seyrettim.

«Hadi insene ağbi ne oturuyorsun,» diyordu Nilgün.

Arabadan inmiş eve doğru yürüyordu. Sonra, küçük mutfak kapısından telâşla çıkıp sallanarak yaklaşan Recep'in insanı utandıran gövdesini gördü. Birbirlerine sarıldılar, öpüştüler. Kimsenin farketmediği radyoyu kapadım, arabadan sessiz bahçeye indim. Recep'in üzerinde, her zaman giydiği, yaşını gizleyen ceket, sonra o tuhaf ince kravat vardı. Sarıldık, öpüştük.

«Merak ettim,» dedi Recep. «Geç kaldınız!»

«Nasılsın sen?»

«Eh,» dedi utanır gibi. «İyiyim. Yataklarınızı yaptım, odalarınızı hazırladım. Büyükhanım bekliyor. Siz daha da mı şişmanladınız Faruk Bey?»

«Nasıl babaanne?»

«İyi... Şikâyet ediyor... Bavullarınızı alayım.»

«Sonra alırız.»

Recep önden, biz arkadan merdivenleri çıktık. Pancurlar arasından sızan tozlu ev içi ışığını, küf kokusunu hatırlayarak nedense sevindim. Babaanne'nin kapısı önüne gelince Recep bir an durdu, nefes aldı, sonra kurnaz bir neşeyle gözleri parlarken bağırdı:

«Geldiler Büyükhanım, geldiler!»

«Neredeler?» dedi yaşlı ve sinirli babaanne sesi. «Niye haber vermiyorsun, neredeler?»

Üzeri çiçekli mavi yorgana sarılmış, sırtı ardarda dizili üç yastığa dayalı, orada, pirinç topuzlarını küçükken tınlattığım yatakta yatıyordu. Teker teker elini öptük. Elin beyaz, yumuşak ve buruş buruş derisinin üzerinde eski bir dosta rastlamış gibi insanı sevindiren tanıdık benler, lekeler vardı. Oda da, babaanne de, eli de aynı kokuyla kokuyordu.

«Ömrün çok olsun!»

«Nasılsınız Babaanneciğim?»

«Kötü,» dedi Babaanne, ama biz bir şey demedik. Babaanne biraz dudaklarını kıpırdattı, bir genç kız gibi utandı, ya da utanıyormuş gibi yaptı. «Hadi şimdi siz anlatın bakalım,» dedi sonra.

Üç kardeş birbirimize baktık, uzun bir sessizlik oldu. Odanın, küf, mobilya cilası, eski sabun, belki nane şekeri, biraz lavanta ve kolonya ve toz koktuğunu da düşündüm.

«E, bana anlatacak bir şeyiniz yok mu?»

«Buraya arabayla geldik Babaanne,» dedi Metin. «İstanbul'dan burası tam elli dakika sürüyor.»

Her seferinde söyler bunu ve her seferinde Babaanne'nin inatçı yüzü bir an oyalanmış gözükür, ama sonra hemen eski haline döner.

«Siz eskiden kaç saatte gelirdiniz Babaanne?» dedi Nilgün sanki bilmiyormuş gibi.

«Ben bir kere geldim!» dedi Babaanne gurur ve zaferle. Bir an nefes alıp ekledi: «Hem bugün ben soracağım, siz değil!» Alışkanlıkla söylediği bu sözden de hoşlandı galiba ve bir süre bir soru düşündü, ama sonra sorarken anladı istediği gibi zekice bir soru soramadığını.

«Nasılsınız bakalım?»

«İyiyiz Babaanne!»

Sanki bir yenilgiye uğramış gibi öfkelendi, yüzünü hiddetle ekşitti. Küçükken bu surattan korktuğum zamanlar olmuştu.

«Recep, arkama yastık koy!»

«Bütün yastıklar arkanızda Büyükhanım.»

«Ben bir tane daha getireyim mi Babaanne?» dedi Nilgün.

«Sen ne yapıyorsun bakayım?»

«Babaanneciğim, Nilgün üniversiteye başladı,» dedim ben.

«Benim de dilim var ağbi, merak etme,» dedi Nilgün. «Sosyoloji okuyorum Babaanne, bu yıl birinci sınıfı bitirdim.»

«Sen ne yapıyorsun?»

«Gelecek yıl liseyi bitireceğim,» dedi Metin.

«Sonra?»

«Sonra Amerika'ya gideceğim!» dedi Metin.

«Ne var orada?» dedi Babaanne.

«Zenginler ve uyanık insanlar!» dedi Nilgün.

«Üniversite!» dedi Metin.

«Hep birlikte konuşmayın!» dedi Babaanne. «Sen ne yapıyorsun?»

Elimde koca çantamla okula gidip geldiğimi, geceleri boş evde pineklediğimi, yemek yeyip televizyonun karşısında uyukladığımı söylemedim. Daha, dün sabah üniversiteye giderken, içki vaktini beklediği-

mi, tarih denilen şeye olan inancımı yitirmekten korktuğumu ve karımı özlediğimi de söylemedim.

«Doçent oldu o, Babaanne,» dedi Nilgün.

«Babaanne sizi çok iyi gördük!» dedim ben umutsuzlukla.

«Karın ne yapıyor?» dedi Babaanne.

«Geçen gelişimizde söylemiştim ya, Babaanne,» dedim. «Boşandık biz.»

«Biliyorum, biliyorum!» dedi. «Ne yapıyor şimdi o?»

«Yeniden evlendi.»

«Odalarını hazırladın değil mi sen bunların?» dedi Babaanne.

«Hazırladım,» dedi Recep.

«Başka anlatacak bir şeyiniz yok mu?»

«Babaanne, İstanbul çok kalabalık oldu,» dedi Nilgün.

«Burası da kalabalık,» dedi Recep.

«Otursana Recep şuraya.» dedim ben.

«Babaanne bu ev çok eskimiş,» dedi Metin.

«Ben iyi değilim,» dedi Babaanne.

«Çok eskimiş Babaanne, burayı yıktıralım, apartman yaptıralım, siz de rahat edersiniz...»

«Sus!» dedi Nilgün. «Seni duymuyor. Şimdi sırası da değil.»

«Ne zaman sırası?»

«Hiçbir zaman!»

Bir sessizlik oldu. Havasız sıcak odada eşyaların kendi kendilerine genişleyip çıtırdadıklarını duyar gibi oldum. Pencereden içeri ölü, sanki yıllanmış bir ışık giriyordu.

«Bir şey söylemeyecek misin?» dedi Babaanne.

«Babaanne yolda Hasan'ı gördük!» dedi Nilgün. «Büyümüş kocaman olmuş.»

Babaannenin dudakları bir tuhaf kıpırdandı.

«Ne yapıyorlar onlar Recep?» diye sordu Nilgün.

«Hiç!» dedi Recep. «Yokuştaki evde oturuyorlar. Hasan lisede...»

«Ne anlatıyorsun onlara?» diye bağırdı Babaanne. «Kimi anlatıyorsun?»

«İsmail ne yapıyor?» dedi Nilgün.

«Hiç!» dedi Recep. «Piyango satıyor.»

«Ne anlatıyor size?» diye gene bağırdı Babaanne. «Benimle konuşun, onunla değil! Hadi sen çık dışarı, Recep, git mutfağına in!»

«Bir zararı yok ki Babaanne,» dedi Nilgün. «Dursun burada.»

«Sizi hemen kandırdı değil mi?» dedi Babaanne. «Ne söyledin onlara? Hemen kendine acındırdın mı?»

«Hiçbir şey söylemiyorum Büyükhanım,» dedi Recep.

«Demin gördüm ama, konuşuyor, anlatıyordun.»

Recep çıktı. Bir sessizlik oldu.

«Hadi Nilgün, sen bir şeyler anlat,» dedim ben.

«Ben mi?» dedi Nilgün. «Ne söyleyeyim?» Biraz düşündü, sonra: «Her şey çok pahalı oldu, Babaanne,» dedi.

«Kitap okuya okuya her şeyi unuttuğunu söylesene,» dedi Metin.

«Zavallı ukala!» dedi Nilgün.

«Ne konuşuyorsunuz?» dedi Babaanne.

Bir sessizlik daha oldu.

«Hadi, Babaanne,» dedim ben. «Biz kalkalım da odalarımıza yerleşelim.»

«Daha yeni geldiniz,» dedi Babaanne. «Nereye?»

«Bir yere değil!» dedim. «Daha bir hafta buradayız.»

«Demek söyleyecek bir tatlı lakırdınız yokmuş,» dedi Babaanne. Tuhaf bir zafer havasıyla biraz gülümsedi de galiba.

«Yarın mezarlığa gideceğiz,» dedim düşünmeden.

Recep dışarda kapının önünde bekliyordu. Bizi te-

ker teker odalarımıza soktu, pancurları açtı. Bana gene kuyuya bakan odayı hazırlamış. Küf, çarşaf ve çocukluk kokusunu hatırladım.

«Eline sağlık, Recep,» dedim. «Odayı ne güzel yapmışsın.»

«Havlunuzu buraya astım,» dedi, gösterdi.

Sigara yaktım. Birlikte açık pencereden dışarı bakıyorduk. Sordum:

«Recep, nasıl bu yaz Cennethisar?»

«Kötü,» dedi. «Eski tadı kalmadı.»

«Nasıl yani?»

«İnsanlar bir kötü, acımasız oldular!» dedi.

Döndü anlayış bekleyerek yüzüme baktı. Sonra birlikte plajın uğultusunu dinleyerek uzaktaki ağaçların arasından gözüken sokağı ve denizi seyrettik. Metin geldi:

«Ağbi, arabanın anahtarını verir misin?»

«Gidiyor musun?»

«Bavulumu çıkarıp gidiyorum.»

«Bizim bavullarımızı da yukarı çıkarırsan arabayı yarın sabaha kadar sana veririm,» dedim.

«Siz şey etmeyin Faruk Bey, ben çıkarırım, diyordu Recep.

«Sen şimdi arşive gidip vebayı aramayacak mısın?» dedi Metin.

«Neyi arayacaksınız?» dedi Recep.

«Vebayı artık yarın ararım,» dedim.

«Hemen içmeye mi başlayacaksın?» dedi Metin.

«Sana ne benim içkimden!» dedim ama öfkelenmemiştim.

«Doğru!» dedi Metin, arabanın anahtarını aldı, gitti.

Bir şey düşünmeden, biz de, Recep'le birlikte Metin'in arkasından yürüdük, merdivenleri indik. Sonra aklıma, mutfağa gidip buzdolabını karıştırmak geldi, ama küçük merdivenleri indikten sonra mutfa-

ğa gideceğime öte yana saptım, Recep'in odasının önünden geçerek dar aralığın ucuna gittim. Recep arkamdaydı.

«Çamaşırlığın anahtarı hâlâ burada mı?» dedim. Kapı kasasının üzerine elimi uzatıp tozlu anahtarı buldum.

«Büyükhanım bilmiyor,» dedi Recep. «Söylemeyin.»

Anahtarı çevirdikten sonra, kapıyı, açmak için iyice zorlayarak itmem gerekti. Arkasına bir şey düşmüş olmalı; baktım, şaşırdım: Toz içinde bir kurukafa, kapıyla sandık arasına sıkışmış. Yerden aldım, üfledim, neşeli gözükmeye çalışarak Recep'e gösterdim.

«Hatırlıyor musun bunu?»

«Efendim?»

«Sen buraya hiç girmiyorsun galiba.»

Tozlu kurukafayı üzeri kâğıtlarla dolu bir sehpanın kenarına bıraktım. Elime aldığım bir cam boruyu çocuk gibi salladım, sonra paslanmış bir terazinin kefelerinden birine koydum. Recep kapı eşiğinde durmuş susuyor, benim dokunduklarıma korkuyla bakıyordu: Yüzlerce küçük şişe, cam kırıkları, sandıklar, kutunun içine atılmış kemik parçaları, eski gazeteler, paslı makaslar, cımbızlar, anatomi ve tıp üzerine fransızca kitaplar, kutular dolusu kâğıt, tahtalara yapıştırılmış kuş ve uçak resimleri, gözlük camları, yedi renge bölünmüş bir daire, zincirler, küçükken pedalına basıp arabacılık oynadığım dikiş makinası, tornavidalar, tahtalara iğnelenmiş böcek ve kertenkeleler, üzerlerinde, "İnhisarlar İdaresi" yazan yüzlerce boş şişe, ecza şişelerine doldurulmuş etiketlenmiş türlü çeşitli tozlar, bir saksı içinde de mantarlar...

«Mantar mı onlar Faruk Bey?» dedi Recep.

«Evet, işine yararsa al.»

Galiba korktuğu için odaya girmiyordu, gittim

verdim. Sonra, üzerinde eski harflerle Doktor Selâhattin'in her sabah 2 - 6, öğleden sonra 8 - 12 arasında hasta kabul ettiğini yazan pirinç levhayı buldum. Bir an, yalnızca matrak bulduğum için değil, anısı için de pirinç levhayı alıp İstanbul'a götürmek geldi içimden, ama tarihten ve geçmişten tuhaf bir nefret ve korkuyla tiksinince tozlu eşyalar arasına fırlatıp attım. Sonra kapıyı kilitledim. Recep'le mutfağa doğru yürürken merdivenlerin aralığından Metin'i gördüm. Söylenerek bavullarımızı yukarı çıkarıyordu.

5

Faruk'un ve Nilgün'ün bavullarını yukarı çıkardıktan sonra, soyundum, mayomu ve yazlık elbiselerimi giydim, dolu cüzdanımı aldım, aşağı indim, eski ve çürük Anadol'a binip gittim. Vedat'ların önünde arabadan indim. Mutfaklarında çalışan hizmetçiden başka evlerinde hiçbir hareket yoktu. Bahçeden evin arka tarafına geçip pencereyi hafif itince yatağında yatan Vedat'ı görüp sevindim. Sıçrayıp odaya kedi gibi atladım ve Vedat'ın başını yastığa bastırdım.

«Şaka mı bu şimdi hayvan herif?» diye bağırdı. Gülümsedim, keyifliydim. «Eee, ne var ne yok?»

«Ne zaman geldin sen?» dedi.

Önce cevap vermedim, odada göz gezdiriyordum. Duvardaki o tatsız çıplak kadın resmiyle birlikte her şey geçen yılki gibiydi. Sonra sabırsızlandım:

«Hadi,» dedim. «Hadi, oğlum kalksana!»

«Ne yapacağız bu saatte?»

«Ne yapıyor herkes öğleden sonraları?»

«Hiiç!»

«Kimse yok mu yoksa?»

«Yoo, herkes burada, yeni gelenler de var.»

«Nerede toplanıyorsunuz?»

«Ceylan'larda!» dedi. «Yeni geldiler onlar!»

«İyi, hadi, gidelim oraya.»

«Ceylan daha uyanmamıştır.»

«O zaman gidip başka bir yerden denize girelim!» dedim. «Ben, dokuma fabrikatörleriyle demir tüccarlarının geri zekâlı oğullarına matematik ve ingilizce öğretmekten daha bu yıl bir kere olsun denize girmeye fırsat bulamadım.»

«Yani, Ceylan'la ilgilenmediğini mi söylemek istiyorsun?»

«Kalk, bari Turgay'a gidelim.»

«Turgay'ı basket genç takımına çağırmışlar, biliyor musun?»

«Beni bu da ilgilendirmiyor, ben basketi bıraktım.»

«Daha iyi inekliyebilmek için, değil mi?»

Bir şey söylemedim; Vedat'ın güneşte yanmış, sağlıklı, huzurlu gövdesine baktım ve düşündüm: Evet, ben derslerime çok çalışırım, sınıfımda birinci olmazsam canım iyice sıkılır ve benim gibilere de inek denildiğini bilirim, ama benim babamın, beni on yıl sonra başına geçireceği takım tezgâhları fabrikası yok, iplik fabrikası yok, demir deposu ve dökümhanesi ya da Libya'da aldığı küçük de olsa bir ihalesi ve hatta bir ihracat ve ithalat bürosu da yok benim zavallı babamın: Benim kaymakamlıktan istifa etmiş babamın yalnızca bir mezarı var, yılda bir kere Babaanne evde ağlamasın diye gideriz, orada ağlar. Sonra sordum: «Peki başka ne yapıyor herkes?» .

Yüzükoyun yattığı yataktan, Vedat'ın kalkmaya niyeti yoktu, ama hiç olmazsa ağzını yastığın kenarına getirecek kadar kıpırdandı ve anlattı: Mehmet'in İngiltere'den bir hemşire kızla döndüğünü anlattı, kız şimdi Mehmetlerde kalıyormuş, ama ayrı odalarda yatıyorlarmış ve kız dediği aslında 30 yaşında bir kadınmış, ama bizim kızlarla iyi anlaşıyormuş ve Turan, ben biliyormuşum askerdeymiş. Nereden bileyim diye düşündüm, ben kışları, Ankara ve İstanbul sosyetesiyle değil, okul yatakhanesiyle teyzemin evinde geçiriyorum ve biraz para için de senin gibi aptal zengin çocuklarına matematik, ingilizce ve poker dersleri veriyorum. Ama bir şey söylemedim ve Vedat, Turan'ı, artık oğlunun adam olmayacağına karar veren babasının askere yolladığını söyledi, babası torpil de

yapmamış, er hayatı onun aklını başına getirir demiş ve ben, aklı başına gelmiş mi, diye sorunca da Vedat ciddi ciddi bilmediğini söyledi, Turan'ın on beş gün izinli geldiğini söyledi ve Turan'ın, Hülya ile kıristırmaya başladığını söyleyince ben düşüncelere daldım; o sırada Vedat, bir de Fikret diye yeni bir herif olduğunu ekledi ve ben hemen Vedat'ın ona hayran olduğunu anladım, çünkü, bu Fikret için, 'kral herif' veya 'kafa dengi' diyordu, biraz sonra da fiberglas teknesinin motoru kaç beygirmiş filân anlatmaya başladı, benim sinirlerim de iyice bozuldu ve bu aşağılık herifi dinlemez oldum; o da bunu anlayınca biraz sustuk, ama sonra gene konuştuk.

«Ablan ne yapıyor?» dedi.

«Tam bir komünist o. Onlar gibi de sürekli, ben çok değiştim, deyip duruyor.»

«Yazık, üzüldüm.»

Duvardaki çıplak kadın resmine bakıyordum.

«Selçuk'un kız kardeşi de öyle olmuş,» dedi fısıldar gibi. «Birine âşık olmuş galiba! Ablan için de böyle biri söz konusu mu?»

Cevap vermedim. Sinirli hareketler yaptım ve bu konudan hoşlanmadığımı anladı.

«Ağabeyin ne vaziyette peki?»

«Umutsuz!» dedim. «Yalnızca içiyor ve şişiyor. Umutsuz bir uyuşuk!»

«O da mı öyle?»

Konuştukça öfkelenerek söyledim: «O hiçbir şey olamayacak kadar uyuşuk. Ama ablamla iyi anlaşıyorlar doğrusu. Ne yaparlarsa yapsınlar beni ilgilendirmez, ama biri paradan nefret edecek kadar ideolojik ve öteki de o parayı kazanmak için elini uzatamayacak kadar uyuşuk olduğu için olan bana oluyor. O arsanın üzerinde hâlâ o aptal, tuhaf ve iğrenç eski ev boş boş duruyor.»

«Babaannenle o şey, çalışan adam, orada oturmuyorlar mı artık?»

«Oturuyorlar. Ama oraya yapılacak bir apartmanın bir katında otursalar ne olur: O zaman bütün kış, geri zekâlı zengin çocuklarına, hiperbolün ekseni nerededir, eksenle odak noktası arasındaki ilişki ile r katsayısının ne ilgisi vardır filan diye çene yormazdım, anlıyor musun? Gelecek yıl üniversite için Amerika'ya gitmem şart benim, parayı nasıl bulacağım?»

«Haklısın,» dedi, biraz rahatsız oldu galiba.

Ben de rahatsız oldum, çünkü Vedat'ın beni zengin düşmanı sanmasından korkmuştum. Biraz sustuk.

«Hadi, artık denize gidelim,» dedim sonra.

«Evet, Ceylan da uyanmıştır belki.»

«Oraya gitmek zorunda değiliz.»

«Herkes orada oluyor.»

Şimdiye kadar hiç kıpırdamadan yattığı yataktan kalktı, üzerindeki küçük mayo dışında çıplaktı, iyi yanmış ve belli ki iyi beslenmiş güzel, huzurlu bir gövdesi vardı. Rahat rahat, dertsiz, tasasız esnedi.

«Funda da gelecekti!»

Vedat'ın gövdesine ve belki de başka bir şeylere sinirleniyordum.

«İyi peki, gelsin.»

«Ama uyuyor.»

Vedat'ın gövdesine değil, duvardaki çıplak kadına bakarak, «Git uyandır o zaman,» dedim.

«Sahi, uyandırayım değil mi?»

Kızkardeşini uyandırmak için gitti. Biraz sonra geldi ve hayatı baştan aşağıya sorunlarla doluymuş da, sigarasız yapamıyacakmış gibi hırsla bir sigara yaktı ve bana sordu:

«Sen hâlâ sigara içmiyorsun, değil mi?»

«Hayır.»

Bir sessizlik oldu. Funda'nın yatağında uyuz uyuz yatarak kaşındığını düşündüm. Biraz, deniz sıcak mı,

soğuk mu gibi aptalca şeylerden söz ettik. Sonra kapıdan Funda girdi.

«Ağbi, nerede benim sandaletlerim?»

Geçen yıl küçük bir kızdı bu Funda, bu yıl uzun, güzel bacakları, küçük bir bikinisi var.

«Merhaba Metin!»

«Merhaba.»

«Ne haber? Ağbi, nerede diyorum, benim sandaletlerim?»

Ağabey-kızkardeş hemen kavgaya başladılar: Biri ötekine eşyalarının bekçisi olmadığını söyledi, öteki de ona, geçen gün hasır şapkasının onun dolabından çıktığını ve daha da bağrıştılar. Biraz sonra Funda, kapıyı vurup çıktı ve az sonra hiçbir şey olmamış gibi girdi ve bu sefer arabanın anahtarını annemin odasından kim alacak, diye başladılar. Sonunda Vedat gitti. Biraz tedirgin oldum.

«Eee, Funda, başka ne haber?»

«Ne olacak! Sıkıntı!»

Biraz konuştuk: Bu yıl kaçıncı sınıfı bitirdiğini sordum, lise birmiş, iki yıl 'hazırlık' okumuş, hayır, Alman ve Avusturya Lisesi'nde değil İtalyan Lisesi'ndeymiş. O zaman, ona şu kelimeleri mırıldandım: Equipement eletrique Brevete type, Ansaldo San Giorgia Genova... Funda bunları bana İtalya'dan getirilen bir hediyenin üstünde mi okuduğumu sordu. İstanbul'un bütün troleybüslerinin içinde, ön kapılarının üstünde böyle anlaşılmaz plâketler olduğunu, o troleybüslere binen bütün İstanbulluların sıkıntıdan patlamamak için böyle şeyleri ezberlemek zorunda olduğunu söylemedim, çünkü nedense troleybüse bindiğimi söylersem beni küçümseyecekmiş gibi bir duygu uyandı içimde. Sonra sustuk. Krem ve parfüm kokularıyla öğle uykusuna yatan ve kâğıt oynansın diye vakit geçiren ve vakit geçsin diye kâğıt oynayan ve anne dedikleri o iğrenç yaratığı düşündüm biraz.

Sonra Vedat geldi, elindeki anahtarı sallayarak gösterdi.

Çıktık, güneşten pişmiş arabaya bindik, ikiyüz metre gittikten sonra durup Ceylan'ların önünde indik. Heyecanlanmaktan utandığım için bir şeyler söylemek istedim.

«Burasını çok değiştirmişler.»

«Evet.»

Çimenlerin içine birer adım arayla serpiştirilmiş taşlara basarak yürüdük. Bir bahçıvan sıcakta bahçeyi suluyordu. Sonunda, kızları gördüm ve laf olsun diye konuştum.

«Hiç poker oynuyor musunuz?»

«Ha?»

Merdivenlerden indik. Kızlar, zarifçe uzanmışlardı. Beni gördükleri aklıma geldi, düşündüm: Üzerimde, pokerden kazandığım parayla İsmet'ten aldığım gömleğim, mayomun üstüne giydiğim Lewis pantolonum ve pantolonumun cebinde de, bir ay ahmaklara özel ders vererek kazandığım on dört bin liram var! Sonra boş boş konuştum.

«Oyun oynuyor musunuz demiştim?»

«Ne oyunu? Size Metin'i tanıştırayım.»

Zaten tanıyordum Zeynep'i.

«Merhaba Zeynep, ne haber?»

«İyidir.»

«Bu Fahrünnisa, ama öyle deme, kızar. Fafa diyeceksin!»

Fafa güzel bir kız değil. El sıkıştık.

«Bu da Ceylan işte!»

Ceylan'ın sert ve hafif elini sıktım. Başka bir yere bakmak istedim. Birden âşık olabileceğimi düşündüm, ama saçma, çocukça bir düşünceydi. Denize baktım ve telâşlı değil, sakin olduğuma inanmak ve öyle de olmak istedim. Ötekiler beni unutup konuşmaya başladılar.

«Su kayağı daha zordur.»

«Bir kere suyun üstüne çıkabilsem!»

«Ama hiç olmazsa kar kayağı gibi tehlikeli değil.»

«Mayo sıkı olmalı.»

«Kolları ağrıyor insanın.»

«Fikret gelse de başlasak.»

Canım sıkılmıştı, ayak değiştirdim, öksürdüm.

«Otursana yahu!» dedi Vedat.

Çok düşünceli gözüktüğüme inanıyordum.

«Otursana!» dedi Ceylan.

Ceylan'a baktım, güzeldi. Evet! Ona âşık olabileceğimi gene düşündüm, az sonra düşündüğüme inandığıma inandım.

«Şurada bir şezlong vardı,» dedi Ceylan, burnunun ucuyla gösterdi.

Şezlonga doğru yürürken gördüm: Beton evin alt katının açık kapısının içinde korkutucu mobilyalar vardı: Amerikan filmlerinde zengin ve mutsuz karı kocalar ellerinde viski bardaklarıyla bağrışarak evlilik sorunlarını tartışırlarken böyle mobilyalara otururlar. Sanki evin içinden gelen bu mobilya ve zenginlik ve lüks kokusu, bana, senin ne işin var burada, diyecek gibiydi, ama düşündüm ve rahatladım: Ben hepsinden zekiyim bunların! Hâlâ bahçeyi sulayan bahçıvana baktım, şezlongu aldım, geri döndüm, hiçbir zorluk çıkarmadan açılınca onların yanına oturdum ve âşık olup olmadığımı düşünürken dalgın dalgın onları dinledim.

Fafa, bizim sınıf çok gırgırdır türünden şeyler anlatıyordu ve sınıf arkadaşı Ceylan, ona şunu da anlat, bunu da anlat, dediği için bu hikâyeler bittiğinde güneşten pişmiştim ve üstelik hâlâ kararsızdım. Sonra, şakadan anlamayan vahşi bir herif sanılmak istemediğim için ben de, bu geri zekâlı hikâyelerden

biraz anlatmaya karar verdim ve onlara bizim okulda sınav sorularını müdürün odasından nasıl çaldığımızı ayrıntılarıyla anlattım, ama soruları bazı aptal zengin çocuklarına satarak kaç para kazandığımızı anlatmadım, çünkü hepsi yanlış anlarlar ve benim kolumdaki bu Omega saati bana doğum günümde ya da başka bir gereksiz günde hediye edecek zengin babam olmadığı için yapmak zorunda kaldığım bu küçük iş, babaları sabahtan akşama kadar böyle işler çevirmesine rağmen, onlara çirkin gözükür. Bu sırada korkunç gürültülerle bir motorun yaklaştığını duyduk. Hepsi başlarını çevirip baktılar. Fikret'in bu gelen olduğunu anladım. Motoru büyük bir hızla rıhtıma çarpacakmış gibi yaklaştı, birden su yığını fışkırtarak durdu. İçinden kıyıya zorlukla atladı.

«Ne haber çocuklar,» dedi, bana bir göz attı.

«Tanıştırayım,» dedi Vedat. «Metin, Fikret!»

«Çocuklar ne içersiniz?» dedi Ceylan.

Herkes Coca-Cola diyordu.

Fikret cevap bile vermedi, yalnızca dudaklarını büküp eliyle bir işaret yaptı: 'Kafam bozuk' derken yapılan işaretti bu. Baktım, Ceylan'ın dertlenip dertlenmediğini anlayamadım. Ama başka bir şey anladım: Sizin bu Fikret numarasını ben yıllardan beri bilirim: Kişilik sahibini oynuyor. Çirkin ve aptal olursan, hiç olmazsa sesten hızlı giden bir deniz teknen ve ondan daha hızlı giden bir arabanla bir kişiliğin sahibi olmalısın ki kızlar yüzüne baksınlar. Ceylan içkileri getirdi. Ellerinde bardaklar, uzun bir süre oturdular, konuştular.

«Müzik dinler misiniz?»

«Akşam nereye gideceğiz?»

«Hani sende bir Elvis var diyordun.»

«Vardı. Nerede o Best of Elvis?»

«Bilmiyorum.»

«Canım sıkılıyor.»

«Ne yapalım?»

Sonra kelimelerden ve yakan güneşten yorulmuş gibi biraz sustular ve gene konuştular ve gene sustular ve gene konuştular ve sustuklarında görülmeyen bir hoparlörden bayağı bir müzik fışkırdı ve ben artık bir şeyler söylemem gerektiğini düşündüm.

«Çok sıradan bir müzik bu, asansör müziği!» dedim. «Amerika'da böyle şeyleri yalnızca uzun asansör yolculuklarında dinlerler.»

«Uzun asansör yolculukları mı?»

Dedin, evet sen Ceylan, ve o zaman konuştum ben, senin beni nasıl dinlediğini gözleyerek ve gözlemiyormuş gibi yaparak, çünkü evet, şimdiden sevdiğime inanıyorum galiba, utanıyorum, ama ben konuştum ve anlattım sana Ceylan. Bu asansör yolculuklarının New-Yorkluların hayatlarında ne kadar yer tuttuğunu, Empire State Building'in tam - 50 feet ve 102 katlı olduğunu ve buradan çapı 50 millik bir panoramanın gözüktüğünü söyledim, ama daha New-York'a gitmediğimi ve o manzarayı seyretmediğimi söylemedim, ama bu şehrin nüfusunun Ansiklopedi Britannica'nın bizim okuldaki 1957 baskısına göre 7891957 olduğunu ve aynı baskıya göre şehrin 1940'daki nüfusunun 7454995 olduğunu söylüyordum ki,

«Yuh!» dedi Fafa. «İnek gibi ezberlemişsin!»

Dedi ve sen de ona gülünce Ceylan, ben size ezberlemek için ineklemesi gerekenlerden olmadığımı kanıtlamak ve zekâmın boyutları hakkında bilgi verebilmek için sözgelimi, iki basamaklı bütün rakamları bir anda birbiriyle çarpabileceğimi açıkladım.

«Evet,» dedi Vedat. «Acaip bir kafası vardır bu herifin, bütün okul bilir!»

«On yedi kere kırk dokuz?» dedi Ceylan.

Söyledim: «833!»

«Yetmiş kere on dört?»

«1008!»

«Doğru olduğu ne malûm?» dedi Ceylan.

Heyecanlıydım ama, yalnızca gülümsüyordum ben.

«Kâğıt kalem getireyim mi?» dedi.

Benim sinir bozucu gülümseyişime katlanamayarak o zaman sen yerinden fırladın Ceylan ve o korkutucu mobilyaların içine koşup az sonra elinde bir İsviçre otelinin başlıklı kâğıdı ve gümüş bir dolmakalemle ve yüzünde hırsla geri döndün.

«33×27=?», «891», «17×27=?», «513», «81×79=?», «6399!», «17×19=?», «323!», «Hayır, 373!», «Lütfen bir daha çarp Ceylan!» «Peki, 323!», «99×99=?», «En kolayıdır bu: 9801!»

Öfkeleniyordun Ceylan, nefret edecek kadar öfkeleniyordun.

«Sahiden inek gibi ezberlemişsin!»

Ben yalnızca gülümsüyordum ve bütün aşklar nefretle başlar diye yazan o bayağı ve aşağılık kitapların belki de doğruyu söylediklerini düşünüyordum.

Sonra Ceylan, Fikret'in motoruyla su kayağı yaptı ve ben rekabet olgusu hakkında düşüncelere daldım ve geceyarılarına kadar bu düşüncelerle oyalanacağımı hemen anladım galiba, çünkü Allah kahretsin: İnanarak da âşık olduğumu düşünüyordum artık.

6

Uyandım, kalktım, kravatımı ve ceketimi giydim, dışarı çıktım. Durgun, pırıl pırıl güzel sabah! Ağaçlarda kargalar, serçeler. Pancurlara baktım: Hepsi kapalı; uyuyorlar, dün gece geç yattılar. Faruk Bey içti, içerken Nilgün onu seyretti. Büyükhanım da yukarıdan seslenip durdu. Metin'in kaçta gelip yattığını duymadım bile, gıcırtısından uyanmasınlar diye tulumbayı yavaşça çalıştırdım, soğuk sabah suyunu yüzüme vurdum, sonra içeri girdim, mutfaktan iki dilim ekmek kestim, aldım, kümese gittim, kapısını açtım. Tavuklar guruldayarak kaçıştılar. İki yumurtayı, burunlarından dikkatle kırarak güzelce içtim, ekmeklerimi yedim. Öteki yumurtaları da aldım, kümesin kapısını kapamadan mutfağa dönüyordum ki şaşırdım: Nilgün uyanmış, çantasını almış, gidiyor. Beni görünce gülümsedi.

«Günaydın Recep.»

«Bu saatte nereye?»

«Denize. Sonra kalabalık oluyor. Bir girip çıkacağım. Yumurtalar kümesten mi?»

«Evet,» dedim, nedense bir suçluluk duydum. «Kahvaltı ister misiniz?»

«İsterim,» dedi, Nilgün güldü, gitti.

Arkasından baktım. Dikkatli, titiz, sakınan kedi. Ayaklarında sandallar, bacaklar çıplak. Küçükken çöp bacak. İçeri girdim, çay için su koydum. Annesi de öyleydi. Şimdi mezarlıkta. Gideceğiz, dua edeceğiz. Anneni hatırlıyor musun? Üç yaşındaydı, hatırlayamaz. Doğan Bey, Doğu'da kaymakamdı, son iki yaz

onları buraya yolladı. Kucağında Metin, yanında sen, bahçede otururdu annen, soluk yüzüne bütün gün güneş vururdu, ama geldiği gibi yüzü bembeyaz Kemah'a dönerdi. Vişne suyu ister misiniz küçük hanım, derdim. Teşekkür ederim Recep Bey, derdi, koyun şuraya; kucağında Metin var, koyarım; iki saat sonra gelir bakarım koca bardaktan anca iki yudum içmiş. Sonra Faruk, terli ve şişman gelir, anne acıktım der, birden bir solukta hepsini içer, bitirir. Aferin! Örtüyü çıkardım, gittim masayı seriyordum ki kokusunu aldım: Faruk Bey dün gece masanın üstüne rakı dökmüş. Gittim, bezi aldım, sildim. Su kaynamış, çayı demledim. Dünden kalma süt de var. Nevzat'a yarın giderim. Aklıma kahve geliyordu, ama kendimi tuttum, işe verdim.

Dalmışım, vakit geçmiş. Sofrayı kurarken merdivenlerden Faruk Bey indi. Basamakları gıcırdatan ağır yürüyüşü dedesininki gibi. Esnedi, bir şeyler homurdandı.

«Çay demledim,» dedim. «Oturun, size kahvaltı vereceğim.»

Dün gece içerken oturduğu sandalyeye çöktü.

«Süt de ister misiniz?» dedim. «Yağlı, iyi süt var.»

«Peki, getir,» dedi. «Mideme iyi gelir.»

Mutfağa gittim: Mide. İçe içe biriken zehirli sular sonunda orada bir delik açar. İçersen artık, ölürsün demişti Büyükhanım. Doktor ne dedi duydun değil mi? Doğan Bey önüne bakıyor, düşünüyordu, sonra şöyle dedi: Kafam işlemiyeceğine öleyim daha iyi, anne düşünmeden yaşayamam ben ve Büyükhanım bu düşünmek değil yavrum, yalnızca hüzünlenmek dedi, ama birbirlerini dinlemeyi unutmuşlardı artık. Sonra Doğan Bey, o mektupları yaza yaza öldü. Ağzından kan geliyordu babası gibi, belli ki midesinden, Büyükhanım bağıra bağıra ağlıyor, beni çağırıyordu, sanki benim elimden bir şey gelebilirmiş gibi. Ölme-

den önce kanlı gömleğini çıkarttım, ütülü, temiz gömleğini giydirdim, öldü. Mezarlığa gideceğiz. Sütü kaynatıp güzelce bardağına koydum. Mide karanlık, bilinmeyen bir alemdir ki bir tek Yunus Peygamber bilir. Ben o karanlık deliği düşününce ürperirdim. Ama benim midem sanki yok gibidir; çünkü kendi sınırlarımı bilirim, onlar gibi değilim ki, unutmasını da bilirim. Sütünü götürünce baktım, Nilgün gelmiş, ne çabuk! Saçları ıslak, güzel.

«Kahvaltılarınızı vereyim mi?» dedim.

«Babaannem kahvaltıya inmiyor mu?» dedi Nilgün.

«İniyor,» dedim. «Sabahları ve akşamları iner.»

«Öğleleri niye inmiyor?»

«Plajın gürültüsünden hoşlanmaz,» dedim. «Öğleleri ben tepsisini yukarı çıkarırım.»

«Babaanneyi bekleyelim,» dedi Nilgün. «Ne zaman uyanır?»

«Çoktan uyanmıştır,» dedim. Saatime baktım: Sekiz buçuk.

«Haa, Recep!» dedi Nilgün. «Ben bakkaldan gazeteyi aldım. Sabahları bundan sonra ben alayım.»

«Siz bilirsiniz,» dedim, çıkıyordum.

«Alıyorsun da ne oluyor,» diye birden bağırdı Faruk Bey «Kaç kişinin kaç kişiyi öldürdüğünü, kaçının faşist kaçının marksist, kaçının ilgisiz olduğunu öğreniyorsun da ne oluyor?»

Ben içeri girdim, yukarı çıkıyorum. Nedir bu acele, nedir istediğiniz, neden azla yetinmezsiniz? Sen bilemezsin Recep! Ölüm! Düşünürüm, korkarım, çünkü insan merak eder. Bütün bilimin başı meraktır demişti Selâhattin Bey, anladın mı Recep? Yukarı vardım, kapısını tıklattım.

«Kim o?» dedi.

«Benim, Büyükhanım,» dedim, içeri girdim.

Dolabını açmış, karıştırıyormuş. Kapağını kapar gibi yaptı.

«Ne var?» dedi. «Niye bağırışıyorlar aşağıda?»

«Sizi kahvaltıya bekliyorlar.»

«Bunun için mi bağırışıyorlar?»

Dolabın eski kokusu odaya yayılmış. Kokluyordum, hatırlıyordum.

«Efendim?» dedim. «Hayır, şakalaşıyorlar.»

«Sabah sabah masa başında mı?»

«Eğer bunu merak ediyorsanız söyleyeyim, Büyükhanım,» dedim. «Faruk Bey içmiyor. Bu saatte içilir mi?»

«Onları koruma!» dedi. «Bana yalan da söyleme! Ben hemen anlarım.»

«Yalan söylemiyorum,» dedim. «Sizi kahvaltıya bekliyorlar.» Dolabın açık kapağına baktı.

«İndireyim mi sizi aşağı?»

«Hayır!»

«Yatakta mı yiyeceksiniz? Tepsiyi çıkarayım mı?»

«Çıkar,» dedi. «Onlara da söyle hazır olsunlar.»

«Hazırlar.»

«Kapıyı kapa.»

Kapadım, merdivenleri indim: Sanki içinde hiç görmediği ve giymediği bir şey bulacakmış gibi her yıl mezarlığa gitmeden önce dolabını bir kere daha karıştırır ve sonunda gene giydiği aynı tuhaf korkunç kalın paltodur. Mutfağa girdim, ekmek koydum, sonra götürdüm.

«Oku,» diyordu Faruk Bey, Nilgün'e. «Oku bakalım, bugün kaç ölüymüş.»

«On yedi,» dedi Nilgün.

«Eee, ne sonuç çıkıyor bundan?» dedi Faruk Bey.

Nilgün, ağbisini duymamış gibi burnunu gazeteye daha da soktu.

«Bir anlamı filan da kalmadı artık,» dedi Faruk Bey biraz memnun.

«Büyükhanım kahvaltıya inmeyecekmiş,» dedim. «Sizinkileri veriyorum.»

«Niye inmiyor?»

«Bilmiyorum,» dedim. «Dolabını karıştırıyor.»

«İyi, bizimkileri getir.»

«Nilgün hanım,» dedim. «Mayonuz ıslak ıslak oturuyorsunuz, üşüyeceksiniz. Yukarı çıkın, giyinin de öyle okursunuz gazetenizi...»

«Bak, duymadı bile seni,» dedi Faruk Bey. «Gazetelere inanacak kadar genç daha o. Ölüleri okuyor heyecanla.»

Nilgün bana gülümseyerek kalktı. Ben de mutfağa indim. Gazetelere inanmak? Ekmekleri çevirdim, Büyükhanım'ın tepsisini hazırladım. Büyükhanım gazeteyi tanıdık bir ölü var mı diye okur, bomba ve kurşunla delik deşik genç bir ölüyü değil, yatağında ölen yaşlı biri var mı diye. Tepsisini götürüyorum. Bazan ölüm ilânlarındaki soyadlarını çıkaramadığı için öfkelenir, söylenir, sonra gazeteden keser. Çok öfkeli değilse bazan ben yanındayken soyadlarıyla alay eder. Uydurma adlar bunlar, cehennemlikler, ne demek soyadı? Düşündüm: Bana soyadını veren babamın ve benim soyadım Karataş'tır. Ne demek olduğu açık. Oysa bazılarının ne demek olduğunu anlayamam. Bunlarınki de öyledir. Kapıyı tıklattım, içeri girdim. Büyükhanım hâlâ dolabının başında.

«Kahvaltınızı getirdim, Büyükhanım.»

«Bırak oraya.»

«Hemen yiyin!» dedim. «Sütünüz soğumasın.»

«Peki, peki,» dedi. Gözü tepside değil dolapta. «Kapıyı ört.»

Örttüm. Sonra ekmekler geldi aklıma, koşa koşa indim. Neyse, yanmamışlar. Nilgün hanımın yumurtasını, kahvaltılıkları tepsiye koyup götürdüm.

«Kusura bakmayın, geciktim,» dedim.

«Metin kahvaltıya gelmeyecek mi?» dedi Faruk Bey.

Peki! Yeniden yukarı çıktım, odasına girip Metin'i uyandırdım, pancurlarını açtım. Homurdanıyordu, aşağı indim, Nilgün çay istiyormuş, mutfağa gittim, demli çay koydum, götürdüğümde baktım, Metin hemen aşağı inmiş, oturmuş bile.

«Kahvaltınızı şimdi getiriyorum,» dedim.

«Kaçta geldin dün akşam sen?» dedi Faruk Bey.

«Unuttum!» dedi Metin. Üzerinde yalnızca mayoyla gömlek var.

«Arabada benzin bıraktın mı?» dedi Faruk Bey.

«Merak etme ağbi!» dedi Metin. «Başkalarının arabalarıyla gezdik. Anadol burada pek şey kalıyor.»

«Ne kalıyor?» dedi Nilgün.

«Sen gazeteni okusana!» dedi Metin. «Ben ağbimle konuşuyorum.»

İçeri çayını almaya gittim. Yeni ekmek koydum, kızarsın. Koyu çayını götürdüm.

«Süt de ister misiniz, Metin Bey?» dedim.

«Hepsi seni sordular,» dedi Metin.

«Bana ne!» dedi Nilgün.

«Eskiden o kızlarla canciğer kuzu sarmasıydın,» dedi Metin. «İçtiğiniz su ayrı gitmezdi, şimdi biraz kitap okudun onları küçümsüyorsun.»

«Küçümsemiyorum. Yalnızca onları görmek istemiyorum.»

«Küçümsüyorsun. Hiç olmazsa insan bir selâm söyler.»

«Söylemiyorum, işte!» dedi Nilgün.

«Süt de ister misiniz Metin Bey?» dedim ben.

«Gördün mü? Çok ideolojik oldun. Çok çiğ.»

«Sen ideolojik ne demek biliyor musun?» dedi Nilgün.

«Bilmez olur muyum,» dedi Metin. «Öyle bir ablam var beyni yeni yıkandı, hergün görüyorum.»

«Aptal!»

«Süt de ister misiniz Metin Bey?»

«Çocuklar yapmayın çocuklar,» diyordu Faruk Bey.

«Süt istemem,» dedi Metin.

Mutfağa koştum, ekmekleri çevirdim. Beynini yıkamışlar. Hepsinin beyninin içindeki o pislikler, o boş inançlar ve yalanlar temizlenmedikçe bize kurtuluş yok, derdi Selâhattin Bey, onun için yıllardır yazıyorum ben Fatma, onun için. Kendime bir bardak süt aldım yarısını içtim. Ekmekler kızarınca götürdüm.

«Mezarlıkta Babaanne dua ederken siz de edin!» diyordu Faruk Bey.

«Teyzemin öğrettiği duaları unuttum,» dedi Nilgün.

«Ne çabuk unuttun!» dedi Metin.

«Canım, ben de unuttum,» dedi Faruk Bey. «Yani ellerinizi onun gibi açın da üzülmesin diyorum.»

«Merak etme, açarım,» dedi Metin. «Böyle şeyleri önemsemem ben.»

«Sen de aç olur mu Nilgün?» dedi Faruk Bey. «Başına da bir şey bağla.»

«Peki,» dedi Nilgün.

«Bu senin ideolojik inançlarına ters düşmeyecek mi?» diyordu Metin.

Ben çıktım, yukarı gittim. Büyükhanımın kapısını tıklattım. İçeri girdim. Kahvaltısını etmiş, gene dolabın başına geçmiş.

«Ne var?» dedi. «Ne istiyorsun?»

«Bir bardak süt daha ister misiniz?»

«İstemem.»

Tepsisini alıyordum, birden dolabının kapısını kapadı ve bağırdı.

«Yaklaşma!»

«Dolabınıza yaklaşmıyorum Büyükhanım!» dedim. «Görüyorsunuz, yalnızca tepsiyi alıyorum.»

«Ne yapıyorlar aşağıda?»

«Hazırlanıyorlar.»

«Ben hâlâ seçemedim...» dedi ve sanki birden utandı ve dolabına bakmaya başladı.

«Acelè edin Büyükhanım!» dedim. «Sonra sıcagá kalacağız.»

«Peki, peki. Kapıyı iyi kapa.»

Mutfağa indim, bulaşık için su koydum. Sütümün kalan yarısını içiyor, su ısınsın diye bekliyordum, mezarlığı düşündüm, heyecanlandım, biraz tuhaf oldum; çamaşırlıktaki eşyalarını, araçlarını da düşündüm. İnsan ağlamak ister bazan, mezarlıkta. Gittim, Metin Bey bir çay istedi, götürdüm. Faruk Bey sigara içerek bahçeye bakıyor, susuyorlardı. İçeri gittim, bulaşıkları bitirdim. Sonra gittiğimde Metin Bey giyinmiş gelmişti. Ben de döndüm, önlüğümü çıkardım, kravatıma ceketime baktım, saçlarımı taradım, berber saçlarımı taradıktan sonra yaptığım gibi aynada kendime gülümsedim, dışarı çıktım.

«Hazırız,» diyorlardı.

Yukarı çıktım: Neyse, sonunda Büyükhanım giyinmiş. İşte gene üzerinde aynı kara, korkunç palto; etekleri, Büyükhanım'ın uzun boyu her yıl biraz daha kısaldığı için yere değiyor ve değdiği yerden ayaklarındaki tuhaf ayakkabıların sivri burunları, iki kardeş tilkinin meraklı burnu gibi dışarı uzanıyor. Başına örtü bağlıyordu. Beni görünce sanki utandı. Biraz sustuk.

«Bu sıcakta bunlarla terleyeceksiniz,» dedim.

«Hazır mı herkes?» dedi.

«Hazırlar.»

Odaya baktı, bir şeyler aradı, dolabının kapalı olduğunu gördü, gene bir şeyler aradı ve gene dolaba

baktıktan sonra, «Hadi indir bakalım beni aşağı,» dedi.

Odadan çıktık. Kapıyı çektiğimi gördü ama, bir de kendi eliyle itti. Merdivenlerin başında bastonuna değil bana yaslandı. Ağır ağır aşağı indik, kapılardan geçtik. Ötekiler geldiler, Büyükhanım'ı arabaya bindiriyorduk,

«Kapıları iyi kapadınız mı?» dedi.

«Evet, Büyükhanım,» dedim, ama gene de gittim kapıları bir daha çektim ittim ki görsün kapandığını.

Sonunda şükür, arabaya bindi.

7

Allahım, birden, ne tuhaf, araba sallanarak hareket edince çocukluğumun at arabasına binmişim gibi heyecanlanıverdim ben, ama sonra sizleri düşündüm, siz mezardaki zavallıcıkları, o zaman ağlayacağım sandım, ama daha değil Fatma, çünkü kapılar arasından geçip sokağa çıkan arabanın pencerelerinden dışarı bakıyordum ve Recep evde, şimdi, yalnız mı kalacak düşünüyordum ki araba durdu ve bekledik ve biraz sonra cüce de geldi, öteki kapıdan bindi o da arkaya geçti ve yeniden,

«Kapıları iyi kapadın, değil mi Recep?»

yola koyulurken araba,

«Evet, Faruk Bey.»

ben koltuğuma sıkıca yaslandım ve,

«Babaanne, duydunuz değil mi, Recep kapıları iyi kapamış. Sonra gene geçen yılki gibi açık kaldı diye başlamayın...»

onları düşünmeye başladım ve tabii, hatırladım kapandığını söyledikleri o bahçe kapısının üstüne, Doktor Selâhattin diye bir pirinç levha asmıştın Selâhattin, muayene saatleri de şöyledir ve yoksul olanlardan para almayacağım Fatma, diyordu, halkla temas etmek istiyorum, daha henüz pek fazla hastamız yok tabii, büyük bir şehirde değil, bu ücra deniz kıyısındayız, birkaç zavallı köyden başka hiç insan, sahi, yoktu o zamanlar, şimdi başımı kaldırınca şu apartmanlara, dükkânlara, kalabalığa, yarı çıplaklara bak Allahım, plâjın içinde, bakma Fatma, o ne gürültü öyle, hepsi üstüste altalta, bak senin sevgili cehennemin yeryüzüne indi Selâhattin, başardın, eğer istedi-

ğin buysa tabii, şu kalabalığa bak, belki de buydu,

«Çok merakla bakıyor değil mi Babaanne?»

hayır, hiç bakmıyorum, ama senin arsız torunların Selâhattin,

«Yolu uzatıp sizi biraz gezdirelim mi Babaanne?»

senin günahsız karını da galiba senin gibi sanıyorlarmış, evet ne yapsınlar zavallı çocuklar, öyle yetiştirilmişler, çünkü Selâhattin sen oğlunu da kendine benzettin, Doğan da çocuklarına ilgi duymadı, anne bunlara artık teyzeleri bakar, benim halim yok, teyzeleri bakarsa böyle olurlar işte, babaanneleri mezara giderken bütün o çirkinlikleri seyretmeye meraklı sanırlar, sanmayın, bakın ben bakmıyorum bile, başım önüme düşerken çantamı açıyorum, içinden çıkan ihtiyar kokumu kokluyorum ve küçük kuru ellerim çantanın timsah karanlığı içinden küçük mendilimi buluyor ve kuru gözlerime değdiriyorum, çünkü düşüncem onlarla dolu, yalnızca onlarla,

«Şimdi ağlanacak ne var, Babaanne ağlamayın!»

ama, bilmiyorlar ki benim sizleri ne kadar sevdiğimi ve bu güneşli günde sizlerin ölmüş olduğunuzu düşünmeye dayanamadığımı bilmiyorlar ki; mendili biraz daha gözlerime dokundurdum zavallı ben ve peki, yeter artık Fatma, bütün ömrüm acılar içinde geçtiği için ben katlanmasını da bilirim, peki şimdilik geçti, yok bir şey, bakın başımı önümden kaldırdım, seyrediyorum: Apartmanları, duvarları, plastik yazıları, afişleri, vitrinleri, renkleri, ama hemen ben gene başlıyorum iğrenmeye, aman Allahım, ne çirkinlik, bakma artık Fatma, ben

«Babaanne buraları eskiden nasıldı?»

kendi düşüncelerime ve acılarıma kapanmışım ve sizin sözlerinizi duymuyorum ki anlatayım, eskiden buranın bahçeler, bahçeler içinde ne güzel bahçeler, şimdi neredeler olduğunu anlatayım, kimsecikler yoktu ve o ilk yıllarda, daha şeytan dedenizi teslim alma-

dan önce, akşam üstleri, gel Fatma, seninle gezelim, derdi, kusura bakma, burada tıkışıp kaldım, seni hiçbir yere götüremiyorum, ansiklopedim beni çok yoruyor, vaktim hiç yok diye ben Doğulu bir despot erkek gibi davranmak istemem, karımı eğlendirmek ve mutlu kılmak isterim, gel bari biraz bahçelerde yürüyelim, hem konuşuruz, bak bugün neler okudum, bilimin vazgeçilmezliğini ve bizde herşeyin bilimsizlik yüzünden böyle sefil olduğunu düşünüyorum, bizde de bir rönesans, bir bilim uyanışı gerektiğini artık kesinlikle anlamış vaziyetteyim, önümde görülmesi gereken korkunç büyük bir görev var ve bu kimsesiz köşeye bunları okuyup düşünebileyim diye beni sürgün ettiği için aslında Talat Paşa'ya şükrediyorum, çünkü bu yalnızlık ve boş saatler olmasaydı bütün bu düşüncelere varamayacaktım ve bu tarihsel görevin önemini ben hiçbir zaman kavrayamayacaktım Fatma, zaten Ruso da bütün o düşüncelerini, kırlarda, doğanın ortasında, bir yalnızgezerin hayalleri, ama biz ikimiz geziyoruz.

«Malboro, Malboro!»

başımı kaldırıp bakınca korktum, kolunu arabanın içine sokacak sanki, küçük çocuk ezileceksin ve betonlar arasından çıkıp sonunda şükür, bahçeler arasına girmişiz, yokuşun iki yanında

«Çok sıcak değil mi ağbi?»

dizilmiş, o ilk yıllarda bizim Selâhattin'le yürüdüğümüz ve tek tük, bir iki zavallı köylü görünce durup, selâm verirlerdi, daha o zaman korkmaya başlamamışlardı. Doktor Bey, karım çok hasta, gelir misiniz, Allah sizden razı olsun, çünkü o da azıtmamıştı, zavallılar Fatma, onlara acıyorum, para almadım, ne yapayım, ama paraya ihtiyacı olduğu zaman da zaten onlar gelmiyorlardı, o zaman, benim yüzüklerim, elmaslarım, dolabı kapamış mıydım acaba, kapamıştım,

«Babaanneciğim, iyisiniz değil mi?»

ama insanı rahat bırakmazlar ki bunlar bu saçma sorularla; mendilimi gözlerime değdirdim, insan rahmetli kocasının ve oğlunun mezarına giderken nasıl iyi olabilirmiş, artık ben size

«Bakın Babaanne, İsmail'lerin evinin önünden geçiyoruz. Burası!»

yalnızca acıyorum, ama bak, ne diyorlar, Allahım burasıymış topalın evi, ama ben bakmıyorum, senin piçin, biliyorlar mı, ben

«Recep, nasıl İsmail?»

bilmiyorum ve dikkatle

«İyi. Piyango satıyor.»

dinliyorum, hayır duymuyorsun Fatma sen

«Ayağı nasıl?»

yalnızca kendimi ve kocamı ve oğlumu günahtan korumak için, bunda

«Eskisi gibi Faruk Bey. Aksıyor.»

benim bir suçum olduğunu kimse biliyor mu, gidip onlara

«Hasan nasıl?»

söylemiş midir cüce, onlar da dedeleri ve babaları

«Dersleri kötü, İngilizce ve matematikten bekliyor. İşi de yok.»

gibi eşitliğe meraklı oldukları için, hadi bakalım, derlermiş Babaanne onlar bizim amcalarımızmış. Babaanne hiç bilmiyorduk, tövbe Fatma düşünmesene, sen bugün bunları düşünmek için mi buralara geldin, ama hâlâ gelmedik, ben ağlayacağım, mendilimi gözlerime dokundurmaya başladım, zaten benim bu kederli günümde bunların arabaya oturup havadan sudan sanki gezmeye gidiyormuşuz gibi, eskiden, kırk yılın tekinde, gezmeye, bir kere tek atlı bir araba gelmişti de Selâhattin'le bitmeyen yokuşu at arabasıyla tiki-taka, tiki-taka çıkmıştık, ne iyi ettik Fatma, ansiklopedime çalışmaktan böyle bir şeye vakit bulamıyordum, keşke bir şişe şarap da alsaydım, hazırlop

yumurtalar, kıra gider otururuz, ama yalnızca hava almak için, doğa için, yoksa bizimkiler gibi patlayıncaya kadar alaturka tıkınmak için değil, buradan deniz ne güzel gözüküyormuş, buna Avrupa'da piknik diyorlar, her şeyi ölçülü yapıyorlar, Fatma inşallah biz de bir gün öyle olacağız, oğullarımıza yetişmez belki, ama torunlarımız, hem de kızlı erkekli, inşallah.

«Geldik, Babaanne, geldik bakın!»

o zaman hep birlikte bilimin egemen olduğu o günlerde bizim torunlarımız Avrupa ülkelerinden bir farkı kalmayan bizim ülkemizde mutlu yaşayacaklar, torunlarım benim, mezarıma gelirler senin Selâhattin ve arabanın motoru susunca yüreğim attı, ne sessizmiş burası, sıcakta cırcırlar, doksan yaşında ölüm, inip kapıyı açtılar.

«Gelin Babaanne, verin bana elinizi.»

at arabasından inmekten de zormuş bu plastik şeyden inmek, Allah korusun, bir düşersem hemen ölürmüşüm de hemen gömerlermiş, belki sevinirler,

«Hah şöyle! koluma girin, yaslanın bana Babaanne.»

belki de üzülürler, tövbe, hem niye öyle düşünüyorum şimdi, dışarı çıktım, mezartaşları arasından yürüdükçe biri bir kolumda öteki öbür kolumda ağır ağır giderken, Allahım, sen affet, yüreğime korkular salıyor bu mezartaşları,

«İyi misiniz Babaanne?»

sıcakta, kimsesiz, terkedilmiş ve yanık kuru ot kokusu içinde bir gün ben de bunların, mezarların

«Neredeydi?»

içine gireceğimi, şimdi düşünme Fatma,

«Bu tarafa gideceğiz Faruk Bey!»

baksana hâlâ konuşuyor cüce, onların yattığı yeri torunlarından daha iyi bildiğini kanıtlamak için, çünkü ben onun oğluyum, mu demek istiyorsun, ama öteki-ler de babalarının ve sahi annelerinin de

«Burası!»
mezarını
«Geldik Babaanne burası!»
görünce ben, yüreğim, şimdi ağlayacağım, işte buradasınız, zavallıcıklar, siz de çıkın kollarımdan, beni onlarla yalnız bırakın, mendilimle gözlerimi sildim ve sizleri burada görünce, yarabbi niye benim de canımı almadın sanki, tövbe, biliyorum zaten, ben şeytana bir kere olsun uymadım, ama ben buraya sizi suçlamaya değil, şimdi ağlayacağım, burnumu sildim ve bir an nefesimi tutunca cırcırları duydum ve mendilimi cebime koyup ellerimi açıp ben Allaha sizin için fatiha okuyorum, okuyorum, okudum bitti, başımı kaldırdım, baktım, neyse onlar da ellerini açmışlar, aferin, Nilgün başını güzel bağlamış, ama şu cüceninin gösteriş merakından iğreniyorum, Allahım sen affet, bir insanın piçliğinden gururlanmasına ben dayanamıyorum, sanki hepimizden çok o seviyor da seni Selâhattin daha çok dua ediyor, bununla kimi kandırabileceğini sanıyorsun, keşke bastonumu alsaydım, nerede kaldı, kapıları kapamışlar mıdır, ama ben bunu değil, seni düşünmeye geldim, bu yalnız terkedilmiş mezartaşının içinde ah, sen hiç aklına gelir miydi, bir gün gelip burada okuyacağımı üstüne dikilmiş bir taşın,

DOKTOR SELÂHATTİN DARVINOĞLU
1881 - 1942
RUHUNA FATİHA

demin okudum ya Selâhattin, zaten sen artık inanmıyordun ki ve bu yüzden cehennem acıları içinde orada ruhunun kıvrandığını, yarabbi, ben düşünmek istemiyorum, ama bu benim suçum mu, ben ona kaç kere, tövbe de Selâhattin dediysem, sen benimle alay etmedin mi, budala kadın, aptal kadın, herkes gibi senin de beynini yıkamışlar, ne Allah var, ne ahret, öteki dünya bizi bu dünyada yola sokmak için uydurul-

muş iğrenç bir yalandır, Tanrının varlığını kanıtlamak için elimizde o skolastik saçmalardan başka bir kanıt kalmadı, yalnızca olgular ve şeyler vardır ve biz onları ve onların arasındaki ilişkileri bilebiliriz ve benim görevim bütün Doğu'ya Allahın olmadığını anlatmaktır, dinliyor musun Fatma, tövbe, bunları düşünme, ben senin daha şeytana teslim olmadığın o ilk günlerini düşünmek isterim, çünkü yalnızca ölülerinizi iyi anınız diye değil, çünkü sen gerçekten bir çocuktun ve babamın dediği gibi parlak bir geleceği vardı, muayenehanesinde uslu uslu oturur muydu, otururdu, yoksa Allah bilir ne mi yapardı o zavallı hastalarla, ama üstü başı açık, boyalı frenk kadınları da gelirler oraya kapanırlar, ama kocaları da gelirdi, ben yan odadan rahatsız olurum, aklına yanlış bir şey gelmesin Fatma, evet, evet, zaten belki de her şey onların yüzünden oldu, buraya tam yerleşmiş, bir iki tane müşteri, yani hasta derdi o, hastanın ayağını alıştırmıştık ki, çünkü çok zor bir işti, Selâhattin sana bak bu konuda hak veriyorum, kimsenin deniz kıyısında birkaç balıkçıyla terk edilmiş iskelenin kahve köşesinde pinekleyen uzak köyün uyuşukları, onlar da hastalanmazlar ki bu temiz havada, hastalansalar bilmezler, bilseler gelmezler, zaten kim gelecek, birkaç ev, birkaç aptal köylü; ama buna rağmen adını duyurmuştu da hastalar taa İzmit'ten geliyorlardı, Gebze'den gelen en çoktu, Tuzla'dan sandala binip gelenler vardı ve tam para kazanmaya başlamıştı ki, bu sefer hastalara sataşıyordu, Allahım ben öteki odadan dinliyordum, ne sürmüşsün sen bu yaraya, önce tütün bastık Doktor Bey, sonra tezeğe sardık, aman olur mu hiç, kocakarı ilâcı onlar, artık bilim denen şey var, peki bu çocuğa ne oldu, ateşi var doktor bey beş gündür, niye daha önce getirmediniz, deniz fırtınaydı görmediniz mi doktor bey, yahu çocuğu öldürecekmişsiniz, Allah yazmışsa zaten biz ne yapalım; ne

Allahı yahu, Allah yok, Allah öldü, Allahım, tövbe de Selâhattin, ne tövbesi be, budala kadın, bir de sen o aptal köylüler gibi saçmalama, utanıyorum senden, o kadar adamı insan edeceğim diyorum ama, daha karımın kafasına iki düşünceyi sokamadım, ne kadar ahmaksın, hiç olmazsa aptallığını anla da bana inan; ama sen bu bulduğun hastaları da kaçıracaksın Selâhattin, dedikçe ben, o sanki bana inat azıtıyordu; ben yan odadan dinliyordum, kocasıyla o kadar yol alıp gelmiş olan o zavallı hasta kadına bir ilâç vermek için bak neler diyormuş, açsın üstünü şu kadın diyormuş, asabımı bozuyor, kocası olacaksın aptal köylü, bari sen söyle, açmıyor mu, peki, muayene etmiyorum, defolun, ben sizin bu budala kör inançlarınıza boyun eğecek değilim, aman doktor bey, etme ver bir ilâç, hayır, karın açmazsa ilâç milâç yok, defolun, hepinizi Allah yalanıyla kandırmışlar, tövbe, bari çeneni tutsaydın Selâhattin, hiç olmazsa onlarla öyle konuşma, hayır, kimseden korkum yok benim, ama bak arkamdan kimbilir artık neler diyorlardır, Allahsız doktormuş bu, gitmeyin şeytanın ta kendisi bu herif, zaten görmediniz mi masanın üzerindeki o kuru kafayı, odası da baştan aşağıya kitap dolu, tuhaf büyü aletleri de var, pireyi deve yapan mercekler, ucundan duman tüten borular. iğnelenmiş kurbağa ölüleri var orada, gitmeyin, zorda kalmadıkça hangi aklı başında adam gelip canını bu imansıza teslim eder, bu herif sağlıklı adamı, Allah korusun, hasta eder, eşiğinden adımını atanı cin çarpar, geçenlerde taa Yarımca'dan kalkıp gelen bir hastaya demiş ki, sen aklı başında birine benziyorsun, gözüm tuttu seni, al bakalım bu yazıları da git köy kahvesinde oku, demiş, içine tifoya ve vereme karşı yapılması gerekenleri yazdım demiş, ayrıca Allahın olmadığını da yazdım, git de bari sizin köy kurtulsun demiş, zaten her köye senin gibi bir aklıbaşında adam yollayabilsem, o adam da her ak-

şam bütün köyü kahveye toplayıp bir saat benim ansiklopedimden bir risalecik okusa bu millet kurtulur, ama önce, ah, bu ansiklopediyi bitirmem gerekir ki o da gittikçe uzuyor, lânet olsun, para da yok, Fatma elmasların, yüzüklerin, kutun, kapıları sıkı kapamışlar mıdır, kapamamışlardır, çünkü, tabii artık hiçbir şeyden korkusu kalmamış birkaç umutsuz hastayla, bahçe kapısından girer girmez pişman olan, ama gerisin geri dönüp şeytanı da öfkelendirmekten korkan birkaç çaresizden başka, hasta artık gelmez olmuştu, ama senin umurunda da değildi ki Selâhattin, belki de benim elmaslarım yüzünden, artık hastalar hiç gelmiyorlar, iyi de ediyorlar, diyordu çünkü bu budalaları gördükçe benim sinirim bozuluyordu, umutsuzluğa kapılıyordum, bu hayvanların adam olacağına inanmak o kadar güç ki, geçenlerde lâf arasında birine dedim ki, bir üçgenin iç açıları toplamı kaç derece eder dedim, tabii biliyordum, hayatında üçgen nedir duymamış bu zavallı köylünün bilemeyeceğini, ama kâğıt kalem alıp anlatmıştım, matematiğe akıllarının ne kadar yattığını bir göreyim diyordum, ama kabahat bu zavallılarda değil Fatma, devlet onlara hiç elini uzatmadı ki iyi bir eğitim verilsin, Allahım kırk saat de anlattım, anlasın diye ne diller döktüm de boş boş baktı bana hem de korkarak, ah budala kadın, işte şimdi senin bana baktığın gibi baktı, şeytan görmüş gibi bana öyle ne bakıyorsun, zavallı yaratık ben senin kocanım be, evet, sen de şeytansın Selâhattin, bak şimdi, cehennemdesin, cehennem ateşi içinde zebaniler, kaynayan kazanlar, yoksa senin dediğin gibi miymiş ölüm, ölümü keşfettim ben Fatma demişti, dinle beni, hepsinden önemli bu, o kadar korkunç ki artık ölüm, dayanamıyorum, mezarın içindeki halini düşündükçe, korktum ve

«İyi misin Babaanne?»

başım döndü birden, düşüyorum sandım, ama merak

etme Selâhattin, ben sen istemesen bile son bir kere

«İstiyorsanız biraz şurada oturun, dinlenin Babaanne!»

ruhuna fatiha okuyorum, susun, sustular ve yoldan geçen bir arabayı duyuyorum, sonra cırcırları ve bitti, amin, mendilimi çıkarıp gözlerime değdiriyorum ve sonra gittim, hep asıl sen aklımdasın oğlum, ama önce babanı aradan çıkarayım dedim, benim ah zavallı, akılsız, talihsiz oğlum benim,

KAYMAKAM DOĞAN DARVINOĞLU

1915 - 1967

RUHUNA FATİHA

peki okuyorum benim çaresizim, talihsizim, küskünüm, mutsuzum, öksüzüm, okuyorum senin için, amin, sen de buradasın, aman Allahım, birden ben sanki sen ölmemişsin gibi oldum bir an ve nerede benim mendilim, ama elim yetişene kadar bakın ben nasıl başladım hıçkırmaya,

«Babaanne, babaanne ağlamayın!»

titreyerek, yetişmeselerdi hıçkıra hıçkıra yere kapaklanacağımı sandım ben, yarabbi ne talihsizmişim, buraya oğlumun mezarına da gelecekmişim, ne yaptım ki ben sen bana bu cezayı veriyorsun, tövbe, ben ama elimden geleni yaptım, ben hiç böyle olmasını ister miydim, oğlum, Doğan'ım, ben sana hayatta yapacağın en son iş babana uymamaktır diye kaç kere, kaç kere söylemedim mi, onu görüp kendine örnek almayasın diye ben seni yatılı okullara yollamadım mı, yavrum, hem artık hiç paramız kalmamışken, o yıllarda yalnız rahmetli dedenin ve anneannenin bana çeyiz olarak verdiği kutudaki yüzükler, pırlantalar, elmaslarla evi ayakta tuttuğumuzu ben senden saklayıp en iyi okullara göndermedim mi, cumartesi öğleden sonraları geç gelirdin, sarhoş baban istasyona seni almaya gitmezdi, o tek kuruş kazanamadığı gibi baştan aşağıya küfür olan o saçma yazılarını yayın-

latmak için benden para sızdırmaya çalışırken, ben yalnız, soğuk kış gecelerinde, oğlum hiç olmazsa Fransız mektebinde okuyor diye avunurken bir gün bir baktım, aa, sen de onlar gibi mühendis ya da tüccar olacağına neden oraya yazıldın, politikacı mı olacaksın, biliyorum, istesen sen başbakan bile olursun, ama yazık değil mi senin gibi birine, anne bu memleket yalnız siyasetle düzelir, sana mı kaldı a benim akılsız oğlum düzeltmek, diyene kadar ben, o, yorgun, düşünceli, tatile geldiği günlerde, yarabbi; ne talihsizmişim ben tıpkı babası gibi dertli aşağı yukarı yürümeyi de hemen öğrenmiş bile, bak bu yaşta sigara da içiyorsun, neden bu keder, bu hüzün oğlum böyle, dedim ben ve sen, memleketten anne deyince, belki düzelirsin diye oğlum ben senin ceplerini para doldurmadım mı, İstanbul'a git gez, eğlen, kızlarla dolaş da düşünme açıl diye babana göstermeden pembe incilerimi verip, al, İstanbul'a götür sat da eğlen, demedim mi, sonra o anlamsız ve renksiz küçük kızla ben nereden bileyim senin hemen evlenip onu eve getireceğini, ben sana, geniş yaşa oğlum, demedim mi, ben sana hiç olmazsa bari bu işte diren, belki vekil yaparlar, kaymakamlıktan ayrılma, bak valilik sıran geliyormuş oğlum, demedim mi, hayır anne, dayanamıyorum artık, hepsi iğrenç, çirkin anne, vah zavallı yavrum benim, sen niye ötekiler gibi işinle evin arasında gidip gelmiyorsun, ama biliyorum dedim bir gün, öfkelenmiştim, çünkü tembel ve korkaksın değil mi, baban gibisin, yaşamaya, insanlar arasına karışmaya cesaretin yok değil mi, onları suçlamak ve hepsinden nefret etmek daha kolay; hayır anne, hayır, sen bilmiyorsun, hepsi iğrenç, kaymakamlığa bile dayanamıyorum artık, orada zavallı köylülere, fakir fukaraya şöyle yapıyorlar, böyle eziyet ediyorlar, karım da öldü, çocuklara teyzeleri baksın, ben istifamı verip, buraya gelip yerleşeceğim, ne olur anne, bana

ilişme, ben bu sakin köşede yıllardır hep bunu düşünüyorum,

«Hadi Babaanne, artık çok sıcak oldu.»

kendi başıma oturup gerçekleri yazmak istiyorum, hayır, izin vermiyorum,

«Biraz daha bekleyin de Metin Bey...»

burada oturamazsın, gidip hayata karışacaksın, Recep, sakın buna yemek çıkarma, koca adam gitsin kendi ekmeğini kendi kazansın, ne olur yapma anne, bu yaştan sonra elâleme

«Bari biri şu mezarların üstünü temizlese.»

rezil edeceksin, susun saygısızlar, babanızla biraz yalnız kalamayacak mıyım, ben de görüyorum hayvan pisliklerini, böyle mi olacaktı her şey, ama ben demiştim ona o zaman, içiyor musun dedim, sustun oğlum, niye, daha genç sayılırsın, seni bir daha evlendireyim, peki ne yapacaksın sabahtan akşama kadar burada, bu kimsesiz yerde, susuyorsun değil mi, ah, yarabbi biliyorum, sen de baban gibi oturup saçma sapan yazılar yazmaya başlayacaksın, susuyorsun, öyle değil mi, ah oğlum, ben sana bütün suçtan ve günahtan ve haksızlıktan sorumlu olmadığını nasıl öğreteyim, ben zavallı cahil bir kadınım, bak şimdi kimsesizim, benimle alay ediyorlar, sürdüğüm şu zavallı hayatı görseydin oğlum, benim ne talihsiz olduğumu, nasıl ağlıyorum, mendilimi bastırıp, kıvrılmışım,

«Yeter Babaanne, yeter, ağlamayın artık. Gene geliriz...»

Allahım ne talihsizmişim ben, beni götürmek istiyorlar; oğlumla rahmetli kocamla beni rahat bırakın, ben onlarla yalnız kalmak istiyorum, mezarının üzerine yatayım, ama yatmadım, hayır Fatma, bak torunların da sana acıyorlar, gördüler işte ne kadar talihsiz ve zavallı olduğumu, haklılar, hem bu sıcakta, bari son bir kere daha Fatiha diyorum ama o çirkin cücenin ayran budalası gibi küstah küstah baktığını görünce,

insanı bir an olsun rahat bırakmazlar ki, şeytan her yerde, sanki birbirimizi kızdırmak için şu duvarın arkasında pusuya yatmış bizi seyrediyor, peki son bir kere daha

«Babaanneciğim bakın çok kötü oldunuz, haydi artık.»

Fatiha, ellerimi açınca beni bıraktılar ve onlar da açtılar, son defa okuyoruz, okuyoruz, arabalar geçiyor, ne kadar sıcakmış, iyi ki içime hırkamı giymemişim, son anda dolabımda bıraktım, kilitlemişimdir, kimse olmayan evde, Allah korusun tabii, hırsız girmemişse, insanın aklı nasıl dağılıyor, afedersin sen, amin, biz artık,

«Yaslanın bana Babaanne!»

gidiyoruz, Allahaısmarladık, ha, bir de sen varsın sahi, insanda akıl mı bırakıyorlar,

GÜL DARVINOĞLU

1922 - 1964

RUHUNA FATİHA

ama götürüyorlar işte beni, bu sıcakta benim durup bir tane daha okumaya zaten halim kalmadı, onlar okurken senin için de okumuş sayılırım, küçük, soluk, renksiz kız, Doğan'ım da seni beğendiydi, getirip elimi öptürdüydü, sonra odama geldiydi akşam sessizce, nasılsın anne, ne diyeyim oğlum, bu cılız, bu soluk kız demiştim, hemen anlamıştım çok yaşamayacağını, üç çocuk doğurmak yetti sana, tükeniverdin, zavallıcık, kedi gibi tabağının kenarından yerdin, bir iki lokma, bir kaşık daha koyayım kızım derdim, gözleri umutsuzlukla büyürdü: yemekten korkan bir küçük renksiz gelin, zaten ne günahın olacak ki benim duama ihtiyaç duyasın, iyi yemeği bilmezler, hayata sarılmayı bilmezler, yalnızca başkalarının acılarına gözyaşı dökerek ölmeyi bilirler, zavallıcıklar, bakın gidiyorum ben çünkü koluma girdiler ve çok

«İyi misiniz Babaanne?»

şükür eve dönüyoruz artık.

8

Tam gidiyorlardı ki, babaanneleri bir kere daha dua etmek istedi ve o zaman onunla birlikte bir tek Nilgün açtı ellerini Allah'a, bir tek Nilgün, evet: Faruk çarşaf gibi bir mendil çıkarmış terini siliyordu, Recep amca Büyükhanım'ını tutuyordu ve Metin de ellerini bluclninin arka ceplerine sokmuş artık dua eder gibi yapmaya bile üşeniyordu. Sonra yarım yamalak okudukları o duayı da çabucak bitirdiler ve babaanneleri gene sağına soluna sallandı ve iki yanından kollarına girdiler ve götürüyorlar. Bana arkalarını dönünce duvarın ve çalıların arkasında kafamı iyice çıkarıp rahat rahat baktım: Gülünç manzara: Faruk denen o şişko dev bir yanında ve amcam olacak cüce öteki yanında giderlerken, babaanneleri kara çarşafa benzeyen o tuhaf korkutucu paltonun içinde elbiseleri bol gelmiş bir korkunç kuklaya benziyor, ama gülünç de evet. Gene de gülmedim ve belki de mezarlıkta olduğumuz için ürperdim ben Nilgün ve sana ve başına ne güzel yakışan başörtüsüne baktım, sonra ince bacaklarına da baktım. Ne tuhaf: Büyümüş, kocaman güzel bir kız olmuşsun, ama bacakların hâlâ çöp gibi.

Sonra siz arabanıza binip gittikten sonra ben siz yanlış anlamayın diye gizlendiğim yerden çıktım ve o sessiz mezarlara ben de gidip baktım: Şu dedeniz, şu anneniz ve şu da babanız ve bir tek babanızı gördüm ben, hatırlıyorum: Biz bahçede oynarken, odasının pancurları arasından bazan başını uzatır ve sizi ve beni birlikte görür, ama benimle oynadığınız için size bir şey demezdi. Ona Fatiha okudum, sonra orada hiç-

bir şey yapmadan. yalnız güneşte pişerek ve cırcırları dinleyerek biraz durdum ve tuhaf şeyler düşündüm. tuhaf esrarlı düşünceler, ürperdim, aklım karıştı. sigara içmiş gibi oldum. Sonra mezarlıktan çıktım ve gidiyorum ben, masamın üzerinde açık bıraktığım matematiğe dönüyorum. Çünkü bir saat önce ben o masada oturmuş, tam pencereden bakarken siz beyaz Anadol'unuzla yokuşu çıkıyordunuz ve aranızda babaanneniz olduğu için ben anladım nereye gittiğinizi ve o zaman mezarlığı ve ölüleri düşününce ben, aklıma bir türlü girmeyen şu sinir bozucu saçma matematik kafama daha da girmez oldu ve bari gideyim şunlara bir bakayım dedim, mezarlıkta ne yaptıklarını görünce içim rahat eder, sonra gelir çalışırım dedim; annemi de boş yere üzmemek için pencereden çıktım, koşa koşa buraya geldim ve gördüm sizi ve işte şimdi açık bıraktığım matematiğe dönüyorum.

Tozlu yol bitti, asfalt başladı. Yanımdan arabalar geçiyor, bir iki kere işaret ettim, ama altında böyle araba olanda artık vicdan kalmamıştır ki: Beni görmeden, son hızla geçip yokuştan aşağı gidiyorlar. Sonra Tahsin'lerin oraya geldim. Anasıyla Tahsin arkada toplarlarken, babası çardağın altında oturmuş kiraz satıyor ve o da beni sanki görmüyor. Ben saatte 100 kilometre ile lüks araba süren ve birden fren yapıp kilosu 80 liradan 5 kilo kirazı hemen alıveren biri olmadığım için başını bile kaldırıp bakmadı. Evet, artık paradan başka şeyler düşünebilen bir tek ben varım diyecektim, ama Halil'in çöp kamyonunu görünce sevindim. Aşağı gidiyorlardı, el ettim durdu. Bindim.

«Baban ne yapıyor?» dedi.

«Ne yapacak,» dedim, «Piyango!»

«Nereye gidiyor?»

«Sabahları trende çalışıyor.»

«Sen?»

«Ben daha okuyorum,» dedim. «Bu kamyon en çok kaç yapar?»

«Seksen!» dedi. «Burada ne yapıyorsun sen?»

«Kafam bozuk.» dedim. «Biraz çıktım.»

«Senin kafan bu yaşta bozulmaya başladıysa...»

Gülüştüler. Bizim evin önünde frene basıyordu,

«Yok,» dedim. «Aşağı mahalleye ineceğim.»

«Ne var orada?»

«Bir arkadaşım var, tanımazsın!»

Evin önünden geçerken açık pencereme baktım. Babam öğleyin gelene kadar dönerim. Mahalleye girer girmez kamyondan indim, Haliller beni işsiz güçsüz aylağın teki sanmasınlar diye hızlı hızlı yürüdüm. Taa mendireğe kadar gittim, sıcaktan kanter içinde kaldığım için biraz oturdum, denize baktım. Bir motor hızla geldi, bir rıhtıma bir kız bıraktı, gitti. O kıza bakarken ben seni düşündüm Nilgün: Elini Allah'a nasıl açtığını az önce gözlerimle gördüm: Tuhaftı. Sanki O'nunla konuşuyormuşun gibi. Kitapta yazar: Melekler vardır. Sonra düşündüm: Şeytan da vardır. Başka şeyler de. Sanki korkmak istediğim için düşündüm bunları; korkayım, ürpereyim, suçluluk duyayım da koşa koşa yokuşu çıkıp eve döneyim, matematiğe oturayım diye, ama az sonra zaten oturacağım: Şimdi biraz gezeyim. Yürüdüm.

Plâja gelince insanı aptallaştıran o uğultuyu duyunca ve o et yığınını görünce, gene, suçu, günahı, şeytanı düşündüm. Kıpır kıpır kıpırdanan bir et yığını: Arada bir bu yığının içinden renkli bir deniz topu ağır ağır yükseliyor ama, sonra gene geri dönüp aralarında kayboluyor; sanki bütün bu suçtan ve günahtan kurtulmak istiyor, ama kadınlar bırakmıyor onu. Üzeri sarmaşıklarla dolu tel örgüler arasından kalabalığa ve kadınlara daha da baktım. Tuhaf şey: Bazan canım bir kötülük yapmak ister, utanırım, biraz canlarını yakayım da beni farketsinler diye: Böylece, ce-

zalarını vermiş olurum ve kimse şeytana uymaz ve belki bir tek benden korkarlar o zaman: Şunun gibi bir duygu: Biz iktidara, onlar da yola gelmişler. Utandım sonra, iyice dalmışım, utancı unutmak için seni düşündüm Nilgün. Sen suçsuzsun. Biraz daha bu büyüleyici kalabalığa bakayım, matematiğe döneceğim diyordum ki,

«Ne dikiliyorsun sen burada?» dedi, plâja bakan herif.

«Yasak mı?» dedim.

«Gireceksen git oradan bilet al!» dedi. «Mayon ve paran varsa...»

«Tamam,» dedim. «Gerek yok. Gidiyorum.»

Gittim. Paran varsa, paran varsa kaç para: Fatiha yerine bunu okuyorlar artık: O kadar iğrençsiniz ki, bazan ben kendimi yapayalnız hissediyorum: Yarısı rezil, yarısı budala. Düşününce insan korkar bu kalabalıktan, ama Allahtan bizim çocuklar var, onlarla birlikte olunca birbirine karıştırmıyorum; biliyorum o zaman suç ile günahı, haram ile helâl olanı biliyorum ve korkmuyorum: Ne yapılacağını da çok iyi anlıyorum. Sonra bizim çocukların da dün akşam kahvede, çakal, çakal, diye benimle dalga geçtikleri aklıma geldi ve kızdım. Peki. O yapılacak şeyleri ben tek başıma da yapabilirim beyler, tek başıma da ben yürürüm o yolda, biliyorum çünkü. Kendime inandım ve güvendim.

Yürüye yürüye sizin evinizin önüne gelmişim Nilgün, farkına varmamışım, üzeri yosunlu o eski duvarı görünce anladım. Bahçe kapınız kapalı. Gittim, yolun öte tarafındaki kestanenin altına oturdum, evinizin pencerelerine, duvarlarına baktım, senin içerde ne yaptığını merak ettim. Belki yemek yiyorsundur, belki başında hâlâ o örtü vardır, belki de öğle uykusuna yatmışsındır. Elime bir çöp aldım ve asfaltın kenarındaki kum birikintisine senin yüzünü dalgın dalgın çiz-

dim. Uyurken yüzün daha güzel olur. O yüze bakarken ben suçu, kini ve gırtlağıma kadar gömüldüğümü sandığım günahı ve suçluluk sivilcelerimi unuturum ve benim ne günahım olabilir diye düşünürüm, ben onlardan biri değilim, ben senin gibiyim, inanıyorum. Sonra düşündüm: Bahçeye gizlice girsem, cüceye görünmeden ağacın orasına ve öteki çıkıntıya basarak duvara tırmansam ve o açık pencereden kedi gibi odana girsem ve seni yanağının kenarından öpsem: Sen kimsin? Beni tanımadın mı, saklambaç oynardık, seni seviyorum, senin tanıdığın bütün o kibar erkeklerin sevebileceğinden daha çok seviyorum seni ben! Birden öfkelendim: Kumun üzerindeki yüzü ayağımla bozdum ve tam ben kalktım bu saçma hayallerden sıkıldım gidiyordum ki gördüm:

Nilgün evden çıkmış bahçe kapısına geliyor.

Her şeyi yanlış anlarlar bunlar, her şeyi kötüye yorarlar. Hemen uzaklaştım biraz, kapıya sırtımı döndüm. Sesini duyduktan sonra döndüm: Bahçe kapısından çıkmış gidiyorsun, nereye? Merak ettim, peşine düştüm.

Yürürken kendine göre bir tuhaf sallanışı var: Erkek gibi. Koşup gidip omzuna dokunsam; beni tanımadın mı Nilgün, ben Hasan, hani biz çocukken, sizin bahçede, Metin de vardı, oynardık, sonra balık tutardık.

Köşeye gelince dönmedi, yürüyor: Plâja mı gidiyorsun, sen de onların arasına girecek misin? Öfkelendim, ama peşini bırakmadım. Çöp bacaklı, hızlı da gidiyor, neden bu acele, yoksa bir bekleyenin mi var?

Plâjda durmadı, saptı, yokuşu çıkıyor. Tahmin edebiliyorum artık bekleyenin kim olduğunu. Belki onun arabasına binersin, belki de deniz motoru vardır: Hangisi diye merak ettiğim için peşinden geliyorum, çünkü ötekilerden bir farkın olmadığını biliyorum.

Birden oradaki bakkala girdi, kayboldu. Bakkalın

önünde dondurmacı çocuk var; o ufaklığı tanırım, yanlış bir şey düşünmesin diye biraz uzakta bekledim. Ben zenginlere uşaklık etmekten hoşlanmam.

Biraz sonra Nilgün içerden çıktı ve dosdoğru gideceğine geri döndü ve geldiği yoldan bana doğru yürüyor. Birden sırtımı döndüm eğildim ve ayakkabılarımın bağını bağlıyorum. Elinde bir paketle yaklaştı, yaklaştı ve bana bir baktı, utandım.

«Merhaba,» dedim, kalktım.

«Merhaba Hasan,» dedi. «Nasılsın?» Biraz sustu. «Seni dün gelirken yolda gördük, ağbim tanıdı. Büyümüşsün, çok değişmişsin. Ne yapıyorsun?» Biraz sustu. «Hâlâ yukardaymışsınız, amcan söyledi, baban da piyangoyla uğraşıyormuş.» Biraz daha sustu. «E, sen ne yapıyorsun, söylesene, kaça geçtin?»

«Ben mi?» dedim. «Ben bu yıl bekliyorum,» diyebildim sonunda.

«Neyi?»

«Sen denize mi gidiyorsun Nilgün?»

«Yok,» dedi. «Bakkaldan geliyorum. Babaanneyi mezarlığa götürdük. Sıcaktan biraz fena oldu galiba, kolonya aldım.»

«Demek o plâja gitmiyorsun,» dedim.

«Çok kalabalık oluyor orası,» dedi. «Sabah erken gideceğim, kimse yokken.»

Biraz sustuk. Sonra gülümsedi ve ben de güldüm ve yüzünün uzaktan görüp sandığımdan bir başka olduğunu düşündüm. Aptal gibi terliyorum. Sıcaktan der. Susuyorum. Bir adım attı.

«Peki,» dedi. «Babana selâm söyle, olmaz mı?»

Elini uzattı ve el sıkıştık. Eli yumuşak ve hafif. Ben terli elimden utandım.

«Güle güle!» dedim.

Gitti. Arkasından bakmadım. Çok önemli işleri olan insanlar gibi ben de bir yere doğru düşünceli düşünceli yürüdüm.

9

Mezarlıktan döndükten sonra, Babaanne bizimle aşağıda yemek yedi, sonra bir fenalık geçirdi. Önemli bir şey değil ama. Biz Nilgün'le gülüşüyorduk, birden o, kötü kötü baktı bize, sonra başını göğsüne düşürüverdi. Koluna girip yukarı çıkardık, yatırdık, Nilgün'ün getirdiği kolonyayı bileklerine, şakaklarına sürdük. Sonra ben odama gittim, yemek üstüne ilk sigaramı içtim. Babaanne'nin ciddi bir şeyi olmadığını anladıktan sonra da güneşte pişen Anadol'a bindim yola çıktım. Anayoldan değil, Darıca yolundan gittim. Bu yolu, özenerek asfaltlamışlar. Kiraz ağaçlarıyla incirlerin bazıları hâlâ yerindeydi. Buralara, çocukken Recep'le sözümona karga avına, ya da gezmeye gelirdik. Kervansaray olduğunu sandığım şey daha aşağılarda olmalı. Sırtlarda yeni mahalleler yapılmış, yapılıyor. Darıca'da yeni bir şey görmedim: On yıllık Atatürk heykeli!

Gebze'de doğrudan Kaymakama çıktım. Kaymakam değişmiş. İki yıl önce, bu masada hayattan bezmiş biri vardı, şimdi ise durmadan elini kolunu oynatan bir genç. Önceden tasarladığım gibi, onu etkilemek için, çantamdan fakültenin yayınladığı doçentlik tezimi çıkarıp göstermeme, arşive daha önceden girmiş olduğumu, ya da rahmetli babamın da Kaymakam olduğunu söylememe gerek bile kalmadı. Beni, çağırdığı bir adamın peşine taktı. Onunla birlikte geçen gelişlerimden tanıdığım Rıza'yı aradık, bulamadık, dispansere gitmiş. O dönünceye kadar ben çarşıda şöyle bir yürüyeyim dedim.

Çitlenbiklerin sarktığı dar aralıktan geçip çarşı-

ya çıktım. Önce aşağıya yürüdüm. Sokaklarda kimsecikler yok. Bir köpek asfaltta amaçsız geziniyor, demirci dükkânında bir adam Aygaz tüpünü kurcalıyor. Kırtasiyecinin vitrinine bakmadan döndüm, dükkân önlerinin daracık gölgelerine sığınarak camiyi görünceye kadar yürüdüm. Sonra döndüm, gittim, küçük alandaki çınar ağacının altında oturdum, uykumu açsın diye bir çay içtim, kahvenin radyosunu boş boş dinleyerek sıcağını unutmaya çalıştım ve kimse benimle ilgilenmediği için keyiflendim.

Kaymakamlığa döndüğümde Rıza gelmişti, beni görünce hatırladı, sevindi. O anahtarı bulana kadar benim bir dilekçe vermem gerekti. Birlikte aşağıya indik. Kapıyı açtı, küf, toz ve nem kokusunu hemen hatırladım. Eski masaylà sandalyesinin tozunu alırken biraz gevezelik ettik. Rıza beni yalnız bırakıp gitti.

Gebze arşivinde öyle pek fazla bir şey yoktur. Ne varsa, kasabanın kadılık olduğu ve pek az kimsenin bilip ilgilendiği kısa bir dönemden kalmadır. O zamandan kalan belgelerin de büyük bir kısmı, sonra İzmit'e o zamanki adıyla, İznikmit'e yollanmıştır. Burada kutular içinde unutulan fermanlar, tapu kayıtları, mahkeme sicilleri, defterler içiçe, üstüste yığılıp kalmış, öylece duruyorlar. Otuz yıl önce, mesleğini seven ve Cumhuriyet'in ilk yıllarına özgü o bürokratik milliyetçilikle yanıp tutuşan bir lise tarih öğretmeni bunlara bir düzen vermeye kalkmış, ama bezmiş. İki yıl önce, ben onun yarıda bıraktığı işi kaldığı yerden sürdüreyim demiştim, ama bir haftada yılmıştım. Arşivci olmak için, tarihçi olmak için gerekenden de fazla alçakgönüllülük gerekir. Günümüzde, biraz mürekkep yalayıp da, bu kadar alçakgönüllülüğe katlanabilecek insan artık pek çıkmıyor. Benim lise öğretmeni de öyle değildi; arşivde geçirdiği saatleri hemen bir kitapla değerlendirme tutkusuna kapılmıştı. Öğretme-

nin, kendi hayat hikâyesinden ve Gebzeli tanıdıklarından başka Gebze'nin tarihsel yapılarıyla ünlülerinden sözettiği bu kitapçığı Selma ile kavga ettiğimiz günlerde bira içip eğlenerek okuduğumu hatırlıyorum. Sonra bu kitaptan fakültedeki bazı arkadaşlara da sözetmiştim de hep birlikte bana aynı cevabı vermişlerdi: Hayır, Gebze'de o tür belgelerin bulunması olanaksızdır! Ben susmuştum, onlar da bana Gebze'de bir arşiv bile olamıyacağını kanıtlamışlardı.

Uzmanlarının var olmadığına inandığı bir yerde çalışmak bana, Başbakanlık Arşivi'ndeki kıskanç dostlarla birlikte çalışmaktan daha zevkli geliyor. Sarı lekelerle, küfle, buruşukluklarla, hırpalanmış kâğıt parçalarını koklayarak keyifle karıştırıyorum. Okudukça, bu kâğıtları yazan, yazdıran ve hayatları bu yazılanlara bir ucundan bağlı olan insanları görür gibi olduğumu sanıyorum. Belki de arşive, geçen yıl gördüğümü sandığım vebanın izini sürmek için değil, bu keyif için gelmişimdir. Soluk kâğıt yığınları okundukça ağır ağır aralanmaya başlarlar. Uzun bir geni yolculuğundan sonra, yol boyunca sizi bunaltan sis açılır da, bir kara parçası her ağacı, taşı ve kuşuyla birden bire sizi kendisine hayran bırakarak nasıl belirirse, okudukça aralanan kâğıtlar arasından içiçe geçmiş milyonlarca hayat ve hikâye birden aklımda beliriverir. O zaman çok keyiflenir, tarihin işte aklımda canlanan bu renkli, hayat dolu şey olduğuna karar veririm. Bunun ne olduğunu anlat, deseler anlatamam. Biraz sonra, zaten o arkasından tuhaf bir tat bırakarak geçip gider. O zaman umutsuzluğa kapılmaktan korkarım ve o geçip giden şeyi yeniden düşünmek isterim. Sigara içip onu yeniden bulmaya çalışırım, ama Allah kahretsin, böyle yerlerde sigara içmek de yasaktır.

Bir mahkeme sicilini okurken, belki de bu duyguyu, okuduklarımı yazarak bulabileceğimi düşündüm.

Çantamdan çıkardığım deftere yazmaya başladım. Celâl adlı biri, Mehmet'in kendisine sövdüğünü söylüyor. 'Gidi köftehor' demiş! Kadının huzurunda da inkâr etmiş. Celâl'in, 'evet, sövdü!' diyen Hasan ve Kasım adlı tanıkları var. Kadı ise Mehmet'i yemin etmeye çağırmış. Mehmet edememiş. Tarihi silinmiş, yazmadım. Sonra, Hamza adlı birinin Abdi'yi kendisine vasi tayin ettiğini okuyup yazdım. Sonra da Rus asıllı Dimitri adlı bir kölenin ele geçirildiğini yazdım. Sahibinin Tuzla'dan Veli Bey adlı biri olduğuna ve Dimitri'nin ona geri verilmesine karar vermişler. Kaybettiği bir sığır yüzünden hapsedilen çoban Yusuf'un başına gelenleri de okudum. Sığırı ne sattığını söylüyor, ne de kestiğini. Kaybetmiş. Sonunda, kardeşi Ramazan kefil olmuş da hapisten çıkmış. Sonra bir ferman okudum. Nedense buğday yüklü bazı gemilerin Gebze'nin iskelelerine, Tuzla'ya ve Eskihisar'a yanaşmadan doğru İstanbul'a gelmesi emrediliyordu. İbrahim adlı biri, 'İstanbul'a gitmez isem avradım üç talâk ile boş olsun' demiş, İstanbul'a da gitmediği için karısı Fatma boş olduğunu ileri sürmüş. İbrahim, İstanbul'a gitmediğini ama gideceğini, yemininde bir süre vermediğini söylüyor. Sonra, kayıtlardaki akçe miktarlarına bakarak emine verilen bazı mukataaların büyüklüğünü çıkarmaya çalıştım, ama kesin bir sonuca ulaşamadım. Bu arada, bir yığın değirmenin, bağın, bahçenin, zeytinliğin yıllık gelirini defterime geçirdim. Bunları defterime geçirirken o toprakları görür gibi olduğumu sandım, ama kendimi galiba kandırıyordum. Sonra birkaç hırsızlık olayına ilişkin yazılanları okudum ve hiçbir şey hissedemediğime karar vererek dışarı çıktım.

Koridorda sigara içerken, geçen yıl burada kayıtlarına rastladığım vebanın izini sürmek yerine, herhangi bir başka hikâye de arayabileceğimi düşündüm. Kendime, bu hikâyenin nasıl bir şey olması ge-

rektiğini sordum. Ama bu soru sıkıcıydı, başka bir şey düşünmek istedim, çünkü tarih, hikâyeden başka bir şeydir. İyi bir tarih kitabını, iyi bir hikâye kitabı ya da bir romandan ayıran dipnotlarından başka şeyler de olmalıdır. Nedir bunlar?

Koridorun ucundaki pencereden, kaymakamlık yapısının arkasındaki bir evin duvarı gözüküyor. İnsanı arkasında ne olduğunu merak ettiren bu duvarın önünde bir kamyon durmuş, arka tekerleklerini görüyorum. Sigaramı bitirdim, kırmızı yangın kovasının kumuna bastırıp içeri girdim.

Ethem adlı birinin Kasım'dan şikâyetini okudum: Ethem evde yokken, Kasım evine gitmiş ve ailesiyle konuşmuş. Kasım olayı yalanlamıyor, ama yalnızca gözleme yemek için eve gittiğini ve bir miktar yağ alıp çıktığını söylüyor. Bir başka çift de biri öbürünün sakalını çektiği için davalık olmuştu. Sonra Cafer ile Ahmet'e savaşta başarıları yüzünden gelir olarak verilen Gebze köylerinin adlarını yazdım. Sonra Kevser ve Kezban adlı iki kadının orospuluk yaptığına ilişkin mahallelilerin şikâyetlerini okudum. Şikâyetçiler, kadınların mahalleden çıkarılmalarını da istiyorlardı. Sonra Kevser'in daha önce bu işi yaptığına ilişkin Ali'nin tanıklığını da okuyup yazdım. Satılmış adlı birinin de Kalender'den 22 altın alacağı varmış, ama Kalender borcunu inkâr ediyormuş. Melek adında bir kız da hür iken, Ramazan tarafından haksız olarak Bahattin Bey'e satıldığını söylüyordu.

Sonra şunları da yazdım: Muharrem adlı bir çocuk cüz okumak için evinden çıkmış, babası Sinan, onu Resul ile yakalamış. Baba, Resul'un, oğlunu ayarttığını söylüyor ve bir araştırma yapılmasını istiyor. Resul, Muharrem'in kendisine geldiğini, birlikte değirmene gittiklerini, dönüşte Muharrem'in incir toplamak için bahçelerde kaybolduğunu söylüyor. Tarihi de defterime geçirdikten sonra, aşağı yukarı dört yüz

yıl önce, bir çocuğun düşlerine giren incirlerin ve incirleri düşleyen çocuğu düşleyen Resul'un nasıl şeyler olduğunu düşündüm. Sonra haydutluğa başlayan bir sipahinin yakalanması, derhal meyhanelerin kapattırılması ve şarap içenlerin haklarından gelinmesine ilişkin emirleri okuyup yazdım ve daha da okuyup yazdım: Hırsızlıklar, ticari anlaşmazlıklar, eşkiyalar, evlenip boşananlar... Ne işe yarayacaktı bütün bu hikâyeler? Ama bu sefer sigara içmek için koridora da çıkmadım. Hikâyelerin bir işe yaraması gerektiğini unutmaya çalışarak defterime et fiatlarına ilişkin bir yığın sayı ve kelime geçirdim. Derken gözüme taş ocaklarının içinde bulunan bir ölü için yapılan soruşturma ilişti. Soruşturma sırasında sıkıştırılan işçiler o günü nasıl geçirdiklerini teker teker anlatıyorlardı. İlk defa, 23 Recep 1028 tarihli o günü görür gibi olduğuma karar verip keyiflendim. Gün boyunca ne yaptıklarını ayrıntılarıyla anlatan işçilerin söylediklerini dikkatle birkaç kere okudum. Canım keyfime sigara da eklemek istedi, ama kendimi tutup, okuduklarımı olduğu gibi defterime geçirdim. Bu iş çok uzun sürdü, ama bittiği zaman keyfime diyecek yoktu. Güneş de alçalmış, bodrum penceresinin kenarına usulca vurmuştu. Birisi, benim için, kapının önüne günde üç öğün yemekle bir paket sigara ve akşamları da biraz rakı bıraksa, bu serin bodrumda sanki bütün hayatımı geçirmeye boyun eğecek gibiydim. Bugün açık seçik göremiyordum, ama hiç olmazsa varlığını biraz sezer gibi olmuştum: Bu kâğıt parçalarının arkasında bütün bir ömrü geçirmeye yetecek kadar hikâye vardı, bu hikâyeler sisin arkasındaki kara parçasını bana gösterecekti. Bunları düşününce, kendime ve yaptığım işe daha çok güvendim. Sonra, iyi ve uslu bir öğrenci gibi, defterime kaç sayfa yazdığımı saydım: Tam 9 sayfa! Eve dönüp içkiye oturmayı haketttiğime karar verdim, kalktım.

10

Ceylan'ların rıhtımında oturuyorduk, denize atlamak üzereydim, ama lânet olsun, kulağım gene onlardaydı.

«Bu akşam ne yapacağız?» dedi Gülnur.

«Değişik bir şeyler yapalım,» dedi Fafa.

«Yaa! Suadiye'ye gidelim.»

«Ne var orada?» dedi Turgay.

«Müzik!» diye bağırdı Gülnur.

«Müzik burada da var.»

«Peki o zaman, sen söyle ne yapalım.»

Birden denize atladım ve hızla yüzerken gelecek yıl bu vakitte Amerika'da olacağımı düşündüm, mezarda yatan zavallı annemle babamı düşündüm ve New-York'un özgür caddelerini, köşe başlarında benim için caz çalacak olan zencileri, kimsenin kimseyi takmadığı o uzun ve sonsuz metro dehlizlerini ve bitip tükenmez yeraltı labirentlerini düşledim ve ferahladım, ama sonra ağbimle ablamın yüzünden elime para geçmezse gelecek yıl oralara gidemeyeceğimi hatırlayarak öfkeleniyordum ki, hayır, şimdi ben seni düşünüyorum Ceylan: Rıhtımda oturuşunu, bacaklarını uzatışını, seni sevdiğimi ve kendimi de sana sevdireceğimi.

Az sonra, sudan başımı çıkarıp arkama baktım. Karadan çok uzaklaşmıştım, içimi tuhaf bir korku kapladı: Onlar oradaydılar; bense başı ve sonu olmayan tuzlu, yosunlu, korkunç bir sıvının içindeydim. Birden telâşa kapıldım, arkamda beni kovalayan bir köpekbalığı varmış gibi hızla yüzdüm, denizden çıktım ve

gidip Ceylan'ın yanına oturdum. Laf olsun diye konuştum.

«Deniz çok güzel.»

«Hemen çıktın ama,» dedi Ceylan.

Dönüp bir şeyler anlatan Fikret'i dinledim. Kişilik sahibi insanların başlarına gelen sorunlardan birini anlatıyor Fikret: Babası bu kış birdenbire nasıl kalp krizi geçirmiş ve bir anda bütün işin başına, evet daha on sekiz yaşındayken, nasıl geçmek zorunda kalmış da agabeysi Almanya'dan dönene kadar bütün o işleri ve adamları tek başına yönetmiş filân. Sonra, yakında daha da önemli biri olacağını kanıtlamak için, babasının her an ölebileceğini söyleyince ben, bizimkilerin çoktan öldüğünü, bu sabah da mezarlarına gittiğimizi söyledim.

«Aman çocuklar! İçime kasvet bastırdınız,» dedi Ceylan. Kalktı yürüdü.

«Hadi bir şeyler yapalım!»

«Evet, yapalım. Bir yere gidelim hadi.»

Fafa, başını elindeki dergiden kaldırdı, «Nereye?»

«Eğlenceli bir yere!» dedi Gülnur.

«Hisar'ın oraya!» dedi Zeynep.

«Oraya dün gittik ya,» dedi Vedat.

«Balığa çıkalım o zaman,» dedi Ceylan.

Turan, bir krem kutusunun kapağını açmaya çalışıyordu. «Bu saatte olmaz.»

«Niye olmazmış.»

«Tuzla'ya gidelim.»

«Çok sıcak,» dedi Fikret.

«Deli olacağım!» dedi Ceylan öfke ve çaresizlikle.

«Sizlerle hiçbir şey yapılmaz!» dedi Gülnur.

Ceylan sordu: «Bir yere gitmiyor muyuz şimdi?»

Kimse bir şey söylemedi. Uzun bir sessizlikten sonra. Turan'ın elindeki krem kutusunun kapağı yere düştü, bir bilya gibi yuvarlanarak Ceylan'ın ayağının dibine devrildi.

Ceylan bir tekme attı, kapak denize düştü.

«Benim değil, Hülya'nındı,» dedi Turan.

«Yenisini alırım,» dedi Ceylan, gelip yanıma oturdu.

Ceylan'ı sevip sevmediğimi düşündüm; sevdiğime inandım: Bunaltıcı sıcağın boş, ahmakça düşünceleri... Turan kalkmış, gitmiş, kapağın düştüğü yerden denize bakıyordu.

«Hayır!» dedi Ceylan, yerinden fırladı. «Sen almayacaksın Turan!»

«Peki, o zaman sen al.»

«Ben mi?» dedi Ceylan. «Ben niye alayım. Hüseyin alsın!»

«Saçmalama,» dedi Turan. «Ben alırım.»

«Ben alırım,» dedim ben. «Ben denizden yeni çıktım.» Kalktım gittim.

«Sen iyi çocuksun Metin,» dedi Ceylan. «Aklı başında, iyi bir çocuksun sen.»

«Al bakalım!» dedi Turan. Parmağının ucuyla emreder gibi gösteriyordu.

«Almayacağım,» dedim birden. «Deniz soğuk.»

Fafa bir kahkaha attı. Ben döndüm, yerime oturdum.

«Hülya,» dedi Turan, «sana yeni bir kutu alırım ben.»

«Hayır, ben alacağım ona yeni bir kutu,» dedi Ceylan.

«Zaten bitmişti,» dedi Hülya.

«Olsun, alacağım. Hangi kremdi o?» dedi Ceylan. Sonra cevabı beklemeden, yalvarır gibi ekledi: «Haydi çocuklar, ne olur bir şey yapalım.»

O zaman Mehmet, Mary'nin karşı adaya gitmek istediğini söyledi ve birden herkeste, şu aşağılık duygu, Avrupalıyı memnun etme isteği uyandı ve motorlara doluştuk. Ben Ceylan'la aynı motora binmiştim. Sonra o evine koştu ve elinde iki şişeyle geri geldi ve bağırdı.

«Cin!»

Bir başkası da, «müzik,» diye bağırınca Cüneyt de koştu ve evden o iğrenç kutuyu ve hoparlörleri getirdi. Sonra motorlar birden gürleyerek fırladılar. Önce burunları havaya kalktı. Sema az daha yıkılıp düşüyordu, sonra hızlandıkça motorların burunları aşağıya indi ve yarım dakika sonra açık denizin ortasındayken ben düşünüyordum: Onlar zenginler diye düşünüyordum, bir şey kırılır mı, çizilir mi, eskir mi umurlarında değil, zenginler, motorları saatte kırk mil yapıyor ve ben korkuyorum pis bir korkuyla, elimi ayağımı birbirine dolaştıran bir korkuyla, Ceylan seni seviyorum ben: Ama korkma Metin, korkma diye düşündüm: Sen zekisin. Zekânın gücüne inanıyorum ben; evet inanıyordum.

Motorlar adanın kayalarına çarpacakmış gibi yaklaştılar, sonra birden hız kesip dönünce duruverdiler. Adanın öte yanındaki fenerin yalnızca tepesi gözüküyordu. Bir yerlerden bir köpek çıktı, sonra bir kara ve sonra bir boz başkası; koşarak kıyıya indiler, kayalara sokuldular: Bize doğru hırsla havlıyorlar. Cin şişesi elden ele dolaşıyormuş, yanında da bir şey yok; verdiler, şişenin ağzından zehir içer gibi ve kana kana içtim. Köpekler hâlâ havlıyordu.

«Kudurmuş bunlar!» dedi Gülnur.

«Gazlasana Fikret, bakalım ne yapacaklar!» dedi Ceylan.

Fikret gazlayınca motorlarla birlikte dönen köpekler adanın çevresinde çılgın bir koşu tutturdu. Motordakiler bağırarak, şarkılar söyleyerek köpekleri coşturdular, köpekler coşunca daha da heyecanlandılar, çığlıklar attılar, uludular, bağırdılar ve ben, bunların hepsi geri zekâlı diye düşündüm, ama, Allah kahretsin, teyzemin sıcak ve ölü evinden daha eğlenceli buluyordum bu gürültüyü, radyoların üstüne elişi örtüler serilen tozlu, küçük odalardan daha zengin, daha canlı.

«Müzik! Sonuna kadar açın bakalım müziği ne yapacaklar!»

Müzik sonuna kadar açılmış olarak küçük adanın çevresinde iki kere daha döndük. Üçüncü kere dönerken gözüm bir an motorun arkasında bıraktığı köpüklü ize takıldı ve birden şaşırdım: Köpüklü suyun uzak bir yerinde Ceylan'ın neşeli başı birden belirivermişti. Korkulu bir düşe atlar gibi, hiçbir şey düşünmeden kendimi suya attım.

Suya atlar atlamaz tuhaf, korkunç bir duyguya kapıldım: Sanki Ceylan'la ikimiz burada ölecektik de motordakiler bizi farketmeyeceklerdi. Ya bir köpekbalığı ya da motorların bizî duymadan ezecek olan inanılmaz gürültüsü yüzünden ya da aç kurtları hatırlatan o köpekler! Allah belâsını versin! Ceylan'ı düşünemiyordum. Biraz sonra başımı sudan çıkarıp bakınca şaşırdım. Motorlardan biri durmuş, Ceylan'ın yanına varmış, içeri çekiyorlardı. Ceylan'ı sudan çıkardıktan sonra beni de almaya geldiler.

«Seni kim itti?» dedi Fikret.

«Kimse itmedi onu,» dedi Gülnur, «kendi atladı.»

«Kendin mi atladın sen? Niye atladın?»

«Beni kim itti peki?» dedi Ceylan.

Turgay'ın uzattığı küreğe tutunarak motora çıkmaya çalışıyorum, ama tam çıkacakken Turgay küreği bırakınca yeniden suya düştüm. Başımı sudan çıkardığımda kimsenin benimle ilgilenmediğini şaşarak gördüm. Aralarında gülüşüyorlar, eğleniyorlardı. Bir an önce bu tuhaf yalnızlık kâbusundan kurtulmak için aralarına karışmak istedim, motorun fiberglas gövdesine parmaklarımla, tırnaklarımla tutunarak yukarı çıkmaya çalışırken kulağım hâlâ onlardaydı.

«Sıkıldım.»

«Bak Ceylan, senin arkandan Metin suya atlamış.»

«Köpekler nerede?» dedi Ceylan.

Sonunda tekneye çıkabildim, nefes nefeseydim.

«Allah belânızı yersin, hiçbiriniz eğlenmek nedir bilmiyorsunuz.»

«Köpeklere atarız seni!»

«Biliyorsan sen öğret bize,» dedi Turgay.

«Aptallar!» diye bağırdı Gülnur.

Onları izleyen bir köpek en yakın kayanın ucuna çıkıp uludu.

«Deli!» dedi Ceylan. Beyaz sivri dişleri parlayan köpeğe büyülenmiş gibi bakıyordu. «Biraz daha yaklaşsana şu hayvana Fikret.»

«Niye?»

«İşte de ondan.»

«Neye bakacaksın?» Fikret motoru köpeğe doğru yavaş yavaş sürdü.

«Ne istiyorsun hayvandan?» dedi Turgay.

«Erkek mi, dişi mi bu?» dedi Fikret. Motoru susturdu.

«Uğursuz!» diye bağırdı Ceylan tuhaf tuhaf.

Birden Ceylan'a sarılmak istedim, ama sarılacağıma yalnızca baktım ona, ve kendimi sevdirmek için ne yapmam gerektiğini düşündüm. Aklım karmakarışık oldu, teknenin içinde sıçrayıp zıplamak, bağırıp çağırmak istiyordum, içimden tuhaf duygular geçiyordu, aşağılık bir herif olduğuma gitgide inanırken, bir yandan da bütün kitapların ve şarkıların aptal aptal sözlerle sözümona yücelttiği o duyguya kapıldığım için kendi değerim kendi gözümde artıyordu, ama bir sünnet çocuğununki gibi boş ve ahmakça bir gururdu bu; anlıyordum, bu gurura kapıldıkça düpedüz sıradan biri oluyordum ve bu duygudan hoşlanıyordum, ama düşüncelerimden utanmaktan korktuğum için kendimi unutabilmek istedim, sonra da bütün ilgiyi üzerime çekmek istedim, ama aklıma onlardan yoksul olduğum geldi ve bir şey yapabilecek cesareti ve bahaneyi bulamadım. Sanki ellerim kollarım bağlanmıştı da üzerime geçirilmiş daracık bir fıkaralık

gömleği bana sıkıntılar veriyordu: Zekâmla yırtarım ben seni! Tepiniyorlardı, bağrışıyorlardı, yanımızdaki motorun burnunda birbirlerini suya itmek isteyen iki kişi boğuşuyordu. Sonra o motor bize yaklaştı ve kovalarla üzerimize su atmaya başladılar. Biz de onlara attık. Küreklerle kılıç oynar gibi döğüştüler biraz. Suya düşenler oldu. Cin şişeleri boşalmış. Fikret birini kaptığı gibi köpeğe fırlattı. Şişe kayalarda parçalandı.

«Ne oluyor?» diye bağırdı Ceylan.

«Tamam artık, tamam dönüyoruz,» dedi Fikret.

Denize düşenleri toplamadan motoru hareket ettirdi. Denizdekileri topladıktan sonra öteki motor yetişti bizlere. Üzerimize bir kova da su attılar.

«Yarış! Yarış, hayvan herifler, haydi yarış!»

İki motor yanyana gelip bir süre aynı hızla gittikten sonra Gülnur'un bir çığlığı üzerine fırladılar. Öteki motorun bizim motoru geçeceği hemen anlaşıldı, ama Fikret küfürler ederek herkesi motorun burnuna çağırdı ki daha hızlanabilelim. Az sonra, ötekiler geçtiler bizi ve zaferlerini tepinerek kutlarlarken öfkelenen Ceylan ıslak havlusunu top yapıp onlara hırsla fırlattı, ama havlu denize düştü. Hemen döndük, batmadan havluya yetiştik, ama kimse uzanıp denizden almadığı için tekne havlunun üzerinden bir ütü gibi ağır ağır geçip suyun içine iyice batırdı onu. Bağrıştılar. Sonra Darıca'dan Yalova'ya giden araba vapurunun peşine düşüp, yetişip çevresinde iki kere bağrışarak döndüler. Sonra bodoslama dedikleri bir oyuna başladılar: İki motor yanyana geliyor, aralarına lastik simitler, havlular sarkıtılıyor, sonra çarpışan arabalar gibi yanlarıyla birbirleriyle bodoslaşıyorlar. Sonra motorlar hiç hız kesmeden, plajda yüzen kelleler arasına daldılar. Tekneler arasında bağrışarak kaçışan korkulu kafalara bakarak mırıldandım:

«Ya bir kaza çıkarsa?»

«Öğretmen mısın sen?» diye bağırdı Fafa. «Lise öğretmeni misin ha?»

«Öğretmen miymiş?» dedi Gülnur.

«Ben öğretmenlerden nefret ederim!» dedi Fafa.

«Ben de!» dedi Cüneyt.

«İçki içmedi ki o,» dedi Turan. «Aklı başındayı oynuyor.»

«İçtim,» dedim. «Senden çok içtim.»

«Çarpım tablosu ezberlemekle olmaz her şey.»

Ceylan'a baktım, duymuyordu, aldırmadım.

Biraz daha gezdikten sonra motorlar geri döndüler, az sonra Ceylan'ların rıhtımına vardık, yanaştık. Motorlar boşalırken rıhtımda kırkbeş yaşlarında bir kadın gördüm, üzerinde bir bornoz vardı: Annesiymiş.

«Çocuklar sırılsıklam olmuşsunuz,» dedi. «Nereden böyle? Nerede yavrum senin' havlun?»

«Kaybettim anne,» dedi Ceylan.

«Olur mu ama, üşüyeceksin,» dedi annesi.

Ceylan anlamsız bir hareket yaptı. Sonra: «Haa! Anne bu Metin,» dedi. «O eski evde oturuyorlarmış. Tuhaf, sessiz evde.»

«Hangi eski ev?» dedi annesi.

El sıkıştık, babamın ne iş yaptığını sordu, söyledim ve üniversite için de Amerika'ya gideceğimi söyledim.

«Biz de Amerika'da ev alacağız. Buranın artık ne olacağı belli değil. Amerika'da en iyi yer neresidir?»

Ona bazı coğrafi bilgiler verdim, iklim koşullarından, nüfus durumundan ve bazı rakamlardan sözettim, ama beni dinliyor mu anlayamıyordum, çünkü bana değil, mayoma ve saçlarıma sanki onlar benden ayrı şeylermiş gibi bakıyordu. Sonra biraz da anarşiden ve Türkiye'nin bu kötü durumundan filan sözediyorduk ki, Ceylan konuştu.

«Anne, bu ukalâ çocuk bu sefer de seni mi yakaladı.»

«Edepsiz seni!» dedi annesi.

Ama sözümün gerisini de dinlemeden kaçtı gitti. Ben de gidip bir şezlonga oturdum ve denize atlayıp çıkan ve yeniden atlayıp çıkan Ceylan'a ve ötekilere bakarak düşündüm. Sonra herkes, şezlonglara, sandalyelere, betona oturup da güneşin altında o inanılmaz hareketsizlik başlayınca gene düşündüm. Gözümün önünde şöyle şeyler canlanıyordu:

Orada, şezlonglardan uzanan bizim anlamsız ve çıplak bacaklarımızın ortasında ve betonun üstünde bırakılmış bir saat düşledim: Sırtını özsüz betona dayamış ve başlangıcı ve sonu ve ortası ve derinliği ve yüzeyi bile olmayan bizim sessizliğimizin ve kelimelerimizin ve hüzünlü ve saçma müziğin arasından kıpırtısız güneşe yüzünü çevirip bakarken o saat akrep ile yelkovanını birbirine karıştırıyordu ve artık ölçemeyeceğini ve bir zamanlar ölçtüğü şeyin ne olduğunu unuttuğunu ve zamanı yitirdiğini itiraf etmek zorunda kalıyordu ve böylece saatin düşüncesi de düşüncesinin ne olduğunu anlamaya çalışan bir düşüncesizin düşüncesinden farksız oluyordu.

Sonra Ceylan'ı da buna benzer düşüncelerle sevdiğimi düşündüm. Geceyarılarına kadar aynı şeyleri düşündüm sonra.

11

Odamın kapısı vuruldu. Gözlerimi kapadım, hiç ses etmedim, ama kapı açıldı. Nilgün'müş.

«Babaanneciğim iyi misiniz?»

Bir şey demedim. Soluk yüzüme, hareketsiz gövdeme baksın ve acılar içinde kıvrandığımı anlasın istedim.

«Daha iyisiniz Babaanne, yüzünüze renk gelmiş.»

Gözlerimi açtım ve düşündüm: Hiçbir zaman anlayamayacaklarını ve yalnızca plastik kolonya şişeleri ve sahte neşeleriyle gülümseyeceklerini ve benim acılarım, geçmişim ve düşüncelerimle yapayalnız kalacağımı. Peki, bırakın beni, güzel, temiz düşünceyle.

«Nasılsınız Babaanne?»

Ama bırakmazlar. Ben de bir şey söylemem.

«İyi uyudunuz. Bir şey ister misiniz?»

«Limonata!»

Deyiverdim birden ve Nilgün gidince kaldım ben yine güzel, temiz düşünceyle: Ilık uykudan kalkışın sıcaklığı yanaklarımda ve aklımda: Rüyayı düşündüm; rüyanın hayalini: Küçükmüşüm, İstanbul'dan çıkıp giden bir tren içindeymişim, tren gittikçe bahçeler görüyormuşum, birbirinin içinde, güzel, eski bahçeler: İstanbul uzakta, biz o bahçeler bahçeler içindeki bahçelerdeyken. O zaman düşündüm o ilk günleri: At arabasını, çıkrığı tıkırdatan kuyu kovasını, dikiş makinasını, makina pedalının huzur dolu tıkır tıkır zamanını; sonra gülüşü düşündüm, güneşi, renkleri, hiç beklemeden neşelenişi, şimdiyle dolan şimdiyi Selâhattin, düşündüm ben o ilk günleri: Trende hastala-

nınca Gebze'de inişimizi... Gebze'de han odalarında kıvranıp, havası iyidir diye Cennethisar'a ilk gelişimizi... Demiryolu yapıldıktan sonra terkedilmiş bir iskele, üç beş eski ev, üç beş kümes, ama havası ne güzel, değil mi Fatma? Uzaklara gitmeye gerek yok! Buraya yerleşelim! Hem İstanbul'a ve annene, babana yakın oluruz, üzülmezsin, hem de hükümet devrilip düştüğünde hemen yetişmek için hazır oluruz! Buraya bir ev yaptıralım!

O zamanlar, birliktę uzun uzun yürürdük: Hayatta yapılacak o kadar çok şey var ki Fatma, derdi Selâhattin, gel sana biraz dünyayı göstereyim, karnındaki çocuk nasıl, tekme atıyor mu, biliyorum erkek olacak ve adını Doğan koyacağım, bu doğan yeni dünyayı hep bize hatırlatsın diye, zaferle ve güvenle yaşasın diye ve dünyaya gücünün yeteceğine inansın diye de! Sağlığına dikkat et Fatma, ikimiz de edelim, çok yaşayalım, dünya ne olağanüstü bir yer değil mi, şu otlar, kendi kendilerine çıkıp büyüyen şu cesur ağaçlar: İnsanın doğa karşısında hayrete kapılmaması zaten elde değil; biz de Ruso gibi, doğanın kucağında yaşayalım ve doğal olmayan o aptal padişahlarla, dalkavuk paşalardan uzak duralım, her şeyi akıllarımızla yeniden gözden geçirelim. Bütün bunları düşünmek bile ne güzel! Yoruldun mu canım, koluma gir, şu toprağın ve göğün güzelliğine bak, İstanbul'un bütün o ikiyüzlülüğünden kurtuldum diye öyle seviniyorum ki, Talat'a neredeyse teşekkür mektubu yazacağım! Bırak o İstanbul'dakileri, suçları, acıları ve birbirlerine zevkle çektirdikleri işkenceleri içinde çürüsünler! Biz burada, taptaze, basit, özgür, neşeli, yepyeni şeyler düşünerek, yaşayarak yeni bir dünya kuracağız; Doğu'nun daha hiç görmediği bir özgürlük dünyası, yeryüzüne inmiş akıl cenneti, yemin ediyorum Fatma, olacak bu, hem de Batı'dakilerden de iyi yapacağız, onların hatalarını gördük, kusurlarını al-

mayacağız, biz, hattâ oğullarımız görmese bile bu akıl cennetini burada torunlarımız, bu toprağın üzerinde, yemin ederim yaşatacaklar! Sonra bu karnındaki çocuğa mutlaka iyi bir eğitim vermeliyiz, onu bir kere olsun ağlatmayacağım, korku denen şeyi, o Doğu'lu hüznü, ağlayışları, kötümserliği, yenilgiyi ve korkunç Şark boyun eğişini bu çocuğa asla öğretmeyeceğim; onun eğitimiyle birlikte uğraşacağız, onu özgür bir insan olarak yetiştireceğiz, bu ne demek anlıyorsun, değil mi, aferin, zaten seninle iftihar ediyorum Fatma, sana saygı duyuyorum, seni de özgür bağımsız bir insan olarak görüyorum; ötekilerin karılarını gördükleri gibi bir cariye, bir odalık, bir köle gibi görmüyorum seni: Benim eşitimsin canım, anlıyor musun? Ama hadi dönelim artık, evet, hayat rüya gibi güzel, ama bu rüyayı başkaları da görsün diye çalışmaya gerek var; dönüyoruz.

«Babaanneciğim, limonatanızı getirdim.»

Başımı yastığımdan kaldırıp baktım. «Şuraya bırak,» dedim ve bırakırken de, «Recep niye getirmedi?» dedim. «Sen mi yaptın?»

«Ben yaptım Babaanne,» dedi Nilgün. «Recep'in elleri yağlıydı, yemek yapıyor.»

Yüzümü ekşittim ve acıdım ben sana kızım, ne yapayım, çünkü bak, cüce seni de çoktan kandırmış bile; kandırır, sinsidir. Düşündüm: Aralarına nasıl girdiğini, düşüncelerini nasıl çeldiğini, iğrenç, çirkin varlığıyla onları o kötü utanç ve suçluluk duygusuna boğup, Doğan'ımı kandırdığı gibi nasıl kandırdığını düşündüm. Anlatıyor mudur? Başım bezginlikle yastığa düştü ve geceleri beni uyutmayan o korkunç ve zavallı düşünceyi düşündüm zavallı ben.

Recep cücesi anlatıyormuş diye düşündüm: Evet Büyükhanım, anlatıyorum diyormuş, bana ve zavallı anneme ve kardeşime neler yaptığınızı torunlarınıza bir bir anlatıyorum Büyükhanım; öğrensinler, bilsin-

ler: Çünkü artık rahmetli babamın, sus cüce, peki rahmetli Selâhattin Bey'in de ne güzel yazdığı gibi, şükür artık, Allah yok, bilgi var, her şeyi bilebiliriz, bilmeliyiz, bilsinler; biliyorlar; çünkü söyledim ve artık bana, zavallı Recep, diyorlar, babaannemiz demek sana çok eziyet etmiş, hâlâ da ediyor; biz senin için çok üzülüyoruz, suçluluk duyuyoruz, onun için şimdi yağlı ellerini yıkamana ve limonata yapmana ne gerek var; sen çalışma, tembel tembel otur, zaten bu evde senin hakkın varmış, diyorlardır, çünkü Recep anlatmıştır; anlatmış mıdır: Çocuklar, babanız Doğan bey, Babaannenizin son elmaslarını niye sattı da parasını bizlere vermek istedi, demiş midir? Düşününce birden boğuluyorum sandım. Başım yastıktan nefretle kalkmış!

«Nerede o?»

«Kim Babaanne?»

«Recep! Nerede?»

«Aşağıda dedim ya Babaanne. Yemek yapıyor.»

«Ne söyledi sana?»

«Hiç Babaanne!» dedi Nilgün.

Hayır, anlatamaz, cesaret edemez Fatma, korkma, sinsidir, ama korkaktır da. Başucundan limonatamı aldım ve içtim. Ama aklıma gene dolap geldi. Birden sordum:

«Sen ne yapıyorsun burada?»

«Sizinle oturuyorum ya Babaanne,» dedi Nilgün. «Burayı özlemişim bu yıl.»

«Peki,» dedim. «Otur! Ama yerinden kalkma şimdi.»

Ağır ağır yatağımdan kalktım. Yastığın altından anahtarlarımı, kenardan bastonumu aldım gidiyorum.

«Babaanne nereye?» dedi Nilgün. «Yardım edeyim mi?»

Cevap vermedim. Dolaba varınca durdum, dinlen-

dim. Anahtarı kilite şokarken bir daha baktım: Evet, Nilgün oturuyor. Dolabı açtım ve hemen baktım; boşuna telâşlanmışım; kutu işte orada, bomboş, ama olsun, gene duruyor, duruyor ya. Sonra dolabı kaparken aklıma geldi. Alt gözün dibinden şekerliği aldım, dolabı kilitleyip Nilgün'e götürdüm.

«Ah babaanneciğim, çok teşekkür ederim, benim için kalktınız, zahmet ettiniz.»

«Bir tane de kırmızı şeker al!»

«Ne güzel gümüş şekerlik bu böyle!» dedi.

«Dokunma!»

Yatağıma döndüm, aklıma başka bir şey getireyim istedim, ama getiremedim: Dolabın başından ayrılamadığım o günlerden birini düşünmeye dalmışım: İşte: Ayıp etmiyor musun, Fatma, diyordu, o gün Selâhattin; Bak adam, taa İstanbul'dan kalkmış da bizi görmeye gelmiş, sen ise odandan bile çıkmıyorsun. Üstelik Avrupai bir adam, kibar da. Yok, Yahudi diye bunu yapıyorsan daha da ayıp Fatma, Dreyfus olayından sonra böyle düşünmenin ne kadar yanlış olduğunu bütün Avrupa anladı. Sonra aşağı inmişti Selâhattin, ben pancurların arasından bakmıştım.

«Babaanneciğim limonatanızı içsenize.»

Pancurların arasından seyrediyordum: Selâhattin'in yanında daha da küçük gözüken iciş bücüş bir adamdı: Kapalıçarşı kuyumcusu! Ama sanki, küçük bir tüccar değil, bir bilginmiş gibi, Selâhattin onunla konuşuyordu, işitiyordum: Ee, Avram efendi, ne var ne yok İstanbul'da, ahâli, Cumhuriyet'in ilânından memnun mu? diyordu Selâhattin ve Yahudi: İşler kesat, beyim kesat! diyordu ve Selâhattin cevap yerine: Yok yahu? diyordu, ticaret de mi? Oysa Cumhuriyet, her şey gibi ticarete de yarayacaktır. Bizim milleti ticaret kurtaracaktır. Yalnız bizim millet değil, bütün Doğu ticaretle uyanacak; önce para kazanmayı, hesabı kitabı öğrenmeliyiz: Bu matematik demektir,

sonra ticaret ve matematik ve para bir araya gelince fabrikalar kuracaklar. O zaman, işte biz de, yalnız onlar gibi kazanmayı değil, onlar gibi düşünmeyi de öğreneceğiz! Sizce, onlar gibi yaşamak için, önce onlar gibi düşünmek mi gereklidir, yoksa önce onlar gibi para kazanmak mı gerek? O zaman Yahudi: Kimdir, bu «Onlar» dedi ve Selâhattin de: Kim olacak canım; Avrupalılar, Batılılar, dedi ve bizde, hem Müslüman hem zengin tüccar kimse yok mu yani? diye sordu. Şu, ışıkçı Cevdet Bey kimdir, hiç duydun mu? Yahudi: Duydum dedi. bu Cevdet Bey savaş sırasında çok para yaptı diyorlar, dedi ve Selâhattin: Ee, peki, başka ne var ne yok İstanbul'da diye sordu, senin Babıâli'yle aran var mıdır, ne diyor o ahmaklar, yeni yazar diye, şair diye şimdi kimi öne çıkarıyorlar, hiç tanıyor musun? dedi ve o zaman: Ben hiç bilmem, beyim, dedi Yahudi. Siz gelip kendiniz baksanıza! Sonra Selâhattin'in bağırdığını işittim: Hayır, gelmem! Seytan görsün yüzlerini, lânet olsun! Onların hiçbir şey yapacağı yok artık. Şu Aptullah Cevdet'e bak, son kitabı ne bayağı şey, hepsi Delaheye'den yürütülmüş, ama kendi düşüncesi gibi yazıyor, üstelik yalan yanlış, anlamadan. Hem, din ve sanayi konusunda, Bourguignon okunmadan artık bir şey söylemek mümkün değildir: O ve Ziya Bey hep başkalarından yürütüyorlar: Hem de anlamadan: Zaten Ziya'nın fransızcası pek kıttır, okuduğunu anlayamaz, şunları, bir yazı yazıp, rezil edeyim dedim, ama kim anlayacak; hem böyle ufak tefek şeyler için kalemşorluk edip ansiklopedime vermem gereken vakitleri ziyan etmeye değer mi? Ben bıraktım onları, İstanbul'da birbirlerinin kanını içe içe tükensinler.

Başımı yastıktan kaldırdım ve başucumdan limonatamı alıp bir yudum içtim.

Sonra Selâhattin: Onlar hakkında böyle düşündüğümü de git söyle onlara, demişti Yahudi'ye ve Yahu-

di de, ben onları hiç tanımam ki Beyim, demişti, öyle adamlar, dükkânıma da hiç uğramazlar, diyordu ki Yahudi, Selâhattin: Biliyorum, biliyorum! diye bağırıp sözünü kesti : Bir şey söylemene de gerek yok : Ben kırk sekiz ciltlik ansiklopedimi bitirince zaten Doğu' da söylenmesi gereken bütün temel düşünceler ve sözler bir anda söylenmiş olacak: O inanılmaz düşünce boşluğunu bir hamlede dolduracağım, hepsi şaşkına dönecek, Galata Köprüsünde gazeteci çocuklar ansiklopedimi satacak, Bankalar Caddesi karışacak, Sirkeci birbirine girecek, okuyanlar arasından intihar edenler çıkacak ve asıl önemlisi halk anlayacak beni, millet anlayacak! İşte o zaman döneceğim İstanbul'a, o büyük uyanış sırasında, o kargaşaya hakim olmak için, o gün döneceğim! demişti Selâhattin ve Yahudi: Evet beyim, oturun siz burada, İstanbul'un da, Kapalıçarşı'nın da tadı kaçtı artık, dedi ona. Herkes birbirinin gözünü oyuyor. Öteki kuyumcular malınızı ucuza düşürmek isteyecektir. Yalnızca bana güveniniz. Gerçi işler, dediğim gibi kesat, ama gelip şu malı bir göreyim dedim. Geç oluyor, artık gösteriniz bana şu elması. Mektupta yazdığınız küpeler ne cinstir? Bir sessizlik olmuştu sonra; yüreğim hızlı hızlı atarak ben sessizliği dinliyordum; elimde anahtar.

«Babaanne, sevmediniz mi limonatayı?»

Bir yudum daha içtim ve başım yastığa dönerken, «Sevdim!» dedim. «Aferin, eline sağlık.»

«Çok şekerli yaptım. Ne düşünüyorsunuz Babaanne?»

O zaman, Yahudi'nin kötü ve sinirli öksürüğünü ve Selâhattin'in acınası bir sesle: Yemeğe kalmıyor musunuz? dediğini ve Yahudi'nin yeniden küpelerden sözettiğini işittim. Sonra Selâhattin koşa koşa merdivenleri çıktı ve odama geldi: Fatma, hadi gel aşağıya, yemeğe oturuyoruz, çok ayıp olur! dedi; ama biliyordu inmeyeceğimi. Biraz sonra Doğan'ımla bir-

likte aşağı indiler ve sonra Yahudi'nin: Ne janti çocuk! dediğini ve annesini sorduğunu ve Selâhattin'in benim hasta olduğumu söylediğini ve o üçü yemek yerken o orospunun onlara hizmet ettiğini işittim ve tiksindim. Artık duymuyordum, ya da duyduğumu farketmiyordum, çünkü Yahudi'ye ansiklopedisini anlatmaya başlamıştı.

«Babaanne ne düşünüyorsunuz, söylemeyecek misiniz?»

Ansiklopedi: Doğal bilimler, bütün bilimler, bilim ve Allah, Batı ve Rönesans, gece ve gündüz, ateş ve su ve Doğu ve zaman ve ölüm ve hayat: Hayat: Hayat!

«Saat kaç oldu?» diye sordum.

Tıkırdayarak bölen şey onu: Zaman: Düşünürüm: Ürperirim.

«Saat altı buçuğa geliyor Babaanne,» dedi Nilgün. Sonra masama yaklaştı ve baktı. «Kaç yıllık bu saat Babaanne?»

Sofrada konuşulanları dinlemedim; tiksinip unutmak isteyip, unuttuğum bir şey gibiydi: Çünkü sonunda, Yahudi şöyle demişti: Yemek çok güzel. Ama yemeği pişiren bu kadınınız ondan da güzel! Kimdir? Ve Selâhattin de, sarhoş, şöyle dedi: Zavallı bir köylü kadıncağız! Buralı değil, kocası askere giderken burada bir uzak akrabaya bırakmış. O herif, sandalı battı öldü. Fatma yoruluyordu, biz de hizmetçi arıyorduk, aç kalmasın diye aşağı küçük odaya yerleştirdik. Çalışkandır. Ama oraya sığmıyor. Bir kulübe yaptım. Kocası da askerden dönmedi. Ya kaçıyordu, yakalanıp asıldı, ya da şehit düştü. Çok takdir ediyorum: Halkımın çalışkanlığı ve güzelliği var bu kadında. Ansiklopedim için, köylerdeki iktisadi hayatı yazmak için ondan çok şey öğrendim! Bir kadeh daha için lütfen! İşitmemek için kapımı kapamıştım ben, tiksintiden boğulmamak için.

«Kimindi Babaanne bu saat, geçen yıl söylemiştiniz?»

«Rahmetli anneanneminmiş,» dedim ve Nilgün gülünce boşuna konuştuğumu düşündüm.

Sonra, yemeği bir Yahudi ve bir sarhoşla yemek zorunda kalan benim zavallı Doğan'ım yukarı çıkıp yanıma geldi, sevip öpmeden ellerini yıkattım, sonra öğle uykusuna yatırdım. Selâhattin hâlâ aşağıda anlatıyordu, ama çok sürmedi. Yahudi gitmek istediğini söyledi. Selâhattin yukarı geldi: Herif gidiyor Fatma, dedi. Gitmeden önce senin yüzüklerden, küpelerden birini görmek istiyor! Ben susuyordum. Bu herifin İstanbul'dan bu iş için benim mektubum üzerine geldiğini sen de biliyorsun Fatma, şimdi onu eli boş yollamak olmaz. Susuyordum... Çantası ağzına kadar para dolu Fatma, dürüst adama benziyor, iyi fiyat verir. Susuyordum... Yahu, o kadar yol teptirdikten, taa İstanbul'dan getirdikten sonra adam eli boş yollanır mı hiç!

«Babaanne, bu duvardaki resim, dedenizin resmi, değil mi?»

Ben gene susunca: Peki Fatma, demişti Selâhattin ağlamaklı: Bak muayenehaneme artık hasta gelmiyor, bu benim suçum değil, bu lânet olası ülkedeki saçma inançların bir sonucu olduğu için utanmadan söylüyorum: Benim gelirim artık sıfırdır ve eğer o kutuyu ağzına kadar dolduran elmaslardan, yüzüklerden, küpelerden, birini bugün bu Yahudi'ye satmazsak koca kışı, hayır, ne kışı bütün bir ömrü nasıl geçirebileceğimizi hiç düşündün mü? Ben, on yılda, satacak neyim varsa sattım Fatma, bu ev için ne kadar masraf ettiğimi biliyorsun, Saraçhane'deki arsa üç yıl önce gitti, geçen iki yılı da Kapalıçarşı'daki dükkânın satışıyla geçirdik, Vefa'daki evi, ben, satın dedim diye, amcaoğlu olacak o namussuzların satmayacağını ve kirasından hakkıma düşeni de yollamadıklarını

sen de biliyorsun Fatma, peki şunu da söyleyeyim, öğren artık, iki yıldır neyle geçindiğimizi sanıyorsun; Gebze'de benimle alay ediyorlar: Eski ceketlerimi, gümüş kalem takımımı, rahmetli anamdan kalan tek hatıra, o kitap sandığım ve eldivenlerimi, babamdan kalma sedef tespihi ve Beyoğlu züppelerine yakışacak o gülünç redingotu Gebze'deki o barbar tüccar bozuntularına ne kadar ucuza bıraktım biliyor musun? Ama yeter artık, burama geldi, kitaplarımı, deney araçlarımı, tıbbi aletlerimi satmaya niyetim yok. Açıkça söylüyorum: Her şeyi, Doğu'daki bütün hayatı, bir hamlede, temelinden sarsacak o ansiklopediyi bitirmeden, on bir yıllık çalışmamı bir yana bırakıp, boynumu büküp süklüm püklüm İstanbul'a dönmeye de hiç niyetim yok! Yahudi aşağıda bekliyor Fatma! Kutudan yalnızca bir küçük parça çıkaracaksın! Yalnız, şu herifi başımızdan savmak için değil, yüzyıllardır uyuyan Doğu uyansın diye ve Doğan'ımız bu kışı soğukta yarı aç ve titreyerek geçirmesin diye de, hadi Fatma, aç şu dolabı!

«Babaanne, biliyor musunuz, küçükken ben dedemin bu resminden korkardım!»

Selâhattin, iki adım ötemde beklerken dolabı sonunda açmıştım.

«Korkar mıydın?» dedim. «Dedenin nesinden korkardın?»

«Çok karanlık bir resim o Babaanne!» dedi Nilgün. «Sakalından, bakışlarından korkardım.»

Sonra dolabın kuytuluğundan kutuyu çıkarmış, açmış uzun bir zaman hangisine kıyacağıma karar verememiştim: Yüzükler, bilezikler, elmaslı iğneler, mineli saatim, inci gerdanlıklar, elmaslı broşlar, elmas yüzükler, elmaslar Allahım!

«Dedemin resminden korkardım, dedim diye bana kızmadınız, değil mi Babaanne?»

Sonunda, lânet okuyarak verdiğim yakut küpelerin teki elinde, Selâhattin gözleri parlayarak koşa koşa merdivenlerden inmişti ve daha o inişi duyar duymaz ben anlamıştım Yahudi'nin onu kandıracağını: Çok da sürmedi. Elinde o tuhaf çanta, başında şapka, Yahudi, bahçe kapısına yürürken: Siz boşuna inmeyin İstanbul'a, diyordu. Siz bana gene bir mektup yazınız, ben her seferinde kalkar gelirim.

Her seferinde kalktı geldi: Bir yıl sonra, elinde aynı çantayla küpenin öteki tekini almaya geldiğinde Yahudi'nin başında gene aynı şapka vardı. Sekiz ay sonra elmaslı bileziklerimden birincisini almaya geldiğinde o başındaki şapkayı Müslümanlar da giymek zorundaydı. Elmaslı bileziklerin ikincisini almaya geldiğinde yıl, artık 1345 değil, 1926 idi. Öteki bilezik için de geldiğinde elinde gene aynı çanta vardı ve Yahudi işlerden hep şikâyet ediyordu, ama artık güzel hizmetçi kadını soramıyordu. Belki de, artık karılarını boşamak için iki kelime değil, bir mahkeme gerektiği için, diye düşünmüştüm. O sefer ve ondan sonra kaç yıl birlikte yedikleri yemekleri Selâhattin pişirmek zorunda kalmıştı: Ben, her seferinde yaptığım gibi yerimden kıpırdamadım, ve odamda oturdum ve belki de Yahudi'ye hepsini söylemiştir dedim. Böylece hizmetçiyle piçlerinden kurtulduk ve Doğan biri cüce, biri topal, piçleri köyden bulup geri getirene kadar evde yalnız kaldık. Onlar en iyi yıllardı. O gelişinde Yahudi'nin bıraktığı gazeteye Selâhattin akşam dalmıştı: Bir an gazetede her şeyin bütün suçun ve günahın ve verdiğim cezanın da yazdığını sanmış, korkmuş, bakmıştım: Ama gazetede başı Hıristiyan şapkalı Müslümanların resimlerinden başka bir şey yoktu. Yahudi'nin öteki gelişinde getirdiği gazetedeki Müslümanların başlarında Hıristiyan şapkalarından başka, altlarında da Hıristiyan harfleri vardı. Bu, Selâhattin'in: Bir günde bütün ansiklopedim altüst ol-

du dediği ve Yahudi'ye elmas gerdanlığımı verdiğim zamandı.

«Ne düşünüyorsunuz Babaanneciğim, iyi misiniz?»

Ondan sonraki gelişinde kutudan pırlanta yüzüğü çıkarmıştım. Anneannemin çeyizime kattığı zümrüt yüzüğü verdiğim zaman kar yağıyordu ve Yahudi istasyondan buraya tipi altında yürüdüğünü ve üzerine kurtların saldırdığını ve kendisini çantasıyla savunduğunu söyledi. Bunları yüzüğü yarı fiyatına almak için anlattığını anlıyordum. Öteki gelişinde, sonbahardı; Doğan'ım, üniversite diye, Mülkiye'de siyaset okuyacağını söyleyerek beni ağlatmıştı. Yahudi'nin altı ay sonraki gelişinde yakutlu küpe, gerdanlık takımım gitti. O zaman, Selâhattin soyadını yazdırmak için daha Gebze'ye gitmemişti. Altı ay sonra gittiğinde, nüfus memuruyla kavga ettiğini söyledi: Gururla önüme uzattığı nüfus kâğıtlarındaki soyadını görünce alay ettiklerini anladım, tiksindim ve bir gün, benim mezar taşımın üzerinde bu çirkin adın yazılacağını düşünerek ürperdim. Yahudi'nin bir yıl sonra, bir daha gelip elmas gül yüzüğümle gül küpelerimi götürdüğü kışın yazında, hüzünle aşağı yukarı yürümeye başladığı için, babasına göstermeden Doğan'ıma pembe incilerimi verdim, satıp İstanbul'da eğlenmesini söyledim. Eğlenmedi; beni suçlamak daha kolay olmalıydı. Bunun üzerine, anaları köyde ölen piçleri gitti buldu, köyden getirdi, evimize yerleştirdi.

«Ne düşünüyorsunuz Babaanne? Gene onları mı?»

Yahudi'nin sonraki gelişinde, Selâhattin, kutunun boşalmakta olduğunu anladı: Yakutlu ay yıldız iğnemi alırken ansiklopedinin bitmesine az kaldığını söylüyordu; artık bütün gün sarhoş geziyordu; odamdan çıkmıyordum ve sarhoş olduğu için iğnemin ve ondan sonraki yıl da topaz broşun yarı fiyatına gittiğini biliyordum; ama kitaplara harcadığı parayı yarıya indirmedi. Artık şeytana bütünüyle teslim olan Selâ-

hattin, ihtiyar Yahudi'yi bir daha çağırdığında bir daha savaş çıkmıştı. Ondan sonra Yahudi iki kere daha geldi: Birincisinde, yakutlu, ay yıldızlı iğneyi, ikincisinde, elmaslı «bu da geçer yahu» iğneyi verdim. Böylece Selâhattin, uğuru da kendi eliyle satmış oldu ve az sonra yaptığını söylediği o en büyük inanılmaz keşiften sonra, bir daha Yahudi'yi çağırmayı düşündüğü sıralarda öldü. Dikkatle sakladığım tek taş iki elmas yüzüğü de, zavallı saf Doğan'ım, geri getirdiği piçlere dağıtmak için alınca, kutum sonunda, bomboş kaldı. Şimdi, dolabın içinde bomboş durduğunu düşündüm.

«Ne düşünüyorsunuz Babaanne, söylesenize!»

«Hiç!» dedim boş boş. «Hiçbir şey düşünmüyorum!»

12

Bütün gün sokaklarda gezdikten sonra, akşam eve dönmek, yaz tatilinden sonra okula dönmeye benziyor. Kahve kapanana kadar da oturdum, herkes teker teker evine dönerken belki bir şey yapan biri çıkar diye bekledim, ama kimbilir kaçıncı kere bana, 'çakal, çakal' demekten başka bir şey yapmadılar.

«Hadi oğlum Hasan, çakallığı bırak da evine git, matematik çalış!»

Gidiyorum, yokuşu çıkıyorum, kimseye aldırmıyorum, çünkü karanlığı seviyorum: Sessiz karanlık, bir tek cırcırlar var, dinlerim ve geleceğimi karanlığın içinde görürüm: Uzak ülkelere yolculukları, kanlı savaşları, mitralyözlerin takırtısını, savaşların neşesini, forsaların kürek çektiği tarihi filmleri, günahkârların iğrenç uğultusunu susturan kırbaçları, düzenli orduları, fabrikaları ve orospuları: Utandım, kendimden korktum. Ben büyük adam olacağım. Yokuş bitti.

Sonra içim birden cız etti: Bizim evin ışıkları! Durdum, seyrettim: İçinde lâmba yanan mezar gibi bizim ev. Pencerelerde hareket yok. Sokuldum baktım: Annem yok, uyumuştur; babam da sedire yayılıp uyuyakalmış, beni bekliyor; beklesin, ben odamın penceresinden sessizce girer uyurum. Gittim, baktım: Penceremi kapamış. Peki! Gittim, öteki pencereyi hızlı hızlı vurdum, babam uyandı. Gelip kapıyı açacağına pencereyi açtı.

«Neredeydin?» diye bağırdı.

Bir şey demedim, cırcırları işitiyordum. Biraz sustuk.

«Hadi gir içeri, gir!» dedi babam. «Durma orada.»

Pencereden girdim. Karşımda durmuş, baba bakışıyla bana bakıyordu. Sonra gene başladı: Oğlum, oğlum niye okumuyorsun, oğlum, oğlum bütün gün sokaklarda ne ediyorsun filan. Birden şöyle düşündüm: Bu ağlayan adamla ne işimiz var bizim anne? Anneme gideyim, uyandırıp böyle diyeyim ve biz annemle bu adamın evinden gidelim. O zaman, babamın artık ne kadar üzüleceğini düşününce sıkıldım. Evet, ben de suçluyum, bütün gün sokaklarda gezdim, ama merak etme baba, bak yarın nasıl çalışacağım. Böyle desem inanmaz da bana. Sonunda, susmuş, öyle öfkeli ve ağlamaklı bana bakıyordu. Hemen odama gittim, masama oturdum, matematik çalışırken gör de beni üzülme baba, tamam mı? Kapıyı da kapadım. Lâmbam yanıyor, kapının altından ışığı sızar, görürsün; demek ki çalışıyorum. Hâlâ kendi kendine söyleniyordu.

Biraz sonra babamın sesi kesilince meraklandım, kapıyı usulca açıp baktım, yok: Yatmış. Onlar mışıl mışıl uyurken ben çalışayım istiyorlar. Peki, madem lise diploması bu kadar önemli bir şey, çalışayım, bütün gece uyumadan çalışayım, sabah annemi üzecek kadar çalışayım da görün, ama hayatta çok daha önemli şeyler olduğunu biliyorum ben. İstiyorsanız anlatırım da, anne, komünistleri, Hıristiyanları, siyonistleri biliyor musun, aramıza sızan masonları biliyor musun, Carter ve Papa ile Brejnev ne konuştu biliyor musun? Anlatsam dinlemezler ki, dinleseler anlamazlar ki... Neyse, kafamı da bozmadan matematiğe başlayayım dedim.

Açtım kitabı, Allahın belâsı logaritmada kalmıştım. Evet, log, diye yazıyoruz ve a log (A.B) = a log A + a logB diyoruz. Bu birincisi ve öteki şeyler de var; teorem diyor kitap. Hepsini bir kere defterime güzelce yazdım. Sonra tertemiz yazdığıma bakmak hoşuma gitti. Dört sayfa yazmışım, ben çalışmasını bilirim.

Demek, bütün logaritma logaritma dedikleri de bu kadarmış. Bir de problem çözeyim şimdi dedim. Bunun logaritmasını al diyor:

$$\log^{6}\sqrt{\frac{x-b}{ax+c}}$$

Peki alayım. Baktım. Sonra deftere yazdıklarımı bir daha okudum. Sonra kitaptakilerin de hepsini yeniden okudum, çok vakit geçti, ama hangisini hangisiyle bölüp çarpacağım ve neyi neyle nasıl kısaltacağım bir türlü aklıma gelmedi. Bir daha okudum, neredeyse hepsini ezberleyeceğim, örnek problemleri nasıl çözmüşler, ona da baktım, ama gene o çirkin şey bana hiçbir şey demiyordu. Çok sinirlendim, ayağa kalkmışım. Bir sigara olsaydı içerdim şimdi. Sonra oturdum ve elime kalemi aldım çözmeye çalıştım, ama elim yalnızca defterime karalamalar yaptı. Biraz sonra, bak Nilgün, defterimin kenarına ben ne yazmışım:

Değildim ben sana mail
Sen ettin aklımı zail

Sonra biraz daha çalıştım, ama para etmedi. Sonra biraz daha düşününce aklıma şu geldi: Bütün bu log'ların ve $\sqrt{}$ lerin aralarında ne biçim bir ilişki olduğunu bilmek neye yarar? Diyelim ki, bir gün paramın hesabını ancak logaritma ve karekökü kullanarak yapabilecek kadar zenginim, ya da devlet işlerine bakıyorum: Ben o gün, bu işlemleri bana yapacak bir kâtip parçası tutmayı akıl edemeyecek kadar aptal mı olacağım?

Matematiği kenara kaldırdım, ingilizceyi açtım, ama kafam bozulmuş bir kere: Allah belâsını versin gene şu Mr. and Mrs. Brown'ın diye düşündüm; aynı resimler, her şeyi bilen ve düzgün yapan aynı insanların soğuk ve mutlu suratları, İngilizmiş bunlar, ütü-

lü ceketleri ve kravatları var, sokakları da tertemiz. Biri oturuyor, öteki kalkıyor, derken bizim kibritlere benzemeyen bir kibrit kutusunu masanın üstüne, altına, içine, yanına koyup koyup dolduruyorlar. *On, in, under* ve neydi ben bu saçmalıkları da ezberlemek zorundayım, yoksa içerde horul horul uyuyan piyangocu, oğlum okumuyor diye dövünür. Üstlerini kapayarak ve tavana bakarak ezberledim, ezberledim ve sonra birden sinirim bozulunca kaptığım gibi kitabı yere çaldım: Lânet olsun! Masadan kalktım, pencereden dışarı çıktım. Ben bunlarla yetinecek insan değilim. Bahçenin köşesinden karanlık deniże ve karanlığın içinde tek başına yanıp sönen köpekli adanın o fenerine bakınca biraz rahatladım: Aşağı mahallenin bütün ışıkları sönmüş, yalnızca sokak lâmbalarıyla, derinden derine uğuldayan cam fabrikasının ışıkları var; sonra bir de bir sessiz geminin kırmızı ışığı. Bahçe kurumuş ot kokuyor, belli belirsiz toprak ve yaz kokuyor sessiz bahçe: Yalnızca cırcırlar var; kiraz bahçelerinin, uzak tepelerle, kuytu köşelerin ve bağlarla zeytinliklerin ve ağaç altı serinliğinin kör karanlıkta da var olduğunu hatırlatan arsız cırcırlar. Sonra dikkatle dinleyince, Yelkenkaya yolunun oradaki çamurlu suyun kurbağalarını da duyduğumu sandım. Ben hayatta çok şey yapacağım! Yapacaklarımı düşündüm: Savaşları, zaferleri, yenilgi korkusunu ve umudu ve başarıyı ve şefkat göstereceğim zavallıları ve kurtaracağım başkalarını ve acımasız dünyada alacağımız yolu. Aşağı mahallenin ışıkları sönük: Hepsi uyuyorlar; uyuyorlar hepsi; budala, anlamsız, zavallı düşler görüyorlar ve burada, hepsinin üstünde uyanık bir ben varım. Ben yaşamayı çok seviyorum ve yatıp uyumaktan nefret ediyorum: Yapılacak o kadar çok şey var ki: Düşündüm.

Sonra pencereden içeri girdim, çalışamayacağımı anladığım için elbiselerimi çıkarmadan yatağa yattım.

Sabah kalkar başlarım. Aslında ingilizce ve matematiğe son on günün yeteceğini düşündüm. Birazdan yavaş yavaş güneşin doğacağını düşündüm, kuşlar dallarda başlayacak ve sen kimsecikler yok diye tenha plaja gideceksin Nilgün. Ben de gelirim. Kim karışabilir bana? Önce uykum kaçacak, yüreğim gene beni boğacak sandım, sonra anladım uyuyacağımı.

Uyandığımda güneş koluma vuruyordu ve gömleğim ve pantolonum ter içindeydi. Hemen kalktım, baktım: Daha annemle babam kalkmamış. Mutfağa gittim, ekmek peynir yiyordum ki annem geldi.

«Neredeydin?»

«Nerede olacağım, buradaydım,» dedim. «Bütün gece de çalıştım.»

«Aç mısın?» dedi. «Çay yapayım, ister misin oğlum?»

«Yok,» dedim. «Gidiyorum zaten şimdi ben.»

«Nereye böyle sabah sabah, uykusuz?»

«Biraz gezeceğim,» dedim. «Açılırım. Sonra gelip gene başlayacağım çalışmaya.» Tam çıkıyordum, baktım, bana acımaya başlamış. «Haa anne,» dedim. «Bana bir 50 lira verir misin?»

Biraz kararsız baktı. Sonra,

«Ah,» dedi. «Ne yapacaksın gene parayla? Peki, peki! Babana söyleme!»

İçeri odaya gitti, geldi: İki 20'lik ve bir de 10 lira. Teşekkür ettim, odama gittim, pantolonumun içine mayomu giydim, babam gürültüden uyanmasın diye pencereden çıktım. Sonra dönüp baktım, annem öteki pencerenin kenarından bana bakıyor. Merak etme anne, ben hayatta ne olacağımı biliyorum.

Asfalttan aşağı yürüdüm. Yanımdan yokuş yukarı hızla çıkan arabalar geçiyor. Kravatlarını takmış, ceketlerini kenara asmış herifler, saatte 100 kilometreyle sabah İstanbul'a dolap çevirmeye ve birbirlerini kazıklamaya koşarlarken beni görmüyorlar bile.

Benim de sizi taktığım yok kravatlı ve boynuzlu beyler!

Daha plajda kimsecikler yok. Biletçi ve bekçi de daha gelmediği için para vermeden girdim, lastik ayakkabılarıma kum dolmasın diye dikkatle taa kayaların oraya ve plajın bittiği ve bir evin duvarının başladığı yere kadar yürüdüm ve duvarın güneş görmeyen köşesine çöktüm. Kapıdan girince Nilgün'ü buradan görürüm. Durgun denizin dibini seyrediyorum: Çurçurlar, yosunlar arasında salınarak dönüyorlar. Dikkatli kefallar en ufak tıpırtıdan kaçarlar. Nefesimi tuttum.

Çok sonra; biri paletlerini ve maskesini taktı, suyun içinde tüfeğini kurdu ve hadi, kefalların peşinden gitti. Bu boktan heriflerin, kefalların peşine düşmesine sinir oluyorum! Sonra su gene duruldu ve kefalları ve kaya balıklarını gördüm. Güneş üzerime vurdu sonra.

Küçükken, buralarda onların eski ve tuhaf eviyle, bizim tepedeki evden başka hiç ev yokken, Metin, Nilgün ve ben buraya gelirdik ve ben yarı dizime kadar suya girerdim ve çurçur ya da horozbina tutmak için beklerdik. Ama gele gele gene bir kayabalığı gelirdi, at gitsin, derdi Metin; ama yemi yemiş, kıyıp atamam ben, kutuma koyarım; sonra kutuya da su doldurunca Metin alay ederdi! Ben cimri değilim oğlum, derdim ben; Nilgün de belki duyar belki duymazdı; ben cimri değilim, ben o yemin hesabını o kayadan soracağım derdim. Metin, kayabalığını saklıyor, oltasının ucuna da kurşun değil, vida somunu bağlamış, baksana şuna Nilgün, ne cimri! Çocuklar, derdi Nilgün, o balıkları sonra gene denize atın, yazık derdi, olmaz mı? Onlarla arkadaşlık zordur, bilirim. Kayabalığının çorbası olur, içine patates soğan atarsın.

Sonra bir yengeci seyrettim. Hep bir şeylerle uğraştıkları için bu yengeçler düşünceli ve dalgındır. O

ayağını ve kıskacını niye öyle oynatıyorsun şimdi sen? Sanki bütün bu yengeçler benden çok şey biliyorlar: Doğuştan birer ihtiyar ukalâ hepsi. Karnı bembeyaz o yumuşak, yavru yengeçler bile ihtiyar.

Sonra suyun yüzü kıpırdadı ve dibi gözükmez oldu ve kalabalık yavaş yavaş girip çıkmaya başlayınca iyice bulandı. Kapıya bir baktığımda gördüm: Elinde çanta, içeri girmişsin sen Nilgün. Plajın bu yanına geldin, bana doğru yürüdün.

Geldi geldi ve birden durdu ve üzerindeki sarı elbiseyi çıkardı ve ben bikinisi maviymiş derken, bir havlu serdi ve birden uzanıp gözükmez oldu. Sonra çantasından bir kitap çıkarıp okumaya başladı. Kitabı havada tutan elini ve başını görebiliyordum. Düşündüm.

Terledim. Çok zaman geçti, hâlâ okuyor. Sonra serinlemek için yüzüme su vurdum. Daha çok zaman geçti ve hâlâ okuyordu.

Gitsem, merhaba Nilgün, desem diye düşündüm, ben de denize girmeye gelmiştim, nasılsın? Kızar diye düşündüm: Nedense, benden 1 yaş büyük olduğu aklıma geldi. Sonra giderim, başka zaman.

Sonra Nilgün kalktı, denize yürüdü; güzel olduğunu düşündüm. Birden atladı ve yüzmeye başladı. Düzgün yüzüyor, eşyalarının orada kaldığına aldırmadan açılıyor. Merak etme Nilgün, ben bakıyorum o eşyalara; çünkü hâlâ arkasına dönüp bakmadan açılıyordu. İstese biri gider karıştırır eşyalarını, ama ben göz kulak oluyorum, eşyalarına bir şey olmaz.

Sonra kalktım, Nilgün'ün eşyalarının yanına gittim. Kimsenin de baktığı yok. Zaten Nilgün benim arkadaşımdır. Eğildim, çantasının üzerinde duran kitabın kapağına baktım: Bir Hıristiyan mezarı ve başında ağlayan iki ihtiyar var. «Babalar ve Oğullar» yazıyor. Kitabın altında o sarı elbise var, bakalım çantasında ne var? Yalnızca merak ettiğim için, kimse de

görüp yanlış anlamasın diye hızlı hızlı karıştırdım: Bir krem kutusu, kibrit, güneşten ısınmış anahtar, bir başka kitap daha, cüzdan, firketeler, bir küçük yeşil tarak, kara gözlükler, havlu, Samsun paketi ve bir başka küçük şişe. Baktım Nilgün hâlâ uzakta yüzüyor. Kimse yanlış anlamasın diye, her şeyi olduğu gibi bırakıyordum ki, birden o küçük yeşil tarağı aldım ve cebime koydum. Kimse görmedi.

Yeniden kayalara gittim, bekledim. Sonra Nilgün denizden çıktı, hızlı hızlı yürüdü, havlusuna sarındı. Sanki benden bir yaş büyük akıllı bir kız değil de, bir küçük kız. Sonra kurulandı, biraz çantasını karıştırdı, aradı ve sonra birden sarı elbisesini giyip hızla gitti.

Bir an şaşırdım, benden kaçmak için yapıyor sandım. Sonra koştum, arkasından baktım: Eve gidiyor. Kestirme yapıp önüne çıkmak için tam koşuyordum ki, birden saptı ve şaşırdım, çünkü arkama düştü ve sanki bu sefer o beni izliyordu. Bakkalın önünden sağa saptım ve bir arabanın arkasına gizlenip ayakkabılarımı bağlarken baktım: Bakkala girdi.

Yolun öte yanına geçtim. Eve dönerken karşılaşıyor oluruz. Aklıma geldi: Cebimden çıkarır, veririm: Nilgün, bu tarak senin mi, derim. Evet, nerede buldun, der. Düşürmüşsün, derim. Benim olduğunu nerden anladın, der. Yok, öyle demem, yolda düşürdün, düşürürken gördüm, aldım, derim. Ağacın altında bekliyordum. Çok terlemişim.

Biraz sonra bakkaldan çıktı, bana doğru geliyor. İyi, ben de bakkala doğru yürüyordum da. Sonra yüzüne bakmadım, önüme bakıyorum, demin bağladığım lastik ayakkabılarıma. Birden başımı kaldırdım.

«Merhaba!» dedim. Ne güzelmiş, diye düşündüm.

«Merhaba,» dedi. Hiç gülmedi.

Ben durdum, ama o durmadı.

«Eve mi gidiyorsun Nilgün?» dedim. Sesim bir tuhaf çıktı.

«Evet,» dedi ve başka bir şey söylemeden yürüdü gitti.

«Güle güle!» diye bağırdım arkasından. Sonra bir daha bağırdım. «Recep amcaya selâm söyle!»

Utandım. Dönüp, bir, peki, bile demedi. Orada öyle durup arkasından baktım. Niye böyle yaptı? Belki de her şeyi anlamıştır diye düşündüm, ama anlaşılacak ne var? Yolda karşılaştın mı, çocukluk arkadaşına insan selâm vermez mi? Tuhaf! Düşüne düşüne yürüdüm. Dedikleri gibi: İnsanlar artık bir başka oldu, bir selâmı bile esirgiyor artık insanlar. Sonra cebimde 50 lira var diye düşündüm, artık Nilgün'ün evine varmış olduğunu düşündüm: Ne düşünüyordur? Bir telefon edeyim, her şeyi anlatayım ona dedim, bana eskisi gibi selâm versin, ben başka bir şey de istemiyorum senden. Telefonda ne diyeceğimi düşüne düşüne yürüdüm. Seni seviyorum da derim, ne var? Başka şeyler de düşündüm. Sokaklarda plaja giden iğrenç insanlar. Dünya ne karmakarışık!

Postaneye girdim, rehberi alıp baktım. Darvınoğlu, Selâhattin ailesi yazmışlar. Cenn. Kıyı cad. 12. numarayı karıştırmayayım diye bir kâğıda yazdım. 10 lira verip bir jeton aldım, kulübeye girdim, telefonu çevirdim ama en son numaraya gelince parmağım 7 yerine 9'u çevirdi. Kapatmadım da. Yanlış numara çaldı, ben hâlâ kapatmayınca 10 liralık jeton gürültüyle kutuya düştü ve açıldı.

«Alo!» dedi herhangi bir kadın sesi.

«Alo, neresi?» dedim.

«Ferhat Bey'in evi,» dedi. «Kimsiniz?»

«Bir dost!» dedim. «Biraz konuşmak istiyorum.»

«Buyrun,» dedi ses. Meraklandı. «Ne için?»

«Önemli bir şey için!» dedim ve ne diyeyim diye düşündüm. 10 liram gitmiş.

«Kimsiniz siz?» diyordu o.

«Ferhat Beye söylerim!» dedim. «Versene sen kocanı.»

«Ferhat mı?» dedi. «Kimsiniz siz?»

«Evet, O'nu versene sen bana!» dedim. Kulübenin camından baktım memur meşgul: Birine pul uzatıyor.

«Kimsiniz siz?» diyordu hâlâ.

«Seni seviyorum,» dedim. «Seni seviyorum!»

«Ne? Kimsiniz siz?»

«Ulan sosyetik orospu! Memleketi komünistler ele geçiriyor, siz hâlâ yarı çıplak, orospu, ben seni...»

Kapattı. Ben de yavaşça kapattım. Baktım, memur pul parasının üstünü veriyor. Sakin sakin dışarı çıktım. Bana bakmadı bile. Hiç olmazsa 10 liram boşa gitti diye dertlenmeyeceğim. Postaneden çıktım, yürüdüm ve düşündüm: Daha 40 liram var; insan 10 lirayla bu kadar eğlenebiliyorsa 40 lirayla bunun 4 katı eğlenebilir. Buna matematik diyorlar ve anlamadığıma karar verdikleri için beni bir yıldır bekletiyorlar. Peki beyler, ben beklemesini bilirim, sonunda siz pişman olmayın.

13

Nilgün hanım plajdan döndü, Faruk Bey de onu bekliyordu. Oturdular, kahvaltılarını verdim. Biri gazetesini okuyordu, öteki uyukluyordu; konuşup gülüşerek yediler. Sonra Faruk Bey iri çantasını aldı, Gebze'ye arşive gitti; Nilgün de kümesin oraya okumaya çekildi. Metin hâlâ uyuyordu. Kahvaltı sofrasını toplamadan yukarı çıktım. Büyükhanım'ın kapısını vurup içeri girdim.

«Ben çarşıya iniyorum Büyükhanım,» dedim. «Bir şey ister misiniz?»

«Çarşı?» dedi. «Burada çarşı mı var?»

«Yıllar önce dükkânlar açılmıştı ya,» dedim. «Biliyorsunuz işte. Ne istersiniz?»

«Bir şey istemem onlardan!» dedi.

«Öğleye ne vereceğiz?»

«Bilmem,» dedi. «Yenilecek bir şey yap!»

Aşağı indim, önlüğümü çıkardım, fileyi, boş şişeleri, mantarları aldım gidiyorum. Yenilecek şeyin ne olduğunu değil, ne olmadığını söyler. Eskiden düşünerek bulmak bana düşerdi, ama kırk yıl geçti artık, biliyorum ne yediğini! Hava ısınmış, terliyorum. Sokaklarda kalabalık başlamış, ama hâlâ İstanbul'a işe yetişenler var.

Yokuşu çıktım, evler seyrekleşti, bahçeler ve kiraz ağaçları başladı. Kuşlar da hâlâ ağaçlarda. Keyifliyim, ama yolu uzatmadım. Toprak yola girdim, az sonra evlerini ve tepesindeki televizyon antenini gördüm.

Nevzat'ın karısıyla Cennet teyze inek sağıyorlar.

Kışları buhar çıkarken seyretmesi hoş olur. Nevzat da işte oradaymış. Evin öbür duvarına yasladığı motosikletine eğilmiş. Gittim.

«Merhaba,» dedim.

«Merhaba,» dedi, ama dönüp bakmadı. Motosikletinin bir yerine parmağını sokmuş kurcalıyordu.

Biraz sustuk. Sonra laf olsun diye,

«Bozuldu mu?» dedim.

«Yok canım!» dedi. «Bozulur mu bu?»

Motosikletiyle övünür ve gürültüsüyle bütün mahalleyi birbirine katar. İki yıl önce bahçıvanlıktan ve sütten kazandığı parayla aldı. Sabahları motosikletiyle süt dağıtır, ama ben bize bırakma diyorum, ben gelir kendim alırım, ahbaplık ederiz.

«İki şişe getirmişsin?»

«Evet,» dedim. «Faruk beyler de geldiler.»

«Peki, koy şuraya!»

Koydum. İçerden huniyi ve ölçeği getirdi. Önce ölçeğe koyuyor, sonra huniden şişeye.

«İki gündür kahveye gelmiyorsun,» dedi.

Bir şey demedim.

«Haa.» dedi. «Aldırma canım sen o arsızlara. Terbiyesizler.»

Düşündüm.

«Sahi, o gazetenin yazdığı doğru mudur acaba?» dedi sonra. «Var mıdır öyle bir cüceler evi?»

Gazeteyi hepsi okumuş.

«Sen de hemen küsüp gittin,» dedi. «O arsızlara kızılır mı hiç! Nereye gittin?»

«Sinemaya.»

«Ne vardı?» dedi. «Anlatsana.»

Anlattım. Bitirdiğimde şişelerin hepsini doldurmuş, mantarlamaya başlamıştı.

«Mantar bulunmuyor,» dedi. «Pahalılandı. Kötü şaraplara artık plastik koyuyorlar. Ben de, mantarları kaybetmeyin diyorum. Kaybederseniz on lira. Çünkü

ben Pınar Süt değilim. İşinize gelmiyorsa çocuklarınıza ilâçlı süt içirirsiniz.»

Hep söyler bunları. Cebimden Faruk Bey'in verdiği mantarları çıkaracaktım, nedense birden vazgeçtim. Yalnızca sevinsin diye,

«Her şey çok pahalılandı,» dedim.

«Öyle!» dedi şişeleri hızlı hızlı doldururken, heyecanlandı. Pahalılıktan, geçmiş, iyi, güzel zamanlardan sözetti, sıkıldım dinlemedim. Bütün şişeleri doldurup, kutuya yerleştirdikten sonra: «Ben bunları dağıtacağım,» dedi. «İstiyorsan seni de eve bırakayım.» Pedalına basıp motosikletini gürültüyle çalıştırdı, oturdu. «Haydi!» diye bağırdı.

«Yok,» diye seslendim. «Yürüyeceğim.»

«Peki!» dedi, motoruyla fırlayıp gitti.

Asfalta çıkana kadar arkasında bıraktığı toza baktım. Utandım da ondan. Süt şişeleri filemde yürüyorum. Biraz sonra dönüp arkama baktım. Nevzat'ın karısıyla Cennet teyze hâlâ sağıyorlar. Cennet teyze vebayı görmüş, derdi annem, veba günlerini; anlatırdı, korkardım. Bahçeler ve cırcırlar bitti, evler başladı. Yıllarca hiç değişmeyen yerler. Sonra, eylüllerde ava gelmeye başladılar, arabalarının içinden deliler gibi fırlayan besili, azgın köpekleriyle, onlara yaklaşmayın çocuklar, vururlar! Bir duvarın çatlağı dibinde bir kertenkele! Kaçtı gitti! Kuyruğunu neye göre bırakır kertenkele, biliyor musun oğlum, demişti Selâhattin Bey, hangi ilkeye göre? Susar, korkarak bakardım: Yorgun, çökmüş, yıpranmış baba. Dur, bir kâğıda yazayım vereyim, dedi ve Charles Darwin diye yazdı verdi, hâlâ saklıyorum. Son günlerinde bir başka kâğıt daha vermişti: Bizde eksik ve fazla olanların listesi oğlum bu, sana yalnızca bunu bırakıyorum, belki bir gün anlarsın. Kâğıdı aldım, baktım: Eski yazıymış. İçkiden kanlanan gözleri bana yakından bakıyordu; bütün gün odasında ansiklopedisine çalışmıştı, yorgun-

du. Akşamları içki içerdi, sonra, haftada bir, çok içer, azıtırdı; Bahçenin bir yerinde, odasında ya da deniz kıyısında sızıp kalana kadar, bazan birkaç gün sarhoş gezerdi. O günlerde Büyükhanım odasına, dışarıya hiç çıkmamacasına kapanırdı. Kasaba gittim. Kalabalık var, güzel esmer kadın yok

«Biraz bekleyeceksin Recep,» dedi Mahmut.

Şişeler yormuş beni, oturmak iyi geldi. Sonra, O'nu sızdığı yerde bulunca Büyükhanım görüp gene başlamasın diye ve soğukta orada kalmasın diye korka korka gider uyandırırdım: Beyefendi, niye burada yatıyorsunuz, yağmur geliyor, üşüteceksiniz, gidin eve, odanıza yatın, derdim. Homurdanır, söylenir, ihtiyar sesiyle küfrederdi: Lânet memleket! Lânet memleket! Hepsi boşuna! Şu ciltleri bir bitirebilseydim, hiç olmazsa şu risaleyi İstepan'a çok daha önceden yollasaydım; saat kaç, bütün bir millet uyuyor, bütün Doğu uyuyor, hayır boşuna değil, ama halim yok, ah istediğim gibi bir kadınım olsaydı, annen ne zaman öldü Recep, oğlum! Sonunda kalkar, koluma girer, götürürdüm. Yolda mırıldanır: Ne zaman uyanacaklar dersin? Aptal bir huzurla uyuyor sersemler: Yalanların ahmak huzuruna gömülmüş, dünyanın kafalarındaki safsatalara ve ilkel hikâyelere uygun olduğuna inanmanın ilkel sevinciyle uyuyorlar. Elime sopa alıp kafalarına vura vura uyandıracağım onları! Budalalar, sıyrılın bu yalanlardan, uyanın da görün! Sonra, O, bana yaslanmış, odasına çıkarken biz, Büyükhanım'ın kapısı usulca içerden açılır yarı karanlıkta tiksinen ve meraklı gözleri bir belirir bir kaybolurdu. O zaman, aah, ahmak kadın, derdi, zavallı ahmak korkak kadın, senden yalnızca tiksindim, yatır beni yatağıma Recep, uyandığım zaman kahvem de hazır olsun, hemen çalışmaya başlamak istiyorum, acele etmem gerek, alfabeyi değiştirdiler, ansiklopedimin bütün plânı altüst oldu, on beş yılda yoluna koyama-

dım derdi ve sonra söylene söylene uyurdu. Nasıl uyuduğuna biraz bakar, odadan sessizce çıkardım.

Dalmışım. Farkına vardım, kadınlardan birinin çocuğu büyülenmiş gibi beni seyrediyor. Canım sıkıldı. Başka şeyler düşüneyim, dedim, ama dayanamadım, kalktım şişelerimi aldım.

«Ben sonra gelirim.»

Çıktım, bakkala gidiyorum. Çocuk merakı dayanılır gibi değildir. Küçükken de kendim merak ederdim. Annem evlenmeden çocuk sahibi olduğu için, diye düşündüydüm, ama o sonraydı, babamın, baba olmadığını annem söyledikten sonra.

«Recep amca!» dedi biri. «Beni görmedin mi?»

Hasan'mış.

«Vallahi görmedim,» dedim. «Dalmışım. Ne işin var senin burada?»

«Hiç,» dedi.

«Hadi, git evine de dersini çalış Hasan,» dedim. «Buralarda sen ne yapacaksın? Sana göre değil buraları.»

«Niye değilmiş?»

«Yanlış anlama yavrum,» dedim. «Dersini çalış diye diyorum.»

«Sabahları çalışamıyorum amca,» dedi. «Çok sıcak. Akşamları çalışıyorum ben.»

«Akşamları da çalış, sabahları da,» dedim. «Okumak istiyorsun, değil mi?»

«Tabii istiyorum,» dedi. «Sandığın gibi zor da değil okumak. Ben iyi okuyacağım.»

«İnşallah!» dedim. «Hadi, şimdi git evine.»

«Faruk beyler geldiler mi?» dedi. «Beyaz Anadol'u gördüm de. Nasıllar? Nilgün'le Metin de geldi mi?»

«Geldiler,» dedim. «İyiler.»

«Selâm söyle Nilgün'le Metin'e,» dedi. «Zaten demin gördüm. Eskiden arkadaştık.»

«Söylerim,» dedim. «Hadi git sen evine!»

«Şimdi gidiyorum,» dedi. «Ama senden bir şey isteyeceğim Recep amca. Bana bir 50 lira verebilir misin? Defter alacağım, defterler çok pahalı.»

«Sigara mı içiyorsun?» dedim.

«Defterim bitti diyorum...»

Şişeleri yere bıraktım, çıkarıp bir yirmi lira verdim.

«Bu yetmez,» dedi.

«Hadi, hadi,» dedim. «Bak kızıyorum şimdi.»

«Peki,» dedi. «Bir kurşunkalem alırım, ne yapayım.» Tam gidiyordu durdu, «Babama söyleme olur mu?» dedi. «Boş yere üzülüyor.»

«Yaa!» dedim. «Üzme babanı.»

Gitti. Şişelerimi aldım, bakkal Nazmi'ye gittim. Kimsecikler yok, ama Nazmi meşgul. Bir deftere bir şeyler yazıyordu. Sonra baktı, biraz konuştuk.

Onları sordu. İyiler dedim. Faruk Bey? İçtiğini niye söyleyeyim, zaten bilir, her akşam gelip şişe şişe alıyor. Ötekiler? Onlar da büyüdü. Kızı görüyorum, dedi, neydi adı? Nilgün. Sabahları gelip gazete alıyor. Büyümüş. Evet, büyümüş. Asıl öteki büyüdü, dedim. Evet, o, Metin. Onu da görmüş ve onu nasıl bulduğunu anlattı: İşte; konuşma ve arkadaşlık dediğimiz şey. Birbirimize bildiğimiz şeyleri anlatıyoruz ve hoşuma gidiyor: Kelimeler, sözlerdir hepsi, bilirim boştur, ama gene de aldanır keyiflenirim. Hepsini tarttı, paketledi. Bir kâğıda yazıver, dedim. Sonra evde deftere yazıyorum ve ay sonlarında, kışları iki üç ayda bir Faruk Bey'e gösteririm. İşte hesaplar Faruk Bey, derim, şu şu kadar, bu böyle ediyor, bakın belki hesapta bir yanlış vardır. Bakmaz. Peki Recep, teşekkür ederim der, bunlar evin masrafı, bu da senin aylığın oluyor, cüzdanından deri kokan nemli buruşuk paraları uzatır. Alır, saymadan cebime koyarım, teşekkür ederim ve hemen başka bir şeyden sözetmek isterim.

Nazmi hesabı bir kâğıda yazıp verdi, ödedim Ben bakkaldan çıkarken birden,

«Rasim vardı ya,» dedi.

«Balıkçı Rasim.»

«Evet,» dedi. «Dün ölmüş.»

Bakıyordu, bir şey demedim. Paranın üstünü, filemi, paketlerimi aldım.

«Kalptenmiş,» dedi. «Öbür öğle, oğulları gelince kaldıracaklar.»

İşte böyledir, kelimelerimizden ve sözlerimizden ötededir hepsi.

14

Gebze'ye geldiğimde saat dokuz buçuktu, sokaklar ısınmış, sabah serinliğinin izi kalmamıştı. Hemen kaymakamlığa girdim, bir dilekçe yazıp imzaladım. Bir memur da yazdığımı okumadan numaralayınca, bir tarihçinin benden 300 yıl sonra, yıkıntılar arasından, bu dilekçeyi bulup anlamlandırmaya çalışacağını hayâl ettim. Tarihçilik matrak iş.

Matrak ama, sabır isteyen bir iş diye düşündüm. Böylece, sabrımla övünerek, çalışmama güvenle başladım. Dövüşürken birbirlerini öldüren iki dükkâncının hikâyesi hemen ilgimi çekti. Namazları kılınıp, çoktan gömülen kavgacıların yakınları, mahkemede birbirlerini suçluyorlardı. İkisinin, bıçaklarla çarşının ortasında nasıl birbirlerine girdikleri tanıklar tarafından ayrıntılarıyla anlatılıyordu 17 Cemaziyülevvel 998. Bu sabah, hicri tarihleri milâdi tarihe çevirme kılavuzunu yanıma aldığım için, açıp baktım. 24 Mart 1590! Demek kışa rastlıyormuş olay. Oysa yazarken hep gözümün önünde güneşli ve sıcak bir yaz günü canlanıyordu. Belki de güneşli bir mart. günüydü. Sonra altı bin akçeye satın alınıp, ayağında yarası bulunduğu anlaşılan bir arap kölenin, satıcıya geri verilmesi için alıcının açtığı davanın tutanağını okudum. Satıcının sözlerine nasıl kandığını, kölenin yarasının ne kadar derin olduğunu alıcı belli ki, öfkeli öfkeli yazdırmıştı. Sonra, güçlenen ve İstanbul'un uğraştığı bir toprak sahibine ilişkin yazılanları okudum. Mahkeme kayıtlarının bir başka yerinden de, aynı adamın yirmi yıl önce iskelede bekçilik yaparken yolsuzluk yüzünden mahkemelik olduğu anlaşılıyordu.

Fermanlardan, Budak adlı bu adamın, Gebze'de çevirdiği dolapların neler olduğunu çıkartmak için uğraştım. Sanki vebanın değil, artık onun izini sürüyordum. Bir keresinde olmayan bir toprağı deftere yazdırıp var gösterdiğini, bu toprağın vergisini iki yıl cebinden ödedikten sonra bir bağ ile değiştirdiğini, olmayan toprağın yeni sahibinin başına bir çorap örüp işin içinden sıyrıldığını galiba anladım. Ya da benim aklımdan Budak'a yakıştırdığım bu hikâye, mahkeme kayıtlarına göre çürütülemiyordu. Kayıtların kimi yerini doğruladığı bu hikâyeyi uydurmak için iyice ter döktüm. Hikâyemin başka kayıtlarca da doğrulandığını görünce çok sevindim. Budak bağdan elde ettiği üzümle bir başkasının ahırında şarapçılığa ve el altından şarap ticaretine de başlamış. Ticarette kullandığı bazı adamların mahkemede kendisini suçlamaları üzerine onlara, onlardan daha şiddetle saldırdığını keyifle okudum. Sonra Gebze'de küçük bir cami yaptırdığını öğrendim. Derken, Gebze'nin ünlülerinden sözeden o kitapta, tarih öğretmeninin, bu adama ve o camiye birkaç sayfa ayırdığını hatırlayıp şaşırdım. Onun aklındaki Budak'la, benim aklımdaki bambaşkaydı: O kitapta lise tarih kitaplarına resmi konacak, saygıdeğer, oturaklı bir Osmanlı vardı. Benim Budak'ım ise kurnaz ve becerikli bir düzenbazdı. Budak'a ilişkin kayıtlarla çelişmeyecek, yeni ve daha zengin bir hikâye acaba uydurabilir miyim diyordum ki, Rıza öğle paydosunun başladığını haber verdi.

Dışarı çıktım, yeni caddenin sıcağından kaçmak için çitlenbikli geçitten eski çarşıya geçtim. Yukarıya, ta camiye kadar yürüdüm. Çok sıcaktı, avluda kimsecikler yoktu, az ötedeki kaportacıdan çekiç sesleri geliyordu. Döndüm, canım hemen yemek yemek istemediği için kahveye yürüdüm. Bir ara sokağın önünden geçerken çocuklardan biri, arkamdan «şişko» diye bağırdı. Ötekiler gülüyorlar mı, diye dönüp

bakmadım. Gittim kahveye oturdum.

Çay istedim, sigara yaktım, tarihçilik nasıl bir iştir, diye düşünmeye başladım. Yazılar yazıp, birtakım olayları hikâye etmekten başka bir iş olmalıydı. Belki şöyle: Bir yığın olayın nedenini arıyorduk, sonra o olayları başka olaylarla açıklıyorduk, o başka olayları da başka olaylarla açıklamaya ömrümüz yetmiyordu. Biz işi bir yerde bırakmak zorunda kalıyor, başkaları bizim bıraktığımız yerden işi sürdürüyorlar, ama işe başlarken, önce, bizim olayları yanlış olaylarla açıkladığımızı söylüyorlardı. Benden öncekilerin kitaplarından sözederken, doktoram ve doçentlik tezimde, ben de aynı şeyi yapmıştım. Haklı olduğuma da inanıyorum. Herkes, hikâyenin başka türlü olduğunu, ya da başka bir hikâyeyle açıklanması gerektiğini söyleyip duruyor. Bu başka ve yeni hikâyeyi de daha önceden biliyorlar. Yaptıkları tek şey gidip onu arşivlerden arayıp bulmak. Böylece dipnotları ve belge numaralarıyla süslediğimiz hikâyelerimizi gösterişli yazılarla, tantanalı toplantılarla, birbirimize gösteriyor, hikâyelerimizi karşılıklı savunup, kendi hikâyelerimizin daha iyi olduğunu ötekileri çürüterek kanıtlamaya çalışıyoruz.

Canım sıkıldı. Çayımı hâlâ getirmeyen oğlana çıkıştım. Sonra da kendimi avutmak için şöyle düşündüm: boşuna dertleniyorsun; tarihçinin yaptıklarına ilişkin bu düşündüklerin de bir hikâyeden başka bir şey değil. Bir başkası tarihçilerin bambaşka şeyler yaptıklarını rahatlıkla söyleyebilir. Söylüyorlar da zaten: Geçmişi araştırarak bugün ne yapmamız gerektiğini bulduğumuzu söylüyorlar, ideoloji üretip insanlara dünyaya ve kendilerine ilişkin doğru yanlış bir düşünce verdiğimizi söylüyorlar. İnsanları oyaladığımızı, eğlendirdiğimizi söylemeleri de gerekir diye düşündüm. Tarihin en çarpıcı yanının bu eğlence olduğuna inanırım. Ama meslektaşlarım kravatlı ağırbaş-

lılıklarını zedelememek için bu eğlencenin üstünü örter kendilerini çocuklarından ayırmak isterler. Sonunda çayım gelince şekerleri içine attım, nasıl eridiklerine baktım. Bir sigara daha içtikten sonra lokantaya gittim.

İki yıl önce de öğleleri bu lokantada yerdim; sessiz, sıcak, sevimli bir yerdir. Buğulu ılık bir camın arkasındaki tepsilerde dizilmiş oturtma, musakka, sarma, türlü ve başka patlıcan yemekleri aynı koyuluktaki bir yağın içinde bekliyorlar. Sırtları bu yağın dışına çıkmış bir yığın yarı baygın köfte de, yaz sıcağında çamura girmiş mandaları hatırlatıyor. İştahım açıldı. Bir patlıcan musakka, bir pilav ve bir tabak türlü isteyip oturdum. Ayağı çoraplı ve tokyolu garson sorunca bir de bira içeceğimi söyledim.

Tadını çıkara çıkara, ekmeğimi yağa banarak yemeğimi keyifle yedim, biramı içtim. Sonra birden karımı düşüneceğim tuttu ve hüzünlendim. Karımın yeni kocasından bir çocuğu olacağını düşünmek canımı sıkıyor. Böyle olacağını biliyordum, seziyordum, ama gene de bunu kesinlikle bilip öğrenmek hoşuma hiç gitmiyor. Evlendiğimizin ilk aylarında çocuğumuz olmasın diye dikkat ederdik. Selma ilâç ve aygıtlara karşı olduğu için her şeyin tadını kaçıracak kadar dikkat ederdik buna. Sonra, zamanla bu dikkatimiz dağıldı. Bir yıl sonra bir kere çocuklardan söz etmiş, artık çocuğumuz olsun diye konuşmuştuk. Bu sefer çocuk olsun diye dikkat etmeye başladık, ama bir türlü olmuyordu. Sonra, bir gün Selma gelip bana, artık doktora gitmemiz gerektiğini söyledi, beni cesaretlendirmek için de önce kendisinin gideceğini söyledi. Ben ona karşı çıktım, doktor denen o hayvanları böyle şeylere karıştırmayacağımı söyledim. Selma doktora gitti mi, gitmedi mi, bilmiyorum. Belki benden gizli gitmiştir, ama bunu da fazla düşünmedim, çünkü az sonra ayrıldık.

Garson boş tabakları aldı, götürdü. Tatlı ne var diye sordum, kadayıf varmış, getirdi. Bir de bira istedim, kadayıfla iyi gider, değil mi, dedim, garsona güldüm. O gülmedi, ben de oturdum düşündüm.

Bu sefer de babamla annem aklıma geldi. Doğu'da Kemah'taydık. Daha ne Nilgün vardı ne Metin. Annem sağlıklıydı, ev işlerini kendi görebiliyordu. İki katlı taş bir evde oturuyorduk; merdivenleri buz gibi olurdu, geceleri odamdan çıkmaya korkardım, karnım acıktığında kalkıp tek başıma aşağı mutfağa inmeye çekinir, oburluğumun cezasını mutfaktaki yiyecekleri uykusuzlukla düşleyerek çekerdim. Taş evin bir de küçük balkonu vardı; bulutsuz soğuk kış gecelerinde oradan dağlar arasında kalan bembeyaz bir ova gözükürdü. Soğuklar artınca kurt ulumaları duyardık, kurtların gece kasabaya ineceğini söylerler, canavarların açlıktan kapıları çaldıklarını anlatırlardı. Kapı çalarsa, kim o, demeden açmayın derlerdi. Bir gece öyle oldu, babam kapıyı elinde tabancayla açtı. Baharda da, bir keresinde, elinde tabanca, civcivlere dadanan tilkinin peşinden gitmişti. Ama tilkiyi değil, hep çıkardığı tıkırtıyı farkederdik. Annem kartalların da tilkiler gibi civciv çaldığını söylemişti. Sonra birden, hiç öyle bir kartal görmedim, diye düşündüm ve dertlendim. Az sonra, arşive dönüş vaktimin çoktan gelmiş olduğunu anlayıp kalktım.

Küflü kâğıtların arasına girip yeniden eşelenmeye başlayınca neşelendim. Gelişigüzel okumaya başladım. Borca giren Yusuf'un, borcunu ödedikten sonra rehin bıraktığı merkebi geri aldığını, ama dönüş yolunda merkebin sağ arka ayağının aksadığını görünce şikâyetçi olduğunu, böylece Hüseyin'le davalık olduklarını okuyunca gülmem tuttu. Üç şişe bira içtiğim, çakır keyif olduğum için güldüğümü biliyordum, ama aynı şeyi bir daha okuyunca gene güldüm. Sonra, daha önceden, okuyup okumadığıma aldırış etme-

den, elime ne geçerse okudum. Deftere de bir şey yazmıyordum. Bir kâğıttan ötekine, bir sayfadan berikine geçerek keyifle okuyor, gülüyordum. Biraz sonra heyecanlanır gibi oldum: Bu iyice içtikten sonra sevdiğim bir müzik parçasını dinlemeye benziyordu. Bir yandan, kendime, hayatıma ilişkin karmakarışık şeyler düşünüyor, bir yandan da dikkatimi önümden akıp giden öteki hikâyelere vermeye çalışıyordum. Bir değirmenin geliri üzerine vakıf yöneticisiyle, değirmenci anlaşmazlığa düşmüşler, mahkemeye gelip değirmenin girdisine çıktısına ilişkin bir yığın rakam saymışlardı. Kadı kâtibi de, benim defterime yazdığım gibi, bu sayıları uslu uslu yazmıştı. Değirmenin aylık, mevsimlik, gelirini, öğüttüğü buğdayın, arpanın miktarını, önceki yılların kazancını gösteren bu sayılarla bir sayfayı doldurunca elimdeki listeye çocuksu bir keyifle baktım ve heyecanlandım.

Sonra inançla gene okudum: Buğday yüklü bir gemi en son Karamürsel iskelesine uğradıktan sonra yok olmuş. İstanbul'a varmadığı gibi, çıkıp bir haber vereni de olmamış. Geminin, Tuzla'da bir yerde, o kayalıklarda, yüküyle birlikte battığına ve içindekilerin yüzme bilmediğine karar verdim. Sonra Dursun oğlu Abdullah'ın boyacı Kadri ve Mehmet'e boyasınlar diye verdiği dört astarı geri istediğine ilişkin dava tutanağını okudum, ama yazmadım. Abdullah'ın astarları niye geri istediğini anlayamadım. Turşucu İbrahim Sofu, 19 Şaban 991 (7 Eylül 1583) tarihinde, Gebze'de. üç hıyar turşusunu bir akçeye satmış, şikâyet etmişler, mahkemede zabıt tutulmuş. Bu olaydan üç gün sonra da Kasap Mahmut tarafından satılan 13 akçelik sığır etinin, 140 dirhem eksik bulunduğu gene tutanaklara geçmiş, ben de defterime geçirdim. Sonra bu defteri bulup okurlarsa fakültedekilerin ne düşüneceklerini merak ettim. Bunların hepsini benim uydurduğumu söyleyemeyeceklerine göre, telâşlanır-

lardı. Bir iyi hikâye de bulabilsem, o zaman tam şaşırırlardı. Şarap ticareti yapan, sonra dolaplar çevirerek yükselen şu benim Budak, aslında, böyle bir hikâye için biçilmiş kaftan. Dipnotları ve belge numaralarıyla allayıp pullayacağım böyle bir hikâye için etkili bir ad aramaya başladım: Ayanlık Düzeninin bir Prototipi: Gebzeli Koca Budak! Fena değil! Yalnız Budak değil, Budak Paşa olsaydı belki daha iyi olacaktı. Acaba sonradan paşa olmuş muydu? Belki de nasıl paşa olduğunu anlatan bir yazı yazardım, yazının başında da 16. yüzyılın ilk çeyreğinin bir genel görünüşünü çizerdim. Ama makalenin sıkıcı ayrıntılarını düşününce keyfim kaçtı, sonra bir ara ağlayacağımı sandım. Biradandır diyeceğim, ama artık etkisi kalmamıştır. Ne yapayım, okuyorum.

Haydutluğa başlayan Tahir adlı, Mehmet oğlu, Sipahinin yakalanması için yollanan emri okuyorum. Ethem Paşa haslarından olan bağın çevre köylerden gelenlerin hayvanları tarafından çiğnettirilmemesine ilişkin ve vebadan öldüğü sanılırken karısının babası tarafından dayakla öldürüldüğü ileri sürülen Nurettin hakkında gereğinin yapılmasına ilişkin emirleri okuyorum, ama yazmıyorum. Sonra çarşı pazar fiatlarını gösteren bir uzun listeyi daha olduğu gibi defterime geçirdim. Sonra Ömer oğlu Pir Ahmet'in, Hamamcı Mehmet'e olan borcunu sekiz güne kadar ödeyeceğini vekil Şeyh Fethullah karşısında taahhüt eylediğini okudum. Sonra Musa oğlu Hızır'ın ağzının şarap koktuğuna ilişkin tutulan kaydı okudum. Sonra, gülmek istedim, ama bunun için biraz daha bira içmiş olmak gerekiyordu. Uzun bir süre hiçbir şey düşünmeden ve yazmadan ciddi ciddi mahkeme zabıtlarını okudum, hoşuma giden şey, hiçbir şey aramadığıma artık inanmama rağmen, bir şey arıyormuş, bir iz üzerindeymişim gibi tetikte durarak okumamdı. Sonunda gözlerim yorulunca durdum ve güneş vu-

ran bodrum penceresine baktım. Düşünceler ve görüntüler oradan buradan karşıma çıkıp duruyordu:

Niye tarihçi oldum ben? On yedi yaşımdayken bir ara meraklanmıştım, hepsi o kadar. Baharda annem ölmüş, arkasından da babam, emekliliğini beklemeden kaymakamlıktan ayrılmış, Cennethisar'a yerleşmişti. Ben de, o yazı, Cennethisar'da babamın kitaplarını karıştırarak, bahçelerde, deniz kıyısında gezerken okuduklarımı düşünerek geçirmiştim. Soranlara doktor olacağımı söylüyordum, evet, dedem de doktordu. Derken, sonbaharda gittim tarihe yazıldım. Tarihi benim gibi isteyerek meslek seçen kaç kişi var? Birden öfkelendim: Selma, budalalıklarımla gururlanma hastalığının benim kişiliğimin ayrılmaz bir parçası olduğunu söylerdi. Ama o tarihçi olmamdan hoşlanırdı. Babam galiba hoşlanmamış, tarihe yazıldığımı öğrenince içmişti. Ama belki de o yüzden içmemişti, çünkü nasıl olsa içiyordu. Babaanne de içmesin diye babamı azarlıyordu. Babaanneyi düşününce, evi ve Nilgün'ü düşündüm ve saate baktım: Beşe geliyor. Biranın etkisini artık hiç duymuyorum. Biraz sonra artık okumanın da keyfi kalmayınca Rıza'yı beklemeden kalktım, arabaya binip eve döndüm. Yolda, kümesin orada oturup kitap okuyan Nilgün'le ahbaplık ederim, diye düşündüm. Nilgün yüz vermezse, başucumdaki Evliya Çelebi'yi açar okurum, unuturum, sonra içerim, sonra akşam yemeği vakti gelir, yer, gene içerim.

15

Karpuzun son lokmasını da ağzıma tıkıştırıp hemen sofradan kalktım.

«Yemeğini bitirmeden nereye gidiyor şimdi bu?» dedi Babaanne.

«Merak etmeyin Babaanne,» dedi Nilgün. «Metin yemeğini bitirdi.»

«Arabayı al istiyorsan,» dedi Faruk.

«Gerekirse gelir, alırım,» dedim.

«Benim döküntü Anadol burada çok şey kaçıyor demiştin, değil mi?»

Nilgün bir kahkaha attı. Ben bir şey demedim. Yukarı çıktım, içinde, yaz sıcağında bir ay çalışarak kazandığım on dört bin lira olduğu için bana bir üstünlük ve güven duygusu veren cüzdanımı, anahtarımı aldım, çok sevdiğim Amerikan mokasenlerime son bir cila vurdum ve enistemin Londra'dan getirip hediye ederken nasıl satın aldığını uzun uzun anlattığı yeşil kazağı omzuma atıp aşağı indim. Mutfak kapısından çıkarken Recep'i gördüm.

«Patlıcanlarınızı yemeden nereye küçük bey?»

«Hepsini yedim, karpuzumu bile.»

«Maşallah!»

Yürüdüm, düşündüm: Bahçe kapısından çıkıyorum ve hâlâ Nilgün'le Faruk'un gülüştüklerini işitiyorum. Bütün gece yapacakları budur işte: Biri öbürüne her şeyi gülünç bulması için çanak tutacak ve biraz sonra da öbürü ona başka bir şeyi gülünç bulması için yardımcı olacak ve böylece lâmbanın soluk ışığı

altında saatlerce oturup bütün dünyanın kendilerinden haksız, ahmak ve saçma olduğuna karar vererek kendi saçmalıklarını unutacaklar ve bu sırada Faruk da bir küçük şişe rakıyı bitirmiş olur ve Nilgün hâlâ yatmamışsa belki Faruk ona kaçırdığı karısını da anlatır ve herhalde bu gecenin sonunda geri döndüğümde ben gene Faruk'u masa başında sızmış bulurum ve böyle bir herif de çürük arabasını bana her verişinde beni iğneleme hakkını kendisinde nasıl buluyor diye şaşarım. Madem o kadar akıllı ve zekisin, o güzel, aklı başında karını niye kaçırdın? Satsan en azından 5 milyon edecek bir arsanın üzerinde oturuyorlar, ama yemeklerini yedikleri tabakların kenarları kırıktır, çatal bıçaklar birbirini tutmaz, tuzluk diye cücenin paslı çiviyle kapağını deldiği eski bir ilâç şişesini kullanırlar ve doksan yaşındaki zavallı Babaanne'nin her yere döke döke yemesine, hiçbir şey demeden katlanırlar. Yürüye yürüye Ceylan'lara gelmişim. Onun annesi ile babası da öteki azgelişmiş zenginler ve başka hiçbir eğlenceleri olmayan zavallı fakirler gibi televizyon seyrediyordu. Azgelişmiş ahmak zenginler eğlenmesini bilmezler! Kıyıya indim, herkes gelmişti, bir tek sabahtan akşama kadar hortumun ucuna kelepçelenmiş gibi bahçeyi sulayan bahçıvan eksikti. Oturdum, dinledim:

«Ne yapıyoruz şimdi çocuklar?»

«Birazdan annem babam yatınca video seyrederiz.»

«Yok yahu, bütün akşam buraya mı tıkılacağız.»

«Ben dans etmek istiyorum,» dedi Gülnur, hayali bir müziğe uyarak biraz kıpırdandı.

«Biz poker oynayacağız,» dedi Fikret.

«Ben oynamam.»

«Çamlıca'ya çay içmeye gidelim.»

«Elli kilometre!»

«Ben de dans etmek istiyorum,» dedi Zeynep.

«Türk filmine gidip gırgır geçelim.»

«Hadi, söylesenize bir yere gidelim.»

Uzaktaki adanın fenerinin yanıp söndükçe durgun denize nasıl yansıdığını seyrediyordum ben ve havada asılı kalmış hanımeli ve kız ve parfüm kokusunu koklayarak düşünüyordum.

Ceylan'ı sevdiğimi düşündüm; ama çözümleyemediğim bir duygu onu benden uzaklaştırmaktaydı da: Sabahlara kadar yatağımda düşündüğüm gibi, ona kendimi anlatmam gerektiğini biliyordum, ama düşündükçe bu anlatılacak 'ben'in sanki hiç olmadığı aklıma geliyordu. Ben dediğim şey kutular içinde kutular gibiydi: Kendimde hep bir başka şey vardı sanki; o şeylerden sonra asıl kendimi bulup ortaya koyabilecektim belki, ama her kutunun içinden Ceylan'a olduğu gibi gösterebileceğim gerçek ve özgün bir Metin değil, onu gizleyen bir başka kutu çıkıyordu. Şöyle düşündüm: Aşk iki yüzlülüğe sürüklüyor insanı, oysa âşık olduğuma inandığım için, ben, bu sürekli iki yüzlülük duygusundan kurtulacağımı sanmıştım. Ah, bir bitse bu bekleyiş! Ama neyi beklediğimi bilmediğimi de biliyordum. Kendimi yatıştırmak için üstünlüklerimi hatırlayıp teker teker saydım, ama bu da avutmadı beni.

Sonra, bir karara varan ötekilerle birlikte yürüdüm. Arabalara bindik, gürültüyle otelin diskoteğine gittik. Birkaç aptal turistten başka kimse yoktu. Koskoca dünyada tatil için gele gele bu uyuşuk ve ruhsuz yere gelen turistlerle alay ettiler.

«Geri zekâlı Alman hanzoları!»

«Eğlenmek istiyorum çocuklar, ne yapalım?»

Sonra biraz dans ettiler ve ben de Ceylan'la ettim, ama hiçbir şey olmadı. Bana 27×13 ve 79×81'i sordu ve söyledim ve önemsemeden güldü ve sonra hızlı müzik başlayınca sıkılıyorum dedi ve gitti, oturdu. Ben yukarı çıktım, sessiz, halılı koridorlardan geçerek şa-

şılacak kadar temiz helâya gittim ve aynada kendimi görünce, bütün hepsi, Allah kahretsin. Bir kızı sevdiğime inandığım için, diye düşündüm ve kendimden iğrendim. Einstein herhalde on sekiz yaşındayken böyle değildi. Baba Rockefeller de herhalde böyle değildi benim yaşımdayken. Sonra uzun bir zenginlik hayaline daldım: En sonunda Amerika'da kazandığım paralarımla Türkiye'de bir gazete satın alıyorum, ama bizim ahmak zenginler gibi batırmıyorum onu; gazete sahipliğini de kıvırıyor, Yurttaş Kane gibi bir hayat sürüyordum, yalnız yaşayan bir efsane adamdım, ama Allah kahretsin, Fenerbahçe kulübü başkanı olmak da vardı aklımda. Sonra, zengin olunca, bütün bu bayağılıkları ve bayağı hayalleri unutacağımı düşündüm ve zenginlerden nefret ettim, ama Ceylan aklımı karıştırdı. Sonra, dans ederken elini koyduğu yeri, gömleğimin üzerini kokladım ve helâdan çıktım. Merdivende onlara rastladım. Başka yere gidiyormuşuz, arabalara bindik.

Fikret'in Alfa-Romeo'sunun bir pilot kabinini andıran ön kısmında düğmeler, ibreler, işaretler, göstergeler, yanıp sönen renkli lâmbalar var. Dalgın dalgın baktım biraz. İstanbul - Ankara yoluna çıkmadan önce Turgay'ların arabası sıkıştırdı bizi. Sonra üç araba, Göztepe kavşağına kadar yarış etmeye karar verdiler. Kamyonların, otobüslerin yanından, yaya köprülerinin altından, benzin istasyonlarının, fabrikaların, kenarlarda durup bakanların, kahvelerin, balkon keyfi yapanların, tamircilerin, grevcilerin, karpuzcuların ve büfelerle lokantaların arasından yarışarak geçip gittik. Fikret sürekli kornaya basıyordu, arada bir heyecanlanıp bağırışıyorlar, gülüşüyorlardı. Bir kavşakta kırmızı ışık yanınca Fikret, frene basmadı, yan yola daldı, bütün hızıyla bir Anadol'un üstüne doğru gitti, Anadol, son anda kendini yolun kenarına atınca kazadan kurtulduk.

«Ödü bokuna karıştı herifin, dudakları uçukladı!»

«Geçtik onları,» diye bağırdı Ceylan. «Hepsini geçtik, gazla Fikret!»

«Çocuklar, ben ölmek değil, eğlenmek istiyorum,» dedi Zeynep.

«Evlenmek mi istiyorsun?»

«Buna Alfa-Romeo derler. Hakkını vermeyi bilmek gerek!»

«Helâl olsun ağbi, daha da bastır, hiçbir şeyi takmıyorum artık ben.»

«Anadol zavallıların arabasıdır!»

Bakalım sonunda ne olacak diye düşünüyordum, ama bir şey olmadı. Yarışı biz kazandık, sonra Suadiye'ye saptık, Bağdat Caddesi'ne çıktık. İğrençliğini gizlemediği, sahteciliğini açıkça ortaya koyduğu için bu caddeyi çok severim. Hayatın sürekli bir ikiyüzlülükten başka bir şey olmadığını söylemek ister gibidir bu cadde: Sanki her şeyin üzerinde sahte olduğu açıkça yazar! İğrenç. apartman mermerleri! İğrenç pleksiglas panolar! Tavanlardan sarkan iğrenç avizeler! İyi aydınlatılmış iğrenç pastahaneler! Kendini gizlemeyen bütün iğrençlikleri seviyorum. Ben de sahteyim, ne mutlu, hepimiz sahteyiz! Birini güzel bulurum da içim burkulur diye caddede yürüyen kızlara bakmadım. Bir Mercedes'im olsaydı kaldırımlarda kepçeye çıkar bu kızlardan birini mutlaka yakalardım. Seni seviyorum ben Ceylan, hayatı bile bazan seviyorum! Arabaları park ettik, bir diskoteğe girdik. Kapısında öyle demiyor, kulüp diyor, ama çıkarıp 250 lirayı veren herkes girebilir.

Demis Roussos söylüyordu ve Ceylan'la dans ettik, ama pek bir şey konuşmadık ve olmadı! Sıkılıyormuş, çok dalgınmış ve çok hüzünlüymüş ve aklında benden başka bir şeyler varmış gibi gözleriyle görülmeyen bir uzak ufuk çizgisine dalgın dalgın baktı ve

o zaman, nedense, ben ona acıdım ve onu çok sevebileceğim aklıma geldi.

«Ne düşünüyorsun?» dedim.

«Ha? Ben mi? Hiç!»

Bir süre daha dans ettik. Aramızda gizlenmesi gereken bir kopukluk vardı da sanki birbirimize sarılarak bunu örtbas etmek istiyorduk. Ama bütün bu düşüncelerin birer kuruntu olduğunu da seziyordum. Biraz sonra, hüzünlü olmak yerine yalnızca ağlamaklı olabilen müzik bitti, hızlı bir müzik başladı ve pisti eğlenme hırsıyla yanıp tutuşan hareketli bir kalabalık doldurdu. Ceylan onlar arasında kaldı, ben oturdum, üzerlerine renkli ışıklar dökülürken hızla dans edenleri seyrederek düşündüm:

Dizlerini bükerek titriyorlar ve aptal tavuklar gibi kafalarını sallıyorlar! Ahmaklar! Bütün bunları, zevk aldıkları için değil, başkaları öyle yapıyor diye yaptıklarına yemin ederim! Dans ederken, acaba, ben şimdi dans ediyorum, diye düşünüyorlar mıdır? Çünkü tuhaf hareketler, müziği hiç duymasan daha da tuhaf! Ben dans ederken yaptığım şeyin saçma olduğunu düşünürüm ve böyle düşündüğüm için sıkılan canımı bu kıza kendimi sevdirmek için ne yazık ki bu tuhaf hareketleri yapmak gerek, diyerek yatıştırırım ve böylece bilincim bu aptallara katılmış gibi düşünür, ama katılmaz ve sonuç olarak hem başkaları gibi, hem de kendim olabilmeyi başarırım ki bunu başaran insan çok azdır! Sevindim! Biraz sonra, burada tek başıma oturarak düşünceli, dalgın delikanlıyı oynadığımı söylemesinler diye, gittim ben de o salak dansa katıldım.

Neyse çok terlememe gerek kalmadı. Az sonra dönüp oturduk ve gene hemen başladılar, çok sıcak, çok kalabalık, çok terledim, çok sıkıldım, çok eğlendim, çok iyi, çok kötü diye ama müzik çok gürültülü olduğu için konuşmaktan da bezdiler. Harcadıkları soluğun

söyledikleri söze değmeyeceğini geç anlıyorlar. Sonra, buranın havasında da iş yok dediler, hadi sıkıldım gidelim, haydi bir yere gidelim, haydi!

Kalktık. Paraları Fikret verdi. Vedat'la ben bölüşmek, ya da kendi paylarımıza düşeni vermek ister gibi yaptık, ama beklediğimiz gibi Fikret paranın sözünü bile ettirmedi. Bu sırada, ötekilerin, Turgay'ın BMW'sinin camına vurduklarını, güldüklerini gördüm, gittim baktım: Hülya ile Turan birbirlerine sarılıp arabanın arkasında uyumuşlar! Zeynep, kendi duyduğu bir sevginin gücüyle heyecanlanıyormuş gibi mutluluk ve hayranlıkla bir kahkaha attı.

«Zaten arabadan hiç inmemişlerdi ki!» dedi sonra.

Benim yaşımda bir erkekle kızın 'gerçek âşıklar' gibi birbirlerine sarılıp uyuyabileceklerini düşündüm.

Arabalara binip gittik. Ankara yoluna çıkarken köşedeki karpuzcuda Turgay'ların arabası durdu. Turgay çıktı, aygaz lâmbasının altında karpuzcuyla bir şeyler konuştu. Karpuzcu bekleyen üç arabaya dönüp bakıyordu. Az sonra Turgay geldi, arabanın penceresinden Fikret'e seslendi:

«Vermiyor, yok diyor.»

«Kabahat bizde,» dedi Fikret. «Kalabalık geldik.»

«Yok muymuş?» dedi Gülnur. «Ne yapacağım şimdi?»

«İçki içmeye razıysanız, bir yerden alırız.»

«Olmaz, içki istemiyorum. Bir eczaneye gidelim.»

«Ne alacaksın eczaneden?»

«Ötekiler ne diyor?» diye sordu Fikret.

Turgay öbür arabaya gitti. Az sonra geldi. «İçki alalım diyorlar.» Tam gidecekken durdu. «Banketleri hâlâ doldurmamışlar!» dedi.

«Peki,» dedi Fikret. «Anladım!»

Yola çıktık. Maltepe'ye gelmeden Alman plâkalı bir arabayı beğendiler, üstü bavullarla doluydu ve kıçı çökmüştü.

«Hem de Mercedes!» diye bağırdı Fikret. «Haydi çocuklar!»

İyotlu lambalarıyla Turgay'ların arabasına bir işaret yolladı, sonra kendi arabasını yavaşlatıp biraz geride kaldı. Seyrettik: Turgay'ın BMW'si önce Mercedes'i solladı, ama sonra sollayan bir araba gibi gazlayıp gideceğine, hafifçe sağa kırıp Mercedes'i yolun kenarına doğru sıkıştırdı, Mercedes, kornasını çala çala biraz yalpaladı, sonra Turgay'ın BMW'sine çarpmamak için, ister istemez, tek tekerleğini alçak bankete düşürdü. Herkes güldü. Koşan, zavallı bir topal köpeğe benzettiler onu. Sonra Turgay'ın BMW'si gazlayıp gitti. Mercedes de kendini kurtarınca:

«Haydi, sıra senin Fikret!»

«Daha değil. Biraz kendine gelsin.»

Mercedes'te tek kişi vardı: Almanya'dan dönen bir işçi diye düşündüm ve daha düşünmek istemedim.

«Sakın o yana bakmayın çocuklar!» dedi Fikret.

O da Turgay'ın yaptığı gibi önce Mercedes'i solladı, sonra hafif hafif sağa kırdı. Mercedes çılgın gibi korna çalmaya başlayınca kızlar kıkırdadılar, ama galiba korktular da biraz. Fikret daha da sağa kırınca Almanyacının tekerleği gene bankete düştü ve gene topallamaya başlayınca kahkahadan patlıyorlardı.

«Herifin suratını görebildiniz mi?»

Gazlayıp gittik. Biraz sonra, Vedat'ın arabası da aynı şeyi başarıyla yaptı galiba, çünkü Mercedes'in öfkeyle haykıran umutsuz kornasını işittik. Sonra bir benzincide buluştuk. Işıkları söndürdüler, gizlendiler, Almanyacının Mercedes'inin önümüzden ağır ağır geçip gidişine tepinerek güldüler.

«Yazık ama adama acıdım,» dedi Zeynep.

Sonra olup biteni birbirlerine heyecan ve neşeyle anlattılar, bir daha anlattılar, bir daha anlatıyorlardı

ben sıkıldım. Gittim oradaki büfeye, bir şişe şarap istedim, açtırdım.

«Sen İstanbullu musun?» dedi büfeci.

Büfenin içerisi bir kuyumcunun vitrini gibi aydınlıktı. Nedense, orada biraz durup oturmak, büfenin küçük radyosundaki alaturka kadını dinlemek, unutmak istedim. İçimden aşka, kötülüğe, sevgiye ve başarıya ilişkin karışık, karmakarışık düşünceler geçiyordu.

«Evet, İstanbulluyum.»

«Nereye gidiyorsunuz, böyle?»

«Geziyoruz işte!»

Büfeci anlayışlı, uykulu, yorgun başını salladı. «Haa! Kızlarla...»

Bir şeyler söyleyecektim, sanki bunlar önemli şeylerdi ve o da söyleyeyim diye ağırdan almış bekliyordu, ama arabalarının kornalarını çalmaya başladılar. Koştum, bindim. Neredesin yahu, diyorlardı, senin yüzünden yetişemiyeceğiz. Oysa, ben artık bitti sanıyordum; bitmemiş. Hızla gittik ve Pendik'ten sonra yeniden gördük onu, yorgun bir kamyon gibi ağır ağır yokuşu çıkıyordu. Bu sefer, önce Turgay soldan sokuldu ve Mercedes'i sağına iterken, Vedat sağına, hemen sonra, biz de, arkasına girdik, tamponuna değecek kadar yaklaştık. Böylece, onu, ancak bizden hızlı giderek içinden çıkabileceği bir çatala sıkıştırdık. Az sonra, hızlanıp kurtulmak istedi, ama kopamadı bizden. Kornaların sonuna kadar basarak, iyot lambalarını ensesine dayayarak sürüklüyorduk onu. Sonra pencereleri ve müziği de sonuna kadar açtılar, kollarını uzatıp arabaların kapılarına vurdular, bağırdılar, pencereden sarkıp şarkılar söylediler. Aramıza sıkışıp kalmış şaşkın Mercedes de bizimle birlikte telâşla kornasını öttürdüğü için daha da artan bu uğultunun içinde evler, mahalleler, fabrikalar arasından böyle deli gibi ne kadar gittik artık bilmiyorum.

Sonunda, Almanyacı hız kesmeyi akıl edince arkamızda otobüsler ve kamyonlar birikmeye başladı da onu son bir kere selâmlayıp bırakmak zorunda kaldık. Geçerken döndüm, işçinin uzak ışıkları içinde gölgelenen yüzüne baktım: Bizi artık hiç görmüyormuş gibiydi. Hayatını, anılarını ve geleceğini unutturduk ona.

Düşünmedim, şarap içtim.

Cennethisar sapağından durmadan geçtik. Sonra içinde gülünç ve ihtiyar bir karı kocanın oturduğu bir Anadol'u sıkıştırmaya karar verdiler, ama az sonra caydılar. Benzinciden sonraki randevuevlerinin önünden geçerken Fikret kornaya bastı, lambaları yakıp söndürdü, ama kimse bir şey sormadı. Biraz daha gittikten sonra,

«Bakın ne yapacağım ben!» dedi Ceylan.

Dönüp arkama bakınca Ceylan'ın çıplak bacaklarını arabanın arka penceresinden dışarı çıkarttığını gördüm. Uzun ve yanık bacakların, arkadan gelen arabaların ışıkları altında, tıpkı üzerine sahne ışıkları düşmüş, dikkatli, düşünceli, profesyonel bacaklar gibi ve boşlukta umutsuzca bir şeyler aranır gibi de, ağır ağır kıpırdandığını gördüm. Ayakları çıplaktı, bembeyazdı ve rüzgâra karşı koymak için aşağı yukarı küçük küçük oynuyorlardı. Sonra Gülnur, Ceylan'ı omuzlarından tuttu, içeri çekti.

«Sarhoş oldun sen!»

«Sarhoş filan değilim,» dedi Ceylan. Neşeyle bir kahkaha attı. «Ne kadar içtim ki! Çok eğleniyorum. Ne güzel her şey!»

Sonra hepimiz sustuk. İstanbul'dan Ankara'ya ağırbaşlı bir göreve yetişiyormuşuz gibi, sefil tatil kasabaları, fabrikalar ve zeytin ve kiraz bahçeleri arasından, hiçbir şey konuşmadan ve hâlâ çalan müziği sanki hiç duymadan ve kamyonları ve otobüsleri geçtikçe kornalarımızı bomboş ve duygusuzca öttü-

re öttüre gittik, uzun uzun gittik. Ben Ceylan'ı düşündüm, sırf öyle yaptığı için onu hayatımın sonuna kadar sevebileceğimi düşündüm.

Hereke'yi geçtikten sonra bir benzincide durduk, arabalardan indik. Büfeden kötü şaraplar ve sandviçler aldık. Bir otobüsten inen yorgun ve ürkek yolcular arasına karışarak ellerimizdekileri yedik. Ceylan'ın yol kenarına gittiğini ve akar suya bakarak karın doyuranlar gibi, gelip geçen araçlara dalgın dalgın bakarak sandviç yediğini gördüm ve onu seyrederek kendi geleceğimi düşündüm.

Az sonra Fikret'i gördüm, karanlıkta ağır ağır Ceylan'a yaklaştı. Bir sigara uzattı ona, yaktı. Konuşmaya başladılar: Bana çok uzak değillerdi, ama gelip geçen araçların gürültüsünden konuştuklarını duyamıyor, çok da merak ediyordum. Biraz sonra bu tuhaf merak, tuhaf bir korkuya dönüştü. Korkuyu yenmek için yanlarına gitmem gerektiğini hemen anladım; ama karanlıkta, tıpkı bir rüyadaki gibi, aşağılık, rezil bir tutukluk geçirdim. Ama, bu yenilgi duygusu da, her şey gibi çok sürmedi. Az sonra yeniden arabalara bindik, hiçbir şey düşünmeden gecenin içine gittik.

16

Bütün o iğrenç gürültü dindiği zaman, bütün gün başımı şişiren plaj, motor, çocuk, şarkı, radyo, sarhoş, küfür, televizyon ve araba uğultusu dindiği zaman, ve en son araba bahçe kapısının önünden bağıra çağıra geçip gittiği zaman, ben yavaşça yatağımdan kalkar, pancurlarımın arkasında şöyle bir durur dışarıya kulak veririm: Kimsecikler yoktur, hepsi yorulmuş, uyumuştur. Yalnızca bir rüzgâr, denizde bir kıpırtı, hışırdayan ağaçlar, bazan onlar da olmayınca yakında bir cırcır böceği, şaşkın bir karga, belki de arsız bir köpek. O zaman pancurları usulca iter, onları dinlerim, uzun uzun sessizliği dinlerim. Sonra doksan yıldır yaşadığımı düşünerek ürperirim. Gölgemin düştüğü otların içinden fışkıran bir esinti, sanki bacaklarımı üşütüyor ve beni korkutuyor: Dönüp yorganımın ılık karanlığına kapansam mı? Ama sessizliğin beklentisini biraz daha duymak için orada durdum: Sanki bir şey olacakmış, sanki biriyle sözleşmişim, sanki dünya bana yeni bir şey gösterebilirmiş gibi, bekledim bekledim ve sonra pancurları kapayıp, yatağıma dönüp, kenarına oturdum ve saatin biri yirmi geçe tıkırtısına bakarak düşündüm ki: Bunda da yanılıyormuş Selâhattin, evet, yeni bir şey yok ki hiç!

Her gün yeni bir dünyadır Fatma, derdi sabahları Selâhattin, dünya bizler gibi her sabah yeniden doğuyor, bu beni o kadar heyecanlandırıyor ki, bazan daha güneş doğmadan uyanıyorum ve az sonra güneşin doğacağını ve her şeyin yepyeni olacağını ve o yeniliklerle birlikte kendimin de yenileşeceğini ve

hiç bilmediğim şeyleri görüp, okuyup öğreneceğimi ve öğrendikten sonra da bildiklerimi de yeniden göreceğimi düşünüyorum ve öyle heyecanlanıyorum ki Fatma, hemen yatağımdan fırlayıp bahçeye koşmak, güneşin nasıl doğduğuna bakmak istiyorum, güneş doğarken, bütün bitkilerin ve böceklerin nasıl kıpırdanıp değişeceklerini görmek istiyorum, sonra, hemen durmadan yukarı koşayım da bu gördüklerimi yazayım istiyorum, Fatma, sen niye öyle hissetmiyorsun, neden bir şey demiyorsun, ne düşünüyorsun? Bak, bak Fatma, gördün mü tırtılı, ne yaptı, bir gün kelebek olup uçacak! Ah, insan yalnızca gördüklerini ve görüp denediklerini yazmalı, o zaman, o Avrupalılar gibi, ben de, meselâ Darwin gibi, ne müthiş herif, gerçek bir bilim adamı olabilirim belki, ama ne yazık ki bu uyuşuk Doğu'da insan hiçbir şey olamaz, olamaz mı, neden, gözlem ve deney yapmak için benim de gözlerim, ellerim ve Allaha şükür bu ülkede herkesinkinden iyi işleyen bir kafam olduğuna göre, evet: Fatma, gördün mü şeftalileri nasıl çiçek açtılar, niye böyle kokuyorlar dersin, peki koku nedir acaba, bize bu duyguyu veren nedir, Fatma, incirin ne kadar arsız olduğunu gördün mü, karıncalar acaba nasıl işaretleşiyorlar, Fatma hiç dikkat ettin mi lodostan önce deniz nasıl yükseliyor ve poyrazdan önce nasıl çekiliyor, insan hep dikkat etmeli, gözlemeli, çünkü bilim ancak böyle ilerler ve kafalarımızı da ancak böyle terbiye edebiliriz; yoksa, kahve köşelerinde pinekleyen onlar gibi, koyunlar gibi ah, der ve yağmurdan önce gök gürüldemeye başlayınca zevkten kudurarak şeytan odasından fırlar, merdivenleri ikişer ikişer atlayarak bahçeye çıkıp toprağa sırtüstü yatar ve sırılsıklam oluncaya kadar bulutlara bakar, bakardı. Bulutları da yazacağını ve yazmak için bir neden aradığını anlardım, çünkü derdi ki: Her şeyin kendine göre bir nedeni olduğunu öğrenince herkes, akılların-

da Allah'a yer kalmayacak, çünkü açan çiçeklerin, yumurtlayan tavukların ve yükselip alçalan denizin ve gürleyen gökle yağmurun nedeni sandıkları gibi Allah'ın hikmeti değil, benim ansiklopedimde yazdıklarım olacak. O zaman yalnızca şeylerin, başka şeyleri yaptığını ve Allahlarının elinden hiçbir şey gelmediğini anlayacaklar. Orada varsa bile o Allah, oturup seyretmekten başka yapabileceği bütün işlerini bizim bilimimizin onun elinden alıverdiğini görecekler. Söyle bakalım Fatma, bu dünyada olup biteni seyretmekten başka hiçbir şeye gücü yetmeyen her kimse o artık, Allah sayılır mı? Yaa, susuyorsun, değil mi, çünkü sen de anlıyorsun ki, Allah yok artık. Senin gibi, onlar da bir gün, benim yazdıklarımı biraz okuyup bunu anlayınca ne olacak bakalım, beni dinliyor musun?

Hayır, dinlemiyorum ben seni Selâhattin, ama o benim için konuşmuyordu ki: Allahın elinden hiçbir şey gelmediğini anlayınca, her şeyin kendi ellerinde olduğunu görecekler; korkunun ve cesaretin, suçun ve cezanın, uyuşukluğun ve hareketin, iyinin ve kötünün kendi ellerinde olduğunu görünce ne olacaklar peki Fatma? Bunu söyler ve sofrada şişelerinin başında değil de, yazı masasında oturuyormuş gibi birden ayağa kalkıp aşağı yukarı yürüyerek bağırmaya başlar: O zaman, benim o ilk yıllarımdaki gibi olacaklar; korkudan elleri kolları bağlanacak; düşüncelerine inanamayacaklar; akıllarından geçen şeylerden ödleri kopacak; düşündüklerini düşündükleri için dehşete kapılıp, başkalarının da aynı şeyleri düşünebileceklerini anlayıp, hemen boğazlanma korkusuyla titreyerek suçluluk ve korku duyacaklar ve o zaman işte, onları oraya getiren bana öfkelenecekler, ama başka çareleri de artık kalmadığı için ve bu dehşetten bir an önce kurtulmak için, koşa koşa bana, evet bana gelecekler, benim kitaplarıma, 48 ciltlik an-

siklopedime benim ve asıl tanrısal şeyin artık bu ciltler olduğunu, ben olduğumu anlayacaklar Fatma. Evet, ben, Doktor Selâhattin, yirminci yüzyılda O'nun yerine artık bütün Müslümanların yeni tanrısı niye olmayayım ki? Çünkü bilimdir artık tanrımız, işitiyor musun Fatma?

Hayır! Çünkü, artık işitmenin bile günah olduğunu düşünüyorumdur, çünkü Recep'in pişirdiği kıymalı patatesimi ve tatsız pırasamı yemiş, çanağıma aşure alıp yandaki küçük soğuk odaya çekilmişimdir. Orada oturur, üşümesinler diye bacaklarımı birleştirir, küçük kaşığımla yavaş yavaş aşuremi yerim. Bir nar tanesi, fasulye, nohut, kuru incir, mısır, kuru kara üzümcükler ve fıstıklar ve hepsinin üzerinde birazcık gülsuyu gezdirilmiş, ne hoş, ne güzel!

Uyku gelmiyor. Yatağın kenarından kalktım. Canım aşure istiyor. Masaya gittim, oturdum: Üzerinde bir şişe kolonya, cam değil, ama içi gözüküyor. Dün öğle ilk gördüğümde cam sanmıştım, ama elimi değdirir değdirmez anladım, tiksindim, nedir bu dedim, cam şişe yokmuş Babaanneciğim dedi Nilgün ve beni dinlemeden bileklerime sürdüler. Plastikten çıkan bir şey size hayat verebilir, ama bana değil. Demedim, çünkü anlayamazlar ki. Sizin ölü doğmuş çürük ruhunuzdur plastik! Desem belki de gülerlerdi.

Gülerler: Ne tuhaf şu ihtiyarlar, gülerler; nasılsınız Babaanne, gülerler; size televizyon alalım mı, gülerler; televizyon nedir biliyor musunuz, gülerler; niye aşağı inip bizimle oturmuyorsunuz, gülerler; dikiş makinanız ne güzelmiş böyle, gülerler; pedalı da var, gülerler; yatarken bastonunuzu niye yatağınıza alıyorsunuz, gülerler; sizi arabayla gezdirelim mi Babaanne, gülerler; sabahlığınızın işlemeleri ne güzel böyle, gülerler; seçimlerde niye oy atmadınız, gülerler; niye hep dolabınızı karıştırıyorsunuz, gülerler; bana bakarken niye gülüyorsunuz hep öyle desem,

gene gülerler, gülerler ve gülmüyoruz ki Babaanne derler, gene gülerler. Belki de babaları ve dedeleri bütün ömürleri boyunca ağladığı için. Canım sıkıldı.

Cüceyi uyandırıp aşure istesem mi? Bastonumla yere vurup, uyan cüce Büyükhanım der, bu saatte olur mu, hem bu mevsimde, siz şimdi düşünmeyin, güzel güzel uyuyun, yarın sabah ben size... İşimi görmeyeceksen sen niye buradasın ha? Defol! Hemen gider. onlara yetiştirirmiş: Ben çok çekiyorum çocuklar, bu Babaannenizden çok! Peki o zaman, sen niye hâlâ buradasın, niye burada bu cüce, o da kardeşi gibi defolup gitmedi niye? Çünkü dermiş, Büyükhanım, siz de biliyorsunuz ki rahmetli Doğan bey, bize, alın bu parayı, Recep, İsmail alın, istediğiniz gibi yaşayın. ben annemle babamın suçları ve günahları yüzünden vicdan azabı çekmekten bıktım, alın bu parayı dediği zaman, akıllı İsmail, sağol kardeşim, peki deyip aldı ve parayla kendine yokuştaki o arsayı alıp evi yaptı, hani dün mezarlığa giderken önünden geçtiniz ya, niye şimdi bilmezlikten geliyorsunuz Büyükhanım, sanki. birimizi topal bırakan, beni de cüce yapan siz değil misiniz? Sus! Birden korktum! Herkesi kandırıyordur da. Hepsi, Doğan'ım, melek gibi olduğu için; ona ne söylediniz de yavrumu kandırıp elindeki paraları aldınız piç kuruları; sana da oğlum, bir daha bir şey yok: Gel istersen, bak kutuma, zaten sarhoş baban yüzünden bir şey kalmadı; anne, ne olur babam için böyle konuşma, paranın da, elmasların da zaten Allah belâsını versin, bütün kötülükler para yüzünden; ver bu kutuyu denize atacağım, hayır, onu yararlı işlerde kullanacağım anne, bak biliyor musun mektuplar yazıyorum, tarım bakanını tanıyorum, okulda benden bir sınıf küçüktü, kanun taslakları hazırlıyorum, bu sefer gerçekten bir işe yarayacağına yemin ederim anne, peki peki, kutun senin olsun, istemiyorum, ama bari içkime karışma. Masadan kalk-

tım, dolabıma gittim, anahtarı çıkarıp kapısını açtım, dolap kokusunu duydum. İkinci çekmeceye koymuştum. İkinci çekmeceyi açtım: İşte orada. Açmadan kokladım ve açtıktan sonra bomboş kutuyu gene kokladım ve çocukluğumu hatırladım.

İstanbul'da bahar olmuş ve ben on dört yaşında genç kızım ve bir yarın öğleden sonra gezmeye gidiyoruz. Nereye gidiyorsunuz bakalım? Şükrü Paşa'lara gidiyoruz baba. Kızları Türkân, Şükran ve Nigân var ya onlarla ben çok eğleniyorum, hep gülüyoruz; piyano çalıyorlar, taklit yapıyorlar, şiir ve bazan benim için çeviri roman bile okuyorlar: Ben onları çok seviyorum. Peki, aferin, ama şimdi çok geç oldu, haydi sen uyu bakalım Fatma. Peki, ben uyurum, yarın oraya gideceğimizi düşünür uyurum. Babam kapıyı kapar, kapanan kapının rüzgârı bana babamın kokusunu taşır, ben yatağımda onları düşünür uyurum ve sabah başucumda güzel günü bulurum: Kutunun kokusu gibi, ama birden irkildim: Yeter, budala kutu; ben hayatın ne olduğunu biliyorum. Hayat senin içine girer ve yaka yaka her yerini, aman Allahım, parçalar seni budala kız! Birden öyle kızdım ki, kutuyu ben, neredeyse fırlatıp atacağım, ama kendimi tuttum: Sonra zamanı nasıl bölebilirim. Sakla, sakla, gene gelir zamanı. Bu sefer üçüncü göze sakladım, dolabı kapadım, kilitledim mi, bir daha baktım, evet kilitlemişim. Gittim sonra yatağıma uzandım. Yatağımın üstünde tavan. Biliyorum ben neden uyuyamadığımı. Tavanın rengi yeşil. En son arabadan sonraki araba hâlâ gelmediği için. Ama yeşilboya dökülmüş. O gelince ayak seslerini dinler, yattığını anlarım. Altından sarı çıkıyor. Anlayınca bütün dünyanın bana kaldığına ben inanır, yeşil boyanın altından çıkan sarının altında mışıl mışıl uyurum. Ama uyuyamadım, renkleri düşündüm, renklerin sırrını hemen keşfettiği günü.

Boyaların ve renklerin sırrı çok basittir Fatma, demişti birgün Selâhattin. Ters çevirip yemek masasının üzerine koyduğu Doğan'ımın bisikletinin arka tekerleğine taktığı o yedi renkli çemberi bana göstermişti: Görüyor musun Fatma, yedi renk var burada, ama bak şimdi, ne olacak senin yedi rengin. Bisikletin pedalını kurnaz bir neşeyle ve hızla çevirince yedi rengin birbirine karışıp beyaz olduğunu ben şaşkınlıkla görüp korkmuştum ve o kahkahalar atarak odanın içinde oradan oraya koşturmuştu. Akşam yemeğinde de, kısa bir zaman sonra bir kenara atıvereceği o ilkeyi gururla açıklamıştı: Fatma, yalnızca gözümle gördüğümü yazarım ben, ilkem budur, deneyle kanıtlamadığım hiçbir bilgi ansiklopedime giremez! Ama sonra unuttu bu sözü ne kadar çok söylediğini; çünkü hayatın kısa, ansiklopedinin uzun olduğuna karar vermişti ve artık ölümü keşfinden hemen önceki yıllarda: Her şeyi denemeye kimsenin vakti yok Fatma, diyordu, çamaşırhaneye kurduğum o laboratuvar, bir gençlik hevesinden başka bir şey değilmiş, Batılıların bulup çıkardığı bütün o bilgi hazinesini bir kere daha deneyden geçirip kanıtlamaya kalkışan kişinin ya budala olması gerekir, ya da kendini beğenmiş diyordu; sanki benim, sen ikisisin de Selâhattin, diye düşündüğümü biliyormuş gibi. Sonra öfkeyle, kendi kendine kızışarak bağırıyordu. Koca Diderot bile onyedi yılda bitiremedi ansiklopedisini Fatma, çünkü kendini beğenmişti, Volter ve Ruso ile kavga etmeye ne gerek var, aptal herif, onlar da çünkü, en azından senin kadar büyük adamlar ve insan bazı büyük adamların, bazı şeyleri kendinden daha önce düşünüp bulabileceklerini kabul etmezse, her şey yarım kalır. Ben alçakgönüllüyüm, Avrupa'dakilerin her şeyi bizden önce bulup, en ince ayrıntısına kadar incelediklerini kabul ediyorum. Aynı şeyleri bir kere daha araştırıp bulmak saçmalık

değil mi? Altının bir santimetrekübünün 19,3 gram geldiğini ve insanlar dahil her şeyi satın alabileceğini anlamak için artık benim elime terazi alıp yeniden tartma ve ceplerime altın doldurup İstanbul'daki o namussuzların arasına girmeme hiç gerek yok Fatma! Doğrular bir kere bulunur: Gök Fransa'da da mavidir, incir ağaçları Newyork'ta da ağustosta meyve verir ve tavuk yumurtasından bizim kümeste civciv çıktığı gibi yemin ederim Fatma, bugün Çin'de de çıkmaktadır ve su buharı Londra'da makinaları döndürüyorsa, burada da döndürür ve Allah Paris'te yoksa, burada da yoktur ve insan her yerde bir ve eşittir ve cumhuriyet her zaman en iyisi ve bilim her şeyin başıdır.

Selâhattin bunları söyledikten sonra artık Gebze'deki demirci ve sobacılara tuhaf makina ve araçlar yaptırmaktan ve bunların parasını yetiştirmek için bana yalvarmaktan ve Yahudi'yi çağırmaktan vazgeçmişti; fıskiyenin nasıl çalıştığını göstermek için soba borularıyla yaptığı bileşik kaplara artık kova kova su döküp, tımarhane avlusunda havuza bakarak huzur arayan deliler gibi oyalanamıyordu ve elektriğin ne olduğunu bulup göstermek için yalnızca yağmurdan hamur gibi ıslanıp düşen uçurtmalar uçurmaktan ve büyülteçlerle, camlarla, hunilerle, ucundan dumanlar tüten borularla, renkli şişeler ve dürbünlerle oynamaktan vazgeçmişti: Çamaşırhanedeki saçmalıklar için sana çok masraf ettirdim Fatma, diyordu, hepsinin çocukluk olduğunu söylemekte sen haklıymışsın, özür dilerim, evimize kuracağımız o amatör laboratuvarlarla bilime katkımız olacağını sanmak yalnız gençlik hevesi değil, aynı zamanda, bilimin ne yüce bir şey olduğunu anlayamamaktan ileri gelen bir çocuklukmuş, al şu anahtarı, Recep'le onları alın götürün, denize atın, istiyorsanız satın, ne yaparsanız yapın. Ha, şu levhaları da alın, böcek kol-

leksiyonumu, balık iskeletlerini aptal aptal kuruttuğum şu çiçekleri ve yaprakları, ilâç içinde yatan şu fare, yarasa, yılan ve kurbağa ölülerini; al tut kavanozları Fatma, hay Allah, iğrenecek, korkacak ne var şimdi, peki peki, Recep'i çağır, hemen kurtulayım bu saçmalıklardan, zaten kitaplarıma da yer kalmamıştı, iyi oldu, çünkü bizlerin Doğu'da oturup yeni bir şey bulup söylemeyi becerebileceğimizi sanmamız budalalıktan başka bir şey değil. Adamlar her şeyi bulmuşlar, söylenecek yeni bir söz kalmamış ki: Bak şu söze: Güneşin altında yeni bir şey yok! Fatma, bak gördün mü, bu söz bile yeni değil, bunu da, Allah kahretsin onlardan öğrendik, beni anlıyor musun, vaktim de kalmadı artık, ansiklopedimi 48 cilde sığdıramayacağımı anlıyorum, bu geniş malzemeyi 54 ciltte toparlamak en iyisi, ama öte yandan, artık bu eser kitlelerin malı olsun diye sabırsızlanıyorum, gerçek bir eser yazmak ne kadar yıpratıcıymış, kısa kesmeye de hakkım olmadığını biliyorum Fatma, çünkü ben gerçeğin bir kenarını bir köşesinin ucunu 100 sayfalık küçük kitapçıklarla gösterip sonra yıllarca şişinen o budalalar gibi basit ruhlu sıradan biri olmakla ne yazık ki yetinemiyorum Fatma, şu Abdullah Cevdet'in risalelerine bak, yüzeysel, basit herif, gerçeğin hepsi bu kadar mı yani, hem sonra De Passet'i yanlış anlamış Bonnesance'ı hiç okumamış üstelik fraternite kelimesini yanlış kullanıyor, ama bu heriflerin neresini düzelteceksin, hem zaten düzeltsen kim anlar, aptallar, bu ahmak halka her şeyi basit anlatacaksın ki anlasınlar, zaten bu yüzden bütün o bilimsel buluşları anlatayım diye imanım gevriyor, yazılarımın ora sına burasına atasözleri ve deyimler yerleştiriyorum ki anlasın hayvanlar, diye Selâhattin'in bağırdığını ben hatırlıyordum ki, birden sonuncu arabadan sonraki arabanın homurtusunu duydum.

Bahçe kapısının önünde durdu. Motoru homurda-

nırken kapısı açılınca duydum: O ne tuhaf, iğrenç, müzik o öyle! Sonra konuştular, dinledim.

«Yarın sabah Ceylan'larda, tamam mı!» diye bağırdı biri.

«Tamam!» diye ona bağırdı Metin.

Sonra araba, acılar içinde haykırarak kalkıp, böğürüp, defolup gitti. Sonra Metin bahçeyi geçti, tıkır tıkır mutfak kapısını açtı, içeri girdi, beş adım merdiveni çıktı ve yemek odası derdi Selâhattin, oradan geçip yukarı çıkan merdivenleri, on dokuz basamaktır, çıktı ve kapımın önünden geçerken birden düşündüm ben: Metin, Metin diye sesleneyim, gel buraya, gel yavrum, anlat bana, neredeydin, ne var dışarlarda, gecenin bu vaktinde dünyada ne var, haydi anlatsana, nerelere gittiniz, neler gördünüz, meraklandır, heyecanlandır, eğlendir beni diyeyim, ama odasına girdi bile. Ben beşe sayıncaya kadar soyunup yatağa kendini öyle bir atar ki, ev yerinden oynar, oynadı ve bir beşe daha ben sayıncaya kadar da, yemin ederim, uyur, üç, dört, beş, işte şimdi ne güzel uyumuştur delikanlı uykusuyla, çünkü gençsen ne güzel uyursun, değil mi Fatma?

Ama on beşimde de öyle uyuyamazdım ben. Bir şeyler beklerdim, at arabasıyla sallanarak gezeceğimizi, piyano çalacağımızı, teyzemin kızlarının geleceğini, sonra gelenlerin gideceğini, yemek yiyeceğimizi ve yemek yerken yemekten kalkacağımızı ve bütün bu bekleyişi bitiren daha derin bekleyişi ve o bekleyişin içinde beklediğimizi ki, nedir insan hiçbir zaman bilemez. Sonra, aradan doksan yıl geçince, yüzlerce küçük musluktan bir mermer havuza biriken pırıl pırıl su gibi, hepsinin aklımı doldurduğunu anlarım ve sıcak ve durgun yaz gecesinin sessizliğinde havuzun serinliğine gövdemi yaklaştırdıkça, içinde kendimi görürüm ve kendimin benle dolu olduğunu görürüm ve kirlenmesin diye, pırıl pırıl suyun üstüne

toz düşmesin diye sanki ben, havaya kendimi üflemek istiyorum. Hafif, küçük, narin bir kızdım ben.

Bazan da insan, bütün ömrü boyunca küçük bir kız kalabilir mi acaba diye merak ederim: Büyümek ve günaha batmak istemiyorsa benim gibi bir kız ve tek istediği de buysa, öyle kalabilmeyi haketmeli ve acaba bunu nasıl yapmalı? Daha İstanbul'da çocukken ben, onlara misafirliğe gittiğimde, Nigân'ın, Türkân'ın ve Şükran'ın sırayla okudukları, türkçeye çevrilmiş bir fransız romanını dinlemiştim: Hıristiyanların manastırları varmış; kirlenmek istemiyorsun ve tepeye çıkıp onun içine giriyorsun ve bekliyorsun; ama tuhaf ve çirkin diye düşünmüştüm ben, Nigân'ın okuduğu o kitabı dinlerken; onlar orada, yumurtlamak istemeyen tembel ve miskin tavuklar gibi yanyana, yanyana. Sonra büyüyüp, kartladıklarını da düşününce iğrenmiştim: Hıristiyan şeyi, haç, put, istavroz; kara sakallı, kızıl gözlü papazlar soğuk taş duvarların içinde çürürler! Öylesini iştemem ben. Kimseye görünmeden ben kalabilmek isterim ben.

Hayır, uyuyamıyorum! Tavana boşuna bakıyorum. Döndüm, ağır ağır kalktım, masaya yürüdüm, sanki ilk defa görüyormuşum gibi tepsiyi seyrettim: Cüce, bu akşam şeftali bırakmış, vişne bırakmış. Bir vişne aldım, ağzıma koydum, bir iri yakut tanesi gibi, çenelerimin arasında biraz tuttum, sonra ısırdım ve suyunun ve tadının beni bir yere götürmesini bekleyerek ağır ağır çiğnedim, ama boşuna. Buradayım işte. Çekirdeği çıkardım ve bir tane daha denedim, sonra bir tane daha ve sonra üç tane daha ve çekirdekleri çıkardığımda ben gene buradaydım. Belli ki zor geçecek bu gece...

17

Uyanınca baktım, güneş omuzuma kadar çıkmış. Kuşlar ağaçlarda, annemle babam da içerde başlamışlar.

«Hasan dün kaçta yattı?» diyor babam.

«Bilmiyorum,» diyor annem. «Ben uyumuştum. Daha ekmek istiyor musun?»

«Hayır,» dedi babam. «Öğleyin, evde mi diye bakmaya geleceğim.»

Sonra onlar sustular, ama kuşlar susmadı: Yattığım yerden kuşları ve İstanbul'a koşturanların arabalarını dinledim. Sonra kalktım, pantolonumun cebinden Nilgün'ün tarağını alıp yeniden yattım. Pencereden giren güneş ışığından tarağa bakarak öyle biraz uzandım ve düşündüm. Elimde tuttuğum şeyin Nilgün'ün saçlarının ormanının en kuytu köşelerinde gezindiği aklıma gelince bir tuhaf oldum.

Sonra pencereden sessizce çıktım, kuyudan üzerime su vurdum ve kendimi daha iyi hissettim: Artık geceyarısı düşündüğüm gibi, ben Nilgün'le olamam, biz ayrı yerlerin insanlarıyız diye düşünmem. İçeri girdim, mayomu, pantolonumu ve lastik ayakkabılarımı giydim, tarağı cebime koydum, tam çıkıyordum ki kapıda tıkırtılar duydum. İyi: Babam gidiyor, kahvaltıda domates, peynir ve zeytinle birlikte hayatın ne zor ve lise diplomasının ne önemli olduğunu dinlemiyeceğim demektir. Kapıda konuşuyorlar.

«Söyle ona bugün de oturup çalışmazsa...» diyordu babam.

«Dün akşam oturup çalıştı ya,» dedi annem.

«Ben bahçeye çıktım, penceresinden içeri baktım,»

dedi babam. «Masada oturuyordu, ama ders çalışmıyordu ki. Aklının dışarda olduğu belli.»

«Çalışır, çalışır!» dedi annem.

«Kendi bilir,» dedi topal piyangocu. «Olmazsa gene berbere çırak veririm.»

Sonra biri güçlü, biri zayıf iki ayağın uzaklaştığını duydum. Tak-tıkır, tak-tıkırdıyarak gidince, ben çıktım, mutfağa gittim, yemeye başladım.

«Otur,» dedi annem. «Niye ayakta yiyorsun?»

«Şimdi gidiyorum,» dedim. «Nasıl olsa ne kadar çalışsam farketmiyormuş. Babamı duydum.»

«Sen ona bakma,» dedi. «Hadi otur da güzel güzel ye! Sana çay koyayım, ister misin?»

Bana beni severek bakıyordu. Birden annemi ne kadar sevdiğimi ve babamı ne kadar sevmediğimi düşündüm. Anneme acıdım ve babam onu bir zamanlar dövdüğü için başka kardeşim olmadığı geldi aklıma. Bu hangi suçun cezası? Ama benim kardeşim annemdir: Düşündüm: Biz ana-oğul değil de kardeşiz sanki ve bizi ceza olsun diye bu topal adamın evine yerleştirmişler ve onun sattığı piyangoların parasıyla hadi bakalım, yaşayın yaşayabilirseniz demişler. Evet, çok kötü değildir halimiz, bizim sınıfta bizden daha yoksullar vardır, ama bir dükkân sahibi bile değiliz. Bahçedeki domatesler, fasulyeler, biberler, soğanlar olmasaydı tencereye atıp kaynatacak şey için güzel annem piyangocu olacak o cimriden para da almazdı ve belki biz ikimiz aç kalırdık. Bunlar aklıma gelince, birden her şeyi anneme anlatayım dedim: Dünyayı, büyük devletlerin oyuncağı olduğumuzu, komünistleri, materyalistleri, emperyalistleri, ötekileri ve eskiden bizim uşağımız olan milletlere bugün nasıl el açmak zorunda bırakıldığımızı. Ama anlamaz ki: Yalnızca bahtsızlığından yakınır, ama neden öyle olduğunu düşünmez. Hâlâ bakıyordu, canım sıkıldı.

«Hayır anne,» dedim. «Ben hemen gideceğim. İşim var.»

«Peki oğlum,» dedi. «Sen bilirsin.»

İyi, güzel anne! Ama sonra...

«Bari geç kalma da gel, çalış baban öğleyin gelmeden,» dedi, ama olsun.

Bir an para isteyeyim mi diye düşündüm, ama istemedim, çıktım, yokuşu iniyorum. Dün 50 lira vermişti, Recep amca da 20 vermişti, iki kere telefon ettim, 20 ve lahmacun 15; geriye 35 lira kalır. Cebimden çıkarıp baktım; evet işte 35 liram var ve bu hesabı yapmak için ne logaritmaya, ne de kareköke ihtiyaç var, ama beni sınıfta bırakanların ve bütün o hocaların ve efendilerin niyeti başka: Beni çaktırmak, süründürmek ve süründüre süründüre sonunda boyun eğmeyi öğretmek istiyorlar ki, ben az ile yetinmeye alışayım. Alıştığımı gördüğünüz gün, seveneğinizi ve keyifle, bu hayatı öğrenmiş, diyeceğinizi biliyorum, ama öğrenmeyeceğim beyler ben sizin hayatınızı; elime bir tabanca geçirip ben size öğreteceğim: O zaman, hangi işi yapmak istediğimi ben size anlatırım. Arabalarıyla, yokuştan yukarı, yanımdan hızlı hızlı geçiyorlardı. Baktım, karşı fabrikada da grev var. Sinirim bozuldu ve canım bir şeyler yapmak istedi, hiç olmazsa derneğe gitmek istedi canım, ama orada tek başıma kalmaktan korktum: Mustafa ile Serdar olmadan gitsem ne olur? Düşündüm: Tek başıma, Üsküdar'a bile gidebilirim. Bana, iyi, temiz bir görev verin, duvarlara yazmak, çarşıda davetiye satmak bana yetmiyor, büyük bir iş verin bana, derim. Televizyonlar, gazeteler bir gün benden de sözeder. Düşündüm.

Plaja gelince teller arasından baktım, Nilgün yok. Biraz yürüdüm ve yeniden düşündüm, sonra sokaklarda gezinerek biraz daha düşündüm. Balkonlarda, küçük bahçelerde oturmuşlar, kahvaltı ediyorlar;

analar, kızlar ve oğullar: Bazılarının bahçesi o kadar küçük, masası yola o kadar yakın kî tabakların içindeki zeytinleri sayabilirim. Hepsini plaja toplasam, sıraya girin tembel yaratıklar ve yüksek bir yere çıkıp her şeyi anlatsam: Utanmıyor musunuz, utanmıyor musunuz, cehennemden, anladık, korkmuyorsunuz, ama vicdanınız da mı yok, yoz, sefil, ahlâksız yaratıklar, nasıl oluyor da kendi keyfinizden ve dükkânınız ve fabrikanızın kârından başka hiçbir şey düşünmeden yaşayabiliyorsunuz, anlamıyorum, ama artık göstereceğim size. Ateşler ve makineli tüfekler! Artık tarihi film de getirmiyorlar. Bir şey yaparım, hepsini birbirine katarım, beni unutmazlar. Nilgün'lerin evinin önüne geldim, baktım kimsecikler yok. Telefon etsem, bunları ona anlatsam: Hayâl! Plaja döndüm, baktım gene yok. Biraz sonra Recep amcamı gördüm. Elinde file. Beni görünce yolunu değiştirdi, geldi.

«Ne yapıyorsun sen gene burada?» dedi.

«Hiç!» dedim. «Dün çok çalıştım, şimdi biraz geziyorum.»

«Hadi dön evine yavrum,» dedi. «Burada işin yok senin.»

«Haa,» dedim. «Dün verdiğin 20 lirayı harcadım amca. 20 lirayla adama defter vermiyorlar. Kurşunkalemim var, istemem. Bir defter 50 lira.» Elimi cebime soktum, 20 lirayı bulup çıkardım, geri uzattım.

«İstemem,» dedi. «Ben, sen ders çalış diye verdim onu. Oku da büyük adam ol diye.»

«Büyük adam bedava olunmuyor,» dedim. «Bir defter bile, çünkü 50 lira.»

«Peki,» dedi, çıkardı bir 30 lira daha verdi. «Ama gidip sigara içme!» dedi.

«Sigara içeceğimi sanıyorsan almayayım,» dedim. Biraz bekledim, sonra aldım. «Peki,» dedim. «Teşekkür ederim. Metinlere, Nilgün'e filan selâm söyle. Gel-

mişlerdi değil mi? Benim gidip çalışmam lâzım. İngilizce çok zor.»

«Zordur ya!» dedi cüce. «Hayatı kolay mı sanıyorsun?»

Şimdi bu da babam gibi başlamasın diye biraz yürüdüm. Sonra dönüp baktım: Dönmüş gidiyor ağır ağır sallanarak. Acıdım. Herkes fileyi ucundan tutar, bu, yere sürünmesin diye, ağırdan tutuyor. Zavallı cüce. Ama, burada işin ne, dedi bana. Hepsi bunu söyler. Sanki burada rahat rahat günah işlesinler de beni görüp huzurları kaçmasın diye. Cüceyle yine karşılaşmamak için biraz daha yürüdüm, sonra durdum, biraz bekledim ve yürüyüp plaja dönünce kalbim küt etti: Nilgün çoktan gelmiş de kuma uzanmış. Ne zaman geldin? Gene dünkü gibi yatıyor ve kolunun ucundaki kitaba başı hiç kıpırdamadan öyle bakıyor. Şaşırıp kalmıştım ki ben,

«Hoop!» diye bağırdı biri. «İçine düşeceksin!»

Korktum! Döndüm, baktım: Bizim Serdar'mış.

«Ne haber ulan?» dedi. «Ne işin var senin burada?»

«Hiç.»

«Röntgencilik mi yapıyorsun?»

«Yok,» dedim. «İşim var.»

«Yalan söyleme,» dedi. «İçeri yiyecek gibi bakıyordun. Ayıp değil mi? Mustafa'ya söyleyeyim de akşam, gör!»

«Hayır,» dedim gene. «Bir tanıdık var da onu bekliyorum. Sen ne yapıyorsun?»

«Tamire gidiyorum,» dedi. Elindeki çantayı gösterdi. «Kimmiş o tanıdığın?»

«Tanımazsın,» dedim.

«Kimseyi tanıdığın filân yok,» dedi. «Utanmadan kızları dikizliyorsun. Tanıdığın hangisiymiş peki?»

«Peki,» dedim. «Gösteririm hangisi, ama belli etmeden bak.»

Burnumun ucuyla gösterdim, baktı.

«Kitap okuyor,» dedi. «Nereden tanıyorsun sen şimdi onu?»

«Buradan tanıyorum,» dedim ve anlattım:

Çok eskiden, burada bir tek beton ev yokken, bir bizim yokuştaki taş evimiz vardı, bir de onların eski tuhaf evi vardı ve bir de şimdiki çarşıdaki küçük yeşil dükkân. Başka kimsecikler de yoktu. Yukarı mahalle de yoktu, fabrikalar yoktu, Yenimahalle ve Esentepe de yoktu. Bu yazlıklar ve plaj hiç yoktu. Tren, o zamanlar fabrikalar ve depolar arasından değil, bahçeler, bağlar arasından giderdi. Ya!

«O zaman buraları güzel miydi?» dedi dalgın dalgın.

«Güzeldi,» dedim. «Kirazlar baharda bir başka açardı. Denize elini sokardın, kefal olmazsa karagöz gelir avucunun içine kendi girerdi.»

«İyi atıyorsun!» dedi. «O kızı niye beklediğini de söyle bari.»

«Bir şey verecektim ona,» dedim. «Bir eşyası bende kalmış.»

«Ne?»

Çıkardım, gösterdim. «Bu tarak onun!» dedim.

«Ucuz tarak o,» dedi. «Onlar öyle tarak kullanmaz. Ver bakayım!»

Alsın, baksın da anlasın da bozulsun diye verdim. Aldı ve Allah belâsını versin, tarağı eğip bükmeye başladı.

«Sen bu kıza âşık mısın şimdi?»

«Hayır,» dedim. «Dikkat et, kıracaksın.»

«Yüzün kızardı! Bu sosyetiğe demek ki âşık oldun.»

«Eğip bükme!» dedim. «Yazık değil mi tarağa.»

«Niye?» dedi ve birden tarağı cebine koydu, döndü gidiyor.

Peşinden koştum.

«Haydi Serdar,» dedim. «Bu kadar şaka yeter.» Cevap vermedi. «Tadında bırak, ver şu tarağı!» Gene vermedi cevap. «Canım, şimdi sırası mı? Ayıp olacak.»

Tam plajın kapısındaki kalabalığın içinden geçerken, «Sen bana bir şey vermedin ki, kardeşim!» dedi bağıra bağıra. «Hadi, bırak peşimi, ayıp değil mi?»

Sağdan soldan baktılar. Bir şey demedim. Biraz arkada kaldım ve yalnızca sessizce uzaktan izledim onu. Sonra baktım, çevrede kimsecikler yok, koştum kolunu yakaladım, büktüm. Çırpınmaya başladı. Bu sefer, kolunu iyice yukarı kıvırdım ki canı bir güzel yansın.

«Ah, hayvan!» diye bağırdı. Alet çantası düştü. «Dur veriyorum!»

Cebinden çıkardı, tarağı yere attı.

«Sen zaten şakadan ne anlarsın öküz herif!» diyordu.

Tarağı aldım, neyse bir şey olmamış. cebime koydum.

«Hiçbir şeyden anlamazsın. Geri zekâlı çakal!»

Suratına bir tane patlatacağım da ne olacak? Döndüm. plaja yürüdüm. Arkamdan sövdü, sonra bir sosyetiğe âşık olduğumu da bağıra bağıra söyledi. Gelip geçenlerden kimse duydu mu bilmiyorum. Utandım.

Plaja gelince baktım, Nilgün gitmiş. Telâşa kapılıyordum, gördüm: Hayır, gitmemiş, bak çantası daha orada. Cebimden tarağı çıkardım, denizden çıksın diye bekliyorum.

Çıkınca giderim, bu tarağı düşürmüşsün Nilgün derim, yolda buldum getirdim, almıyor musun, senin değil mi yoksa? Alır, teşekkür eder. Önemli değil, derim, teşekküre gerek bile yok, şimdi teşekkür ediyorsun, ama dün yolda bir selâmı bile esirgiyordun derim. Özür diler. Özür dilemene de gerek yok derim,

biliyorum sen iyi bir insansın, mezarlıkta Babaannenle birlikte nasıl dua ettiğini gözlerimle gördüm. Böyle derim ve başka ne yaptığımı sorunca da, ingilizce ve matematikten takıntılıyım derim. Sen üniversiteye mi gidiyorsun, bunları iyi biliyorsan bana öğretebilir misin, derim. Tabii der, gel bize. Böylece, belki evine de giderim ve bir masaya oturup bizim nasıl çalıştığımızı gören kimsenin de aklına bunlar ayrı yerlerin insanı demek gelmez. Biz birlikte, aynı masada otururuz, otururuz. Dalmışım.

Sonra kalabalığın içinde gördüm onu: Denizden çıkmış, kurulanıyor. Sanki ayaklarım hemen bir koşu tutturmak istedi! Sarı elbisesini de giyip, çantasını alıp kapıya doğru yürüyünce plajdan çıktım ve bakkala hızlı hızlı yürüdüm. Biraz sonra dönüp arkama baktım, Nilgün'ün arkamdan bakkala geldiğini gördüm. İyi. Bakkala girince,

«Bir Coca-Cola ver bana!» dedim.

«Şimdi!» dedi bakkal.

Ama sanki Nilgün beni burada boş boş dururken yakalasın diye bakkal gitti oradaki ihtiyar kadınla hesap yapmaya başladı. Neyse, sonra ihtiyar kadını savdı, şişemi açtı, bana bir tuhaf bakıp verdi. Şişeyi hızla elinden kaptım, gittim dükkânın bir köşesine çekildim, bekliyorum. Sen içeri girersin, ben şişemden içiyor olurum, ne tesadüf bakkalda karşılaştık, merhaba derim, nasılsın, bana ingilizce öğretir misin derim. Bekledim, bekledim ve sen içeri girince Nilgün ben elimdeki şişeye baktığım için seni görmedim ve o yüzden henüz, merhaba demiş değilim. Peki, sen de beni görmedin mi daha, yoksa gördün de selâmı gene esirgiyor musun? Ama bakmıyordum.

«Sizde tarak var mı?» dedin Nilgün birden sen.

«Nasıl tarak?» dedi bakkal.

Benim suratıma kan bastı.

«Benimkisi kaybolmuş,» dedin sen. «Herhangi bir tarak istiyorum.»

«Bir tek bunlar var!» dedi bakkal. «Yarar mı size?»

«Bakayım!» dedin sen.

Sonra bir sessizlik oldu ve ben artık dayanamadığım için döndüm baktım sana Nilgün. Yüzünü yandan gördüm: Ne güzelsin! Derin, çocuk derisi gibi, burnun da küçük.

«Peki,» dedin. «Bundan bir tane alıyorum!»

Ama bakkal cevap vermedi, o sırada içeri giren kadına gitti. O zaman, sen çevrene bakındın ve ben de korktum: Belki de, benim seni görmezlikten geldiğimi sanırsın diye önce ben dedim sana,

«Merhaba,» diye ve,

«Merhaba,» dedin sen de bana.

Ama benim içim cız etti, çünkü beni görünce yüzün sevinmiş gibi değil, sıkılmış gibi oldu; gördüm ve demek benden hoşlanmıyorsun diye düşündüm ben, demek senin canını sıkıyorum. Böylece, elimde Coca-Cola şişesiyle orada öyle kala kaldım. Biz böyle, ikı yabancı gibi şimdi bakkalda dikilip duruyoruz.

Sonra, haklı, diye düşündüm ben, benimle gözgöze bile gelmek istemediği için hakl , çünkü çevrelerimiz ayrı! Ama şaşıyordum da, insan bir selâmı niye esirger, hiç neden yokken niye düşmanca bakar, diye şaşıyordum: Her şey para, her şey çirkef, her şey kötü! Lânet olsun! Matematik çalışacağım diye düşündüm, peki baba, gider oturur, ben matematik çalışırım, lise diplomasını da alır, önüne atarım!

Kırmızı bir tarak aldı Nilgün ve sonra birden ben ağlayacağım sandım, ama sonra daha da şaşırdım. Çünkü şöyle demişti:

«Bir de gazete istiyorum, Cumhuriyet!»

Çok şaşırdım. Aptal aptal baktım: Gazetesini alıp sanki suç ve günah nedir hiç işitmemiş bir çocuk gibi rahat rahat kapıdan nasıl çıktığına bakıyordum ki, birden elimde şişeyle ben koştum.

«Demek sen komünist gazetesi okuyorsun!» dedim.

«Efendim?» dedi Nilgün ve bir an bana kötü bakmadı. Yalnızca bir şey anlamak isteyerek baktı ve sonra anladı benim ne dediğimi ve irkildi ve bir şey söylemeden çekip gitti.

Ama ben seni bırakmam diye düşündüm. Her şeyi anlatsın, ben de ona anlatayım. Tam çıkıp peşinden gidiyordum ki, baktım elimde o budala Coca-Cola şişesi. Allah kahretsin! Geri döndüm, parasını da çıkarıp verdim, üstünü versin de bir şey sanmasın diye aptal aptal bekledim, ama pis herif, belki de, seni kaçırayım diye, mahsus bekletti beni, bilmiyorum.

Bakkaldan çıkıp baktığımda Nilgün gitmiş, çoktan köşeyi dönmüştü bile. Arkasından koşarsam yetişirdim, ama koşmuyor, hızlı hızlı yürüyordum, çünkü bakanlar vardı, plaja giden, çarşıya giden, dondurma yiyen ahmak kalabalık. Hızlı hızlı yürüyerek yokuşu çıktım, indim, biraz koşar adım attım, sonra gene yürüdüm ve kimse yokken koştum, ama köşeyi dönünce gördüm: Artık arkasından vargücümle koşsam da yetişemem. Gene de gittim, kapısına kadar yürüdüm, demirlerin arasından baktım: Bahçeden eve girdi.

Orada, karşıdaki kestanenin altında oturup düşündüm biraz. Komünistleri ve girebilecekleri kılıkları ve kimleri nasıl kandırabileceklerini korkuyla düşündüm. Sonra kalktım, ellerimi ceplerime soktum, dönüyordum ki: Cebimde de hâlâ o yeşil tarak var! Çıkarıp baktım, kırayım mı dedim, yok, kırmaya bile üşenirim. Kaldırımın başladığı yerde bir çöp tenekesi vardı. Onun içine attım o yeşil tarağını senin Nilgün. Arkama da bakmadan yürüdüm. Taa o bakkala kadar. Aklıma geldi.

E, seninle de bir konuşsak bakkal efendi. Biz sana, o gazeteyi satmayacaksın, demedik mi? Ne ceza

istersin, söyle bakalım! Belki de, açıkça söyler, ben bir komünistim der, o kız da bir komünisttir, o gazeteyi de inandığım için ona satıyorum! Birden Nilgün için çok üzüldüm; çünkü küçükken ne iyi bir kızdı. Öfkeyle bakkala girdim.

«Gene mi sen?» dedi bakkal. «Ne istiyorsun?»

Başka müşterileri olduğu için biraz bekledim. Ama gene sordu bakkal, müşterileri de bana bakıyordu.

«Ben mi?» dedim. «Şey istiyorum... bir tarak, saç için.»

«Peki,» dedi. «Sen piyangocu İsmail'in oğlusun, değil mi?» Kutuyu çıkardı, gösterdi.

«O kız, demin kırmızı aldı,» dedi.

«Hangi kız?» dedim. «Ben herhangi bir tarak istiyorum.»

«Peki, peki,» dedi. «Sen istediğin rengi seç bakalım.»

«Kaça veriyorsun bunları?»

Öteki müşterileri gidip beni rahat bıraktığı için kutunun içindeki taraklara bir bir baktım. Sonra, seninkiyle tam aynı renkte bir kırmızı tarak aldım Nilgün. 25 liraymış. Verdim. Bakkaldan çıktım, şimdi ikimizin de tarağı aynı, diye düşündüm. Sonra yürüdüm yürüdüm, kaldırımın bittiği yere geldim. Deminki çöp tenekesi orada, bakan da yok. Kolumu içine soktum, yeşil tarağı da oradan çıkardım, kirlenmemiş. Kimse görmedi; görseler ne olacak! Şimdi cebimde iki tarak var Nilgün, biri seninki, biri seninkinin eşi! Böyle düşünmek hoşuma gitti. Sonra, bu yaptıklarımı, bu heriflerden biri görseydi, herhangi biri görseydi, hem acırdı, hem de çok gülerdi bana o budala diye düşündüm. Ama, o ruhsuz, ahmak, budalalar bana gülecek diye istediğimi yapamayacak değilim ben! Ben özgürüm, seni düşünerek sokaklarda geziyorum.

18

Saat beşe geliyor. Küflü ve nemli bodrum odasının pencerelerine güneş vuralı çok oldu. Birazdan çantamı toplayıp açık havada vebayı arayacağım. Aklım karmakarışık. Az önce, belgeler arasında amaçsız gezinebilmeyi, farkında olmadan, başarabildiğimi düşünmüştüm. Şimdi bu tuhaf başarıdan kuşkuya düştüm... Az önce, tarih, birbiriyle ilişkisiz, milyarlarca olgunun kafamda oluşturduğu dumansı bir kitleydi... Defteri açıp, yazdıklarımı yeniden, hızla okursam, belki bu duyguyu bir daha yakalayabilirim! İşte:

Vezir İsmail Paşa'ya bağlı haslardan, Çayırova, Eskihisar ve Tuzla yöresindeki ve Gebze kadılığına bağlı altı köyde yapılan olağanüstü bir sayımın sonuçlarını okuyorum; Hızır'ın, evini yaktıkları ve eşyasını yağmaladıkları için İbrahim, Abdülkadir ve oğullarından şikâyetçi olduğunu okuyorum: Eskihisar kıyısına bir iskele yapımı için yollanan fermanları okuyorum; eskiden Sipahi Ali'ye ait iken, sefere gitmediği için ondan alınıp Habib'e verilen Gebze yakınındaki on yedi bin akçelik bir köyün başkasına verilmesi gerektiğini, çünkü Habib'in de seferli olmadığının anlaşıldığını okuyorum; hizmetçi İsa'nın efendisi Ahmet'in otuz bin akçesini, bir eğerini, bir atını, iki kılıcını, bir kalkanını alıp Ramazan adlı birine iltica ettiğini, Ramazan'ın, İsa'yı koruduğunu, Ahmet'in davacı olduğunu okuyorum; Sinan adlı birinin öldüğünü ve miras davası yüzünden davacılardan Çelebioğlu Osman'ın malını mülkünü mahkemeye kaydettirdiğini okuyorum; yakalanan hırsızların elinden alınıp mirliva tavlasına konulan bir atın Gebzeli Dursun oğlu Süleyman'ın çalı-

nan atı olduğuna ilişkin Mustafa, Yakup ve Hüdaverdi'nin ayrıntılı tanıklıklarını okuyorum ve o keyif verici duygunun içimde uyandığını sanıyorum: On altıncı yüzyılın son çeyreği kafamın içinde kıpırdanıyor; çeyrek yüzyılın bütün olguları, birbirlerine bir nedensellikle bağlanmadan beynimin kıvrımları arasında öylece duruyorlar. Öğle yemeğini yerken, onları, yerçekimsiz bir boşlukta uzanan uçsuz bucaksız bir solucan galaksisine benzetmiştim; olgu solucanları beynimin içinde gezinir gibi boşlukta kıpırdanıyorlardı, ama birbirlerine bağlanıp dokunmuyorlardı da. Kafamın, içinde kurtlar gezinen bir ceviz olduğunu düşündüm. Kafatasımı kırıp, içine baksalar kıvrımlar arasında gezinen kurtları sanki görecekler!

Ama bu heyecan, gene çok sürmedi. Dumansı galaksi dağılıp gitti! İşte, inatçı aklım, eski alışkanlığıyla, benden gene aynı şeyi bekliyor şimdi: Bütün olguları özetleyen kısa bir hikâye bulmam, inandırıcı bir masal uydurmak gerek sanki! Yalnız tarihi değil, galiba, dünyayı ve hayatı da olduğu gibi görebilmek, anlayabilmek için beyinlerimizin yapısı değişmeli! Ah, şu hikâye dinleme tutkusu, hepimizi kandırıyor, düşsel bir dünyaya sürüklüyor bizleri. Üstelik, hepimiz, kanlı canlı bir gerçek dünyada yaşarken...

Öğle yemeğini yerken, bir ara bu soruna da bir çözüm bulduğumu düşünmüştüm. Dünden beri aklımı kurcalayan, şu benim Budak'ın hikâyesini düşünüyordum. Hikâye, bu sabah okuduğum bazı yazılardan sonra yeni bir boyut kazanmıştı: Budak'ın, bir yolunu bulup, İstanbul'da bir paşanın koruyucu kanatları altına girdiğini sanıyordum. Lise tarih hocasının yazdığı kitaptan çıkardığım daha başka ayrıntılar da vardı aklımda: Hepsi, hikâye düşkünlerini, dünyayı hikâyelerle anlamaya çalışanları tavlayacak cinstendi.

Bunun üzerine, Budak'ın serüvenlerinden on altıncı yüzyıl Gebze'sine ilişkin başı ve sonu olmayan

bir kitap yazmayı tasarladım. Kitabın tek ilkesi olacaktı: O yüzyılın Gebze ve yöresine ilişkin bulabileceğim bütün bilgileri, hiçbir önem ve değer sıralaması gözetmeden kitaba alacaktım. Böylece, et fiyatlarıyla ticari anlaşmazlıklar, kız kaçırma olaylarıyla isyanlar, savaşlarla evlilikler, paşalarla cinayetler kitapta, birbirlerine bağlanmadan, yanyana, tıpkı arşivlerde durdukları gibi uslu ve alçakgönüllü dizileceklerdi. Budak'ın hikâyesini de bunların üstüne oturtacaktım; ama ötekilerden daha önemsediğim için değil, tarih kitabında hikâye arayanlara bir tane olsun verebilmek için. Böylece, kitabım sonsuz bir «tasvir» çabasından oluşacaktı. Öğle yemeğini bitirirken, biraz da içtiğim biraların etkisiyle, bu tasarının duıhanlarına iyice gömülmüştüm; gençlik yıllarımın çocuksu çalışma heyecanını duyar gibiydim. Başbakanlık Arşivi'ne de girerim diyordum, hiçbir belgeyi gözden kaçırmam, bütün olgular, teker teker yerlerini alır. Kitabımı, baştan sona, haftalar ve aylar boyu okuyan biri, sonunda, benim burada çalışırken hissettiğim o bulutsu kitleyi görür gibi olur ve benim gibi heyecanla mırıldanır: Tarih bu; tarih ve hayat bu işte...

Otuz yıl, hayır, hayatımın sonuna kadar sürecek bu saçma tasarı, budalalık ve yiğitlik ve göz bozukluğu ve sinir hastalığı biçimlerine girerek gözümün önünde bir süre daha canlandı. Yazacağım sayfaların sayısını ürpererek düşündüm. Sonra bütün bu kutsal görüntü ve öyle gözüktüğü için aldanış ve ahmaklık kokan tasarının yavaş yavaş suya düştüğünü hissettim.

Bir kere, yazmayı kurduğum şeyi, daha kâğıda dökmeye başlar başlamaz ilk sorunla karşılaşacaktım. Benim niyetim ne olursa olsun, yazdıklarımın bir başlangıcı olmak zorundaydı. Sonra, olguları da, nasıl yazarsam yazayım, bir sıraya dizmek zorundaydım. Bütün bunlar da, ister istemez, okuyucu için bir an-

lam ve düzen demekti. Bundan kaçınmak istedikçe de, işe nereden başlamam ve sonra hangi adımı atmam gerektiğini hiçbir zaman bilemeyecektim. Çünkü, eski alışkanlıklarına bağlı insan aklı, her sıralanmadan bir düzen, her olgudan bir simge bulup çıkaracak, benim kurtulmak istediğim hikâyeyi, olguların arasına, bu sefer kendisi, bulaştırıp duracaktı. O zaman umutsuzlukla şöyle düşündüm: Tarihi, hatta hayatı olduğu gibi kelimelere geçirmenin bir yolu yok! Sonra, bu yolu bulmak için yapılması gereken tek şeyin beyinlerimizin yapısını değiştirmek olduğunu düşündüm: Hayatı olduğu gibi görebilmek için hayatımızı değiştirmeliyiz! Bunu daha iyi anlatabilmek istiyordum, ama yolunu bulamıyordum. Lokantadan çıktım, buraya döndüm.

Bütün öğleden sonra da, aynı şeyi düşündüm: O kitabı yazmanın, istediğim etkiyi insanlarda uyandırmanın bir yolu olamaz mı? Arada bir, kimseye anlatamayacağımı sandığım duyguyu içimde yeniden canlandırmak için, defterime yazdıklarımı hızlı hızlı okudum.

Okurken, tıpkı kitabımda yapmak istediğim gibi hiçbir hikâyeye kapılmayayım diyordum, tam bir amaçsız gezinti olsun bu okuma... Az önce, işte bunu başarabildiğimi sandım, ama şimdi bu tuhaf başarıdan da kuşkuluyum. Güneş daha da alçaldı, saat beşi geçiyor, Rıza'yı beklemeden bu küflü bodrumdan çıkıyorum artık, açık havada vebayı arayacağım.

Anadol'a bindim. Üç gündür kaymakamlık arşivinde çalıştığım kasabadan, yıllarca otura otura içimi kazıyarak boşaltan bir kentten ayrılıyormuş gibi boş boş çıktım. Az sonra, İstanbul-Ankara yolundan, Gebze istasyonuna doğru saptım: Zeytin bahçeleri, incir ve kiraz ağaçları arasından Marmara'ya doğru iniyorum. Cumhuriyet ve bürokrasi kokan istasyon taa

Tuzla'ya kadar uzanan bir çayırın bu ucundadır. Bu düzlüğün bir yerinde bir kervansaray yıkıntısı olması gerektiğini düşünüyorum. Arabamı park ettim, merdivenlerden istasyona indim.

Evlerine dönen işçiler, blucinli gençler, başörtülü teyzeler, bankta uyuklayan bir ihtiyar, oğlunu azarlayan bir kadın, İstanbul'dan gelip dönecek treni bekliyorlar. Peronun ucuna kadar yürüdüm, toprağa indim. Demiryolu boyunca, elektrik tellerinin cızırtısını dinleyerek, makasları aşarak yürüyorum. Küçükken de demiryolu boyunca yürümekten hoşlanırdım. Yıkıntıyı da, ilk defa küçükken, sanırım yirmi beş yıl önce görmüştüm. Sekiz-dokuz yaşlarındaydım, Recep beni sözümona avlanmak için gezdiriyordu. Elimde enişte-min Almanya'dan getirdiği havalı tüfek vardı, ancak yakından atılırsa kargaları yaralayabilirdi, ama iyi bir nişancı değildim ki hiç! Recep'le ta buralara bir yerlere gelmiştik, böğürtlen topluyor, bir dere boyunca yürüyorduk. Birden karşımıza küçük bir duvar çıkmıştı, sonra da geniş bir alana yayılmış iyi yontulmuş iri taşlar görmüştük. Beş yıl sonra, artık Recep olmadan da korkusuzca gezebildiğim bir yaz gene gelmiş ve görmüştüm: Taşların ve duvarın parçası olduğu şeyi gözümün önünde canlandırmaya kalkmadan, gördüğümden başka hiçbir şey kurmadan, yalnızca duvara ve taşlara bakarak durup seyretmiştim. Bir dere vardı demek ki, demiryolunun yakınlarında bir yerde, sonra kurbağalar, bir açıklık, çayır... Ne kadarı kalmıştır? Bakınarak yürüyorum.

Geçen yıl arşivde eşelenirken elime geçen ve mahkeme sicillerinden ve tahrir defterlerinden çok sonraki bir tarihi taşıyan bir mektupta buradan, yıkıntıların yerindeki bir kervansaraydan sözedildiğini sanıyorum. 19. yüzyıl sonlarına doğru, hatta belki de, 20. yüzyıl başında yazılmış olduğunu şimdi sandığım mektupta, şaşılacak bir soğukkanlılıkla, buralarda bir yer-

de ortaya çıkan bazı ölümlerden, bunların bir salgına bağlanabileceğinden sözediliyordu. Daha da çarpıcı olan, mektubun, sanki bu ülkeden değil, başka bir ülkeden, belki de, evet, devletten atılmışa benzemesiydi. Bu izlenimi, mektup tarihinin hemen yanındaki tuhaf devlet adından ve aynı tuhaflıktaki mühürden edinmiştim. O zaman, mektubu hızla okumuş ve bir anlık bir dalgınlık ve el alışkanlığıyla, ne tarihini, ne de numarasını yazarak öteki kâğıtlar arasına fırlatıp atmıştım. Tabii, hemen sonra bir de pişmanlığa kapılmış, mektubu yeniden okumak isteyerek aramış, bir saat her şeyin altını üstüne getirerek eşelenmiş ve bulamamıştım. İstanbul'a dönünce bu merak daha da artmıştı. Neredeyse gerçekdışı diyeceğim bu mektuba ilişkin bir yığın soru kafama üşüşüp duruyordu. Öteki belgeler ve sicillerle hiçbir ilişkisi olmayan o kâğıt parçasını buraya kim koymuştu? Mektupta ölümlerden ve salgınlardan ve vebadan sözediliyordu, gerçekten veba ya da taun kelimelerini ben okumuş muydum, yoksa oraya yakıştırıyor muydum? Ya o devlet? Hiç böyle bir şey olabilir miydi? Sonra birden aklıma bu yıkıntı gelivermişti. Belki de onların bir yere tıkılı kaldığını okuduğum için, belki de bir kervansaraydan sözedildiği için, belki de ikisinden de sözedildiği için, bilmiyorum.

Sonunda dereyi buldum: Pis ve çürük bir kokuyu ağır ağır bırakıyor, ama kurbağaları da hâlâ barındırabiliyor. Vıraklamıyorlar; zehirden ve pislikten uyuşmuş gibiler, otların, yaprakların üstüne bulaşmış zift parçaları gibi öylece duruyorlar. Daha canlı olanları, ayak seslerimi duydukça kendilerini küstah bir tembellikle suya atı atıveriyorlar. Derenin burada yaptığı bir dirseği de gördüm ve hatırladım. İncir ağaçlarını da. Ama eskiden daha çok değil miydiler? Birden, bir fabrikanın arka duvarı, anılarımı silerek her şeyi böldü ve beni şimdiki zamana bıraktı. Ama, ge-

çen yıl, böyle bir mektup okuduğumdan kuşkulanmak bile istemiyorum.

O mektupta okuduklarım, bir zamanlar olmuş bir şeylere gerçekten işaret ediyorsa, tarih dediğim işe olan inancımı büsbütün kaybetmeden ayakta durabileceğim birkaç yıl daha kazanma umudum var demektir. Belki de daha fazlasını. Bu veba aracılığıyla bir yığın hikâyeyi çürütebileceğimi sanıyorum. 19. yüzyılda artık Anadolu'da veba görülmediği yolundaki inancı bir yana bırakıyorum; yalnızca buralarda kurulan bir devletin varlığıyla, ben, inanılmayacak kadar çok «tarihsel gerçek»i bir anda saf dışı edebileceğim. Böylece, sanki birer kurgu parçası değilmiş de, bir bardak suymuş, bir saksıymış gibi, varlığından hiç kuşkuya düşülmeden benimsenen o hikâyelerin hepsi havada asılı kalıverecekler. Böylece, bir yığın inançlı tarihçi, yaptıkları işten bir süre olsun şüphelenecek; daha zekileri, belki yaptıkları işin hikâyecilik olduğunu kesinlikle anlayıp, benim gibi inançsızlığa düşecekler. Ortaya çıkacak kuramsal bunalımı hazırlıklı karşılayan ben, o gün, yazılarım ve saldırılarımla bu şaşkınları teker teker avlayacağım. Demiryolunun kenarında durup rüyaya benzeyen o zafer gününü ayrıntılarıyla hayâl etmeye çalıştım, ama fazla heyecanlanmadım. İşimizin hikâyecilik olduğunu kanıtlamaktan çok, ipuçlarını kovalayarak, bir olgunun peşinden koşmak bana daha eğlenceli geliyor. Kandırıcı olabilecek birkaç ipucu bulabilseydim, Osmanlı İmparatorluğu'nun, son dört yüzyılda merkezinin, İstanbul değil, bir başka yer olduğunu kanıtlayabilecek bir araştırmaya bütün ömrümü keyifle verebilirdim. Fetret devrinde, kimin, nerede, hangi tarihte padişahlığını ilân ettiğini ve akçe bastırdığını bir dedektif gibi araştırarak ömrünün yirmi yılını dopdolu geçiren İbrahim Bey'e hep imrenmişimdir.

Demiryolunun ucunda beliren elektrikli tren bir-

den büyüyerek geçip gitti. Vebalıları düşünerek dere boyunca yürüdüm. Mektubu okuduktan sonra, aklıma buraların gelmesi, belki de, vebalıların bir süre bir kervansaraya takılı kaldıklarını orada gördüğümü sanmamdandır. İçimde beliren tuhaf ve kesin bir duygu, o duvarı ve taş yığınlarını bulursam, onları bir kervansaraya benzetebileceğimi, kervansarayı bulursam, vebanın peşinden gidebileceğimi, vebanın peşinden giderken devleti bulabileceğimi söylüyor. Tarihe olan inancım, sanki şu taş parçalarını bulmama bağlı. Bütün bunların gerilimler yaratıp tuhaf bir acı çekme keyfiyle, bu gerilimleri gevşetmekten hoşlanan aklımın bir oyunu olup olmadığını da bilmiyorum.

Fabrikaların, küçük imalathanelerin, tren yolcuları okusun diye üzerlerine iri harflerle siyasal sloganlar yazılmış arka duvarları boyunca yürüyorum. Dere demiryolundan uzaklaşmaya başladığına göre, iyi hatırlıyorum, taşları ve duvar kalıntılarını şuralarda bir yerlerde bulmalıyım. Cennethisar'a giden yolun bu yanındaki çingene çadırlarından önce, şu gecekondulaların, çöp yığınlarının, teneke bidonların ve incir ağaçlarının arasında, aralarında bir yerde olmalı tarih. Çöp yığınlarının üzerinden beni gözleyen martılar, yaklaştığımı görünce rüzgâr alan bir şemsiye gibi sessizce havalanıp, denize doğru yayılarak uzaklaştılar. İlerdeki fabrikanın yan avlusuna dizilmiş otobüslerin motorlarını işitiyorum: İstanbul'a dönecek işçiler bunlar, ağır ağır otobüslere biniyorlar. İlerde tren yolunun ve derenin üzerinden geçen bir köprü var; çürümeye bırakılmış demir yığınları, tenekeler, bu tenekelerle üstleri örtülmüş gecekondular, top oynayan çocuklar ve bir atla tayını görüyorum; at çingenelerin olmalı. Aradığım bunlar değil.

Geri döndüm, ama ayaklarım beni aynı yerlerde gezdiriyor. Aradığı şeyin ne olduğunu unutan bir kedinin amaçsızlığıyla, duvar boylarınca, demiryolu ve

dere arasında, çürümüş, zehirli sıvılar döküldüğü için ölmüş otların üzerinden, hâlâ ölmemiş dikenlerin, bir küçük koyun kafatasının ve iskeletin neresinden çıktığı anlaşılamayan bir kemiğin yanından, kemiği ve paslı bir konserve kutusunu tekmeleyerek. bir dikenli tel boyunca gecekondulara doğru yürüyorum. Yok. Yok.

Belki olmadıkları şeyleri onlara ben yakıştırabilirim diye çantamda kalan yazıların ve küflü mahzendeki belgelerin sözünü ettiği insanların, buralarda yaşadıklarını hayal etmeye çalışıyorum, ama o zaman derenin böyle kokmadığını, umutlarımı boşa çıkarmanın keyfiyle düşündüm. Sonra çayırın daha ilerisinden bana bakan, bir yüksek apartman iriliğindeki budala tavuğu gördüm: Tak Tavuk! Bir tavuk çiftliğinin çelik payandalarla desteklenen kocaman reklamından bana bakıyor. Yabancı dergilerden yürütüldüğü hemen anlaşılan, askılı kısa bir pantolon giymiş, sevimli olması istenmiş, budala, yerli, taklit ve umutsuz. Tak Tavuk Çiftliği. Kurnaz olmak isteyen ahmak bakış. Bakma. Canım dönüp gitmek istedi, ama daha değil.

Kervansaray yıkıntısından sökülme taşlarla yapılmış olabileceklerini düşünerek gecekondulardan birine yaklaşıyorum. Arka bahçe: Soğanlar ve çamaşırlar ve bir fidan, ama duvarları zayıf, fabrika görmüş bir çağın çürük, ölü biriketleriyle örülmüşler, aradığım sert, yontulmuş taşlarla değil. Gecekondu duvarına boş boş bakarak ve aradığım şeyin ve zamanın gizlendiğini hissederek orada durdum, bir sigara yaktım, kibritin bomboş yere düşüşüne baktım, ayağımın dibine, ölü otların, kuru dalların ve ikiye ayrılmış bir plastik mandalın yanına. Yürüyorum. Şişe kırıkları, anasının peşinden koşan köpek yavruları, çürümüş ip parçaları, gazoz kapakları, bezgin, bitkin otlar, yapraklar. Demiryolu kenarındaki bir işaret levhasını ni-

şan tahtası niyetine kullanmışlar. Sonra incir ağacını gördüm, bir şey hatırlatsın diye bekleyerek baktım, ama öylece durmaktan başka bir şey yapmıyor. Gölgesinde olgunlaşmadan dökülmüş incirler var, sinekler inip kalkıyor. Ötede iki inek, burunlarını otların üzerinde gezdiriyorlar. Çingenelerin kısrağı küçük bir koşu tutturunca arkasından hayran hayran baktım, ama hemen durdu kısrak, tayı durmadı gitti, sonra hatırlayarak döndü. Dere kıyısında lastik parçaları, şişeler, boya kutuları arasında kâğıtlar var; boş bir plastik torba! Hiçbir şeyin özü yok. Canım içki istiyor, biliyorum birazdan döneceğim. İki karga, beni umursamadan, hemen üzerimden geçip gittiler, gittiler. Öteki ucunda Fatih'in öldüğü geniş çayır burası. Ziraat Okulunun orada ölmüş. Bir fabrikanın arka bahçesinde iri sandıklar duruyor, içlerinden metaller çıkarılmış, birleştirilmiş, piyasaya sürülmüş. Evde Evliya Çelebi'yi okurum. Aptal bir kurbağa, beni arkadaşlarından çok sonra farketti. Cump! Çürük suyun çamuru! Nilgün'le konuşurum. Tarih? Tarih bir... Kiremit kırıkları toprağı kızıla boyamış. Bir kadın gecekondusunun bahçesinde çamaşır topluyor. Hikâyedir derim. Nereden çıkarıyorsun, der. Durup göğe bakarım. Sırtımda hâlâ o budala bakışla bakan tavuğun gözleri: Tak Tavuk. Tak Tavuk! Üzerine siyasal sloganlar yazılı briketler, tuğlalar, çürük duvarlar. Taş duvar yok! Eskiden ben küçükken. Durdum; birden bir şey hatırlamışım gibi, kararlı kararlı yürüdüm, bir tren daha gelip geçti, inşaat artıklarına, kalaslara, kalıp tahtalarına baktım, hayır, yok, ağaçların orada da, evlerin bahçelerinde de, paslı demirlerin, plastiğin, kemiklerin, betonun, tel örgülerin arasında da. Ama yürüyorum gene, çünkü aradığımın ne olduğunu biliyorum.

19

Masada oturmuşlar, soluk lambanın ışığında, susarak yiyorlar. Sessiz akşam yemeği: Önce Nilgün'le Faruk Bey konuşur, gülüşürler, sonra Metin Bey ağzındaki lokmayı bitirmeden kalkıp gider ve ona nereye gittiğini sorup, tek kelimelik olsun bir cevap alamayan Büyükhanımla ötekiler biraz konuşmak isterler: Nasılsınız Babaanne, nasılsınız derler ve denilecek başka bir şey kalmadığı için, haydi yarın sizi arabaya bindirip gezdirelim derler, her yere apartmanlar yapıldı, yeni evler, beton yapılar, yollar, köprüler, gelin gösterelim size Babaanne derler, ama Büyükhanım susar, bazan biraz homurdanır, ama kelime bulamazlar homurtunun içinde; çünkü Büyükhanım, çiğnediği şeyi suçluyormuş gibi önüne bakarak ve kelime seçmeden homurdanır ve başını tabağından kaldırırsa sanki saştığı içindir; babaannelerinin elinden tiksinmekten başka bir şey gelmediğini, onların, nasıl olup da hâlâ anlayamamalarına şaşıp kaldığı için. O zaman benimle birlikte bir kere daha anlarlar susmaları gerektiğini, ama gene unuturlar ve öfkelendirirler, öfkelendirmemek gerektiğini hatırlayınca da işte fısıldaşırlar.

«Gene çok içiyorsun ağbi!» dedi Nilgün.

«Ne fısıldaşıyorsunuz öyle?» dedi Büyükhanım.

«Hiç,» dedi Nilgün. «Patlıcan niye yemiyorsunuz Babaanne? Recep bu akşam kızarttı, öyle değil mi Recep?»

«Evet, küçükhanım,» dedim.

Büyükhanım aldatılmaktan hoşlanmadığını ve tiksindiğini göstermek için yüzünü ekşitti, sonra yüzü,

alışkanlıkla öyle kalıverdi; neden tiksindiğini unutmuş, ama iğrenmesi gerektiğini artık hiçbir zaman unutmamaya kararlı ihtiyar yüzü... Susuyorlar ve ben masalarından iki üç adım geride bekliyorum. Aynı şeyler; çevresinde budala pervanelerin döndüğü soluk lâmbanın ışığı altında çatal bıçak tınlamasından başka bir ses duyulmayan akşam yemeği: Bahçe de sessizleşir, bazan cırcırlar, bazan hışırdayan ağaçlar ve uzakta, bütün yaz boyunca, bahçe duvarlarının ötesinde yaşayan insanların, ağaçlara asılı renkli lâmbaları, arabaları, dondurmaları ve selâmlaşmaları.. Kışları onlar da olmaz ve duvarların ötesindeki ağaçların sessiz karanlığı beni ürpertir, o zaman bağırmak isterim, bağıramam, Büyükhanımla konuşmak isterim, ama o konuşmaz, ben susarım ve insanın nasıl böyle sessiz kalabileceğine şaşarak bakarım ve masanın üstünde gezinen elinin ağır hareketlerinden korkarım: İçimden sanki çığlık atmak gelir: İhtiyar, hain örümcekler gibi elleriniz Büyükhanım! Daha eskiden Doğan Bey'in sessizliği vardı, boynu bükük, ezik, çocuk gibi; azarlardı da onu. Daha da eskiden, Selâhattin Bey'in, artık gür olmaktan çok ihtiyar gürültüsü, ciğerlerine zorlukla hava yetiştirirken lânet okur, okurdu... Bu memleket, bu lânet memleket!..

«Recep!»

Meyve istiyorlarmış. Kirli tabakları götürdüm, kesip hazır ettiğim karpuzu alıp çıkardım, bıraktım. Ses çıkarmadan yediler, sonra mutfağa indim, bulaşık için sıcak su koydum, yukarı çıktığımda, hâlâ konuşmadan yiyorlardı. Belki de artık kelimelerin hiçbir işe yaramadığını anladıkları için, kahvedekiler gibi boş yere soluk tüketmek istemedikleri için belki. Ama kelimelerin insanı heyecanlandırdığı zamanlar da vardır, bilirim. Merhaba, der biri, seni dinler, hayatını, sonra kendi hayatını anlatır, ben dinlerim ve böylece birbirimizin gözünden, birbirimizin hayatlarını görü-

rüz. Nilgün, annesi gibi karpuz çekirdeği yiyordu. Büvükhanım kafasını bana uzattı:

«Çöz!»

«Otursaydınız daha, Babaanne,» dedi Faruk Bey.

«Ben götürürüm Recep, sen şey etme...» diyordu ki Nilgün, Büyükhanım peçetesi çözülünce kalktı, bana yaslandı.

Basamakları çıktık. Dokuzda durduk.

«Faruk gene içiyordu, değil mi?» dedi.

«Hayır, Büyükhanım,» dedim. «Nereden çıkarıyorsunuz?»

«Onları koruma,» dedi ve bastonlu eli bir çocuğa vuracakmış gibi kendiliğinden havaya kalktı, ama bana doğru değil. Sonra gene çıktık.

«On dokuz, şükür!» dedi, odasına girdi, yatırdım, sordum. Meyve istemiyormuş.

«Kapıyı ört!»

Örttüm, indim. Faruk Bey, gizlediği şişeyi masanın üzerine çıkarmış, konuşuyorlar.

«Tuhaf düşünceler üşüşüyor kafama,» dedi.

«Her akşamki söylediklerin mi?» dedi Nilgün.

«Evet, ama daha hepsini söylemedim ki!» dedi Faruk Bey.

«Peki, oyna bakalım kelimelerle,» dedi Nilgün.

Faruk Bey alınmışmış gibi ona baktı. «Kafam, içinde kurtlar gezinen bir cevize benziyor!» dedi sonra.

«Ne?» dedi Nilgün.

«Evet,» dedi Faruk Bey. «Sanki beynimin içinde kurtlar, solucanlar geziniyor.»

Ben kirli tabakları aldım mutfağa indim, bulaşıkları yıkıyorum. Bağırsaklarınızın içinde gezinir bu kurtlar solucanlar, derdi Selâhattin Bey, çiğ et yerseniz, çıplak ayak gezerseniz, kurtlar, anladınız mı? Biz köyden yeni geldik, anlamıyoruz. Annem öldü, Doğan Bey bize acıdı da getirdi buraya: Recep, sen anneme ev işlerinde yardım edersin, İsmail de seninle birlik-

te otursun, alt katta, siz bu odada oturun, sonra ben zaten sizler için bir şeyler yapacağım, o ikisinin günahlarının kefaretini niye siz ödeyesiniz, niye? Ben susuyordum... Babama da gözkulak olursun, çok içiyormuş olur mu Recep? Ben gene sustum, peki Doğan Bey bile diyemedim. Sonra bizi buraya bırakıp askere gitti. Büyükhanım söyleniyordu, ben mutfağı öğreniyordum, Selâhattin Bey de arada bir gelip soruyordu: Recep, nasıldı köyde hayat? Söyle bana ne yapıyorlar orada? Cami var mıydı, gidiyor muydun? Sence zelzele denen şey neden oluyor? Mevsimleri yapan nedir? Korkuyor musun benden, oğlum, korkma, ben senin babanım, kaç yaşındasın biliyor musun, yaşını bile bilmiyorsun ha, peki, sen on üçsündür, kardeşin İsmail de on ikidir, korkup susmakta haklısın, sizlerle uğraşamadım, evet, köye, o budalaların yanına yollamak zorunda kaldım sizi, ama benim de mecburiyetlerim vardı, bir dev eser yazıyorum, bütün bilgiler var içinde, hiç duydun mu ansiklopedi nedir? Ah, yazık nereden duyacaksın, peki, peki, korkma, anlat, anneniz nasıl öldü, ne iyi kadındı, milletimizin güzelliği vardı onda, sana her şeyi söyledi mi, söyledi mi her şeyi? Peki sen bulaşıkları yıka, Fatma size kötü bir şey yaparsa da hemen gel yukarı çalışma odama, söyle bana, olur mu, korkma! Korkmadım. Bulaşıkları yıkadım, çalıştım, kırk yıl. Dalmışım. Bulaşık bitince yerleştirdim, yorulmuşum da, önlüğümü çıkarıp oturdum, dinleneyim dedim, aklıma kahve gelince kalktım, dışarı, yanlarına gittim. Hâlâ konuşuyorlardı.

«Arşivdeki o kadar yazıyı, belgeyi okuduktan sonra, akşam eve gelip kafanın içine bakmanı anlamıyorum!» dedi Nilgün.

«Nereye bakayım yani?» dedi Faruk Bey.

«Olgulara bak,» dedi Nilgün. «Olup bitene, nedenlerine...»

«Onlar kâğıtta ama...»

«Kâğıtta ama, bir karşılığı var dış dünyada... Yok mu?»

«Var.»

«İşte onları yaz!»

«Ama okuyunca, onlar dış dünyada değil, kafamda oluyor. Kafamdakini yazmak zorunda kalıyorum. Kafamdaysa kurtlar var.»

«Saçma!» dedi Nilgün.

Anlaşamadılar. Susuyor bahçeye bakıyorlar. Biraz üzgün, kederli, ama meraklıymışlar gibi de. Baktıkları yeri görmeden, bahçenin, incir ağacının ve cırcırların sindiği otları görmeden kendi düşüncelerine bakıyorlar sanki: Ne görüyorsunuz düşüncenin içinde? Acı, keder, umut, merak, bekleyiş, aynı şeyler kalır sonunda ve araya bir şey koymazsan, nereden duymuştum, kendi kendini öğüten değirmen taşı gibi aklınız yer bitirir kendini. O zaman: Delirmiş! Doktor Selâhattin, kendi halinde bir doktormuş, siyasete kalkışınca İstanbul'dan sürülmüş, kitaplara gömülmüş delirmiş. Yalancılar, dedikodu kumkumaları; hayır, deli değil, gözümle gördüm, akşam yemeğinden sonra içkiye oturmaktan ve arada bir ölçüyü kaçırmaktan başka ne günahı var; bütün gün masasına oturur, yazar. Sonra arada bir gelir benimle konuşurdu. Dünya o yasak ağaçtaki elma gibidir demişti bir gün, onu koparıp yemiyorsunuz, çünkü boş yalanlara inanıyor, korkuyorsunuz; kopar daldan bilginin elmasını, korkma oğlum Recep bak ben kopardım ve özgürleştim, haydi, dünyayı ele geçirebilirsin; cevap versene? Ben korktum ve sustum. Ben kendimi bilirim. Ben şeytandan korkarım. Onların o korkuyu nasıl yendiklerini ve ne için yendiklerini bilemem ben. Çıkıp biraz gezeyim, kahveye gideyim mi?

«Nasıl kurtçuk gibi?» dedi Nilgün, öfkelenmiş gibi.

«Bayağı,» dedi Faruk Bey. «Nedensiz bir yığın

olay. Çok okuyup düşündükten sonra aklımın içinde kıpır kıpır kıpırdanıyorlar.»

«Nedensizmiş,» dedi Nilgün.

«İlişkileri inançla kuramıyorum,» dedi Faruk Bey. «İş bana kalmadan, ilişkileri olgular kendikendilerine kursunlar diyorum, olmuyor. Bir nedensellik bulunca, bunun kendi aklımın yakıştırması olduğunu hemen hissediyorum. O zaman olgular korkunç solucanlara, kurtlara benziyor. Boşlukta salınır gibi beynimin kıvrımları arasında kıpırdanıyorlar...»

«Neden böyle oluyor sence peki?» dedi Nilgün.

«Bak ne diyeceğim,» dedi Faruk Bey. «Bu gün anladığımı sanıyorum: Hayatı da, tarihi de olduğu gibi görebilmek için beyinlerimizin yapısını değiştirmeliyiz.»

«Nasıl?» dedi Nilgün.

«Nasıl olduğunu bilmiyorum,» dedi Faruk Bey. «Ama beyinlerimiz sürekli hikâye arayan ve yutan birer obura benziyor. Bu hikâye düşkünlüğünden kurtulmalıyız! O zaman özgürleşeceğiz, dünyayı olduğu gibi göreceğiz o zaman! Anlıyor musun?»

«Hayır!»

«Bunu anlatmanın bir yolu olmalı, ama bulamıyorum işte!» dedi Faruk Bey.

«Ara, bul!» dedi Nilgün.

Faruk Bey önce sustu, sonra bardağındakini bitirdi ve sonra birden,

«Ben yaşlandım,» dedi.

Sustular: Bu sefer anlaşamadıkları için değil, anlaştıkları şeyin anlaşamazlıkları olduğunu anladıkları için memnunlar sanki. Birlikte karşılıklı iki kişi susarsın da bazan karşılıklı konuşmaktan daha anlamlı olur bu suskunluk. Öyle biri olsaydı, öyle bir arkadaşım benim de...

«Faruk Bey,» dedim. «Ben kahveye gidiyorum. Bir şey istiyor musunuz?»

«Efendim?» dedi. «Sağol Recep.»

Bahçeye indim, otların serinliğini duydum ve bahçe kapısını geçer geçmez hemen anladım kahveye gidemeyeceğimi. Cuma akşamı kalabalığı var, aynı sıkıntıya katlanmayı göze alacak gibi değilim, eksik olsun. Gene de yürüdüm, kimseciklere, piyango satan İsmail'e bile görünmeden taa kahveye kadar yürüdüm, aydınlık pencerelerine sokulmadan, mendireğe çıktım, kimse yoktu, oturdum, ağaçlara sarılı renkli ampullerin suda kıpırdanışına bakarak düşündüm; dalmışım. Sonra kalktım, yokuşu çıkıp eczaneye baktım: Kemal Bey orada, karşıdaki büfenin aydınlığına, bağrışarak sandviç yiyen dertsizlere bakarak tezgâhta oturuyor. Beni görmedi. Rahatsız etmiyeyim! Kimseyi görmeden ve selâmlaşmadan çabuk çabuk eve döndüm. Bahçe kapısını kapattıktan sonra gürültünün ve ağaçların öte tarafında onları gördüm, balkonun küçük soluk lâmbasının altında: Biri masanın başında, öteki masadan biraz uzaklaşmış, sandalyesinin kendisini zor taşıyan arka bacakları üzerinde ağır ağır yaylanıyor; ağabey-kardeş; sanki başlarının çevresinde biriktirdikleri o neşesiz hayat bulutunu ürkütüp kaçırmamak ve ciğerlerine daha çok mutsuzluk çekebilmek için hareket etmekten ve gürültü çıkarmaktan korkuyorlar. Belki biraz da, yukarıda, açık pancurların arkasında gezinen suçlayıcı ihtiyar bakışı öfkelendirmemek için. Sonra o bakışın kendisini de gördüğümü sandım, ama o beni görmedi: Büyükhanım'ın gölgesi, hain ve acımasız, bir an pencerede belirdi, sanki elinde baston varmış gibi, bahçeye izi düştü, sonra birden çekildi, günahtan çekinirmiş gibi. Balkonun merdivenini sessizce çıktım.

«Hikâye dediğin şeyler, aslında hikâye değil, gerçekler!» dedi Nilgün. «Dünyayı açıklamak için gerekli onlar.»

«Ben bütün o hikâyeleri ve karşı hikâyeleri biliyorum,» dedi Faruk Bey, sanki biraz kederle.

«Ee, ne olmuş yani?» dedi Nilgün. «Sende daha değerli bir hikâye yok ki!»

«Evet, biliyorum yok!» dedi Faruk Bey, bıkkınlıkla. «Ama bu, öteki hikâyelere heyecanla kanmam için yeterli bir gerekçe değil ki.»

«Niye?» dedi Nilgün.

«Bütün hikâyelerden kurtulmak gerekli!» dedi Faruk Bey. Biraz heyecanlandı galiba.

«Allah rahatlık versin!» dedim. «Ben yatıyorum.»

«Tabii,» dedi Nilgün. «Yat sen Recep, sofrayı ben yarın sabah toplarım.»

«Sonra kedi geliyor,» dedi Faruk Bey. «Ben biliyorum, sabaha doğru geliyorlar, bana aldırmadan, arsızlar.»

Mutfağa indim, dolaptan kayısı çıkardım, dünden kalan biraz da vişne vardı, yanına koydum, yıkayıp yukarı çıkardım.

«Büyükhanım, meyvanızı getirdim.»

Bir şey demedi. Masasının üzerine bıraktım, kapısını çekip aşağı indim, yıkanıp temizlendim, odama gittim. Bazan, bir kokum olduğunu anlayıveririm. Pijamalarımı giydim, ışığı söndürdüm, sonra usulca pencereyi açtım ve yatağa girdim; başım yastıkta, sabahı bekliyorum.

Sabah olunca, erkenden çıkar yürürüm. Sonra çarşıya giderim, belki gene Hasan'ı görürüm, sonra belki bir başkasını görürüm, konuşuruz, belki beni dinler! Güzel konuşabilseydim bari! O zaman dinlerlerdi. Faruk Bey, derdim o zaman, çok içiyorsunuz, bu gidişle babanız gibi, dedeniz gibi, Allah korusun, mide kanamasından öleceksiniz! Aklıma geldi: Rasim ölmüş, yarın öğle cenazesine gideceğim; öğle sıcağında tabutun arkasından o yokuşu çıkacağız. İsmail'i görürüm, merhaba ağbi, der, niye hiç uğramıyorsun

bize? Aynı sözler! Annemin ve köydeki babamın benle İsmail'i doktora götürdüğü zamanı hatırladım. Doktor, küçük yaşta dayaktan ileri gelen cücelik demişti, sonra güneşe çıkarın bunları, dedi. Küçüğün bacağı güneş görsün, belki düzelir. Peki, ya ağbisi, demişti annem. Ben dikkatle dinliyordum: O artık düzelmez, demişti doktor, o hep böyle küçük kalacak, ama bu hapları alsın, belki bir yararı olur. Hapları yuttum, ama bir yararı olmadı. Biraz Büyükhanım'ı ve bastonunu ve hainliğini düşündüm, ama düşünme Recep! Sonra o güzel kadını düşündüm. Her sabah, saat dokuz buçukta bakkala gelirdi güzel kadın, arkasından kasapta gene o. Bugünlerde yok. Uzun boylu, ince belli, esmer! Hoş da kokar. Kasapta bile. Onunla konuşmak isterim: Sizin uşağınız yok mu, hanımefendi alışverişi kendiniz yapıyorsunuz, kocanız zengin değil mi? Makina eti nasıl kıyıyor diye bakarken ne de güzeldir! Düşünme Recep! Annem de esmerdi. Zavallı anne! Biz böyle olduk işte. Gene evdeyim işte ben, bak, bak, hâlâ bu evde. Çok düşünüyorsun, düşünme uyu! Sabahları düşünmem ki. Uyusam! Yavaşça esnedim ve birden ürpererek farkettim: Hiç ses yok; çıt bile yok: Tuhaf! Kış geceleri gibi. Bir hikâye düşünürüm, soğuk kış geceleri ürperince. Gene düşün! Gazetedekilerden mi? Hayır, annemin anlattıklarından bir hikâye: Bir zamanlar, bir padişahın üç oğlu olmuş, ama daha önceden hiç oğlu yokmuş ve padişah bir erkek çocuğum olsun diye çok üzülür, Allaha yalvarırmış. Bizim gibi mi, diye düşünürdüm ben annem anlatırken, bizim gibi erkek çocukları bile yok muymuş padişahın? Vah, zavallı padişah, ona acırdım, annemi, İsmail'i ve beni daha çok severdim. Odamızı, eşyalarımızı... Annemin masalları gibi bir kitap olsa, harfleri büyük olsa, okusam, okusam, okurken onları düşünerek uyuyakalsam, rüyamda onları ve zavallı padişahı görsem. Mutlu mudurlar? Mutluy-

dular, hepsi, eskiden. İnsan rüyasında mutlu olur. Bazan korkarsın da. Olsun, gene de sabah, o korkuyu düşününce seversin, değil mi, seversin rüyanın korkusunu? Bakkalda gördüğün güzel esmer kadını düşünmeyi sevdiğin gibi seversin. Haydi şimdi, güzel esmer kadını düşüne düşüne uyu güzel uykuyu.

20

Akşam yemeğini yedikten sonra, babam biletleriyle erkenden gazinolara gidince, ben de anneme bir şey demeden evden çıktım gittim. Kahveye gidince baktım, herkes gelmiş, yeni gelen iki de çocuk var, Mustafa onlara anlatıyor. Kimsenin dikkatini çekmeden oturdum, dinledim: Evet, dedi Mustafa, Dünya iki süper devlet tarafından bölüşülmek isteniyor ve Yahudi Marx yalan söylüyor, çünkü dünyaya yön veren onun sınıf savaşı dediği şey değil, milliyetçiliktir, en milliyetçi de Rusya'dır ve emperyalisttir. Sonra dünyanın merkezinin Ortadoğu ve Ortadoğu'nun anahtarının da Türkiye olduğunu anlattı. Sonra, süper güçlerin bizi bölmek, komünizme karşı cephe birliğini parçalamak için, ajanları aracılığıyla nasıl, «sen önce Müslüman mısın, Türk müsün» tartışması açtıklarını anlattı: Bu ajanlar her yerdedir, içimize sızmışlardır, dedi, evet ne yazık ki, aramızda bile olabilirler, dedi. O zaman biraz sustuk. Sonra Mustafa, eskiden nasıl hep birlik olduğumuzu anlattı ve bu yüzden, bize, barbar Türk'ün geçtiği yerde ot bitmez, diyen kalleş, iftiracı, emperyalist Avrupa'lıya kan kusturabildiğimizi anlattı ve ben soğuk kış gecelerinde Hıristiyanları titreten nal seslerimizi duyar gibi oldum. Sonra da birden çok öfkelendim, çünkü harekete yeni katılan o iki toy aptaldan biri şöyle dedi:

«Peki ağbi, bizde de petrol çıkarsa, biz de şimdi Araplar gibi, zengin olur kalkınır mıyız?»

Her şey para, her şey madde sanki! Ama Mustafa sabırlı, yeniden anlattı, ben dinlemedim, biliyo-

rum bunları, ben artık yeni değilim. Orada bir gazete vardı, aldım, okudum, eleman arayanların ilânlarına da baktım. Sonra Mustafa, onlara geç saat gelmelerini söyledi. Onlar da, disiplinin sonsuz itaat olduğunu öğrendiklerini göstermek için saygılı selâm verip gittiler.

«Bu akşam yazı mı yazıyorüz?» dedim.

«Evet,» dedi Mustafa. «Dün gece yazdık, neredeydin sen?»

«Evdeydim,» dedim. «Çalışıyordum.»

«Çalışıyor muydun?» dedi Serdar. «Yoksa röntgencilik mi yapıyordun?»

Pis pis sırıttı. Ben bunun lâfına aldırmam, ama Mustafa ciddiye alır diye korktum.

«Bu sabah plajın önünde yakaladım bunu,» dedi Serdar, «bir kızı dikizliyordu. Kız da sosyete kızı, ona âşık olmuş. Tarağını da çalmış.»

«Çalmış mı?»

«Bak Serdar,» dedim. «Bana hırsız deme, kötü oluruz!»

«Peki, o kız mı verdi şimdi sana o tarağı.»

«Evet,» dedim. «O verdi tabii.»

«Niye versin öyle bir kız sana tarağını?»

«Senin aklın ermez oğlum böyle şeylere.»

«Çalmış!» dedi. «Âşık olmuş aptal, çalmış!»

Birden sinirlendim. Cebimden iki tarağı da çıkardım. «Bak,» dedim «Bugün de bir başka tarak verdi. Hâlâ inanmıyor musun?»

«Bakayım,» dedi Serdar.

«Al,» dedim, uzattım kırmızı tarağı. «Geri vermezsen, ne yapacağımı bu sabah öğrenmişsindir inşallah!»

«Yeşil taraktan çok farklı bu tarak,» dedi. «Bu, o kızın kullanacağı şey değil!»

«Kullandığını gözümle gördüm,» dedim. «Çantasında da var bunlardan bir tane.»

«O zaman, o vermedi bunu sana,» dedi.

«Niye?» dedim. «Bir taraktan iki tane almış olamaz mı?»

«Zavallı,» dedi Serdar. «Aşk aklını başından almış, ne dediğini bilmiyor.»

«O kızı tanıdığıma inanmıyor musun benim!» diye bağırdım.

«Kim bu kız?» dedi birden Mustafa.

Şaşırdım ve demek Mustafa dinliyormuş diye düşündüm.

«Bir sosyete kızına âşık olmuş bu,» dedi Serdar.

«Öyle mi?» dedi Mustafa.

«Durum çok kötü ağbi!» dedi Serdar.

«Kim bu kız?» dedi Mustafa.

«Çünkü kızın taraklarını çalıp duruyor,» dedi Serdar.

«Hayır!» dedim ben.

«Hayır ne?» dedi Mustafa.

«O verdi bana bu tarağı!»

«Niye verdi?» dedi Mustafa.

«Ben de bilmiyorum,» dedim. «Herhalde hediye olsun diye.»

«Kim bu kız?» dedi Mustafa.

«O bana bu yeşil tarağı hediye edince,» dedim. «Ben de ona bir şey hediye etmek istedim ve bu kırmızıyı aldım. Ama Serdar'ın dediği gibi, bu kırmızı, evet, daha kötü bir tarakmış, yeşile denk değil.»

«Hani ikisini de o vermişti sana?» dedi Serdar.

«Kim bu kız, sana soruyorum,» diye bağırdı Mustafa.

«Küçükken tanırdım!» dedim utanarak. «Benden bir yaş büyük!»

«Amcasının uşaklık ettiği evin kızıymış,» dedi Serdar.

«Öyle mi?» dedi Mustafa. «Söylesene!»

«Evet,» dedim. «Amcam onlarda çalışır.»

«O sosyete kızı da sana durup durup tarak mı hediye ediyor yani?»

«Edemez mi?» dedim. «Onu tanıyorum diyorum.»

«Ulan, hırsızlık mı yapıyorsun sen, aptal herif!» diye birden bağırdı Mustafa.

Şaşırdım: Herkes de duymuştur. Terledim, sustum, başımı önüme eğip keşke şimdi burada olmasaydım, diye düşündüm. Şimdi evde olsaydım, kimse bana karışamazdı; bahçeye çıkar, uzaktaki ışıklara bakardım, uzaklara giden sessiz gemilerin ürpertici lâmbalarını seyreder heyecanlanırdım.

«Hırsız mısın sen, cevap versene!»

«Hayır. Hırsız filan değilim ben,» dedim. Sonra aklıma geldi ve önce biraz güldüm, sonra söyledim. «Peki,» dedim. «Doğruyu söyleyeceğim! Hepsi şakaydı. Bakalım ne diyecek diye, sabah Serdar'a şaka söylemiştim, ama anlamamış. Evet, ben bu kırmızı tarağı bakkaldan aldım. İsteyen gider bakkala aynısı var mı diye sorabilir. Bu yeşil tarak ise O'nundur. Yolda düşürmüştü, buldum, vermek için bekliyordum.»

«Sen onun uşağı mısın ki, öyle bekliyorsun?»

«Hayır,» dedim. «Arkadaşıyım. Biz küçükken...»

«Aptal herif sosyete kızına âşık olmuş,» dedi Serdar.

«Hayır.» dedim. «Değilim.»

«Değilsen niye kapısında bekliyorsun?»

«Çünkü,» dedim. «Benim olmayan bir şeyi alır da sahibine vermezsem, asıl hırsız olurum da ondan.»

«Bu herif bizi kendi gibi aptal sanıyor olmalı,» dedi Mustafa.

«Görüyorsun işte,» dedi Serdar. «Çok fena âşık olmuş bu!»

«Hayır!» diyordum ben.

«Sus be, aptal herif!» diye birden bağırdı Mustafa. «Utanmıyor da. Ben de, bu herif adam olacak sanıyordum. Gelip, bana daha büyük iş ver, demesine ka-

nıp iş var sanıyordum onda. Oysa sosyete kızlarına kul köle oluyormuş.»

«Öyle değilim!»

«Kaç gündür uykuda gezer gibisin!» dedi Mustafa. «Dün akşam biz yazı yazarken, sen onun kapısında mıydın?»

«Değildim.»

«Bir de hırsızlıklarınla bizi lekeleyeceksin!» dedi Mustafa. «Yeter artık! Defol buradan!»

Biraz sustuk. Ben, keşke şimdi evde olsaydım diye düşündüm, evde huzurla matematiği açardım şimdi.

«Utanmaz herif hâlâ oturuyor!» dedi Mustafa. «İstemiyorum artık ben bu herifi!»

Baktım.

«Boş ver ağbi, büyütme,» dedi Serdar.

Baktım.

«Alın bu adamı karşımdan. Ben karşımda sosyete âşığı istemem!»

«Affet!» dedi Serdar. «Bak titriyor. Ben onu adam ederim. Otur, Mustafa.»

«Yok!» dedi. «Gidiyorum.»

Sahiden gidiyor.

«Olmaz ağbi!» dedi Serdar. «Sen oturacaksın.»

Mustafa ayağa kalkmış, kemeriyle oynuyordu. Kalkıp bir tane vurayım dedim. Öldürürüm onu! Ama sonunda, yalnız kalmak istemiyorsan, anlatacaksın ki yanlış anlamasınlar seni.

«Ben ona âşık olamam Mustafa!» dedim.

«Bu akşam sizler gelirsiniz,» dedi Mustafa onlara. Sonra bana döndü. «Sen de buralarda bir daha hiç görünmeyeceksin. Bizi de ne tanıdın, ne gördün?»

Düşündüm biraz. Sonra, «Dur!» dedim birden ve sesimin titremesine hiç aldırmadan, «Beni dinle Mustafa,» dedim. «Şimdi anlayacaksın.»

«Neyi?»

«Ben ona âşık olamam ki,» dedim. «O kız komünistmiş.»

«Ne?» dedi bir daha.

«Evet!» dedim. «Yemin ederim, gözümle gördüm.»

«Neyi gördün?» diye bağırdı ve bir adım yaklaştı.

«Gazeteyi. Cumhuriyet okuyordu. Hergün bakkaldan Cumhuriyet alıp okuyor. Otur Mustafa, anlatayım,» dedim sesim titremesin diye sustum.

«Ulan, geri zekâlı herif, yoksa komüniste mi âşık oldun?» diye bağırdı.

Bir an vuracak sandım. Vursaydı öldürürdüm.

«Hayır,» dedim. «Komüniste âşık falan olamam ben. Öyle olduğum zaman daha komünist olduğunu bilmiyordum ki.»

«Ne olduğun zaman?»

«Ona âşık olduğumu sandığım zaman!» dedim. «Otursana Mustafa anlatacağım.»

«Peki, oturuyorum,» dedi. «Yalan söylersen fena olacağını biliyor musun?»

«Önce otur ama, beni dinle. Beni yanlış anlamanı istemiyorum. Söyleyeceğim.» Sonra biraz sustum ve «Bana bir sigara versene!» dedim.

«Sen sigaraya da mı başladın?» dedi Serdar.

«Susun da, şuna bir sigara verin!» dedi Mustafa ve sonunda oturdu.

Yaşar sigarayı verdi ve elimin titrediğini görmedi, çünkü kibriti o yaktı. Sonra üçünün merakla beni beklediklerini görünce biraz düşündüm.

«Ben O'nu mezarlıkta gördüğümde dua ediyordu,» diye başladım. «Sosyetik olamayacağını böyle düşündüm, çünkü başı bağlıydı ve ellerini babaannesiyle birlikte Allaha nasıl açtığını...»

«Ne diyor bu be?» dedi Serdar.

«Sus!» dedi ona Mustafa. «Ne işin vardı senin mezarlıkta?»

«Oraya bazan çiçek bırakıyorlar,» dedim. «Babam geceleri çıkarken yakasına karanfil takarsa gazinodakiler daha çok bilet alıyorlarmış. Git bak, der bazan bana.»

«Peki!»

«Çiçek için o sabah, oraya gidince, babasının mezarı başında O'nu gördüm. Başı bağlıydı ve ellerini Allah'a açmıştı.»

«Yalan söylüyor!» dedi Serdar. «Kızı bu sabah plajda gördüm; çırılçıplaktı.»

«Hayır, mayoluydu,» dedim. «Ama mezarlıktayken daha öyle olduğunu bilmiyordum ki.»

«Peki, komünist mi şimdi bu kız?» dedi Mustafa. «Yoksa sen beni oyalıyor musun?»

«Hayır,» dedim. «Öyle. Anlatıyorum ya... Onu orada öyle, dua ederken görünce, ben biraz, evet kabul ediyorum, şaşırdım. Çünkü çocukluğunda öyle değildi. Çocukluğunu bilirim ben bu kızın. Kötü değildi, ama iyi de değildi. Siz bilmezsiniz onları. Böyle düşüne düşüne, sonunda, benim de aklım karıştı. Onu merak ediyordum, şimdi nasıl biri olmuş, filan diye. Böylece, meraktan peşine düştüm, onu izlemeye başladım, biraz da eğlenmek için...»

«İşsiz güçsüz, aylak serseri!» dedi Mustafa.

«Âşık işte!» dedi Yaşar.

«Sus!» dedi ona Mustafa. «Komünist olduğunu nasıl öğrendin?»

«İzlerken,» dedim. «Hayır, artık izlemiyordum. O sırada, rastlantıyla, o, benim Coca-Cola içtiğim bakkala girdi ve bir Cumhuriyet aldı. Oradan anladım.»

«Yalnızca bundan mı anladın?» dedi Mustafa.

«Hayır, yalnızca bundan değil,» dedim ve biraz sustum ve sonra söyledim. «Her sabah gelip bir Cumhuriyet alıyor ve başka gazete de almıyordu. Hiç kuşkulanmadım bile. Sonra, buradaki sosyetiklerle arkadaşlığı kesmiş.»

«Her sabah bir Cumhuriyet alıyordu,» dedi Mustafa, «Ve sen bunu bizden saklıyordun, çünkü ona hâlâ âşıktın ve peşinden gidiyordun, değil mi?»

«Hayır,» dedim. «Bu sabah aldı Cumhuriyet'i.»

«Yalan söyleme, çakarım,» dedi Mustafa. «Her sabah Cumhuriyet aldığını şimdi söyledin.»

«Her sabah bakkala gidiyor ve oradan bir şey alıyordu, ama aldığı şeyin ne olduğunu ben bilmiyordum ki,» dedim. «Aldığı şeyin Cumhuriyet olduğunu bu sabah gördüm.»

«Yalan söylüyor bu,» dedi Serdar.

«Bilmiyorum,» dedi Mustafa. «Birazdan canına okuyacağım. Komünist olduğunu bile bile kızın peşinden gitmiş. Bu taraklar ne oluyor peki? Doğru söyle.»

«Söylüyorum,» dedim. «Birini ben onu izlerken düşürdü. O zaman yerden aldım. Çalmadım yani... Öteki ise annemin tarağıdır, yemin ederim.»

«Ananın tarağını niye yanında taşıyasın?»

Sigaramdan bir nefes daha çektim ve artık ne desem inanmaya niyetleri olmadığını bildiğim için sustum.

«Sana söylüyorum!» dedi.

«Peki,» dedim. «Ama inanmıyorsunuz. Şimdi, yemin ederim ki, doğruyu söylüyorum. Evet, bu kırmızı tarak annemin değildir. Demin utandığım için, annemin tarağı dedim. Bu kırmızı tarağı, O, bugün bakkaldan aldı.»

«Gazeteyle birlikte mi?»

«Gazeteyle birlikte. Bakkala sorabilirsiniz.»

«Sonra da, yani, sana mı verdi o tarağı?»

«Hayır!» dedim. Biraz sustum ve söyledim. «O gittikten sonra, o kırmızı taraktan bir tane de ben aldım kendime.»

«Niye?» diye bağırdı Mustafa.

«Niye mi?» dedim. «Anlamıyor musun niye?»

«Çakacağım bir tane ağzına bunun!» dedi Serdar.

Mustafa olmasaydı ben ona gösterirdim, ama Mustafa bağırıyordu

«Âşık olduğun için mi aptal herif? Komünist olduğunu biliyordun artık. Sen casus musun?»

Artık ne söylesem bu inanmayacak diye düşündüm ve biraz sustum, ama sonra o kadar bağırdı ki, son bir kere daha söyleyeyim de artık bir komünisteye âşık olmadığıma iyice inansın dedim. Sigaramı yere attım, ve huzurlu insanlar gibi üzerine basıp söndürdüm. Sonra, kırmızı tarağı Serdar'ın elinden aldım, biraz eğip büktüm, kıvırdım ve dedim ki:

«25 liraya böyle güzel ve ucuz bir tarak bulursan sen de kaçırmak istemezsin herhalde,» dedim ben.

«Allah belânı versin, geri zekâlı yalancı!» diye bağırdı Mustafa.

Böylece ben de artık kesinlikle susmaya karar verdim. Benim artık sizinle konuşmaya niyetim yok beyler, tamam mı? Siz beni aranızda isteyin, ya da istemeyin birazdan zaten eve gideceğim. Matematiğe otururum, sonra bir gün de, Üsküdar'a giderim, bana büyük bir iş verin derim: Cennethisar'dakiler birbirlerine casus demekten başka bir iş yapmıyorlar, büyük bir iş verin bana! Birazdan ben zaten eve gidiyorum; şimdi şu yarıda kaldığım gazeteyi okuyayım. Açtım, onları hiç önemsemeden ben gazeteyi okuyorum...

«Ne yapalım şimdi beyler?» dedi Mustafa.

«Hâlâ Cumhuriyet satan bakkalı mı?» dedi Serdar.

«Yok,» dedi Mustafa. «Bakkalı demiyorum. Bu aptal komünist âşığına ne yapalım, diyorum ben?»

«Affet ağbi!» dedi Serdar. «Ciddiye alma, çoktan pişman o.»

«Yani bırakayım da, komünistlere yem mi olsun?» diye bağırdı Mustafa. «Hemen koşa koşa gider bu, kıza anlatır her şeyi.»

«Dövelim mi?» diye fısıldadı Serdar.

«Komünist kıza hiçbir şey yapmayacak mıyız?» dedi Yaşar.

«Üsküdar'daki kıza yaptıkları gibi yapalım ona.»

«Bakkala da iyi bir ders vermek gerek!» dedi Serdar.

Sonra fısıldaşarak daha da konuştular ve komünistlerin Tuzla'da bizimkilere neler yaptıklarını söylediler ve benden de bir geri zekâlıdan sözeder gibi sözettiler ve Cumhuriyet okuyan bir kızı Üsküdar vapurundan nasıl sarkıttıklarını anlattılar ve daha da konuştular, ama ben önemsemeyip onları dinlemiyordum bile: Gazeteyi okuyordum ve acele profesyonel ehliyetli, tecrübeli şoför değilim, ingilizce bilir teleks operatörü değilim, alüminyum doğrama pancur işlerinde tecrübeli değilim, gözlükçülükten anlayan eczacı kalfası, telefona bakacak, askerliğini yapmış elektrik tesisatçısı, ve pantolon bantında çalışacak makinacı da değilim diyordum, Allah kahretsin, ama ben gene gideceğim İstanbul'a ve bir gün, büyük bir iş yapınca, evet evet, o işi düşündüm ve tam ne olduğunu bilemediğim için, gene gazetenin birinci sayfasına bakmak istedim, büyük olayların arasında, sanki kendi adımı görmek ve yapılacak işi orada bulmak için, ama gazete parçalanmıştı, birinci sayfasını arıyor bulamıyordum; sanki gazeteyi değil kendi geleceğimi kaybetmişim. Ellerimin titrediğini görmesinler diye saklamaya çalışıyordum ki Mustafa bana söylüyormuş:

«Sana diyorum, aptal herif!» diye bağırdı. «Ne zaman gidiyor bu kız bakkala?»

«Ha?» dedim. «Plajdan sonra.»

«Aptal! Ben onun plaja kaçta gittiğini ne bileyim!»

«Dokuz, dokuz buçukta plaja gidiyor.»

«Kendi bokunu kendin temizleyeceksin.»

«Tamam,» dedi Yaşar. «Dövsün kızı.»

«Hayır, dövmeyecek!» dedi Mustafa. «Kız seni tanıyor, değil mi?»

«Tabii!» dedim. «Selâmlaşıyoruz biz.»

«Geri zekâlı!» dedi Mustafa. «Hâlâ övünüyor.»

«Evet,» dedi Serdar. «Onun için affet diyorum.»

«Hayır!» dedi Mustafa. «O kadar da değil!» Bana döndü. «Beni dinle!» dedi. «Yarın, ben, dokuz buçukta orada olacağım. Beni bekleyeceksin! Hangi bakkal bu? Gösterirsin! Kızın Cumhuriyet aldığını bir de ben kendi gözümle göreyim.»

«Her sabah alıyor!» dedim.

«Sus!» dedi. «Alırsa sana işaret edeceğim. O zaman önce gidip kızın elinden gazeteyi alırsın. Buraya komünistleri sokmayacağımızı söylersin. Sonra aldığın gazeteyi yırtar atarsın. Anlaşıldı mı?»

Bir şey demedim.

«Anlaşıldı mı?» dedi. «Kulakların beni duyuyor mu?»

«Duyuyor,» dedim.

«Aferin,» dedi. «Senin gibi bir geri zekâlı çakalın bile, ben, komünistlere ancak delik postunu bırakırım! Gözüm artık, hep üzerinde olacak. Bu akşam da, bizimle yazı yazmaya geleceksin! Eve dönmek yok!»

Mustafa'yı hemen oracıkta öldürmek istedim! Ama, sonunda senin başın belâya girer Hasan! Bir şey demedim. Sonra, bir sigara daha istedim, verdiler.

21

Cüneyt birden pencereyi açtı ve karanlığın içine doğru, bütün öğretmenler manyaktır, diye bağırdı, bütün öğretmenler, bütün hocalar diye inlerken o Gülnur bir kahkaha attı ve kafayı bulmuş o, dedi, uçuyor, görüyor musunuz çocuklar, diyordu ve Cüneyt de ibneler, beni bu yıl doğrudan çaktırdılar, ulan sizin benim hayatımla oynamaya ne hakkınız var, diye bağırıyordu ve birden Funda ve Ceylan yetiştiler, şşşşt Cüneyt ne yapıyorsun, bu saatte, bak saat gecenin üçü oldu dediler, komşular, herkes uyuyor, derlerken, komşuların Allah belâsını versin, dedi Cüneyt, bırak beni abla, komşular da öğretmenlerle birlik, dedi ve Ceylan, bir daha sana yok bu, dedi ve Cüneyt'in elinden esrarlı sigarayı almaya çalıştı ama, Cüneyt vermedi ve herkes bir fırt çekiyor da bir tek bende mi kabahat oluyor, dedi ve Funda iğrenç müziğin ve gürültünün içinde sesini duyurmak için bağırarak, sus o zaman, dedi, sus bağırma, tamam mı ve Cüneyt de birden yatıştı ve sanki bütün nefretini ve kinini bir anda unuttu ve kulaklarımı inleterek çalan pop-rock'un içinde ağır ağır sallanmaya başladı, sonra Turan ın diskoteğe benzetmek için yerleştirdiği yanıp sönen renkli lâmbalar arasından gittiler ve ben Ceylan'a baktım, ama pek dertlenmiş gibi değildi, güzeldi, hafifçe gülümsüyordu, hem kederli, hem hüzünlü, Allahım ben bu kızı seviyorum, ne yapmalıyım bilmiyorum, bana yardım et, ne sefil durum böyle bu, ben de, âşık olup hemen evlenmeyi kuran zavallı, iradesiz, sivilceli, genç Türk âşıkları gibi mi olacaktım ben de sonunda, bizim okulun abazanları gibi, o kızları aşağılarlar, ama sonra, oturup sabahlara kadar sırıl-

sıklam aşk şiirleri döktürüp herkesten gizledikleri dosyalar içinde bu zavallı duygularla dolu şeyleri saklarlar ki, sabah sana tam bir erkek olmanın gönül rahatlığıyla pandik atabilsinler, yeter düşünme Metin, iğreniyorum hepsinden, ben, hiçbir zaman onlara benzemeyeceğim, ben soğukkanlı bir uluslararası zengin, çapkın olacağım, evet, evet, gazetelerde Kontes de Rouchfoltien ile bir resim ve ertesi yıl Amerika'daki büyük Türk fizik bilgininin özel ve günlük hayatı, Time dergisi bizi Lady filancayla İtalyan Alpleri'nde elele yürürken yakalıyor ve mavi yolculuk için özel yatımla Türkiye'ye geldiğimde Meksikalı petrol milyonerinin biricik güzel kızı üçüncü karımla Hürriyet'in birinci sayfasındaki kocaman resmimi görünce sen, Ceylan, ben Metin'i seviyorum, diye düşünecek misin bakalım, o gün hay Allahım, ne kadar çok içtim ve gene Ceylan'a baktım ve bir iki nefes çektiği esrarın alıklaştırdığı güzel yüzüne bakarken, birden, çılgın, uyuşmuş ve coşmuş kalabalıktan birilerinin böğürdüğünü duyuyorum, Allahım, uluduklarını da duyuyorum ve neden bilmiyorum, benim de içimden geliyor böğürmek, bağırmak ve onlarla birlikte, işte ben de bağırıyorum, önce, anlamı olmayan bir haykırış çıkıyor boğazımdan, sonra çaresiz hayvansı böğürtüler koyuverirken birden Gülnur, sen sus bakalım Metin, diyor, sen sus, senin onlara katılmaya hakkın yok diyor ve elindeki sarma sigarayı göstererek, sen çekmiyorsun dedi ve ben de bu bir şakaymış gibi gülümsedim ve sonra, ağırbaşlı, dedim ki, ben bir şişe viskiyi bitirdim, tamam mı arkadaş, sizin bu az esrarlı aptal sigaranızdan daha çok şey var bir şişe viskide, üstelik ben elden ele de dolaştırmıyorum, hepsini kendim çekiyorum, ama beni dinlemiyordu ki, korkak herif, ihtiyatlı herif, niye çekmiyorsun, hiç olmazsa Turan'dan utan, çocuğun askerden önceki son gecesini bozmaya ne hakkın var, diyordu ki, ben,

peki o zaman, dedim ve uzanıp elindeki sigaradan alıp, bak Ceylan, işte ben de senin gibi dumanı nasıl çekiyorum, seni seviyorum ve biraz daha çektim ve Gülnur, ha şöyle dedi ve biraz daha çekip geri verdim ve o zaman Gülnur sana baktığımı anladı Ceylan ve bir kahkaha koyuverdi ve bak Metin, seninki de uçuyor dedi, yetişmek için çok çekmen gerekecek dedi, ve ben, Ceylan sana seninki dedi, diye düşündüm ve sustum ve Gülnur, tavlayacak mısın onu dedi ve ben sustum ve Gülnur elini çabuk tutmazsan, Metin, bak buraya yazıyorum, Fikret araklayacak onu dedi ve kalın sigaranın ucuyla yazıyormuş gibi bir hareket yaptı ve sustum ve o, Fikret nerede derken, elimdeki bardağı da dikip bitirdim ve ben bardağımı doldurmaya gidiyorum diyerek rezalet çıkmasın diye oradan sıvışırken Gülnur bir kahkaha atıyor ve ben karanlıkta şişeyi aranırken de nereden çıktığını anlayamadığım Zeynep birden bana sraılıyor ve hadi dans edelim dedi, ne olur Metin, bak ne güzel müzik var ve peki dedim ben o bana sarılıyor ve hadi dans edelim dedi, ne olur Medar Ceylan'ı düşündüğümü sanmayın, işte bakın, Zeynep denen bu şişkoyla dans ediyorum, ama çabuk sıkıldım, çünkü hemen karnı yeni doymuş huzurlu bir kedi gibi gözlerini kısıp, ben şimdi çok romantiğimi oynamaya başlamıştı ve nasıl kurtulayım derken birileri bir yerden kıçıma tekme atıyorlar, Allah kahretsin, ışıkları da söndürüp, öpüşün, öpüşün diye bağırıyorlar ve ben de karanlıkta o koca yastık gibi sıcak şeyi itip sıvıştım ve nerede şu viski ve bardaklar diye aranırken, yüzümde bu sefer gerçek bir yastık patladı, peki, öyle mi, ben de karanlığa sıkı bir yumruk geçirdim ve Turgay'ın inlediğini duydum ve mutfak kapısında Vedat'a rastlıyorum ve bana budala bir bakışla baktığını görüyorum ve sonra uzanıyor ve ağbi ne güzel bir olay

değil mi, dedi ve ben, nedir güzel olan dedim ve hayretler içinde, bilmiyor musun ağbi, biz şimdi nişanlandık, dedi ve sorumluluklarını bilen ağırbaşlı bir koca gibi şefkatle elini Sema'nın omuzuna koydu ve çok iyi değil mi ağbi, dedi ve ben, çok iyi, dedim ve evet, dedi, harika bir olay bu, nişanlandık, kutlamıyor musun ve yeniden öpüşüyoruz ve Sema birden ağlayacak gibi oluyor ve ben şaşırdım, tam kaçacakken Vedat beni gene yakaladı ve bir daha öpüştük ve ben bu öpüşleri şu İngiliz kız görür de bizi ibne sanır diye korkuyorum ve okulda, yatakhanede herkesin tek derdinin ötekini ibne durumuna düşürmek olduğunu hatırlıyorum, Allah belânızı versin, manyaklar, hastalar, geri zekâlılar, sapıklar, tüysüzlere ibne muamelesi yaparlar, Allahtan benim tüyüm vardır, var mıdır, tabii, var sayılır, istesem bıyık bile bırakabilirim, kötü de durmaz, ben tüylüyüm, gerçi bir kere Süleyman ayısı pandik atmıştı, ama ben de o uyurken üzerine çıkıp bütün yatakhaneye rezil ederek ödettim ona, çünkü böyle yapmazsam zavallı Cem'e yaptıkları gibi ezerler seni bu abazanlar, vahşiler, vahşiler, ama sâkin ol Metin, niye önemsiyorsun, gelecek yıl Amerika'dasın, ama bu geri zekâlılar ülkesinde katlanılması gereken bir yıl daha var önünde ve Faruk ve Nilgün, ben eğer parasızlık yüzünden gelecek yıl Amerika'ya kapağı atamazsam, eh o zaman sizlerin elimden çekeceğiniz var, diye düşündüm ve sonunda şükür mutfağı buldum ve orada Hülya ile Turan'ı gördüm; Hülya ağlamış, Turan da kel kafasını musluğun altına sokmuştu, beni görünce doğruldu ve birden bana sıkı bir yumruk attı ve sonra ben, nerede yahu şişeler, bardaklar, deyince, bardaklar orada, dedi, ama hiçbir yeri göstermedi ve ben gene, nerede deyince, gene, orada işte ya diyor ve gene hiçbir şey göstermiyor ve sonunda ben dolapları açıp kapayarak aranırken, Tu-

ran Hülya'ya sarıldı ve ısıra ısıra birbirlerinin dişini çeker gibi, hırsla öpüşüyorlar, ben, bizim de öyle olabileceğimizi düşünüyorum Ceylan ve sonra biraz daha tuhaf sesler çıkarıyorlar ve sonra Turan'ın ağzından ağzını kurtaran Hülya, soluk soluğa, geçer canım, geçer biter, deyince Turan birden coştu ve sen ne anlarsın askerlikten, erkekler yapar askerliği, dedi ve daha da coşup Hülya'nın kollarından sıyrılıp, askerlik yapmayan erkek değildir, diye kükredi ve sırtıma bir yumruk daha indiriyor ve erkek misin ulan sen, diyor, erkek misin, bir de gülüyorsun değil mi, kendinden o kadar emin misin, peki gel o zaman ölçüşelim, anlıyalım bakalım ne kadar erkekmişsin ve ellerini pantolonunun düğmelerine atarken, Hülya, ne yapıyorsun, dedi, ne olur yapma Turan, diyor ve o, peki diyor, iki gün sonra gideceğim, ama yarın akşam da böyle eğleneceğiz, tamam mı, dedi ve Hülya, ya baban şey derse ne olacak, diyor ve Turan, sıçarım ben o hergelenin ağzına, diye bağırdı, yeter be, babaysan babalığını bil, ben, sen istedin diye liseyi bitirmeye mecbur muyum yani ki beni askere yolluyorsun, benim kafam ne biçim bozuk, hıyar herif, anlasana oğlunu, ne biçim babasın sen, ben adam olmuyorum işte, tamam mı, arabanı da böyle haşat ederim işte, Mersedes'i de alayım, bak yemin ediyorum, onu da bir direğe geçireceğim Hülya, anlasın bakalım, diyordu ki, hayır diye inledi Hülya, yapma Turan, ne olur, dedi ve Turan bana bir yumruk daha geçirdi ve birden içerden gelen pop-rock'a uyarak sallanmaya başladı ve sanki hepimizi unuttu ve esrarlı sigara dumanı ve müzik alacakaranlığında yanıp sönen renklerin içinde ağır ağır kayboluyor ve Hülya onun arkasından koşuyor ve ben de, sonunda içkimi hazırlıyorum, sonra Turgay'a rastladım, hadi, diyor bana, sen de gel, çıplak denize giriyoruz ve ben birden heyecan-

landım, kim kim, dedim ve o güldü, aptal herif, dedi, kızlar yok tabii ve Ceylan da yok, deyince ben şaşırdım ve seni düşündüm Ceylan, herkes hemen nasıl anladı benim seni sevdiğimi, artık senden başka bir şey düşünemediğimi nasıl anladılar, diye düşündüm, Ceylan neredesin, duman, sis ve müzik içinde, bari pencereleri açsalar ya, seni aradım Ceylan, neredesin, Allah kahretsin, aradım aradım ve telâşlanmadım ve sonra dans ettiğini ve yanında da Fikret olduğunu görünce, sâkin ol Metin, önemseme ve önemsemeyenler gibi gittim oturdum bir yere, viskimi içiyorum ve kafayı iyi buldum, diye düşünüyordum ki, hay Allah, birden bir an müzik sustu, birisi kasap havasını koydu, hayda, hayda, ve hepsi azgelişmiş, orta sınıf düğünlerinde eğitildiği için hemen kalkıp yeni havaya uydular ve kolkola giriyoruz, ben bir kolundayım Ceylan ve çaktırmadan baktım, tabii işte, Fikret de öteki koluna girmiş ve dönmeye başladık, aman Allahım ne alaturka, teyzemlerin ve uzak akrabaların düğünlerinde olduğu gibi ve halka kopunca bir uzun tren olduk, salonda dönüyoruz sonra ucu bahçeye çıktı, çıktık, öteki kapıdan içeri giriyoruz ve omuzumda Ceylan'ın güzel elini hissediyorum ve komşular acaba ne der, diye düşünüyorum ve mutfağa girdiler ve orada biz trenden koptuk, ama Fikret kopmadı ve biz ikimiz kaldık Ceylan ve mutfakta Sema'nın buzdolabını açıp içine bakarak ağladığını gördük ve Vedat'ın da ağırbaşlı bir koca gibi, hadi canım, artık seni eve bırakayım, dediğini duyduk ve Sema, sanki orada ağlanacak bir şey varmış gibi buzdolabının içine bakıp bakıp ağlıyor ve Vedat, annen ne der, geç oldu, diyor ve Sema ben annemden nefret ediyorum, diyor, ama sen şimdiden onunla birlik oldun, diyor ve Vedat, bari o bıçağı ver, deyince Sema birden elindeki bıçağı yere fırlattı ve ben de bu sırada sanki bu olağan bir şeymiş

gibi ve seni tehlikelerden koruyormuşum gibi elimi senin omuzuna koyuyorum Ceylan ve seni mutfaktan çıkarttım ben ve sen bana yaslandın, evet, evet biz ikimiz birlikte, görün işte bizi, içeri girdik, herkes bağırıyor, zıplıyor ve ben çok mutluyum, çünkü sen bana yaslanmıştın ki birden Ceylan benden koptu, koşarak gitti, nereye gitti bilmiyorum, peşinden gideyim mi, diyordum ki, bir baktım gene Ceylan'ın yanındayım, bir baktım hep birlikte dans ediyoruz, bir baktım elini tutmuşum ve sonra bir baktım gene yok, ama artık ne önemi var, artık her şey anlaşıldı ben çok mutluyum ve ayakta zor duruyorum ve birden seni hiç göremeyeceğimi düşünüyorum ve o zaman ben çok korkuyorum Ceylan ve nedense sana kendimi hiçbir zaman sevdiremeyeceğimi de düşündüm ve umutsuzluk içinde seni arıyorum Ceylan, neredesin, seni istiyorum, Ceylan, Ceylan neredesin, seni çok seviyorum, Ceylan Ceylan neredesin, bu iğrenç duman ve sis ve patlayan renkler ve yastıklar ve yumruklar ve çığlıklar ve müziğin içinde neredesin canım, seni arıyorum ben ve sanki ben küçükken herkesin akşam eve dönünce onu öpen bir annesi var, benim yok diye düşündüğüm zamanlardaki gibi ve yatakhanede, hafta sonlarında çok yalnız hissettiğim ve kendimden ve yalnızlıktan nefret ettiğim ve teyzemin evinde beni kimsenin sevmediğini düşündüğüm zamanlardaki gibi zavallı ve çaresiz hissediyorum kendimi ve herkesin parası olduğunu ve benim olmadığını düşünüyorum ve bu yüzden büyük buluşlar yapıp yaratıcılığım ve zekâmla Amerika'da zengin olmam gerek, ama Ceylan, bütün bu zorluklara ve Amerika'ya ne gerek var, sen nerede istersen orada otururuz, istersen burada kalırız, Türkiye o kadar boktan bir ülke değil, yeni yerler, iyi dükkânlar açılıyor, bir gün bu anlamsız ve kör anarşi de sona erecek ve Avrupa'da ve Amerika'da satılan her şeyi İstanbul'da dükkânlarda bulabilece-

ğiz, evlenelim, benim kafam çok iyi işliyor ve şu anda cebimde tam on dört bin lira var, kimsede yoktur o kadar, istersen, bir yerde çalışır yükselirim ya da istersen paranın önemli olmadığına da inanırız öyle değil mi Ceylan, neredesin, birlikte üniversite okuruz, neredesin Ceylan, yoksa Fikret'in arabasına binip gittiniz mi, olamaz, ben seni çok seviyorum ve işte, Allahım, seni orada, köşede tek başına oturmuş görüyorum, yalnızım, küçüğüm, çaresizim, güzelim, meleğim, ne oldu, nedir derdin, anlat bana, yoksa annenle baban seni de mi üzüyorlar, söyle ve yanına oturuyorum, niye böyle umutsuz ve hüzünlüsün demek istiyorum, ama demiyorum ve susuyorum ve sonunda lâf olsun diye konuşunca, her zamanki gibi, ağzımdan en boktan ve en ruhsuz sözler dökülüyor ve çok mu yorgunsun, diyorum boş boş ve sen sözümü ciddiye alıp, ben mi, evet, biraz başım ağrıyor, diyorsun ve ben gene lâf bulamadığım için uzun bir süre hiçbir şey konuşmadan oturuyorum ve sıkıntıdan ve müzikten tam şapşallaşıyorum ki Ceylan neşeli, hayat dolu bir kahkaha atıyor ve benim aptallaşan yüzüme bakarak böyle çok sevimli ve cana yakın oluyorsun Metin, diyor, söyle bakalım, yirmi yedi kere on yedi, diyor ve o zaman birden ben kendime, bilmem neden, kızıyorum ve elimi senin omuzuna uzatıyorum ve sonra senin güzel başın sallanarak göğsüme düşüyor yaslanıyor ve orada başını hissediyorum ben inanılacak gibi değil bu mutluluk, saçlarının ve teninin kokusunu duyuyorum ve sonra birden çok havasız burası Metin, diyorsun, biraz dışarı çıkalım mı ve hemen kalkıyoruz, Allahım, biz birlikte bütün bu kirli gürültünün içinden işte, işte, evet birlikte dışarı çıkıyoruz ve işte benim elim senin omuzunda ve birbirimize yaslanmışız, birbirimize destek olmuşuz, bu bayağı, korkunç ve çirkin dünyada birbirlerine sevgileriyle destek olan iki çaresiz, yalnız âşık gibi kaçıyoruz bu iğ-

renç müzikten ve kalabalıktan ve işte hepsini arkada bıraktık ve sessiz ve boş ve hüzünlü sokaklarda, ağaçların altında birlikte yürüyoruz ve uzaktaki gazinoların renkli ve sessiz ışıklarına bakıyoruz ve yalnız aşkları değil, derin dostluklarıyla da herkesi kıskandıran sevgililer gibi birbirimizi anlayarak, derinden kavrayarak konuşuyoruz ve ben sana temiz havanın ne güzel olduğunu söylüyorum ve Ceylan da annesiyle babasından öyle korkmadığını ve babasının aslında iyi insan olduğunu, ama biraz fazla alaturka olduğunu söylüyor ve ben ne yazık ki, ben onları fazla tanıyamadım, annemle babamın öldüğünü söylüyorum ve Ceylan dünyayı görmek ve gazetecilik okumak ve gazeteci olmak istediğini söylüyor ve sen benim bu halime bakma, diyor, biz burada hep eğleniyoruz, bir şey yapmıyoruz, ama ben böyle olmak istemiyorum, ben o kadın gibi olmak istiyorum, neydi adı, o İtalyan gazeteci kadın, hani hep ünlülerle röportaj yapıyor, Kissinger ya da Enver Sedat'la konuşuyor, evet biliyorum onun gibi olmak için çok kültürlü olmak da gerekiyor, sen biraz öylesin Metin, ama ben sabahtan akşama kadar kitap okuyamam, yaşamak benim de hakkım, bak, çünkü bu yıl sınıfımı doğrudan geçtim ben, eğlenmek istiyorum, hep kitap okunmaz ki, bizim okulda öyle bir çocuk vardı, çok kitap okurdu, sonunda delirdi, tımarhaneye yatırdılar, sen ne diyorsun Metin, ve ben bir şey demiyorum, yalnızca senin güzel olduğunu düşünüyorum ve sen hâlâ anlatıyorsun, babanı, okulunu, arkadaşlarını, geleceğe ilişkin tasarılarını ve Türkiye ve Avrupa hakkında ne düşündüğünü filan ve güzelsin, sokak lâmbalarının soluk ışığı yaprakların arasından süzülüp yüzüne vururken güzelsin, düşünceliymiş ve sanki hayatın karmakarışık sorunlarla doluymuş gibi dertli bir suratla sigarani çekerken güzelsin, ve alnındaki perçemi geriye atarken de güzelsin, aman Allahım o kadar güzel ki, in-

san ondan hemen bir çocuğu olsun ister ve birden plaja girelim mi dedim bak ne güzel, kimsecikler yok ne sakin, ha, dedi, peki ve plaja girdik ve sessiz kumun üzerinde yürürken Ceylan ayakkabılarını çıkarıp eline alıyor ve ayakları kumun üzerinde nereden geldiğini bilmediğim bir ışıkla parlarken kıyı boyunca yürüdük ve okulunu ve hayatta yapmak istediğini daha da anlattı ve sonra o güzelim ayaklarını yavaşça karanlık ve esrarlı suya soktu ve o zaman ben onu hem yanıbaşımda hem erişilmez buldum ve suyu fışırdatırken ve konuşurken ben onu kaba ve çekici ve ruhsuz ve kahredici ve bayağı ve inanılmaz ve öldürücü buldum ve suyu sevimli balıklar gibi dalgalandıran ayaklarından başka bir şey göremez olmuştum ve artık bir Avrupalı gibi yaşamak istediğini söylerken o, beni dinlemiyor ve nemli ve yapışkan sıcağı ve yosun ve deniz kokusunu ve teninin kokusunu duyuyor ve suyun içinde fildişi gibi parlayan o diri, kıpırtılı, cinsel ayaklara artık yalnızlığımızı düşünerek bakıyordum ki, ben birden ayağımda ayakkabılar suya girdim ve ben sana sarıldım, Ceylan ben seni çok seviyorum ve ne yapıyorsun, dedi önce gülerek, seni seviyorum, dedim ve yanağından öpmek istedim, Metin çok sarhoşsun sen, dedi, sonra korktu galiba, onu zorla kıyıya çektim ve yüklendim ve kuma devrildik ve altımda kıpır kıpır kıpırdanırken ve elim göğüslerini ararken ve sıkarken, hayır, diyor, hayır, hayır, Metin ne yapıyorsun, delirdin mi sen sarhoşsun ve ben, seni çok seviyorum, dedim ve Ceylan olmaz, dedi ve ben yanaklarını kulaklarını ve boynunu öptüm ve inanılmaz kokusunu kokladım ve o beni itti ve ben gene çok seviyorum, dedim ve o gene itince benim kafam bozuldu, beni aşağılık bir herif gibi itmeye ne hakkın var, o zaman daha yüklendim, eteklerini kaldırıp işte o uzun yanık inanılmaz bacaklarını parmaklarımın altında ve uzak, erişilmez sandığım sıcacık gövde iş-

te bacaklarımın arasında, rüya gibi inanamıyorum ve pantolonumun fermuarını da çözdüm ve hâlâ olmaz, diyor, itiyordu, niye Ceylan niye, seni o kadar seviyorum ki ve birden bir daha itince kumda kedi köpek gibi itişiyoruz ve devriliyoruz ve ne saçma, işte, her şey ne umutsuz, yuvarlanıyoruz, ve o hâlâ olmaz sarhoşsun, diyor, peki, peki, ben o kadar aşağılık bir herif değilim, işte, tamam, peki bırakıyorum, ama sanki düzüşsek ne olurdu, ama hayır ben ırz düşmanı da değilim, yalnız seni biraz öpeyim ve sevdiğimi anla, diyordum, sıcaktan kendimi tutamadım, o kadar, her şey ne kadar bayağı ve saçma, ve aptalca, peki bıraktım, gövden benimkinin altında çekilsin, sinirli çüküm hızını alamadan ve huzur bulamadan soğuk ve anlamsız kuma saplanarak sönsün, peki, peki seni bırakıyorum, fermuarımı çekiyorum ve dönüp yüzümü göğe çevirerek yıldızlara boş boş bakıyorum, beni rahat bırak, tamam mı, git koş hemen arkadaşlarına anlat, aman çocuklar, dikkat edin bu Metin tuhaf biriymiş, üzerime saldırdı, görgüsüz, kaba herif, zaten belliydi, gazetelerde resmi çıkan ırz düşmanlarından farkı yokmuş, aman Allahım ağlıyacağım Ceylan, peki ben de bavulumu alıp İstanbul'a dönerim, bitti bu Cennethisar macerası. Türkiye'de güzel bir kızla yatabilmek için demek milyoner olmak ya da evlenmek gerekiyormuş, tamam öğrendim, ve gelecek yıl da zaten Amerika'dayım, bu yazın sonuna kadar da kolej öğrencisinden matematik ve İngilizce dersleri verilir, buyrun geri zekâlılar, saati 250 lira ve ben bütün yaz teyzemin sıcak ve bunaltıcı küçük evinde para biriktirirken burada Fikret'le Ceylan, hayır, hayır, ne haksızlık, kızlar parayla değil, zekâ, yetenek ve yakışıklılıkla kandırılmalı, ama boş ver Metin, ne önemi var, şu yıldızlara bak, şu parlak, ne kadar çok titreyen yıldızların anlamı ne, bunlara bakar şiir okurlar ve acaba neden okurlar, bir şey duyarlarmış, saçma, akılları

karışır ve akıl karışıklığına duygu derler, hayır biliyorum neden şiir okurlar, bütün sorun kadın tavlamak ve para kazanmak, evet budalalar, bütün iş kafayı işletmekten geçiyor, Amerika'ya gidince ben hemen, kimsenin aklına gelmeyen, çok basit, ama çok temel bir fiziksel buluş yapar ve hemen Einstein'ın ilk buluşlarını yayınladığı Annalen Der Physik dergisinde yayınlar ve bir anda kavuştuğum ün ve paradan sonra, bizimkiler bana bulduğum ve fırlattığım füzenin sırlarını ve formüllerini, hadi ne olur, yurttaşlarına da ver de Yunanlıların kafasına füzeleri yağdıralım diye yalvarmaya gelirler ve ben o zaman Bodrum'daki milyarder Ertegün villasından daha da büyük ve zengin villama, ne yazık ki vaktim yok, yılda yalnızca bir haftalığına acele bir ziyarete gelirim ve o zaman Fikret'le Ceylan, Allahım, belki de evlenmiş olurlar, ama nereden çıkarıyorsun, aralarında hiçbir şey yok, birden korktum, Ceylan, Ceylan, neredesin belki de beni bırakıp koşa koşa gitmiştir, nefes nefese ötekilere anlatıyordur, az daha ırzıma geçiyordu, ama hayır, beni kirletmesine izin vermedim, ama o kadar da bayağı değildir, ama belki sahilden gitmiş ve söylemiştir, rezil olurum, ama belki de gitmemiştir, özür dilemem, yalvarmam için bekliyordur, ama nerede şimdi, diye başımı kaldırıp bakacak halim bile yok, sızıyorum, bu ne sefalet, burada kumların üzerinde yapayalnız, kimsem yok, hep sizin yüzünüzden anne, baba, niye erken öldünüz, kimselerin annesiyle babası böyle yalnız bırakıp gitmiyor oğlunu, hiç olmazsa bana iyi bir miras bıraksaydınız, o zaman ben de o parayla onlara benzerdim, ama ne para, ne pul, bıraka bıraka uyuşuk şişko bir ağabey ile ideolojik bir abla bıraktınız, tabii bunak babaanneyle cücesi de var ve bir de o dökülen aptal, küflü, iğrenç ev, onu da yıktırmıyorlar, hayır yıktıracağım, Allah belânı versin, tabii biliyorum niye para kazanamadınız, korkak-

lar, hayattan korktunuz, para kazanmak için gereken namussuzlukları yapabilecek kadar cesur olamadınız, para kazanmak için cesaret ve yetenek ve yürek gerek ve o bende var ve kazanacağım, ama gene de acıdım size ve kendi halime ve kimsesizliğime ve sizleri ve kendi yalnızlığımı düşünüyordum, düşünüyordum ve ağlamaktan korkuyordum ki birden Ceylan'ın sesini duydum; ağlıyor musun Metin, dedi; gitmemiş; ben mi, dedim, yoo, niye ağlıyayım, dedim, çok şaşırmıştım; iyi o zaman, dedi Ceylan, öyle sandım, hadi kalk da artık dönelim Metin, dedi, peki, peki, dedim, şimdi kalkıyorum, ama kıpırdamadan yattım ve aptal aptal yıldızlara baktım ve Ceylan gene, hadi kalk Metin, dedi ve elini uzatıp beni çekince kalktım, zorlukla ayakta duruyorum, sallanıyorum ve Ceylan'a bakıyorum, demek demin üzerine saldırdığım kız buymuş, ne tuhaf şey, hiçbir şey olmamış gibi sigara içiyor, laf olsun diye, nasılsın, dedim, iyiyim, dedi, bluzumun düğmeleri kopmuş, dedi, ama öfkeli söylemedi, o zaman onun ne sıcak ve ne iyi bir insan olduğunu düşünerek utanç duydum, Allahım ben anlayamıyorum, ne yapmalıyım, biraz sustum, bana kızdın mı, dedim, çok sarhoştum, kusura bakma, dedim, yok, yok, dedi, kızmadım, olur böyle şeyler, ikimiz de sarhoşuz ve ben şaşırdım ve peki ne düşünüyorsun Ceylan, dedim ve o, hiç, dedi, hiçbir şey düşünmüyorum, hadi dönelim, dedi ve dönüyorduk ki benim ıslak ayakkabılarımı gördü ve güldü ve o zaman ona yeniden sarılmak istedim, hiçbir şey anlamıyorum ki, o zaman Ceylan, istersen size gidelim de, sen git bu ayakkabılarını değiştir, dedi ve ben daha da şaşırdım ve plajdan çıktık ve hiçbir şey konuşmadan sessiz sokaklardan yürüdük, yürüdük ve serin ve karanlık bahçelerden gelen hanımeli, kurumuş çimen ve ısınmış beton kokusunu kokladık ve bizim evin bahçe kapısına gelince harap ve dökülmüş evin sefaletinden utandım

ve uyuşuklara öfkeleniyordum ve Babaannenin hâlâ yanan ışığına bakıyordum ki, bir baktım, hay Allah, balkondaki masada ağbim sızmış, karanlıkta hâlâ oturuyor, sonra karartısı kıpırdadı, uyumuyormuş, sandalyesinin arka bacakları üzerinde gecenin, hayır sabahın bu saatinde yaylanıyor ve merhaba, dedim, tanıştırayım, Ceylan, Faruk, ağbim olur ve memnun oldular ve ağbimin ağzından çıkan iğrenç alkol kokusunu duydum ve onları başbaşa bırakmamak için hemen yukarı koşa koşa çıkıp çoraplarımı ve ayakkabılarımı çabuk çabuk değiştirdim ve aşağı indiğimde Faruk başlamıştı:

Kadem kadem gece teşrifi Naili o mehin
Cihan cihan elem-i intizara değmez mi

diyordu, tabii anladınız, Naili'nindir, ama okuduktan sonra kendisininmiş gibi gırtlağını şişirerek horoz gibi kasıldı şişko ve sonra bir daha:

Öyle sermestem ki idrak etmezem dünya nedir
Men kimem saki olan kimdir mey-i sahba nedir

diye okudu ve bu da kimin biimiyorum dedi, Evliya'nın Seyahatname'sinden ve Ceylan ağzı açık Osmanlı alkol fıçısına gülümseyerek bakıyor ve daha da dinlemeye hazırlanıyordu ki, ağbim daha uzatmasın diye ben, ağbi arabanın anahtarını verir misin, dedim, biz gidiyoruz, dedim ve o hay hay efendim, dedi, hay hay, yalnız bir şartla, güzel hanım kızım bir soruma karşılık verecek, evet, ben idrak etmezem dünya nedir, siz söyleyin lütfen Ceylan hanım, 'Ceylan'dı değil mi, ne güzel ad, Ceylan hanım söyleyin lütfen nedir dünya, bütün bunların, bu ağaçların ve göğün ve yıldızların ve bu masayla boş şişelerin gösterdiği şey nedir, evet, ne diyorsunuz, dedi ve Ceylan sevimli, cana yakın bir bakışla ona baktı, ama bir şey söylemedi, sonra utangaç ve 'sen daha iyi bilirsin' diyen bir bakışla bana baktı ve ben başka bir şey söylemiş ol-

mak için ve sarhoş ağbim üstelemesin diye, Babaanne'nin lâmbası da hâlâ yanıyor yahu, dedim ve bir an hepimiz dönüp yukarı baktık ve onu düşündük ve sonra ben, hadi Ceylan, dedim, gidelim ve gittik plastik Anadol'a bindik ve motoru çalıştırıp giderken şu mezarlık kokan bahçe, köhnemiş ev ve sızmış şişko ağabey ve benim hakkımda Ceylan'ın düşünebilecekleri aklıma gelince tüylerim ürperdi, evet, diyordur, böyle bir evi, arabası ve âilesi olan biri ancak, kimsecikler yok, diye gece yarısı plajdaki kızlara saldırır, ama hayır Ceylan, hepsini sana anlatmak istiyorum, ama vakit yok, işte Turanlara geliyoruz bile, ama hayır, beni dinlemelisin, diye düşündüm ve sapıp arabayı yokuşa vurdum ve Ceylan, nereye diye sorunca, biraz hava alalım dedim ve bir şey demedi ve işte gidiyoruz ve şimdi anlatırım diye düşünüyorum, ama nasıl başlayacağımı bilemediğim için yalnızca gaza basıyorum, ve yokuş aşağı hızla inerken söze nasıl başlamam gerektiğini düşünüyorum, sonra yokuş başladı ve sonra gene indiğimizde hâlâ anlatmaya başlayamamıştım, ama gaza o kadar basıyordum ki, Anadol zangır zangır titremeye başlamıştı, ama Ceylan hiçbir şey demiyor, peki o zaman, daha bastım ve virajı dönerken arabanın kıçı savruldu, ama Ceylan bir şey demedi ve İstanbul-Ankara yoluna geldik ve gelip geçen araçlara bakarken laf olsun diye ben, araba sıkıştıralım mı, dedim ve Ceylan, artık dönelim, dedi, sen çok sarhoşsun, peki, benden kurtulmak mı istiyorsun, ama hiç olmazsa biraz dinle beni, sana anlatmak istiyorum, diye düşündüm, sana söyleyeceğim, beni anlayacaksın, iyi biriyim ben, zengin değilsem bile, sizlerin ne düşündüğünüzü ve hangi kurallara uyduğunuzu çok iyi bilirim, ben de sizler gibiyimdir Ceylan, ben sana bütün bunları anlatmak istiyorum, ama söylemeye hazırlandıkça hepsi korkunç bayağı ve ikiyüzlü geliyor ve o zaman elimden gaza basmaktan başka bir şey

gelmiyor, peki o zaman, hiç olmazsa rezil bir herif olmadığımı gör, çünkü reziller ölümden korkarlar, ben korkmam, bak bu çürük arabayla 130 gidiyorum tamam mı, korkuyor musun, belki de ölürüz, gaza daha da basıyorum ve birazdan yokuş aşağı başlayınca o zaman uçarız ve ölürüz, ve ben ölünce yatakhanede arkadaşlar anıma bir poker turnuvası düzenlerler ve oyunlar sırasında zengin piçlerinden yuttukları paryla mezarımı bari mermerden oyun, eşşoğlueşşekler ve gaza daha çok bastım ama, Ceylân hâlâ susuyordu ve o zaman artık ölümün gerçekten çok yakın olduğunu düşünmüştüm ki, aman Allahım, yolun ortasında plajda gezinir gibi sallanarak yürüyenleri gördüm ve telâşla frene basınca araba bir kayık gibi yan dönüp kaymaya başladı ve üzerlerine doğru giderken onlar, ellerinde tenekeler kaçıştılar ve araba biraz daha kayıp gitti ve tarlaya girdi ve bir şeye çarpıp durunca motor sustu ve cırcırları duyduk ve Ceylan korktun mu, dedim, bir şeyin var mı ve o yok, dedi, az daha onları eziyorduk ve onların o zaman koşarak geldiklerini ve ellerinde boya tenekeleri olduğunu görünce anladım, duvarlara yazı yazıyorlarmış, anarşistler, ve şimdi burada üç serseriyle «geçmiş olsun kardeş, niye dikkat etmiyorsun ulan» tartışması yapmaya hiç niyetim olmadığı için arabayı hemen çalıştırayım, dedim, ama çalışmadı ve bir daha denedim ve şükür çalıştı ve yola çıkmak için ileri geri manevra yaparken o üç serseri arabaya yetişmişler ve küfür etmeye başlamışlardı, ve kapını kilitle Ceylan, dedim ve onların küfürleri yağarken arabayı yola çıkarmak için ileri geri manevra yapıyordum ve o sırada aptallardan biri de arabaya çarptı galiba, çünkü bağırdı ve arabanın arkasını yumruklamaya başladılar, ama geç kaldınız aptallar, ben yola çıktım işte, haydi eyvallah, biz kurtulduk ve ilerde duvara hâlâ yazanları da gördük: Yeni Mahalle komünistlere mezar olacakmış ve

Esir Türkleri kurtaracaklarmış, peki, peki aferin hiç olmazsa komünist değiller ve hızla uzaklaştık ve korktun mu Ceylan, dedim ve hayır, dedi ve biraz daha konuşmak ve olayı birbirimize anlatalım istedim ama, tek kelimeli cevaplar verdi, dönüş yolunda sustuk ve hiçbir şey konuşmadan gittik, gittik ve arabayı sonunda Turan'ların önüne park edince Ceylan hemen arabadan fırlayıp içeri koştu ve ben gittim baktım, arabaya pek fazla bir şey olmamış, ağbim olacak şişko aylığını rakı şişelerine harcayacağına arabanın kabak lastiklerini değiştirmeye harcasaydı başımıza bu belâ da gelmezdi, neyse ucuz kurtulduk ve içeri girdim ve onları gördüm, koltuklara, divanlara, yerlere serilmişler, uzanmışlar, yarı baygın yatmışlar, dumanaltı olmuşlar, sanki bir şey bekliyorlar, sanki ölümü, bir cenazeyi ya da daha da önemli bir şeyin sonuçlanmasını, ama o şeyin ne olduğunu bilmedikleri için yalnızca ondan değil, sanki sahip oldukları bütün o evlerden, motorlardan, arabalardan, fabrikalardan ve eşyalardan yıldıkları için de, evet, umutsuzluğa kapılmışlar ve ne olduğunu bilmedikleri o şeyi bomboş bekliyorlar, işte, Mehmet yediği kirazların çekirdeklerini titizlikle, ağır ağır, ağzından çıkarıyor ve sanki bu, dünyada yapılabilecek en son anlamlı şeymiş gibi, dikkatle Turgay'ın kafasına atıyor ve ıslak yere uzanmış olan Turgay kafasına çarpan her çekirdek için sabırla küfür ediyor ve çaresizlikle inliyor ve sonra ben, yerdeki göllerin pencereden içeri sokulmuş ve hâlâ ucundan akan hortumun suyundan ve devrilmiş şişelerden ve kusmuktan oluştuğunu görüyorum ve Zeynep'in uyuduğunu, Fafa'nın donmuş bakışlarla bir moda dergisine gömüldüğünü ve ağzı açık horlayan Turan'ın kafasına Hülya'nın öpücükler kondurduğunu ve ötekilerin de, ağzında sigara, macerayı anlatan Ceylan'ı dinlediğini görüyorum ve o zaman, artık, neyi, nasıl, ne için, neden yapmam ve düşünmem gerekti-

ğini bulamıyor ve her şeyi birbirine karıştırıyor ve hiçbir şeyle ilişkisini artık kuramayacağını anlayarak, kendimi bezginlikle koltuklardan birine bırakırken ben, hadi diyor elindeki dergiden başını kaldıran Fafa, hadi çocuklar, güneş doğuyor, hadi bir şey yapalım, işkembeciye gidelim, balığa çıkalım, hadi çocuklar, hadi, hadi, hadi.

22

«Arabanın plâkasını alabildiniz mi?» dedi Mustafa.

«Beyaz Anadol,» dedi Serdar. «Bir daha görsem tanırım.»

«İçindekileri iyi görebildin mi?»

«Bir kızla bir herif,» dedi Yaşar.

«Suratlarını görebildiniz mi?» dedi Mustafa.

Kimse bir şey söylemeyince ben de söylemedim: Çünkü Metin'i tanıdım, ama öteki sen miydin, değil miydin anlayamadım ben Nilgün. Sabahın bu saatinde bizi az daha eziyordunuz... Sonra bizimkilerin sizlere ne küfürler ettiklerini işitince ben daha düşünmek istemedim: Ben yalnızca duvarlara koca koca harfler yazıyorum ve görevimi yapıyorum. Serdar, Mustafa ve öteki yeni çocuklar bir köşeye oturup sigara içmekten başka bir şey yapmıyorlar artık, ama bakın bana, ben hâlâ yazıyorum, duvarlara komünistlere buraları ne yapacağımızı yazıyorum: Mezar olacak, mezar, evet!

«Peki, tamam artık beyler,» dedi biraz sonra Mustafa. «Yarın gece devam ederiz.» Biraz sustu ve sonra, «Aferin!» dedi bana. «İyi çalıştın!»

Ben cevap vermedim; ötekiler esniyorlar.

«Ama yarın sabah olacaksın orada!» dedi. «Göreceğim bakalım kıza ne yapacağını...»

Ben gene cevap vermedim; herkes dağıldıktan sonra, duvarlara yazdıklarımızı okuya okuya eve dönerken düşündüm: Arabada Metin'in yanında oturan sen miydin Nilgün? Nereden dönüyordunuz? Belki de babaannesi hastadır, Metin'le ilâç aramışlardır... Belki

de, güneş doğarken geziyordunuz, sizler hiç belli olmazsınız. Ne yapıyordunuz? Yarın sabah sorarım sana. Sonra, aklıma gelince Mustafa'dan korktum.

Ortalık aydınlanmıştı ama, gelince baktım, bizim evin ışığı hâlâ yanıyor. Peki baba! Pencereleri de, kapıyı da kilitlemiş, orada da uyuyor işte, yatağında değil, gene sedirin üzerinde tek başına, zavallı topal! Önce acıdım, sonra kızdım biraz. Camı tıklattım.

Kalktı açtı, bağırıp çağırdı, gene vuracak sandım, hayır, hemen hayatın zorluklarını ve diplomanın önemini anlatmaya başladı; bunları anlatırken vurmaz. Dinlerken önüme baktım ki yatışsın, ama dinlemekle de bitecek gibi değil ki. Bütün gece çalıştıktan ve başıma neler geldikten sonra bir de seni dinleyemem artık: İçeri gittim, dolaptan bir avuç kiraz aldım, yiyordum, birden, aman, tokat atacaktı ki, hemen çekildim ve elime vurabildi ve kirazlar ve çekirdekler yerlere saçıldı.

Ben toplarken de anlattı, sonra dinlemediğimi anlayınca bu sefer yakarmaya başladı: Oğlum, oğlum, niye okumuyorsun filan. Acıdım ve üzüldüm, ama ben ne yapayım. Sonra, omuzuma bir tane vurunca kızdım.

«Bir daha bana vurursan ben bu evden kaçarım artık,» dedim.

«Git, defol!» dedi. «Pencereyi de bir daha açmayacağım!»

«Peki,» dedim. «Ben kendi paramı zaten kendim kazanıyorum.»

«Yalan söyleme!» dedi. «Bu saatte ne yapıyorsun sokaklarda?» Sonra içerden anam gelince, «kaçacakmış bu!» dedi. «Eve bir daha dönmeyecekmiş.»

Sesi de bir tuhaf oldu, titredi, ağlama öncesi titremesi gibi ve yaşlı, sahipsiz bir köpeğin yalnızlık uluması gibi, acıdan ve açlıktan görmediği ve bilmediği birilerini sanki seslenip çağırıyor o zavallı köpek. Sı-

kıldım. Annem, kaş göz işaretleriyle, sen içeri git, diyordu, bir şey demeden gittim. Topal piyangocu biraz daha söylendi, bağırıp çağırdı, konuştular. Sonra neyse, ışıkları söndürüp sustular.

Ben de, güneş artık penceremin kenarına vururken, gittim yatağıma uzandım, ama soyunmadım. Öylece uzandım ve tavana baktım, tavandaki bir çatlağa, çok yağmur yağdığı zaman, içinden sular damlayan, oradaki o karaltıya baktım. Eskiden tavandaki o karaltıyı bir kartala benzetirdim: Kanatlarını açmış ve ben uyurken benim üzerime gelip beni alacak sanki bu eski kartal ve sanki ben erkek değil, kız olacağım o zaman! Düşündüm.

Giderim ona, plaja, saat dokuz buçukta, derim ki, merhaba Nilgün, derim, beni tanıdın mı, bak gene cevap vermiyor, surat asıyorsun, derim, ama çok vaktimiz yok artık, çünkü ne yazık ki tehlikedeyiz, derim, sen beni yanlış anladın, onlar da beni yanlış anladılar, şimdi sana her şeyi anlatmam gerek, derim, anlatırım, sana bağırıp çağırmamı, elindeki gazeteyi alıp yırtmamı istiyorlar, derim, bütün bunlara gerek olmadığını göster Nilgün onlara, derim ve o zaman, Nilgün, uzaktan bizi seyreden Mustafa'ya gider, anlatır nasıl biri olduğunu, Mustafa utanır ve belki o zaman, Nilgün anlar benim onu sevdiğimi ve belki de kızmaz ve belki de sevinir bile, çünkü hayatta her şey olabilir, bilemezsin ki...

Tavandaki karaltının kanatlarına bakıyorum hâlâ. Bir kartala da benziyor, bir çaylağa da. İçinden sular da damlardı. Ama çok eskiden yoktu, çünkü babam, daha bu odayı yapmamıştı.

Ama o zamanlar ben, bizim evimiz küçük, babam bir satıcı ve amcam cüce uşak diye o kadar çok utanmazdım. Hayır, hiç utanmazdım, demiyorum, çünkü daha bizim kuyumuz yokken ve ben, annemle çeşmeye giderken, sen Nilgün bizi göreceksin diye korkardım,

çünkü siz Metin'le ava çıkmaya başlamıştınız ve bir zamanlar o kadar iyi arkadaş olmuştuk ki, hani sonbaharda, o yeni yapılan, hepsi birbirinin aynı olan, sonra sarmaşıkların sarıldığı, o, 5 evlerdekiler de İstanbul'a döndüğü zaman, Ekim başında, herkes gitmişti, siz hâlâ buradaydınız ve o zaman Metin'le bir gün Faruk'un havalı eski tüfeğiyle bizim eve gelmiştiniz, birlikte karga avına gidelim diye, bizim yokuşu çıktığınız için terlemiştiniz ve annem size su vermişti, temiz su, bizim, yeni Paşabahçe kırılmaz bardaklardan ve sen suyu severek içmiştin Nilgün, ama Metin içmemişti, belki bizim bardağı pis bulduğu için, belki suyu pis bulduğu için, sonra annem demişti ki istiyorsanız gidin, üzüm de koparın çocuklar demişti, ama Metin sorunca, o bağ bizim değil demişti, ama ne olacak, komşumuz, hiç olur mu, gidin yiyin demişti, ama siz iki kardeş istemediniz ve ben sana Nilgün, gidip, koparıp getireyim mi deyince sen, olmaz dedin, çünkü bizim değildi, ama sen, hiç olmazsa yeni bardaktan su içtin Nilgün, Metin onu bile içmedi.

Güneş daha yükseldi ve kuşların ağaçlarda başladığını işitiyorum. Mustafa ne yapıyordur, o da bekliyor mudur, yatıyor mudur, uyumuş mudur? Düşündüm.

Bundan çok değil, yalnızca onbeş yıl sonra bir gün ben fabrikamda çalışırken, hayır sekreter değil, Müslüman yardımcı kız, içeri gelir ve sizinle görüşmek isteyen bazı ülkücüler var, adları Mustafa ile Serdar deyince, ben, önce şu işimi bitireyim de sonra derim, onları biraz bekletip işimi bitirince, otomatik düğmeye basıp, çağırırım, şimdi kabul edebilirim onları, gelsinler derim, hemen utana sıkıla anlatır Mustafa ile Serdar, anlıyorum tabii derim, yardım istiyorsunuz, peki, 10 milyonluk davetiye alıyorum sizden, ama bu davetiyeleri komünizmden çekindiğim için değil, sizlere acıdığım için alıyorum, çünkü benim komünistlerden

korkum yok, dürüstüm, ticarette hileye hiç sapmadım ve fitremi ve zekâtımı da her yıl aksatmadan verdim, işçilerimi de küçük ortak ettim, mert bir insan olduğum için beni severler, sendikalara ve komünistlere niye kansınlar, bu fabrikanın hepimizin ekmeğini verdiğini benim kadar bilirler, benim de kendilerinden bir farkım olmadığını bilirler, buyurun onlarla birlikte bu akşam edeceğim iftara siz de gelin, ben onlarla içiçeyim, emrimde yedi bin işçi var, deyince ben, Mustafa ile Serdar ne şaşırırlardı, anlarlardı artık benim nasıl biri olduğumu, anlarlardı değil mi?

Sesinden tanıdım: Halil'in çöp kamyonu yokuşu çıkıyor. Kuşlar sustular. Tavan'daki kartaldan bıktım, yatakta döndüm; yere bakıyorum. Yerde gidiyor bir karınca. Karınca, karınca zavallı karınca! Parmağımı uzatıp, üstüne bir hafif dokundum, aptallaştı. Senden çok güçlüler var, sen bilmezsin, ah karınca. Şaşırdın değil mi, koşuyor koşuyorsun, önüne parmağımı koyuyorum, kaçıyorsun; gene koşuyor koşuyorsun, önüne gene parmağımı koyunca gene dönüp kaçıyorsun. Biraz daha oynadım ve sonunda, acıdım, tiksindim; bir tuhaf oldum; canım sıkıldı, iyi şeyler düşünmek istedim ve hep düşündüğüm o güzel zafer gününü düşündüm.

O gün, ben bir telefondan öbürüne koşar emirler yağdırırken, uzatılan en son telefonu alırım, alo, orası Tunceli mi, derim, o zafer günü, alo, nasıl orası, tamam başbuğum, der telefondaki ses, burasını temizledik, teşekkür eder, bir de en son Kars'ı açarım, alo Kars, orada durum nasıl derim, neredeyse tamam liderim, derler hepsini bitirmek üzereyiz, peki, derim, görevinizi iyi yapmışsınız, teşekkür ederim, derim ve telefonu kapayıp, odadan çıkıp, ben arkamdaki kalabalıkla birlikte büyük salona girerken, binlerce temsilci beni heyecanla ayakta alkışlayarak karşılıyorlar ve sonra bir açıklama yapmamı merak-

la beklerlerken, ben mikrofona, arkadaşlar, derim, Ülkücü Yıldırım Harekâtı şu anda sonuçlanmış bulunuyor, Tunceli ve Serhat şehrimiz Kars'taki en son kızıl direnme yuvalarını da ezdiğimizi şu anda öğrenmiş bulunuyorum, Ülkü Cenneti artık bir düş değildir arkadaşlar, Türkiye'de yaşayan tek bir komünist kalmamıştır derken ben, yaverim kulağıma bir şeyler fısıldar ve ben, yaa, öyle mi, derim, peki, şimdi geliyorum ve bitip tükenmeyen mermer koridorlardan geçtikten sonra, silâhlı nöbetçilerin beklediği, kapıları birbirine açılan kırk odanın sonuncusunun içinde, güçlü ışıklarla aydınlatılmış bir köşede, ben görüyorum seni, bir sandalyeye bağlanmışsın sen ve yaverim bana, yeni yakalandı liderim der, bütün komünistlerin şefi bu kızıl kadınmış, derken, ben, hemen çözün onu, derim, bize bir kadının ellerini bağlamak bile yakışmaz, seni çözerler ve ben, bizi yalnız bırakın lütfen, derim ve yaverim ve adamları çizmelerini birbirine vurup, selâm verip çıkıyorlar ve kapıları kapayınca ben sana bakıyorum, 40 yaşında daha güzel ve olgun kadın olmuşsun ve sana bir sigara ikram ederken, beni tanıdınız mı Yoldaş Nilgün hanım, derim, evet dersin, sen de utanarak, tanıdım ve bir an sessizlik olur ve biz birbirimizi süzeriz ve sonra birden ben, biz kazandık derim, biz kazandık ve Türkiye'yi siz komünistlere bırakmadık, pişman mısın, evet dersin, pişmanım ve tuttuğum sigara paketine uzanan ellerinin titrediğini görünce, ben, sâkin olun, derim, ben ve arkadaşlarım kadınlara ve kızlara hiçbir zaman kötülük etmeyiz, sâkin olun lütfen, biz binlerce yıldır sürüp gelen bu Türk töresine sonuna kadar bağlıyız, onun için, hiç korkmayın, derim, sizin cezanızı ben değil, tarihin ve milletimin mahkemesi verecek, derim ve sen, pişmanım, pişmanım ben Hasan, dersin ve ben de, son pişmanlık ne yazık ki fayda etmez, derim ve ne yazık ki hislerime kapılıp sizi affetmem mümkün

değildir, çünkü ben, her şeyden önce milletime karşı sorumluyum, derken ben, birden bir bakarım, aa, sen soyunmaya başlıyorsun Nilgün, soyunup bana yaklaşıyorsun, tıpkı, Pendik'te kimseye görünmeden, gizlice gittiğim o seks filmindeki, arsız, edepsiz kadınlar gibi olmuşsun, aman Allahım, bir de beni sevdiğini söylüyor, beni kandırmaya çalışıyorsun sen, ama ben buz gibiyim, senden tiksindim, soğudum hemen ve sen yalvarırken, ben nöbetçileri çağırıp derim ki: Alın götürün bu Katerina'yı derim, benim Baltacı Mehmet Paşa'nın hatasını tekrarlamaya niyetim yok, milletim, o zayıf Baltacı yüzünden çok çekti, ama bitti artık o günler ve sonra, nöbetçiler seni götürürlerken ben bir odaya çekilir belki de ağlarım ve senin gibi bir kızı bile ne hâle getirebildikleri için, belki de bir tek o yüzden, hislerime kapılır komünistlere çok sert davranırım, ama sonra gözyaşlarım kurur ve demek, yıllarca boşuna acı çekmişim diye düşünerek avunurum ve zafer şenliklerine katılınca artık seni belki de o gün tamamen unuturum.

Sıkıldım ben, bu saçma hayallerin hepsinden, döndüm, yatağımın kenarından yere baktım; karınca gitmiş, yok olmuş. Ne zaman kaçtın? Güneş yükselmiş. Birden aklıma geldi, yataktan fırladım. Geç kalıyorum.

Mutfağa gittim, bir şeyler yedim, kimseye görünmeden hemen pencereden çıktım, gidiyorum. Kuşlar, gene dallardaydı, Tahsin'ler yokuşun kenarına kiraz sepetlerini diziyorlardı. Çok sonra, plaja gelince, baktım: Bekçiyle, biletçi gelmiş, ama daha Nilgün yok. Mendireğin oraya gidip kotralara baktım. Çok uykum var, oturdum.

Evet, telefon ederim şimdi: Alo: Tehlikedesiniz Nilgün hanım; bugün plaja ve bakkala gelmeyin, derim, evden de artık çıkmayın. Kim miyim? Eski bir dost! Çat! Telefonum suratına kapanır kararlı bir ses-

le. Anlar mı kim olduğumu, onu sevdiğimi, tehlikeden korumak istediğimi anlar mı?

Hayır, ben kadınlara karşı saygılı olmamız gerektiğini bilirim, değil elinden gazeteyi alıp yırtmak! Kadın zavallı bir yaratıktır, onlara kötü davranmamalı, annem ne iyi insandır! Kadınlara kötü gözle bakanları sevmem, onlara bakıp yalnızca yatmayı düşünenler, kötü, sivilceli abazanlarla, materyalist zenginler ve pis heriflerdir. Ben biliyorum kibar ve nazik olmak gerektiğini; nasılsınız, kapıdan önce siz buyurun, bir hanımla birlikte yürürken bir kapı görürsen ayakların kendi kendine yavaşlayacak ve sen bir şey bile düşünmeden elin arkadan uzanıp kendiliğinden ona kapıyı açacak, buyrun önden, ben bilirim sizin gibi kadınlarla, kızlarla nasıl konuşulduğunu, ooo, sigara mı içiyorsunuz, hem de sokakta içiyorsunuz, tabii, içebilirsiniz, sizin de hakkınızdır, ben geri kafalı değilim, çat, lokomotif biçimindeki çakmağımla bir seferde yakarım ve ben bir kadınla tıpkı bir erkekle ya da bir sınıf arkadaşımla konuştuğum gibi rahat rahat, yüzüm kızarmadan, istesem, biraz gayret etsem bir kızla bile kızarıp bozarmadan konuşabilirim; o zaman kızlar benim nasıl biri olduğumu görünce yanlış anladıkları için utanıp şaşırırlar; değil gazetesini alıp yırtmak! Belki de Mustafa ciddi söylememiştir.

Denizden ve kotralardan bıktım, kalktım, plaja dönüyorum. Yalnızca, şaka diye söylemiştir Mustafa, çünkü, ne olursa olsun, kızlara kötü davranılmayacağını Mustafa da bilir. Seni denemek için yaptım, dermiş Mustafa, bakalım disiplinin sonsuz itaat demek olduğunu gerçekten öğrenmiş misin diye! Sevdiğin o kıza kötü davranmana gerek yok Hasan!

Plaja gelince baktım Nilgün gelmiş, her zamanki gibi uzanmış. O kadar uykuluyum ki, heyecanlanamadım bile. Bir heykele bakar gibi baktım. Sonra, oturdum Nilgün, seni bekliyorum.

Belki de Mustafa gelmez, bile diye düşündüm. Unutmuştur; önemsememiştir, ya da uyuyakalmıştır. Plaja koşan kalabalık geliyor: İstanbul'dan gelen arabalar, ellerinde sepetleri ve deniz toplarıyla babalar, analar, çocuklar, iğrenç, ahmak aileler: Hepiniz suçlusunuz, hepiniz cezanızı çekeceksiniz. Tiksindim.

Belki de yapmam diye düşündüm. Ben öyle biri değilim ki! O zaman, komünist kızın elinden gazetesini bile alamamış derler, değil yırtmak! Eskiden ülkücüymüş, şimdi komünist olmuş, bile derler; dikkat edin Cennethisar'lı bu Hasan Karataş'a, aranıza almayın! O zaman korkmam, tek başıma büyük şeyler yaparım, hepiniz görürsünüz.

«Hey! Uyansana ulan!»

Korktum! Mustafa'ymış! Hemen ayağa kalktım.

«Geldi mi kız?» dedi.

«Evet, orada,» dedim. «Mavi mayolu.»

«Kitap okuyanı mı?» dedi ve sana kötü baktı Nilgün. «Ne yapacağını biliyorsun!» dedi sonra. «Bakkal hangisi?»

Gösterdim, sonra bir sigara istedim, verdi gitti, uzakta beklemeye başladı.

Sigaramı yaktım, ucuna bakarak beklerken düşündüm: Ben aptal biri değilim Nilgün, derim, ben bir idealistim, inançlarım vardır, dün akşam kendimizi tehlikeye atarak duvarlara yazı yazdık, bak, elimdeki boyalar bile çıkmadı daha!

«Bak, sigara içiyorsun. Yazık değil mi sana? Genceciksin.»

Recep amca! Elinde fileler.

«İlk defa içiyorum,» dedim.

«At o sigarayı da, dön evine yavrum!» dedi. «Ne işin var senin gene burada?»

Başımdan gitsin diye sigarayı attım. «Birlikte ders çalışacağımız bir arkadaşım var, bekliyorum,» dedim. Para da istemedim.

«Baban cenazeye geliyor, değil mi?» dedi.

Biraz durdu, sonra tuhaf tuhaf sallanarak gitti. Yokuşu çıkan arabaya bağlı tek at: Tik-tak, tık-tak; zavallı cüce.

Biraz sonra baktım, Nilgün denize girmiş, çıkmış, geliyor. Mustafa'ya gittim, söyledim.

«Ben bakkala giriyorum,» dedi. «Dediğin gibi. Cumhuriyet alırsa ben önden çıkar bir öksürürüm. O zaman, ne yapacağını biliyorsun, değil mi?»

Ben bir şey demedim.

«Bak, gözüm üzerinde ha!» dedi, gitti.

Ben yan sokağa saptım, bekledim. Önce Mustafa girdi bakkala. Biraz sonra da sen girdin Nilgün. Heyecanlandım, lastik ayakkaplarımı daha sıkı bağlayayım dedim, ellerim titriyormuş. Beklerken düşündüm: Her şey olabilir hayatta. Aklıma gelince korktum sanki: Belki, bir sabah kalkar bir bakarım deniz kıpkırmızı olmuş; ya da şimdi bir zelzele başlarmış, Cennethisar orta yerinden ikiye ayrılır, plajdan alevler fışkırırmış. Ürperdim.

Önce Mustafa çıktı, benden yana baktı ve öksürdü. Sonra Nilgün çıktı, elinde gazete. Düştüm peşine. Hızlı hızlı da yürüyor. Serçeler gibi yere konup konup kalkan ayaklarına bakıyorum: Bacaklarının güzelliğiyle beni kandırabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun. Kalabalıktan uzaklaştık. Arkama baktım Mustafa'dan başka kimseler de yok. Yaklaşınca, beni işitti ve baktı Nilgün.

«Merhaba Nilgün!» dedim.

«Merhaba,» dedi ve dönüp yürüdü.

«Bir dakika!» dedim. «Biraz konuşalım mı?»

Duymamış gibi yürüyor. Peşinden koştum. «Dur!» dedim. «Niye benle konuşmuyorsun?» Cevap yok. «Yoksa bir suç işledin de utanıyor musun?» Cevap yok, yürüyor. «İki medenî insan gibi konuşamaz mı-

yız?» Cevap gene yok. «Yoksa beni tanıyamadın mı Nilgün?»

Daha da hızlı yürüyünce, arkasından koşturup laf yetiştirmenin boşuna olduğunu anladım ve koşup yanına gittim. Şimdi iki arkadaş gibi yanyana yürüyoruz ve ben konuşuyorum.

«Niye kaçıyorsun?» diyorum. «Ben sana ne yaptım?» Susuyor. «Benim bir kötülüğümü mü gördün söylesene?» Söylemiyor. «Söyle neden ağzını açmıyorsun?» Gene söylemiyor. «Peki,» dedim. «Biliyorum ben senin neden konuşmadığını, söyleyeyim mi neden?» Bir şey demiyor ve kızıyorum. «Benim hakkımda yanlış şeyler düşünüyorsun değil mi?» dedim. «Beni öyle sanıyorsun! Ama yanılıyorsun, kızım yanılıyorsun, şimdi anlayacaksın neden yanıldığını,» dedim, ama hiçbir şey yapmadım. Çünkü utanmıştım ve birden bağırmak istemiştim saçmalıktan korktuğum için sanki! Tam o sırada da, Allah belâsını versin, karşıdan gelen o iki şık beyefendiyi gördüm.

Bu sıcakta kravat, ceket giyen bu züppeler işime karışmasın diye bekledim. Her şeyi yanlış anlamasınlar diye de; biraz daha arkada kalmıştım ki, bir baktım Nilgün neredeyse koşuyor. Evine yalnızca bir köşe kaldığı için ben de koşmaya başladım. Arkamdan Mustafa da koşuyor. Köşeyi dönünce şaşırdım: Koşmuş gitmiş, elinde filesiyle sallanan cücenin koluna girmiş. Gidip ikisine bir şeyler yapayım dedim, ama ayaklarım gitmedi. Durdum, arkalarından öylece, aptal aptal bakıyorum. Mustafa geldi.

«Korkak herif,» dedi. «Sana göstereceğim.»

«Asıl ben onlara göstereceğim!» dedim. «Yarın! Yarın göstereceğim onlara!»

«Yarın mı yapacaksın?»

Ama şimdi yapmak istiyordum! Kötü bir şey: Mustafa'ya da bir tane vursam! Bir tane vursam. Mustafa yıkılır, oracıkta kalır. Kötü bir şey, hepsi anlasın

diye: Suratını tekmelerim ki, beni görmesin ve benim korkak olduğumu kimse düşünmesin. Çünkü kimsenin beni düşündüğü gibi sanmasından ve bulmasından hoşlanmıyorum. Bambaşka bir herifim ben, bunu biliyor musunuz bunu, bakın yumruklarıma. Ben bir başkasıyım artık, ben değilim ben; öyle öfkelenmişim ki, ben sanki kendi içimden çıkmış öfkeme bakıyorum da ben bile korkuyorum bu başkasından. Mustafa bile bir şey diyemiyor, anladığı için. Sessizce yürüyoruz. Çünkü sonra sen de pişman olursun, anladın değil mi?

Dükkânda bakkalın kendisinden başka kimse yoktu. Cumhuriyet istediğimizde, bir tane sanıp verdi, ama, hepsini istiyorum deyince anladı, ama o da Mustafa gibi, benden korktuğu için, hepsini verdi. Çöp tenekesi yokmuş. Gazeteleri yırttıktan sonra savurdum, üçer beşer fırlattım attım. Bakkalın vitrine mandalladığı çıplak kadın resimlerini de koparıp yırttım, haftalık aşağılık dergileri, günahı, iğrençliği, çirkefi... Demek, bütün bu pisliği temizlemek bana düşecekmiş! Mustafa bile şaştı.

«Peki, tamam, tamam, yeter artık!» diyordu. Beni bakkaldan çıkardı. «Akşam kahveye gelirsin!» dedi. «Yarın sabah da burada olursun.»

Önce bir şey demedim. Sonra, o giderken bir sigara istedim, verdi.

23

Recep kahvaltı tepsimi alıp indirdikten sonra çarşıya gitti. Çarşıdan döndüğünde yanında bir başkası vardı. Tüy gibi ayak sesinden Nilgün olduğunu anladım. Merdivenleri çıkıp kapımı açtı, bana baktı: Saçları ıslaktı, denize girmiş. Gitti. Öğlene kadar da odama başka kimse uğramadı. Yatağımda yattım ve dünyayı dinledim. Önce Nilgün'le Faruk'un aşağıda konuştuklarını duyuyordum, sonra plajın iğrenç cumartesi gürültüsü o kadar yükseldi ki, duyamaz oldum. Uyku gelmiyordu ve senin cehennemin, Selâhattin, diyordum, cennet dediğin cehennem işte indi yeryüzüne; dinle; herkes birbirine eşittir, şu kadar parayı veren herkes içeri girip soyunabilir, yanyana uzanabilir, dinle! İşitmemek için pancurlarımı ve penceremi kalkıp kapadım. Öğle yemeğini yiyeyim ve öğle uykusunun unutuşuna dalıp gideyim diye çok bekledim. Recep gecikti. Bir balıkçının cenazesine gitmiş. Öğle yemeğine de inmedim. Recep tepsimi aldı ve kapımı çekip gitti. Öğle uykusunu bekliyorum.

En güzel uykudur öğlen uykusu derdi annem. Öğlen yemeği üstüne en güzel rüyaları görürsün ve güzel olursun. Evet. Biraz terlerdim, gevşerdim, sanki hafifler, küçük bir serçe gibi çıt pıt uçardım. Sonra pencereyi açardık, temiz hava girince kirli hava çıksın diye, Nişantaşı'ndaki bahçenin yeşil dalları odanın ta içine uzanınca, düşlerim dışarı çıksın diye de. Çünkü, ben uyandıktan sonra, bazan, rüyamın benim ondan ayrıldığım yerden, kendi kendine akıp gittiğine inanasım gelirdi. Ölünce de belki: Düşüncelerim odanın içinde geziniyorlar, eşyaların içinde, sıkı kapa-

lı pancurlar arasında, masamın ve yatağımın, duvarların ve tavanın yüzeylerine sürünerek dönüyor düşünceler ve biri, yavaşça kapıyı aralayınca havada benim düşüncemin gölgesini görür gibi oluyor: Kapa kapıyı, düşüncemin saflığı bozulmasın, anılarım zehirlenmesin ve benim tertemiz düşüncem, sizi kendinizden utandırmak için, kıyamete kadar, burada, tavanlarımın içinde, bu sessiz evde, melekler gibi salınıp dursun. Ama o zaman ne yapacaklarını biliyorum: Ah, İblisin torunları, biri, hem de en küçükleri, bir kere ağzından kaçırmıştı. Burası çok eskidi babaanne, burayı yıktıralım, yerine apartman yaptıralım. Çünkü, biliyorum, günaha gırtlağınıza kadar batmak değil, başkasının günahsız kalabildiğini görmek daha çok acı verir sizlere.

Günah dediğin o saçma yasağı benim gibi sen de aşmalısın, derdi, Selâhattin, sen de iç benim gibi rakıdan, bir tadımlık, hiç merak etmiyor musun, hiçbir zararı yok, tersine yararı var, zekâyı açar. Tövbe! Peki şunu bir kere olsun söyle Fatma, yeter; günahı da kocanın boynuna: Allah yok, de Fatma, hadi. Tövbe! Peki o zaman şunu dinle; bak ansiklopedimin en önemli maddesi: dinle; yeni yazdım; yeni alfabeye göre 'B' harfinde bilgi maddesinde özetleyerek okuyorum dinle: Bilgimizin kaynağı deneydir... Deneye dayanmayan ve deneyle kanıtlanmayan hiçbir bilgi geçerli değildir... Bütün bu bilimsel bilginin dayanak noktası olan bu cümle, Allahın varlığı sorununu da, bir hamlede saf dışı bırakır... Çünkü bu, deneyle kanıtlanamayacak bir sorundur... Ontolojik kanıt skolastik bir gevezeliktir!.. Tanrı yalnızca metafizikçilerin oynadığı bir düşüncedir... O halde bizim elmalar armutlar ve Fatmalar dünyasında Allahın da ne yazık ki yeri yoktur... Ha, ha, ha! Anlıyor musun Fatma, senin Allahın mallahın yok artık! Bu bilgiyi hemen yaymayı düşünüyorum! Ansiklopedimin bitme-

sini beklemeye sabrım yok, matbaacı İstepan'a bir mektup yazdım, bunu bir ayrı basım yapıp hemen yayımlatacağım. Kuyumcu Avram'ı çağırıyorum gene, bak ona göre, bu önemli sorunda senin genç kız nazını çekemem, kutundan iyi bir parça verirsin, yemin ediyorum, bütün memlekete yararı da olacak, bu ahmak yobazlar bunu sattıramazlarsa, kararlıyım, gidip Sirkeci'de kendim satacağım. Görürsün, kapışacaklardır! Çünkü buradaki akıl yürütmeyi, o Fransızca kitaplardan çıkarıp, halkın anlayacağı dille yazabilmek için, yıllarımı verdim, Fatma, sen de biliyorsun! Asıl merak ettiğim de okuyup okumayacakları değil Fatma, okuduktan sonra ne hale geleceklerini merak ediyorum ben.

Ama şükür kendisinden, belki de cücesinden başka kimse okumadı o iğrenç yalanları ve şeytanın kandırdığı zavallının «geleceğin güzel cenneti» diye heyecanla anlattığı cehennem tasvirini ve tasvir ettiği şey yeryüzüne hemen insin diye nasıl yakardığını iğrene iğrene bir tek ben okudum ve başka kimse de okumadı.

Selâhattin'in ölümü keşfinden yedi, ölümünden üç ay sonraydı, Doğan'ım Kemah'taydı, kışın ortasıydı, evde cüceyle benden başka kimsecikler yoktu: Gece kar yağıyordu ve ben mezarın üstü kar tutmuştur diye düşünüyordum ki, birden ürperdim, aklıma iyice ısınmak geldi. Çünkü hâlâ, ağzından tüten şarap kokusuna katlanmayayım diye, çekildiğim odada ayaklarım buz kesmiş, tek başıma üşüyerek oturuyordum; lâmbanın soluk ve sıkıcı ışığı oyalamıyordu, kar camlara vuruyordu, ağlamıyordum. Isınmak istedim, yukarı çıktım, Selâhattin yaşarken sokulmadığım ve içinde bir aşağı bir yukarı gezinen ayak seslerinin hiç dinmediği odasına artık girebileceğimi düşündüm. Kapıyı yavaşça ittim, gördüm: Sere serpe yayılmışlar, küstahça uzanmışlar, masalarda, koltukların, san-

dalyelerin üstünde, gözlerde, çekmecelerde, kitapların üstünde, içinde, yerlerde, pencere içlerinde, kâğıtlar, kâğıtlar, üzeri yazılı, çizgili kâğıtlar, kâğıt yığınları. İri kaba sobanın kapağını açtım, içine tıkıştırmaya başladım. Kibriti atınca biraz sonra, daha da kâğıt, kitap, yazı, gazete ve soba ne güzel yutuyordu senin günahlarını Selâhattin! Günahların yok olup gittikçe içim ısınıyor! Bütün hayatımı verdiğim eserim benim: Sevgili günahım! Bakalım ne yazmış iblis? Yırtıp yırtıp yakarken okumuştum da: Başına, bazı kısa notlar yazmış: Cumhuriyet: Bize gereken yönetim şekli budur... Çeşitli cumhuriyet türleri vardır... De Paset bu konudaki kitabında... 1342... Bu hafta Ankara'da kurulmuş diyor gelen gazeteler... İyi... Fakat bunu da kendilerine benzetmeseler. Darwin'in kuramını Kuran'la karşılaştır ve ahmakların bile anlayacağı basît mesellerle bilimin üstünlüğünü anlat... Deprem, tamamen jeolojik bir olay olup, yer kabuğunun sarsılmasıdır... Kadın erkeğin tamamlayıcısıdır... İkiye ayrılırlar... Birinciler, doğal kadınlardır, bunlar doğanın kendilerine verdiği zevklerin ve keyiflerin hakkını veren, rahat, dertsiz, tasasız, sinirsiz, öfkesiz doğal kadınlardır ki bunların büyük çoğunluğu halktan, aşağı sınıftan çıkar... Ruso'nun evlenmediği karısı gibi... Ruso'ya altı tane evlat vermiştir, bir hizmetçiydi... İkinci tür kadınlar ise asabi, buyurgan, kibar, kör inançlara kanmak zorunda kalan, soğuk, anlayışsız kadınlardır... Mari Antuvanet gibi... Bu ikinci tür kadınlar o kadar soğuk ve anlayışsızdırlar ki, birçok bilgin, filozof, anlayışın ve aşkın sıcaklığını aşağı sınıfın kadınlarında aramışlardır... Ruso'nunki hizmetçi, Göte'ninki fırıncının kızı veya komünist bilgin Marx'ınki gene evdeki hizmetçiydi... Bundan bir çocuğu da olmuştur... Engels üzerine almıştır. Niye utanmalı? Hayatın gerçeğidir... Daha da örnek çoktur... Böylece, bu büyük adamlar, soğuk karıları yüzünden

hiç haketmedikleri dertler içinde acılar çekerek hayatlarını zehirlemişler, kimisi bu yüzden kitabını, kimisi felsefesini, kimisi de ansiklopedisini bitiremeden boşu boşuna tükenmişlerdir... Yasanın ve toplumun piç saydığı o çocuklar da bir başka acıdır!.. Leylek kanatlarına bakarken düşündüm: Acaba tam bir leylek şeklinde ve kıçı uskursuz zeplin yapmak mümkün mü?.. Uçak artık bir savaş silâhıdır... Lindbergh adlı bir zat Atlantik Denizi'ni geçen hafta uçarak geçmeyi başarmıştır... 22 yaşındayken... Bütün padişahlar ahmaktır... İttihatçıların kuklası Reşat ahmaklıkta en ileri olanlarıdır... Bizim bahçedeki kertenkelelerin Darwin okumadıkları halde, Darwin'in düşüncesine uygun olarak kuyruklarını bırakmalarını bir mucize değil, insan düşüncesinin bir zaferi olarak görmeli! Eğer sanayileşmeyi hızlandırdığını kanıtlayabilseydim, Müslümanlıktan, Hıristiyanlığa geçmemiz gerektiğini hemen yazardım...

Okuyordum, okuyordum ve iğrenerek sobanın ağzına atıyor, ısınıyordum. Ne kadar okuyup, ne kadar atmıştım, artık bilmiyordum ki, birden kapı açıldı, baktım, cüce: Daha on yedi yaşında ama: Ne yapıyorsunuz Büyükhanım, yazık değil mi? Sus sen! Yazık günah değil mi? Sus diyorum! Günah değil mi? Hâlâ susmuyor! Nerede benim bastonum? Sustu. Daha başka kâğıt var mı, sakladın mı bir şey, doğru söyle cüce, ne varsa hepsi bu mu? Susuyor! Demek sakladın cüce, sen onun oğlu değil, piçisin ve hiçbir şeye hakkın yok, anladın mı, ver onları bana, hepsini yakacağım ben o kâğıtların, çabuk getir, bak hâlâ, bana, yazık değil mi diyorsun. Nerede bastonum? Üzerine yürüyorum. Sinsi, tıkır tıkır, merdivenlerden aşağı kaçtı. Aşağıdan sesleniyor: Yok bende bir şey, Büyükhanım, yemin ediyorum, hiçbir şey saklamadım! Peki! Bir şey demedim. Geceyarısı birden odasını bastım, uykudan uyandırıp dışarı attım onu, tuhaf kokulu oda-

sının her yerini iyice aradım, küçük çocuk yatağının, minik şiltesinin içine kadar her yerini didik didik ettim: Başka kâğıt yokmuş, evet.

Ama gene de korkarım hep. Bir yere bir şey saklamıştır, bir kâğıt parçası gözümden kaçmıştır da Doğan, babasının oğlu arayıp ele geçirmiş, bastırmıştır; çünkü gelip gelip sorardı: Anne, babamın yazdığı yazılar nerede? Ben işitmiyorum seni yavrum. Hani yıllarca yazdı ya, nerede anne onlar? İşitmiyorum çocuğum. Babamın yarım kalmış ansiklopedisi diyorum, canım? İşitmiyorum. Belki bir değeri vardır, babam onlara bütün ömrünü verdi, çok merak da ediyorum anne, hadi ver onları bana. İşitmiyorum evlâdım. Babamın istediği gibi belki bir yerde yayımlayabiliriz de, çünkü bak 27 Mayıs'ın yıldönümü geliyor; askerler bir darbe daha yapacak diyorlar. İşitmiyorum, Doğan'ım seni ben. Bu darbeden sonra Kemalizme bir dönüş daha olacakmış, hiç olmazsa ansiklopediden bazı ilginç parçalar yayımlatabiliriz. Neredeyse onlar, çıkarıp versene anne! Kulaklarım benim iyi işitmez ki. Nerede bu kâğıtlar, hay Allah, arıyorum, arıyorum bulamıyorum kitapları da, yok ortalıkta, yalnızca çamaşırlığa atılmış o tuhaf araçlar var! İşitmiyorum. Ne yaptın, ah anne, kâğıtları, kitapları yoksa attın mı? Sustum. Yırttın, yaktın, attın değil mi? Ağlamaya başlar. Az sonra rakıya sarılır. Ben de yazacağım, ben de babam gibi: Her şey, bak, gene kötüye gidiyor, bütün bu kötü gidişi, aptallığı durduracak bir şeyler yapmak gerek, bu adamlar bu kadar kötü niyetli ya da ahmak olamazlar, aralarında iyileri mutlaka vardır anne, Tarım Bakanını okuldan tanıyorum, aynı kıza âşıktık ama çok iyi arkadaştık, benden bir sınıf küçüktü, ama atletizm takımında beraberdik, gülle atardı, çok şişmandı, ama pırlanta gibi kalbi vardı, şimdi ona uzun bir rapor yazıyorum, şu anda genelkurmay ikinci başkanı olan filanca paşa da ben Zile'de

kaymakam vekiliyken yüzbaşıydı, çok iyi bir insandır, memleket için iyi bir şey olsun diye çırpınırdı, ona da bu rapordan bir tane göndereceğim, anne sen bilmiyorsun, ama öyle haksızlıklar var ki... Peki, niye bunlar senden sorulsun oğlum? Hiç karışmazsak sorumlusu biz oluruz da ondan anne, bari ben sorumlusu olmayayım diye masaya oturup onları yazıyorum ya... Babandan da zavallıymışsın sen, babandan da korkakmışsın!.. Değilim anne, anne değilim, korkak olsaydım ben de onlara katılırdım, valilik sıram gelmişti, ama benim de burama geldi, o zavallı köylülere neler yapıyorlar biliyor musun? Meraklı değilimdir ki oğlum ben! Onları kuş uçmaz, kervan geçmez dağ köşelerinde... Merakın hiçbir işe yaramadığını bana rahmetli baban öğretmiştir! Bırakıyorlar ve ne bir doktor var ne bir öğretmen... Ne yazık ki rahmetli babamın bana öğrettiğini ben sana öğretemedim Doğan'ım! Ve yılda bir kere ellerinden ürünlerini ucuza almak için... Ne yazık ki oğlum, ben sana kendimden hiçbir şey de veremedim! Sonra onları o korkunç karanlığın içine bırakıp unutuyorlar anne... Daha da anlatırdı ve ben dinlemezdim ve odama çekilir düşünürdüm: Ne tuhaf: Sanki ötekiler gibi olmasınlar ve evleriyle işleri arasında huzurla gidip gelmesinler diye onları kandıran biri var! Düşünürdüm: Onları kandıran o birisi, şimdi benim acılarıma bakıyor ve sinsi, sinsi gülüyor sanki! Tiksindim, saatime baktım. Üç olmuş, ama hâlâ uyuyamıyorum, plajın gürültüsünü işitiyorum. Sonra cüceyi düşündüm ve ürperdim.

Belki de köyden mektup yazıp Doğan'ıma, o zaman, o, kendisini acındırmıştır diye düşündüm. Ama belki de, Doğan'ıma babası söylemiştir. Ama Selâhattin artık yazılarından başka bir şeyi görecek gibi değildi. Üniversiteyi bitirdikten sonraki yaz Doğan'ım durup durup onları sormaya başlamıştı: Recep'le İsmail niye gittiler anne? Sonra bir gün çekip gitti. Bir

hafta sonra geldiğinde, yanında çocukluktan yeni çıkan onlar vardı: Üstü başı perişan bir cüceyle bir topal! Bunları köylerinden alıp buraya niye getirdin oğlum, ne işleri var bunların bizim evimizde, demiştim. Niye getirdiğimi biliyorsun anne, demişti ve ikisini cücenin şimdiki odasına yerleştirmişti. Sonra topal, Doğan'ımın sattırdığı elmasın parasına tamah etti, defoldu, gitti, ama uzağa değil: Her yıl mezarlığa giderken yokuştaki evini gösterirler! Cüce niye kaldı diye de hep merak ederim. Utandığı için diyorlar, insan içine çıkmaktan korktuğu için. Beni ev ve mutfak işinden de kurtardı, ama tiksindirdi de cüce. Doğan'ım gittikten sonra Selâhattin'le cüceyi bazan bir köşede başbaşa yakalar işitirdim: Anlat oğlum derdi Selâhattin, köydeki hayat nasıldı, çok mu sıkıntı çektiniz, sana da namaz kıldırdılar mı, söyle bana, Allaha inanıyor musun, anlat, annen nasıl öldü! Ne iyi kadındı, milletimin güzelliği vardı onda, ama ne yazık ki, benim bu ansiklopediyi bitirmem gerekiyordu. Cüce susardı, ben daha fazlasına katlanamaz odama kaçar, unutmaya çalışırdım, ama tiksinc tiksine hatırlardım: Ne iyi kadındı, milletimin güzelliği vardı, ne iyi kadındı, ne iyi kadındı!

Hayır, yalnızca günahkâr bir kadındı Selâhattin: Bir hizmetçi. Kan davası yüzünden kocasıyla bunlar, köyden kaçıp Gebze'ye gelmişler, sonra askere gidince, kocasının onu bıraktığı buralı balıkçı da sandalı devrilip boğulunca, ben bunu, iskele yıkıntısının orada kaç kere görmüştüm, zavallı, sümüklü, sefil kim bilir neyle geçiniyor, o sırada ondan önceki Geredeli ahçı, Selâhattin'e küstahlık edip, siz Allaha inanmıyorsunuz, ama biz size gösteririz filan dediği için, o zaman, Selâhattin onu yolladı ve bu iğrenç sümüklüyü eve aldı, ne yapalım, adam yok Fatma, ben karışmam, demiştim ben ve o ev işlerini çok çabuk öğrenip, ilk yaprak dolmasını sardığında, Selâhattin, ne yetenekli kadın değil mi Fatma, demişti ve ben daha

o zaman anladım olacakları ve hemen tiksindim ve düşündüm, ne tuhaf, annem beni bu dünyaya başkalarının suçuna ve günahına tanık olup iğreneyim diye getirmiş olmalı diye düşündüm.

İğrendim evet: Soğuk kış gecelerinde, ağzının rakı kuyusundan çirkin kokular tüterken, Selâhattin, beni uyudu sanır, önce merdivenleri sessizce iner, sonra, cücenin bugün oturduğu odada annesi olacak kadın onu beklerken, yarabbi ne aşağılık şey, sessizce yürürdü ve görür iğrenirdim. Sonra onunla, daha rahat ve ansiklopedisinde sık sık kullandığı kelimenin dediği gibi belki daha 'hür ve serbest' eğlenebilmek için şimdiki kümesin oraya o kulübeyi yaptığını görür iğrenirdim: Sarhoş sarhoş çalışma odasından çıkıp geceyarısı oraya gittiği zaman ben odamda, elimde örgüm ve şişlerim, kıpırdamadan oturur, orada ne yaptıklarını düşünürdüm.

O sefil kadına bana yaptıramadığı şeyleri yaptırıyordur, diye düşünürdüm; günaha iyice batırmak için onu, önce içki veriyordur, sonra Allahın olmadığını söyletiyordur, öteki yok, diyordur şeytanı mutlu etmek için, yok, yok, ben günahtan korkmam, yok, Allah yok. Tövbe Fatma, düşünme! Bazan, kıpırdamadan çıkar, arka odaya gidip, kulübenin günahkâr ve soluk ışıklarına bakarken, düşünür mırıldanırdım: Oradalar; işte orada, şimdi... Belki de piçlerini öpüyordur şimdi, Allahın neden olmadığını anlatıyordur şimdi, belki gülüşüyorlardır ve belki de... Düşünme Fatma, düşünme! Sonra yaptığından utanarak odama döner, Doğan'ımın yeleği için şişimi ve örgümü elime alıp beklerdim ve çok beklemem de gerekmezdi: Bir saat sonra Selâhattin'in kulübeden çıktığını duyardım, az sonra da artık sessiz bile olmaya üşenen tıkırtısı merdivenleri sallanarak çıkarken, ben, odamın kapısını bir parmakçık aralar, o küçük aralıktan, çalışma odasına girene kadar şeytanı merak, korku ve tiksintiyle izlerdim.

Merdivenleri sallanarak çıkarken, bir keresinde, bir an durmuştu: O zaman, kapımın aralığına, gözlerimin içine baktığını görüp korkmuş, kapıyı örtüp usulca odama sığınmak istemiştim ama, geç kalmıştım, çünkü Selâhattin bağırmaya başlamıştı: Oradan burnunu çıkarıp ne bakıyorsun öyle korkak yaratık! Kapı aralıklarından beni her gece ne diye seyrediyorsun! Nereye gittiğimi, ne yaptığımı bilmiyor musun sanki?.. Kapıyı kapayıp kaçmak istiyordum, ama kulpunu bırakamıyordum, bıraksam günaha ortak olacakmış gibi! Sonra daha da bağırmıştı: Hiçbir şeyden utanmıyorum ben Fatma, hiçbir şeyden! Senin kafanı örümcek gibi saran o zavallı korkular ve inanç bana vız geliyor: Doğu'nun bütün budalalıklarının ve suçun ve günahın ötesindeyim ben Fatma anlıyor musun? Boş yere seyrediyorsun beni: Senin suçlamak ve tiksinmek zevki aldığın şeylerle ben gurur duyuyorum! Sonra, sallanarak, birkaç basamak daha çıkmış ve hâlâ bir parmak aralık tuttuğum kapıma doğru bağırmıştı: O kadınla da övünüyorum, bana doğurduğu çocuklarıyla da... Çalışkan o kadın, dürüst, namuslu, açıksözlü ve güzel! Senin gibi yalnızca suçtan ve cezadan korkarak yaşamıyor, çünkü senin gibi çatal bıçak tutmayı ve kibarlık taslamayı öğrenmemiş! Bak ne diyeceğim şimdi, iyi dinle beni! Sesi artık azarlayıcı değil kandırıcıydı ve aramızda alışkanlıkla kulpunu tuttuğum bir kapı vardı ve dinliyordum: Utanacak, tiksinecek, suçlayacak hiçbir şey yok burada Fatma, özgürüz! Başkalarıdır özgürlüğümüzü kısıtlayan! Burada bizden başka kimse yok Fatma, sen de biliyorsun ki ıssız bir adada yaşar gibiyiz. Robinson gibi, toplum denen lânet şeyi İstanbul'da bıraktık, oraya ancak ansiklopedimle bütün Doğu'yu altüst edebileceğim gün döneceğiz. Dinle şimdi: Özgürlüğümüzün tadını çıkararak, suçtan ve günahtan ve utançtan arınarak yaşamak varken, niye her şeyi, hastalıklı tiryakiler gibi sarıldığın o saç-

ma inançların ve ahlâkın zehiriyle berbat ediyorsun? Eğer özgürlüğü değil, mutsuzluğu istiyorsan, bu, en sonunda senin bileceğin bir şeydir: Ama senin yüzünden başkalarının mutsuz olması doğru mu; senin saçma ahlâk inançların yüzünden başkalarının acı çekmesi yerinde mi? Bak dinle ne diyeceğim: Şimdi, o kulübeden geliyorum, saklamaya ne gerek var, biliyorsun hizmetçi kadının, çocuklarımın, Recep ile İsmail'in oradan geliyorum; Gebze'den onlara bir soba aldıydım, fayda etmemiş, orada onlar soğuktan donuyorlar Fatma, senin saçma inançların yüzünden, onların orada tir tir titremelerine gönlüm razı değil artık, beni dinliyor musun?

Anlamış ve korkmuştum: Kapıyı yumruklayarak ve ağlamaklı yalvararak söylediklerini daha da dinledim ve sustum. Az sonra, inleye inleye odasına gittiğini işittim ve biraz sonra da, o derin, huzurlu, sarhoş horultusunu duyunca şaşırdım, sabaha kadar da düşündüm. Kar yağıyordu, pencereden bakıyordum. Düşündüğüm ve anladığım şeyi de sabah kahvaltıda bana söyledi.

Kahvaltımızı ediyorduk ve o kadın hizmet ediyordu, sonra, tıpkı şimdi cücenin yaptığı gibi, sanki hizmetten sıkılıp bıkmış ve mutfağa inmişti ki, Selâhattin: Sen onlara piç diyorsun, ama onlar da insan, diye fısıldadı. Sanki bir sır veriyormuş ve bir şey rica ediyormuş gibi, inanılmayacak kadar hafif ve nazik bir sesle konuşuyordu. Zavallı çocuklar, o kulübede üşüyorlar, daha biri 2, öteki 3 yaşında: Onları anneleriyle birlikte bu eve yerleştirmeye karar verdim Fatma! Küçük odaya artık sığmazlar. Şu yan odaya yerleştireceğim onları. Unutma ki, onlar sonunda benim evlâtlarımdır. Artık, saçma inançlarınla buna karşı çıkma! Ben susuyordum ve düşünüyordum. Öğleyin yemeğe indiğinde de, bu sefer yüksek sesle söyledi ve ekledi: O yer yataklarında yatmalarına, battaniye zannettikleri paçavralara sarılmaları-

na da gönlüm razı değil artık. Yarın Gebze'ye aylık alış veriş için gidince... Demek, yarın Gebze'ye gidiyor diye düşünmüştüm ben! Öğleden sonra da şöyle düşündüm: Belki akşam yemeğinde de bundan sonra aynı sofraya oturacağımızı da söyler. Çünkü hepimizin eşit olduğunu söylemiyor mu? Ama söylemedi. Rakısını içti, sabah Gebze'ye gideceğini söyledi ve çekinmeden çıktı gitti. Hemen yukarı çıktım ve arka odaya koşup arkasından baktım: Ayışığında parlayan karın üzerinde sallanarak kulübenin günahkâr ışığına yürü şeytan yürü, yarın görürsün! Dönene kadar ayışığında karlı bahçeyi seyretmiştim; bir gözüm de soluk, çirkin lâmbadaydı. Dönerken, bu sefer odama girdi ve yüzüme söyledi: İki yıldan beri seni boşamak için artık bir mahkeme gerektiği için boş yere böbürlenme! Aramızda, evlilik denilen, o gülünç anlaşmadan başka hiçbir şey kalmadı Fatma! Üstelik o anlaşmayı yaptığımız zamanın şartlarına göre, ben seni istediğim zaman, iki kelimeyle boşayabilir, ya da üstüne bir başkasını alabilirdim, ama buna zamanında gerek duymadım! Anlıyor musun? Daha da anlattı ve dinledim. Sonra, sabah Gebze'ye gideceğini söyleyip, sallanarak gitti, sızdı. Karlı bahçeye bakıp düşündüm ben, bütün gece düşündüm.

Ama yeter Fatma, düşünme artık! Yorganımın içinde terlemiştim. Aklıma geldi: Cüce anlatıyor mudur? Çocuklar, diyordur, Babaanneniz elindeki o bastonla bizi... Korktum, düşünmek istemedim, uyumak istemedim, ama plâjın cumartesi uğultusunu işitirken uyuyamam ki ben!

Yorganı alnıma çektim, genç işitiyorum ve şimdi anladım diye düşünüyorum, şimdi anladım ne güzelmiş o kimsesiz kış geceleri: Gecenin sessizliği benimken, her şey kaskatı kesilmiş, durgun uzanırken: Ben kulağımı yastığın yumuşak karanlığına dayamışım, dünyanın o derin kimsesiz sessizliğini düşlüyo-

rum, toprağın içinden ve zamanın dışından geliyormuş gibi, ağır ağır kendini yastığımın altından bana duyururken dünya: Selâhattin ertesi gün Gebze'ye gitmişti. Kıyamet günü ne kadar uzaktaydı o zaman! Evde tek başımaydım. Ne kadar uzaktaydı mezarında çürümeyen ölüler! Düşündüğüm gibi, bastonumu aldım, merdivenleri inip karlı bahçeye çıktım. Ne kadar uzakta kaynayan cehennem kazanları, işkence acıları! Eriyen karda ayak izlerimi bırakarak şeytanın kulübe dediği günah yuvasına ben hızlı hızlı yürüdüm. Ne kadar uzakta yarasalar, çıngıraklı yılanlar, cesetler! Kulübeye vardım, kapısını çaldım, biraz bekledim, sefil basit kadın, aptal hizmetçi, hemen açtı. Fare leşleri, baykuşlar, cinler! Onu itip içeri girdim, demek piçlerin bunlar, elimi tutmaya kalktı! Lâğım boruları, hamam böcekleri, ölüm kokuları! Yapmayın hanımefendi, yapmayın çocukların ne günahı var? Habeş köleler, zenciler, paslanmış demirler! Çocuklara vuracağınıza bana vurun hanımefendi, ne günahı var onların. Aman Allahım, kaçın çocuklar, kaçın! Kaçamadılar! Çürükler, leşler, piçler! Kaçamadılar ve vurdum onlara ve o sırada ne, bir de bana el kaldırıyorsun ha, annelerine de vurdum ve o da bana vurmaya kalkışınca daha çok vurdum ve sonunda tabii ki Selâhattin, senin, çalışkan, güçlü kuvvetli kadın dediğin o yıkıldı, ben değil! O zaman, beş yıldır bahçenin ucunda dikilen ve kulübe dediğin o iğrenç günah yuvasının içini, ağlayan piçlerin sesini dinleye dinleye seyrettim. Tahta kaşıklar, teneke bıçaklar, annemin tabak takımlarının kırık ve çatlakları ve bak Fatma, kayıp sandığın sağlamları da buradaymış ve masa diye kullanılan sandıklar, paçavralar, yırtık kumaşlar, soba boruları, yer yatakları, pencerelerin, kapıların altlarına sıkıştırılmış gazete parçaları, aman Allahım ne iğrenç, lekeli, çirkin çaputlar, kâğıt yığınları, yanmış kibritler, paslı, kırık bir maşa, teneke kutular içinde odun par-

çaları, devrilmiş eski sandalyeler, mandallar, boş rakı ve şarap şişeleri, yerlerde cam kırıkları, yarabbi kan da ve hâlâ ağlayan piçler, ben iğrendim ve Selâhattin akşam gelince önce biraz ağladı ve, on gün sonra onları o uzak köye aldı götürdü.

Peki Fatma, diyordu, senin dediğin olsun, ama bu yaptığın insanlık değil, küçüğün bacağını kırmışsın, büyüğün nesi var anlayamadım, her yeri mosmor, şok geçirmiş olmalı, bütün bunlara ansiklopedim için katlanıyor ve onları o uzak köye yolluyorum, çocukları evlât edinmeye razı olan bir zavallı ihtiyar adamcağız da buldum, ona epey para verdiğim için, Yahudiyi yakın zamanda gene çağırmak zorundayım, eh, ne yapalım, günahlarımızın kefareti için, peki, peki, gene başlama, sen günahsızsın, yalnızca benim günahım için, ama bundan sonra niye bu kadar içtiğimi de sormazsın artık, beni rahat bırakırsın, boş kalan mutfakta sen çalışırsın, şimdi ben yukarı çıkıp çalışacağım, sen de, cinlerimi başıma çıkarmadan defol git başımdan, odana kapan, soğuk yatağına gir, bütün gece, öyle kukumav kuşu gibi tavana bakarak, uyuyamadan, uyuyamadan yat dur.

Hâlâ yatıyorum ve uyuyamıyorum. Geceyi bekliyorum. Yataklarınıza serilip, hepiniz uyuduğunuz için, kimsenin kirletmeye gücünün yetmeyeceği gece gelse! O zaman tek başıma kalınca dokunurum ben, koklarım, tadına bakarım, duyarım o zaman, düşünürüm: Suyu, sürahiyi, anahtarları, mendili, şeftaliyi, kolonyayı, tabağı, masayı, saati... Orada hepsi artık benim için dururlar, benim kendim gibi, boşlukta, çevremde rahat ve anlaşılır durur, tıkırdar, çıtırdar, gece sessizliğinde, sanki benimle birlikte esniyerek, suçtan, günahtan ve kirden arınırlardı. O zaman, zaman da zaman olurdu ve onlar bana daha yakın ve ben de kendime daha yakın olurdum o zaman.

24

Tuhaf ve meraklı şeyler görürken, görürken birden uyandım ve gördüklerimin rüya olduğunu anlayınca kederlendim. Bana, «Faruk, Faruk!» diye seslenerek başımın çevresinde dönen pelerinli bir ihtiyar görüyordum rüyamda. Galiba, tarihin sırrını söyleyecekti bana, ama söylemeden önce biraz eziyet ediyordu. Her şeyin bir bedeli olması gerektiğine nedense inanan ben, eziyete bilgi için katlanıyor, tuhaf bir utanç duyuyor, biraz daha dişimi sıkayım da şunu öğreneyim, diyordum ki, utanç birden dayanılmayacak gibi oldu ve ter içinde uyandım. Plajın uğultusunu duyuyorum şimdi, bahçe kapısının oradan gelen araba ve motor seslerini. Uzun öğlen uykusu da fayda etmedi: Dün, bütün gece içtiğim için hâlâ uykuluyum. Baktım, saat dörde çeyrek varmış. Daha içki vakti de değil, ama kalktım.

Odadan çıktım. Ev sessiz. Merdivenleri indim, mutfağa gittim: El alışkanlığıyla buzdolabının kulpunu tutarken aynı beklentiyi duydum: Yeni bir şey, bir heyecan, beklenmedik bir serüven. Öyle bir şey olsa da hayatımda, şu arşivi, hikâyeleri, ve tarihi unutabilsem. Buzdolabını açtım, bir kuyumcu vitrinine bakar gibi pırıltıya baktım: Kâseler, şişeler, renkler, domatesler, yumurtalar, kirazlar, oyalayın beni. Ama şöyle der gibiydiler: Yok, sen artık bizlerle de oyalanamazsın; dünyadan el etek çekmenin ve çekiyormuş gibi yapmanın zevkiyle oyalanırsın sen. Sonra bütün bu zevk ve acıyı içkiyle tamamlar, kendini koyuverirsin. Rakı şişesi yarılanmış bakkala gidip yenisini alsam? Buzdolabını kapadım ve birden şöyle dü-

şündüm: Ben de onlar gibi, dedem gibi, babam gibi yapsam, her şeyi bırakıp buraya kapansam, hergün Gebze'ye gidip gelsem, tarih denen şeyle ilgili, başı ve sonu olmayan milyonlarca kelimelik yazı için masaya otursam. Dünyayı adam etmek için değil, yalnızca ne olduğunu söylemek için yapsam bunları.

Serin rüzgâr hızlanmış. Baktım, bulutlar da yaklaşmış. Sıkı bir lodos geliyor. Kapalı pancurlarına bakarken Recep'in odasında nasıl uyuduğunu düşündüm. Nilgün, tavuk kümesinin orada oturmuş okuyor, sandaletlerini çıkarmış, çıplak ayaklarını toprağın üzerine basmış. Bahçede aylak aylak yürüdüm biraz. Amaçsız bir çocuk gibi, kuyuyla, tulumbayla oynadım, gençliğimi düşündüm; çocukluğumu da. Biraz sonra gene karımı düşünmeye başlayınca, bari bir şey yiyeyim dedim, içeri girdim. Ama mutfağa gireceğime, merdivenleri çıktım, odama döndüm ve pencereden boş boş bakarken, acaba düşündüklerim ardından gidilmeye, yaşamaya değer mi, diye mırıldandım. Ardından gidilecek hiçbir şey düşünebiliyor muyum? Daha fazla düşünmemek için, kendimi yatağa atıp, Evliya Çelebi'yi açıp, gelişigüzel okumaya başladım.

Bir batı Anadolu gezisini anlatıyordu: Akhisar'ı, Marmara kasabasını, sonra bir küçük köyü ve kasabanın ılıcalarını: Ilıcaların suyu insana yağ gibi cila verirmiş, kırk gün içilirse cüzzamlıya da iyi gelirmiş. Sonra bir havuzu nasıl onartıp temizletip, keyifle içine girdiğini okudum. Bu havuz sefâsını bir daha okudum ve Evliya'nın suç ve günah tanımayan keyfine imrendim, kendimi onun yerine koymak istedim. Sonra havuzun bir sütununa onarım tarihini de düşmüş. Sonra da, Gediz'i atla geçip gitmiş. Bütün bunları hiçbir şeyden çekinmeyen, güvenli huzurlu bir dengeyle; davuluna vuran mehtercinin sakınmasız neşesiyle yazmıştı. Kitabı kapayıp nasıl böyle yapabildiğini, yaptığı ile yazdığını nasıl böyle çakıştırabildiğini, kendini bir başkasını görür gibi nasıl dışardan görebildi-

ğini düşündüm. Aynı şeyi ben de yapıp, sözgelimi, bir arkadaşıma mektupla anlatmaya kalksaydım ne bu kadar yalın olabilirdim, ne de bu kadar neşeli: İşin içine kendimi sokardım; karışık ve suçlu aklım, olguların çıplaklığını örterdi. Yaptığım ile niyetim, olan ile yargılarım birbirine karışır, nesnelerle Evliya'nın kurduğu o dolaysız ve gerçek ilişkiyi bir türlü kuramadan, burnumu yüzeylere sürte sürte acı çekerdim.

Açıp, bir daha okudum: Turgutlu şehrini, Nif şehrini ve Ulucaklı'yı ve buradaki bir başka âlemi: «Çadırımızı bir âbı hayat kenarında kurub, yayla çobanlarından bir semiz kuzu alub bibak, biperva kebab idüb yedik.» İşte: Zevk ve keyif de dış dünya kadar yalındı. Dünyada da, var olan ve huzurla, olsa olsa bazan coşku, bazan neşeli bir hüzünle tasvir edilecek ve yaşanılacak bir yerdi; eleştirilecek ve değiştirme ve ele geçirme tutkusuyla içinde kızışarak öfkelenilecek bir yer değil.

Sonra birden Evliya'nın okuyucusunu kandırmak için, hile yaptığını düşündüm. Belki o da benim gibi biriydi, ama yalnızca iyi yazmayı biliyordu; iyi yalan kıvırmayı: Belki o da ağaçları ve kuşları, evleri ve duvarları benim gördüğüm gibi görüyor da yalnızca bir yazı hüneriyle beni aldatıyordu. Ama kendimi inandıramadım, biraz daha okuduktan sonra bunun bir hüner değil, bir bilinç olduğuna karar verdim. Evliya'nın dünyayı, ağaçları, evleri, insanları gören bilinci bizimkinden bambaşkaydı. Birden, bu nasıl oluyor, Evliya'nın bilinci nasıl öyle kurulmuş diye meraklandım. Çok içip, iyice dertlendikten sonra, karımı düşününce, bazan, bir türlü uyanıp kurtulamadığım bir rüyadan birilerine umutsuzlukla seslenirim. Aynı çaresizlikle seslenir gibi düşündüm: Ben de onun gibi olamaz mıyım, düşüncemin, beynimin yapısını onunkine benzetemez miyim, onun gibi ben de dünyayı olduğu yalınlıkla baştan sona tasvir işine girişemez miyim?

Kitabı kapayıp kenara fırlattım. Bunu yapabilirsin, hiç olmazsa hayatını inançla bu işe vermeye çalışabilirsin diyerek kendimi coşturdum. Onun gibi dünyayı ve tarihi karşıma ilk çıkıverdiği yerden tasvire başlarım. Manisa'nın kimin, kaç akçelik hassı olduğunu, kaç zeameti, kaç tımarı, kaç askeri olduğunu onun yazdığı gibi, ben de olguları sıralarım. Bu olgular zaten arşivde beni bekliyorlar. Evliya'nın tarihi yapılardan, törelerden, alışkanlıklardan sözettiği rahatlıkla, ben de o belgeleri kâğıda geçiririm. Onlar hakkında konuşurken ben de onun gibi sözümün içine kendi yargımı hiç sokmam. Sonra da, onun bir caminin kiremitle ya da kurşunla örtülü olduğunu yazıvermesi gibi, ben de bir olgunun ayrıntısının şöyle ya da böyle olduğunu ekleyiveririm. Böylece, benim tarihim de Evliya'nın Seyahatname'si gibi olguların sonsuz bir tasvirinden başka bir şey olmaz. Bunu bildiğim için ben de onun gibi arada bir durur, dünyada başka şeyler de olduğunu hatırlayarak, bir kâğıdın üstüne,

hikâye

diye yazar, olgularımın insan tutkuları ve heyecanları için düzenlenmiş o tatlı, eğlendirici kurgulardan da arınmış olduğunu, böylece okuyana sezdiririm. Evliya Çelebi'nin 6000 yaprağından çok daha ağır çekecek olan benim sayfalarımı bir gün birisi okursa, kafamdaki tarihin bulutsu kitlesini orada olduğu gibi görür. Kâğıdın üstüne, hepsi, Evliya'nın yazdıkları gibi, doğal şeyler gibi, bir ağaç, bir kuş, bir taş parçası gibi durur; okuyana da arkasında aynı doğallıkta bir olgunun yattığını duyuruverir. Böylece beynimin kıvrımları içinde gezindiğini düşündüğüm tarihin o tuhaf kurtları oradan dökülmüş, ben de artık onlardan kurtulmuş olurum. O kurtuluş gününde de, belki ben gider, artık denize girerim. Denizden alacağım keyif

de, Evliya'nın havuzdan aldığı keyifle eşdeğer olur, diyordum ki birden irkildim: Bir araba kornasını küstahça öttürüyor. Düşleri bölen, anıları silen, iğrenç, cırlak, «çağdaş» gürültü sinirlerimi bir anda bozuverdi.

Yataktan hızla kalktım, aceleyle merdivenleri inip bahçeye çıktım. Rüzgâr hızlanmış, bulutlar yaklaşmış: Yağmur geliyor. Sigaramı yaktım, bahçeyi geçtim, sokağa çıktım, yürüyorum. Evet, gösterin bana, şimdi ne göstereceksiniz, ey duvarlar, pencereler, arabalar, balkonlar, balkon içinde hayatlar, naylon toplar, takunyalar, plastik simitler, tokyolar, şişeler, kremler, kutular, gömlekler, havlular, çantalar, bacaklar, etekler, kadınlar, erkekler, çocuklar, böcekler gösterin, gösterin bana durgun ölü yüzlerinizi, gösterin yanık omuzlarınızı, anaç göğüslerinizi, güvensiz ince kollarınızı, beceriksiz bakışlarınızı, gösterin gösterin bana bütün renkleri, yüzeyleri, çünkü burnumu sürte sürte o yüzeylere ben de kendimi unutmak istiyorum, uçmak istiyorum, neon lâmbalara, pleksiglas reklamlara, siyasal sloganlara, bakkal köşelerine, gazete resimlerine, bayağı afişlere bakışlarımı vura vura kendimi unutmak istiyorum; haydi, gösterin bana, gösterin...

Yeter! Mendireğe kadar yürümüşüm! Boş yere bir coşku; kendimi kandırıyorum! Hepsini gizliden gizliye sevdiğimi, ruhsuz ve bayağı bildiğim her şeyi derinden derine özlediğimi, tiksindiğime inanmak istediğim şeyin bir parçası olduğunu biliyorum. Bazan bugünden iki yüz yıl önce, ya da sonra yaşamak istediğime kendimi inandırırım, ama yalandır bu: Bu iğrenç yüzey sarhoşluğuna bile bayıldığımı biliyorum ben. Gazoz ve sabun reklâmlarına, çamaşır makinalarına ve margarinlere bayılıyorum. Yaşadığım yüzyıl, gözüme her şeyi kırıp büken bir gözlük yerleştirmiş, gerçeği göremediğimi seziyorum, ama Allah kahretsin seviyorum da gördüklerimi!

Bir kotra lodostan kaçmak için ağır ağır mendireğe yaklaşıyor ve daha büyümemiş dalgaların üzerinde ağır ağır sallanıyor. Sallanırken, kendisini sallayan, kıpırdatan bir bilinçaltı olduğunu bilmiyor sanki: Mutlu kotra! Kahveye doğru yürüdüm. Kalabalık. Rüzgâr dışardaki masaların örtülerini uçlarından kaldırıyor ama, analar, babalar, çocuklar çaylarını ve gazozlarını rahat rahat içsinler diye örtülerin çevrelerine geçirilmiş lastikleri düzeni sağlıyor. Kotranın rüzgârın keyfini alan yelkenini zorlukla indiriyorlar. Beyaz bez, aşağı indikçe, yakalanıp umutsuzca kanat çırpan bir güvercin gibi titriyor, ama boşuna: Sonunda, işte, indirdiler yelkeni. Tarih nedir oyununu bir kenara atıversem ne olur? Gidip defterimi okuyayım, arşivin anılarıyla uslu uslu oyalanayım. Oturup bir çay içsem? Boş masa yok. Gittim, pencerelerinden kahvenin içine baktım. Kâğıt oynayanlar var, boş masalar var. Recep gelir buraya! Oyun kâğıtları ellerinde bakıyorlar, sonra bıraktılar, sanki yorulmuşlar ve dinleniyorlar. Biri bırakılan kâğıtları topladı, karıştırıyor. Nasıl karıştırdığına öyle boş boş bakarken birden aklıma geldi, heyecanlandım. Evet, evet: Bir iskambil destesi her şeyi çözebilir!

Eve dönüyorum ve düşünüyorum. Şöyle:

Arşivin sessizliğinde uyuyan bütün o cinayetleri ve hırsızlıkları, savaşları ve köylüleri, paşaları ve düzenbazlıkları, tek tek bütün olguları iskambil kâğıdı büyüklüğünde kâğıtlara yazarım. Sonra. yüzlerce, hayır milyonlarca kâğıttan oluşan o korkunç desteyi, bir iskambil destesi karıştırır gibi, tabii, daha zorluklarla, özel makinalarla, noterler huzurunda kullanılan piyango makinalarıyla karıştırır, okuyucumun eline tutuştururum! İşte, derim sonra, hiçbirinin birbiriyle ilişkisi, öncesi ve sonrası, arkası ve önü, nedeni ve sonucu yoktur: Buyrun, genç okuyucu, işte tarih ve hayat, dilediğiniz gibi okuyun. Hepsi yalnızca vardır, olan her şey bunların içindedir, ama hepsini birbiri-

ne bağlayan bir hikâye yoktur. İsterseniz o hikâyeyi siz yakıştırın onlara. O zaman: Hikâye yok mu, diye sorar genç okuyucu hüzünle, hiç mi hikâye yok. O zaman, ona da hak veririm, tabii derim, anlıyorum sizi, gençsiniz, huzurla yaşayabilmek ve yaşarken bir ucundan tutup dünyayı istediğiniz yere çekivereceğinize inanmak için, ahlâk için, her şeyi açıklayan bir hikâye gerek size, yoksa bu yaşta çıldırır insan; haklısınız, derim ve milyonları bulan iskambil kâğıtları arasına joker sıkıştırır gibi aceleyle, üzerinde.

hikâye

ve içinde de hikâyenin kendisini yazan kâğıtlar sıkıştırmaya başlarım. Peki, hepsinin anlamı nedir, diye gene de sorar genç okuyucu. Hepsi ne sonuç veriyor? Ne yapmalı? Neye inanmalı? Doğru olan nedir, yanlış olan nedir? Hayatta ne için uğraşmalı? Hayat nedir? Nereden başlamalı? Hepsinin özü nedir? Bundan ne sonuç çıkar? Ne yapayım? Ne yapayım? Ne yapayım? Allah kahretsin! Canım iyice sıkıldı. Geri dönüyorum...

Plajın önünden geçerken birden güneş bulutların arasına girince kumları örten insan yığını amaçsızlaşıverdi. Onların, kumun üzerinde değil, bir buzulun üzerinde uzandıklarını, güneşlenmek değil, yumurtalarını ısıtmak isteyen tavuklar gibi buzulu ısıtmak istediklerini hayal etmeye çalıştım. Ama biliyorum bu çaba neden: Nedensellik zincirini koparayım, zorunluluğun ahlâk dürtüsünden kurtulayım diye. Kum değil buzsa üzerine uzandıkları, suçsuzum ben, özgürüm, her şeyi yapabilirim, her şey de olabilir: Yürüdüm.

Güneş çıktı, bakkala gittim, üç şişe bira istedim. Çırak şişelerimi kesekâğıdına koyarken kısa boylu, geniş ağızlı, çirkin bir ihtiyarı nedense Edward G. Robinson'a benzetmeye çalıştım. Hayrettir, benziyordu

da. İnanılmayacak gibi: Onun gibi sivri bir burnu, küçük dişleri ve yanağında da et beni var. Ama kafası kabak ve bıyıklı. İşte az gelişmiş ülkenin umutsuz toplumsal bilimi budur: Elimizdeki somut yapı kötü bir kopyası olduğu özgün yapıdan ne bakımlardan ayrılıyor? Kel bir kafa, bıyık, demokrasi, ve sanayi açısından. Düzmece Edward G. Robinson ile gözgöze geliyoruz. Birden içini dökermiş: Beyefendi, bütün bir ömrü, bir başka adamın silik bir kopyası olarak geçirmek, biliyor musunuz, bana ne ağır geliyor! Karım, çocuklarım hep özgün G. Robinson'a bakıyorlar, bakıyorlar da sonra benim ona benzemeyen yanlarımı kusur diye yüzüme vuruyorlar. Ona benzememek suç mu, Allah için siz söyleyin, insan kendisi olarak kalamaz mı, ya o adam ünlü bir aktör olmasaydı ne olacaktı, o zaman bana nasıl kusur bulacaklardı? Başka bir örnek bulur, bu sefer ona benzediğin için seni eleştirirlerdi, diye düşündüm. Doğru, haklısınız beyefendi, yoksa siz de sosyolog filân mısınız, ya da bir profesör? Hayır, doçent! İhtiyar Robinson peynirini alıp ağır ağır çıktı. Ben de şişeleri aldım, eve dönüyorum ve artık yeter diye düşünüyorum. İyice hızlanan rüzgâr, balkonlara asılmış mayoları çamaşır iplerine boşu boşuna doluyor, bir pencere boş yere çarpıp duruyor.

Eve gittim, şişeleri buzdolabına koydum, kapağını kaparken şeytan dürtünce, kendimi tutamadım, aç karnıma bir bardak rakıyı ilâç içer gibi içip Nilgün'e gittim. Gezmek için o da beni bekliyormuş. Saçları ve kitabının sayfaları rüzgârda koşturuyor. Mahallede görülecek bir şey olmadığını söyledim. Arabayla gezmeye karar verdik. Anahtarlar için yukarı çıktım, defterimi de aldım, mutfaktan da bir şişe suyla rakıyı ve biraları aldım, açacağı da unutmadım. Aldıklarımı görünce Nilgün paylayacakmış gibi baktı bana, sonra bir koşu gitti, radyoyu alıp geldi. Araba inleye öksüre çalıştı. Plâjdan çıkan kalabalık arasından ağır ağır

geçtik, mahalleden çıkarken açıklara, ta uzağa bir yıldırım sessizce düştü. Gürültüsü çok sonra geldi.

«Nereye gidelim?» dedim sonra ben. «Senin şu vebalıların kervansarayına,» dedi Nilgün. «Veba devletine.» Öyle bir yer olup olmadığından emin değilim,» dedim. «İyi ya, işte,» dedi Nilgün; «gider bakar kesin bir karara varırsın.» «Kesin bir karar,» diye düşünüyordum ki ben o ekledi: «Kesin bir karara varmaktan korkuyor musun yoksa?» «Veba Geceleri ve Cennet Günleri» diye mırıldandım ben. «Sen roman mı okuyorsun?» dedi Nilgün şaşkınlıkla. «Biliyor musun,» dedim heyecanlanarak, «bu veba düşüncesi beni gittikçe sarıyor. Dün gece aklıma geldi, bir yerde okumuştum, Cortez'in, o kadar küçük bir orduyla Aztekler'i yenilgiye uğratıp Mexico-City'i almasının arkasında veba varmış. Şehirde veba salgını çıkınca Aztekler Tanrı'nın Cortez'den yana olduğuna karar vermişler.» «Çok güzel işte,» dedi Nilgün. «Sen de bizim vebayı bulur, başka şeylere bağlar, peşinden gidersin.» «Ama ya yoksa öyle bir şey.» «O zaman da gitmezsin!» «Gitmez de ne yaparım?» «Her zaman yaptığın şeyi yaparsın. Tarihle uğraşırsın.» «Artık uğraşamam diye korkuyorum.» «İyi bir tarihçi olabileceğine niye inanmak istemiyorsun?» «Çünkü insanın Türkiye'de iyi hiçbir şey olamayacağını biliyorum.» «Yok canım.» «Evet, öğren artık, böyle işte bu ülke. Rakı ver.» «Yoo. Bak ne güzel yerler buraları. İnekler. Cennet teyzenin inekleri.» «İnekler!» diye bağırdım birden. «İnek herifler! Bayağı yaratıklar! Allah belâlarını versin!» Sonra bir kahkaha attım, ama galiba, biraz zorluyordum kendimi. «Kendini koyvermek için bahane arıyorsun değil mi?» dedi Nilgün. «Arıyorum. Rakı ver hadi bana!» «Boş yere niye koyvermek istiyorsun kendini?» dedi Nilgün. «Yazık değil mi sana?» «Niye yazık olsun? Kendilerini koyuveren o kadar insandan ne farkım var benim?» «Ama siz o kadar okumuşsunuz beyefendi!» dedi Nilgün alaycı bir sesle. «Aslın-

da bunu ciddi söylemek geliyor içinden, ama cesaret edemiyorsun değil mi?» «Evet,» dedi bu sefer Nilgün, kararlı bir sesle. «Evet. Boş yere niye koyvermeli insan kendini?» «Boş yere değil ki,» dedim. «Kendimi koyverince mutlu olacağım. Gerçek olacağım o zaman.» «Şimdi de gerçeksin,» dedi kuşkuyla. «Sahici olacağım. Anlıyor musun. Şimdi sahici değilim! Kendine hakim olan, kendini her an sorguya çeken bir insan, Türkiye'de sahici olmaktan çıkar, mutlaka çıldırır. Türkiye'de çıldırmamak için insan koyuvermeli kendini. Rakı vermeyecek misin?» «Al bakalım!» «Hah şöyle! Radyonu da aç!» «Ağabeylik taslamaktan hoşlanıyorsun.» «Taslamıyorum,» dedim. «Öyleyim ben. Türküm!» «Nereye gidiyorsun?» «Yukarılara,» dedim birden heyecanlanarak. «Hepsini en iyi görebileceğimiz bir yere. Hepsini birlikte...» «Neyin hepsini?» «Hepsini bir arada görebilirsem belki...» «Belki?» diye sordu Nilgün, ama sustum.

Sustum, sustuk, İsmail'lerin evinin önünden yokuşu çıktık. Darıca yoluna saptım, mezarlığın önünden geçip çimento fabrikasının arkasına çıkan eski, toprak yola girdim, yağmur sularının berbat ettiği yokuşu sallana sallana çıktık. Tepeye vardığımızda yağmur serpiştirmeye başlamıştı. Anadol'un burnunu manzaraya çevirdim, buraya geceyarıları Cennethisar'dan arabalarıyla öpüşmeye ve Türkiye'de yaşadıklarını unutmaya gelen gençler gibi durduk, baktık: Tuzla'dan Cennethisar'a kadar kıvrıla kıvrıla uzanan kıyı, fabrikalar, tatil köyleri, banka kampları, kaybolan zeytinlikler, kiraz ağaçları, ziraat okulu, Fatih'in öldüğü çayır, denizdeki bir mavna, ağaçlar, evler, gölgeler, Tuzla burnundan bize doğru ağır ağır yaklaşan bir yağmurun içine giriyordu. Sağnağın denizin üzerinde kıpırdana kıpırdana ilerleyen beyaz izini görüyorduk. Rakı şişesinin dibinde kalanları da bardağıma doldurup içtim.

«Mideni mahvedeceksin!» dedi Nilgün. «Sence ka-

rım, niye bırakıp gitti beni?» dedim. Kısa bir sessizlik oldu, sonra Nilgün dikkatli bir sesle, çekine çekine söyledi: «Ben, ikinizin de birbirinizi bıraktığınızı sanıyordum.» «Hayır, yalnızca o beni bıraktı. İstediği yere bir türlü ulaşamıyordum çünkü... Bayağılaşacağımı anladı herhalde.» «Yok canım!» «Öyle, öyle,» dedim. «Yağmura bak!» «Anlamıyorum.» «Neyi? Yağmuru mu?» «Hayır,» dedi Nilgün ciddi ciddi. «Sen Edward G. Robinson kim biliyor musun?» «Kimdi?» «Türkiye'de bir taklidini gördüğüm aktör. İkili hayattan bıktım. Anladın mı?» «Hayır.» «İçki içersen anlarsın. Niye içmiyorsun? İçkinin yenilgi simgesi olduğunu düşünüyorsun değil mi?» «Hayır, öyle düşünmüyorum.» «Düşünüyorsun, biliyorum düşün. Teslim oluyorum ben de...» «Ama, bir savaşa bile girmedin ki daha sen,» dedi Nilgün. «İki ruhla yaşamaya dayanamadığım için teslim oluyorum. Sana olur mu bazan öyle: İki kişiyim ben, diye bazan düşünürüm.» «Hayır!» dedi Nilgün. «Hiç olmaz.» «Bana oluyor,» dedim. «Ama artık kararımı verdim, olmayacak. Tek kişi olacağım, bir bütün, tastamam sağlıklı bir insan. Televizyonda gösterilen, içleri dolu buzdolaplarını, halı reklâmlarını, sınavda parmak kaldırıp, hocam cevaplamaya ikinci sorudan başlayabilir miyiz? diyen öğrencilerimi, gazetelerin magazin sayfalarını, birbirlerini öperek içki içen herifleri, otobüs içlerine asılı dersane ve sucuk ilânlarını seviyorum. Anladın mı?» «Biraz,» dedi Nilgün hüzünle. «Sıkıldıysan susayım.» «Yok, eğleniyorum.» «Yağmur fena geliyor değil mi?» «Evet.» «Sarhoş oldum ben.» «Bu kadarla sarhoş olunmaz.» Bira şişelerinden birini alıp açtım, ağzından içerken. «Peki hepsini yukarıdan görürken ne düşünüyorsun?» diye sordum. «Hepsi gözükmüyor ki...» dedi Nilgün neşeyle. «Görebilseydin? Deliliğe Övgü'de şöyle bir parça okumuştum: Aya çıkıp, dünyaya baksaydı ve her şeyi, bütün bu hareketi bir anda görseydi biri ne düşünürdü?» «Belki karışık olduğunu düşünürdü.»

«Evet,» dedim ve birden aklıma geldi: «Bu heyulayı tasavvur da müşevveş görünür...» «Kimin bu?» «Nedim'in!» dedim. «Tahmisi Gazeli Neşati. Öyle aptal aptal okurken aklımda kalmış.» «Biraz daha okusana!» «Bende pek bir şey yoktur ki. Hafıza yok! Zaten Evliya okuyorum. Niye onun gibi değiliz sence?» «Nasıl?» «Tek kişilik bir ruhu var o herifin. Kendisi olabilmeyi beceriyor. Ben olamıyorum. Sen?» «Bilmiyorum,» dedi Nilgün. «Ah,» dedim. «Ne dikkatlisin sen! Kitapların dışına bir adım atmaya ödün kopar. Aferin, inan inan! Onlar da inanıyorlardı, inanıyorlar... Ama bir gün inanamayacaklar. Bak fabrika da yağmurun içine girdi. Ne tuhaf yer şu dünya!» «Niye?» «Bilmem... Sıkıyor muyum seni?» «Yoo!» «Keşke Recep'i de alaydık.» «Gelmedi.» «Evet, utanır.» «Çok seviyorum Recep'i» dedi Nilgün. «Chops!» «Ne?» «Dickens'in bir romanındaki sinsi cüce...» «Ağbi, çok acımasızsın.» «Dün bana, Üsküdar tarihi ile ilgili bir şey soracaktı galiba!» «Ne sordu?» «Soramadı ki! O, Üsküdar, der demez, aklıma Evliya Çelebi geldi: Bu Üsküdar, 'eski dar'dan galat üstü açık bir zindan-ı dardır, dedim ben.» «O ne dedi?» «Eski dar'ı anladı galiba, utandı sustu Chops! Ama sonra bugün, bak, bana ne gösterdi!» «Çok acımasızsın!» «Dedemizin yazdığı bir listeyi!» «Dedemizin mi?» «Bizde, Türkiye'de lüzumsuz derecede fazla olanlar ve lüzumsuz derecede eksik olanlar.» Uzanıp defterimin içinden aldım! «Nereden çıktı o kâğıt?» «Recep verdi diyorum ya!» dedim ve okudum. «Bilim, şapka, resim, ticaret, denizaltı...» «Ne?» «Bunlar bizde eksik olanların listesi...» «Recep'in yeğeni Hasan var ya!» «Yok!» «O Hasan beni takip ediyor ağbi.» «Listeyi okuyayım mı?» «Beni takip ediyor diyorum.» «Niye takip etsin?.. Denizaltı, burjuva, resim sanatı, su buharı, satranç, hayvanat bahçesi.» «Anlamıyorum ben de...» «Sen evden çıkmıyorsun ki, takip etsin... Fabrika, profesör, disiplin. Gülünç değil mi?» «Gülünç!» «Değil. Trajik!»

«Neyse. Plâjdan her dönüşümde bu Hasan peşimde.» «Belki arkadaşlık etmek istiyordur.» «Evet, öyle dedi!» «Gördün mü? Dinle o zaman. Adam, bizden taa kaç yıl önce eksiklerimizi düşünüp bulmuş, bak.» «Cansıkıcı ama!» «Hangisi? Hayvanat bahçesi, fabrika, profesör, bence artık yeterince profesör var, sonra disiplin, matematik, kitap, prensip, kaldırım bir de, başka bir kalemle, ölüm korkusu ve hiçliğin şuuru yazmış, sonra konserve, hürriyet...» «Yeter ağbi!» Bir de, sivil toplumu eklemek gerek. Belki de âşıktır sana.» «Olabilir.» «Bizde lüzumsuz derecede fazla olanlar ise şunlar: Adam, köylü, memur, müslüman, asker, kadın, çocuk...» «Bunlar gülünç gelmiyor bana.» «... kahve, iltimas, tembellik, küstahlık, rüşvet, uyuşukluk, korku, hamal...» «Demokrat bile değilmiş bu adam.» «... minare, şerefe, kedi, köpek, misafir, eş-dost, tahtakurusu, yemin, ulan, dilenci...» «Yeter!» «...sarımsak. soğan, hizmetçi, esnaf... hepsi fazlaymış bunların...» «Yeter!» «...küçük dükkân, imam...» «Uyduruyorsun!» «Yok. Al bak.» «Eski yazı bu.» «Recep gösterdi bugün, oku dedi, dedemiz vermiş bunu ona.» «Niye vermiş?» «Bilmem.» «Yağmura bak! Uçak gürültüsü değil mi bu?» «Evet!» «Bu havada!» «Ne müthiş şey şu uçak!» «Evet.» «İçinde olsaydık şimdi.» «Ağbi sıkıldım artık. dönelim.» «Düşermiş!» «Dönelim!» «Düşermiş, ölürmüşüz, öbür dünya varmış.» «Ağbi sıkıldım. diyorum.» «Varmış, benden hesap sorarlarmış. Görevini niye yapmadın? Neydi görevimiz? Basit: İnsanlara umut vermek.» «Doğru!» «Evet, kızkardeşim de bana hatırlatmıştı bu görevi. Ama, ben kendimi koyuveriyordum.» «Hayır, koyuveriyormuş gibi yapıyordun.» «Yapıyordum, çünkü sıkılmıştım.» «Ağbi, istiyorsan arabayı ben kullanayım.» «Biliyor musun kullanmasını?» «Geçen yıl, bir kere göstermiştin ya...» «Geçen yıl, ben var mıydım?» «Recep bekliyordur.» «Chops. O da bana bir tuhaf bakıyor.» «Yeter ağbi.» «Karım da hep aynı şeyi söylerdi: Yeter Faruk!» «Bu

kadar sarhoş olduğuna inanmıyorum.» «Haklısın, inanılacak hiçbir şey yok. Hadi mezarlığa gidelim.» «Ağbi dönelim, yol çamur oldu.» «Burada, çamurun içinde yıllarca kalırmışız.» «Ben iniyorum.» «Ne?» «İnip yürüyerek döneceğim.» «Saçmalama!» «Dönelim o zaman.» «Benim hakkımda ne düşündüğünü söyle.» «Seni çok seviyorum ağbi.» «Başka?» «Bu kadar içmeni istemiyorum.» «Başka?» «Niye böylesin?» «Ne demek böyle?» «Eve dönmek istiyorum!» «Beni eğlenceli bulmuyorsun, değil mi? Dur seni eğlendireyim! Defterim nerede? Ver! Bak şimdi: Kasap Halil'in 21 akçelik sığır eti tartıldı 120 dirhem eksik çıktı. Tarih, 13 Zilhicce 1023. Ne anlamı var bunun?» «Çok açık anlamı.» «Hizmetçi İsa, efendisi Ahmet'in, 30 bin akçesini, bir eyerini, bir atını, iki kılıcını, bir kalkanını alıp Ramazan adlı birine iltica etti.» «İlginç!» «İlginç mi? Nesi ilginç?» «Ben inip, dönüyorum.» «Benimle oturmak ister misin?» «Ne?» «Burada, arabada, demiyorum, çok ciddiyim şimdi, dinle: İstanbul'da, teyzenlerle oturacağına benimle otur Nilgün. Koskocaman bir boş oda var evimde, çok yalnızım.» Bir sessizlik oldu. «Bu aklıma gelmişti,» dedi Nilgün. «Eee?» «Teyzemlere ayıp olup mu diye düşünmüştüm.» «Peki,» dedim birden. «Dönüyoruz.» Motoru işlettim, silecekleri çalıştırdım.

25

Dün gece, çok eğlendiklerine karar verdikleri, bu gece de aynı şeyi yapmak istedikleri için Turan'larda oturuyorduk.

«Çukulata isteyen var mı?» diye sordu Turgay.

«Ben!» dedi Zeynep.

«Çukulataymış!» dedi Gülnur. «Patlıyorum ben!» Öfkeyle ayağa kalktı. «Bu gece niye böyle herkes? Biliyorum aslında: Uyuşuksunuz da ondan! Eğlenilmiyor burada.»

Hüzünlü olması gereken ağır müziğin ve renkli ışıkların içinde sinirli sinirli gezinerek kayboldu.

Zeynep'in ağzı çukulata doluydu. «Delirdi!» Bir kahkaha attı.

«Yok,» dedi Funda. «Ben de sıkılıyorum.»

«Yağmurdandır!»

«Bu yağmurda arabalarla karanlıkta gezmek ne güzel olur! Hadi çocuklar!»

«Bari başka bir müzik koysunlar!» dedi Funda. «Sende eski bir plâk var demiştin, Elvis Presley'in...»

«Best of Elvis mi?» dedi Ceylan.

«Evet! Haydi getir onu, biz dinleyelim.»

«Bu yağmurda?»

«Bende araba var Ceylan!» dedim birden. «Seni götüreyim!»

«Boş ver...»

«Haydi git getir şu plâğı Ceylan, ne güzel dinleriz!» diyordu Funda.

«Haydi kalk işte *kız* gidip alıverelim şu plâğı,» dedim ben.

«Peki *kız!*» dedi Ceylan gülerek.

Ve böylece biz Ceylan'la ikimiz, hüzünlü ve baya-

ğı müziğin içinde ağır ağır zehirlenerek uyuşan o mutsuzları arkamızda bırakarak evden çıktık ve koşa koşa gidip ağbimin eski Anadolu'na bindik. Yaprak-lardan dökülen yağmur damlacıklarını, arabanın eski ve dalgın lâmbalarının aydınlattığı ıslak yolu, karanlığı ve inleye inleye mırıldanan silecekleri seyrederek birlikte gittik. Ceylan'ların evinin önünde arabayı durdurdum. Arabadan inen Ceylan'ın turuncu etekliğini, lâmbaların ışığında parlatarak koşup gidişine baktım. Sonra, evinde ışıklar yandıkça, Ceylan'ın odalardan odalara geçişini ve oralarda neler yaptığını gözümün önünde canlandırmaya çalıştım. Sonra şöyle düşündüm: Ne tuhaf aşk denen şey! Şimdiyi hiç yaşıyamıyorum sanki! Bir yandan, bıkıp usanmadan gelecekte ne olacağını düşünüyor, öte yandan da bütün hareketlerini ve sözlerini anlamlandırabilmek için olup bitenleri yeniden defalarca düşünerek geçmişte yaşıyorum. Üstelik bunun, o aşağılık heriflerin aşk diye böbürlendikleri şey olup olmadığını bilmiyorum bile. Ama ne önemi var! Yastığın serin yanını arayarak, kızışan yanaklarımı ve düşüncelerimi ferahlatmaya çalışacağım o uykusuz geceler bitsin yeter! Az sonra, Ceylan, elinde plâkla, koşa koşa geldi, arabaya bindi.

«Anneımle kavga ettik!» dedi. «Bu saatte, nereye gidiyormuşum!»

Biraz sustuk. Turan'ların önünden arabayı hiç durdurmadan geçip gittim. Ceylan telaşlı, kuşkulu sordu: «Nereye?»

«Afakanlar basıyor bana orada!» dedim suçlu suçlu. «Dönmek istemiyorum oraya! Biraz gezelim, olur mu Ceylan, çok sıkıldım, hava da alırız, biraz gezelim!»

«Peki, ama çabuk dönelim, bekliyorlar.»

Sustum. Ara sokaklardan uslu ve memnun ağır ağır gittim. Küçük evlerinin, küçük balkonlarından dinen yağmura ve ağaçlara bakan alçakgönüllü in-

sanların soluk ışıklarını gördükçe, ah ne aptalım ben, bizim de öyle olabileceğimizi, evlenebileceğimizi, çocuklarımın bile olacağını düşündüm! Sonra dönüş vakti gelince bir daha çocukluk ettim ve Turan'lara döneceğime, arabayı, mahalleden dışarı çıkardım ve hızla yokuşa vurdum.»

«Ne yapıyorsun?» diye sordu.

Önce cevap vermedim ve dikkatli bir araba yarışçısı gibi yoldan başımı hiç kaldırmadan arabayı sürdüm. Sonra yalanın anlaşılacağını bile bile, benzin almamız gerektiğini söyledim. Çok bayağı buluyordum kendimi.

«Hayır, dönelim artık!» dedi. «Bekliyorlar bizi.»

«Seninle biraz yalnız kalıp konuşmak istiyorum Ceylan.»

«Neyi?» dedi sertçe.

«Dün gece olanlar için ne düşünüyorsun?»

«Hiç! Olur öyle şeyler, ikimiz de sarhoştuk.»

«Bu kadar mı diyeceğin?» dedim isyanla. Gaza daha da bastım. «Bu mu, hepsi?»

«Haydi, Metin, dönelim ayıp oluyor.»

Sözlerimin bayağılığından ve kendimden tiksinerek umutsuzlukla söyledim: «Ben hiçbir zaman unutmayacağım dünkü geceyi!»

«Evet, çok içtin, bu kadar içmezsin bir daha!»

«Hayır, hayır ondan değil!»

«Neden peki?» dedi inanılmayacak kadar ilgisiz.

O zaman elim, koltuğun üzerinde duran elini çaresizlikle tuttu. Küçük eli sıcacıktı. Korktuğum gibi çekmedi.

«Haydi, dönelim!» dedi.

«Seni seviyorum,» dedim utançla.

«Dönelim!»

Birden ağlayacak gibi oldum, ve elini daha çok sıktım ve nedense hiç hatırlayamadığım annemi düşündüm ve gözlerim nemlenecek diye korktum ve ona sarılmak isterken, bağırdı.

«Dikkat et!»

Bir çift, güçlü, acımasız ışık gözlerimi aldı. Üzerimize geliyordu, hemen direksiyonu sağa kırdım. Uzun bir kamyon, iğrenç ve cırlak kornasını öttüre öttüre korkunç bir gürültüyle tren gibi geçti gitti. Telaşla frene abanırken debriyaja basmayı unuttuğum için plastik Anadol da sarsılarak durdu ve motor sustu. Yalnızca cırcır sesleri duyuluyordu.

«Korktun mu?» dedim.

«Haydi, hemen dönelim, geç kaldık!» dedi.

Anahtarı çevirdim, ama motor çalışmadı. Heyecanlandım, yeniden denedim, ama gene çalışmadı. Arabadan indim, aracı iterek hızlandırıp çalıştırmak istedim, ama gene çalışmadı. Kan ter içinde kalana kadar, arabayı, düz yolda ittim. Sonra bindim, akü bozulmasın diye, lâmbaları da söndürüp eski Anadol'u uzun yokuştan aşağıya hızla ve sessizce kaydırdım.

Tekerlekler ıslak asfaltta hoş bir ses çıkartarak hızlanınca, açık denizin kör karanlığında yol alan bir gemi gibi yokuştan aşağı kayıp gittik. Birkaç kere motoru çalıştırayım, dedim, ama çalışmadı. Uzaklarda bir yerde, bir şimşek çakıp, gök sapsarı aydınlanınca duvarlara yazı yazanları gördük. Sonra, hiç frene basmadım, ama kıvrımı döndük ve yokuşun hızıyla taa tren köprüsüne ve oradan ağır ağır Ankara yolu üzerindeki benzinciye kadar kaydık, hiçbir şey konuşmadık. Benzinciye gelince arabadan indim, büroya gittim. Masaya yaslanarak, uyuklayan pompacıyı uyandırdım, arabanın marş motorunun basmadığını, debriyajın da bozulduğunu söyledim; Anadol'dan anlayan biri var mı diye sordum.

«Anadolcu şart değil,» dedi pompacı. «Dur, biraz bekle!»

Şaşkınlıkla duvardaki bir Mobil-Oil afişine baktım: Elinde yağ tenekesi tutan manken kadın inanılmayacak kadar Ceylan'a benziyordu. Aptallaşmış olarak arabaya döndüm.

«Seni seviyorum Ceylan!»

Sinirli sinirli sigara içiyordu.

«Geç kalıyoruz!»

«Seni seviyorum diyorum.»

Birbirimize boş boş bakmış olmalıyız. Arabadan indim, aklımda bir şey varmış gibi birden hızlı hızlı yürüdüm ve kaçtım oradan. Karanlık bir köşeye çekilip uzaktan seyrettim. Üzerine bir neon lâmbasının yanıp sönen sinir bozucu ışığı vuruyordu, sigara içen bir gölgeydi, bütün düşüncemi dondurmuştu; korkuyordum, terliyordum, sigarasının kızıl düğmesinin sık sık parladığını görüyordum. Orada öyle, onu seyrederek ve kendimi sinsi ve aşağılık biri gibi hissederek yarım saate yakın dikilmiş olmalıyım. Sonra ilerdeki büfeye gittim, televizyonda reklâmı en çok yapılan çikolatalardan bir tane aldım, arabaya dönüp, yanına oturdum.

«Nerede kaldın, merak ettim,» dedi. «Geciktik.»

«Sana hediye aldım, bak.»

«Aa fındıklı! Onları sevmiyorum...»

Onu sevdiğimi bir daha söyledim, ama yalnız çirkin değil, umutsuzdu da kelimeler; bomboştu; bir daha denedim, sonra birden başım kucağında duran elinin üstüne düştü. Kıpırdanan, sinirli elini birkaç kere aceleyle, sanki bir şey kaçırmaktan korkuyormuşum gibi öptüm ve aynı, boş ve çirkin kelimeleri hızlı hızlı söylerken eli avuçlarımın içine aldım, üzerindeki tuz tadının ter mi, gözyaşı mı olduğunu anlayamadığım için umutsuzluğa ve yenilgiye bu kadar batmıştım sanki! Biraz daha öpüp o anlamsız kelimeleri mırıldandıktan sonra umutsuzluktan boğulmamak için doğrulup başımı temiz havaya çevirdim.

«Görecekler!» diyordu.

Gene çıktım, gittim, arabalarına benzin doldurtan bir Almancı aileyi seyrettim. Yüzüm kan çanağından çıkmış gibiydi. Pompaların üzerindeki neon lâmbası, bozuk olmalıydı, yanıp yanıp sönüyordu. İnsan zen-

gin de doğabilir, fakir de, bu bir talih işidir ve insanı hayatının sonuna kadar damgalar, diye düşündüm. Ben istemiyordum artık, ama ayaklarım beni gene oraya götürdü ve arabanın içinde aynı sonuçsuz ahmaklık başladı.

«Seni seviyorum!»

«Hadi ne olur dönelim Metin!»

«Biraz daha bekleyelim, Ceylan lütfen!»

«Gerçekten sevseydin, bu dağ başında zorla tutmazdın beni!»

«Seni, gerçekten seviyorum.»

Sonra söyleyecek başka kelimeler de aradım, kendimi olduğum gibi ortaya koymama yarayacak sözler, ama düşündükçe anlıyordum sanki: Kelimeler, üstümüzdeki örtüleri kaldırmıyor, daha da gizliyordu bizleri. Çaresizlik içinde aranırken arka koltukta bir şey gördüm, aldım baktım: Bir defter, sarhoş ağbim unutmuş olmalı. Neon lâmbasının ışığında baktım biraz, sonra sıkıntıdan ve öfkeden patlamasın diye Ceylan'a verdim, okumasını söyledim. Dudaklarını ısırarak biraz okudu, sonra birden, arabanın arka koltuğuna fırlatıp attı tarih defterini. Tamirci çocuk gelince arabayı aydınlığa çektim ve çiğ ışıkların altında Ceylan'ın boş ve acımasız yüzünü gördüm.

Çok sonra, tamirci çocukla birlikte motora baktıktan ve çocuk gereken bir parçayı almak için gittikten sonra da dönüp baktığımda Ceylan'ın yüzünde aynı acımasız ve ilgisiz ışığı gene gördüm. Kendimi ve onu cezalandırmak için tuhaf bir acı çekme isteğiyle düşündüm: Demek, ev kadını denilen zavallı yaratığın gençliği buymuş! Ama, Allah kahretsin: Seviyorum da ben onu! Bozuk Anadol'dan biraz uzaklaştım, yeniden başlayan yağmur altında aşka ilişkin karmakarışık düşünceler geçirdim aklımdan, bu felâket ve yıkıntı duygusunu yücelttikleri için şairlere ve şarkıcılara lânet okudum. Ama sonra, bu duyguda da, insanın alışıp sevmek istediği bir yan olduğunu sezdim

ve tiksindim: Sanki, sonra ne olacak diye merak ettiğim için yakından tanıyıp sevdiğim birinin ölümünü, ya da sırf seyir zevki için, bir evin yanıp yıkılmasını gizliden gizliye istiyor, bu sapık isteklerden de suçluluk duyuyordum. Felâket duygusuna vakit geçtikçe daha çok gömüldüğümün farkındaydım. Ceylan'ın öfkeli, suçlayıcı bakışına katlanamadığım için, önce arabadan uzaklaştım, sonra, tamirci çocukla birlikte arabanın altına girdim. Orada, çırakla birlikte, eski arabanın örttüğü kirli yağlı karanlıkta uzanırken Ceylan'ın bendien 50 cm. yukarıda ve çok uzakta olduğunu hissettim. Çok sonra, araba sarsıldı ve uzandığım yerden arabadan inen Ceylan'ın sevimli ayaklarını ve güzelim uzun bacaklarını yanıbaşımda gördüm. Topuklu, kırmızı ayakkabılar biraz sağa sola kıpırdandı, sinirlenip sabırsızlandı, sonra öfke ve kararlılıkla bir yere doğru ilerlediler.

Turuncu etekliği ve geniş sırtı da görüş açıma girdikten sonra büroya gittiğini anladım. Hemen aklıma geldiği için, arabanın altından aceleyle sürüne sürüne çıktım ve çıkarken, «Çabuk yap şunu!» diye çırağa bağırdım ve koştum. Büroya vardığımda, Ceylan, masanın üzerindeki telefona, masada oturan uykulu pompacı da Ceylana bakıyordu.

«Dur sen Ceylan!» diye bağırdım. «Ben telefon ederim!» «Şimdi mi aklına geldi?» dedi Ceylan. «Çok geç kaldık. Merak etmişlerdir, kimbilir neler düşünmüşlerdir... Saat iki!...» Daha da söyleniyordu, ama Allahtan, pompalara bir araba yanaştığı için benzinci bürodan çıktı da daha fazla utanmaktan kurtuldum ve rehberi açıp hemen Turan'ların telefonunu buldum. Ben numaraları çevirirken, «Çok düşüncesizmişsin!» diyordu Ceylan. «Seni yanlış tanımışım!» Ben de, gene ona, onu sevdiğimi söyledim ve hiçbir şey düşünmeden; inanç ve telaşla, «Seninle evlenmek istiyorum!» diye ekledim, ama kelimeler artık hiçbir şeyi değiştirmiyordu: Ceylan kendisine benzeyen afiş-

teki kadının yanında durmuş, yalnızca öfkeyle bakıyordu; bana değil elimdeki telefona. Yüzündeki nefretten mi, yoksa Mobil-Oil afişindeki kadınla aralarındaki sihirli benzerlikten mi korktuğumu bilmiyorum. Ama korkutucu felâkete hazırdım artık. Biraz sonra, telefon açıldı ve Allah kahretsin, Fikret'in sesini hemen tanıdım. «Sen misin?» dedim. «Bizi merak etmeyin diye telefon ediyoruz!» Bir yandan da, Turan larda o kadar insan varken, telefonu niye onun açtığını düşünüyordum. «Siz kimsiniz?» dedi birden Fikret. «Benim, canım: Metin!» «Seni anladık, yanındaki kim?» «Ceylan!» dedim şaşkınlıkla. Bir an ikisinin bir olup benimle alay ettiklerini bile düşündüm, ama Ceylan'ın yüzü boştu: Yalnızca arada bir, «Kim açtı telefonu?» diye soruyordu. «Ben, sen Ceylân'ı evine bıraktın sanıyordum!» dedi Fikret, «Hayır,» dedim, «Biz birlikte burada, benzincideyiz. Merak etmeyin, dedik. Hadi allahaısmarladık!» «Kim o, kim o konuştuğun?» diye soruyordu Ceylan. «Versene şu telefonu!» Ama vermiyor, Fikret'in iğrenç sorularına cevap yetiştirmeye çalışıyordum: «Ne yapıyorsunuz siz benzincide?» «Ufak bir tamirat,» dedim ve hızlı hızlı ekledim: «Şimdi geliyoruz, allahaısmarladık!» Ama Ceylan sesini duyurmak için bağırdı. «Dur, dur, kapamasın, kim o?» Kapıyordum ki, Fikret soğuk ve cırlak sesiyle sordu: «Ceylan benimle konuşmak istiyor galiba!» Telefonu kapayacak cesareti gösteremedim, bir an boş bulundum, ahizeyi Ceylan'a verdim ve felâket ve aşağılık duygusuyla bürodan dışarı karanlık ve pis yağmura çıktım.

Biraz yürüdükten sonra kendimi tutamadım, aydınlık odaya, raflar, afişler ve Mobil-Oil tenekeleri arasında saçlarını çekiştire çekiştire telefonla konuşan Ceylan'a baktım ve Amerika'ya gidince, bütün bunları unutacağımı düşündüm, ama Amerika'ya gitmek istemiyordum artık. Ceylan, ağırlığını güzel bacaklarının birinden ötekine verip, sinirli hareketlerle

sallanarak konuşurken kahrolarak mırıldandım: Tanıdığım, hayatım boyunca gördüğüm kızların hepsinden güzel! Orada, yağmur altında, benim için kararlaştırılan bir cezayı çekmek için çaresizlik ve huzur içinde hazırlanıyormuş gibi dikilip bekledim. Az sonra, Ceylan telefonu kapadı, sevinçle dışarı çıktı.

«Fikret şimdi geliyor!»

«Hayır! Seni *ben* seviyorum!»

Koşa koşa arabaya gittim, çırağa seslendim, bağırdım, arabayı hemen çalıştırırsa cebimdeki bütün parayı vereceğini söyledim ona.

«Çalıştırırım!» dedi çırak. «Ama bu debriyaj seni gene yolda bırakır.»

«Hayır bırakmaz! Çalıştır sen şunu!»

Bir süre uğraştıktan sonra, çırak marşa basmamı söyledi. Heyecanla arabaya bindim, marşa bastım, ama çalışmadı. Biraz daha çalıştıktan sonra çırak gene basmamı söyledi, gene çalışmadı. Bu, birkaç kere daha tekrarlandıktan sonra, sinir, öfke ve umutsuzluktan kendimi kaybetmiş olmalıyım.

«Ceylan, Ceylan, beni bırakıp gitme, bırakıp gitme, ne olur beni!»

«Senin sinirlerin bozuldu,» dedi Ceylan.

Az sonra Fikret'in Alfa-Romeo'su benzinciye girince kendimi toparladım, arabadan indim.

«Hadi biz hemen gidelim buradan Fikret!» dedi Ceylan.

«Nesi bozuk bu Anadol'un?» dedi Fikret.

«Şimdi çalışacak,» dedim. «Ondan önce olacağım ben Cennethisar'da Ceylan. İstersen yarışalım!»

«Peki,» dedi Fikret meydan okuyarak. «Yarışalım.»

Ceylan gidip Fikret'in Alfa-Romeo'suna oturdu. Marşa hızla bastım ve çok şükür araba çalıştı. Çırağa önce bir 1000 lira, sonra bir tane daha verdim. Sonra yarış için arabalarımızı yanyana getirdik.»

«Dikkat et Fikret,» dedi Ceylan. «Metin'in sinirleri bozuldu.»

«Turan'lara kadar! Bir, iki...» diye saydı Fikret.

Ve üç derken arabalarımız böğürerek ok gibi fırladı, haydi bakalım, peki, gaza sonuna kadar bastım, ama o benden önce çıkış yaptığı için baştan öne geçmişti bile. ama daha da iyi çünkü, kornaya basarak, ve uzak ışıklarımı ensesine dayayarak bu çürük Anadol'la bile peşinden ayrılmıyorum; seni onunla yalnız bırakacak değilim! Köprüyü geçerken daha da yaklaştım ve yokuşun başındaki dönemece gelirken hız keseceğime gaza daha çok basıyorum, çünkü, belki bayağı ve gülünç düşünce ama, senin gibi bir kıza kendimi sevdirebilmek için ölümü göze almam gerektiğini biliyorum artık, ama şu haksızlığa bak, sen o korkak herifin arabasındasın, viraja girerken, ödlek herif, bak Ceylan, frene bastı, kırmızıları yandı ve ben sollamak isteyince de, kalleşmiş de, yol da vermiyor, anladın mı, Allahım, ben de zavallının tekiyim, diyordum ki, birden çok şaşırdım: Önce vites küçülttü ve sonra gazlayınca Alfa-Romeo, evet roketledi ve inanılmaz bir hızla yokuşu tırmanınca, küçülen kırmızı ışıkları, işte iki dakikada gözden kayboldular bile! Allahım! Gaza sonuna kadar basıyordum, ama altımda uyuşuk bir araba olduğu için, yokuşu çıkan bir nazlı at arabası gibi çukurlarda sarsılarak, oflaya puflaya, Allah belâsını versin, biraz sonra da inlemeye başladı ve arkasından tekerlekler gene motoru dinlemez oldu, lânet debriyaj yüzünden ve motor da bâri yanmasın diye susturunca kalakaldım orada, öylece, yokuşun ortasında sessiz ben, yapayalnız ve budalaca. Gene, bir tek Allahın belâsı cırcırlar var.

Birkaç kere motoru çalıştırmayı denedikten sonra, onlara yetişebilmek için tek çarenin, arabayı yokuşun tepesine ve düzlüğün ötesine kadar itip sonra, taa Cennethisar'a kadar yokuş aşağı kaydırmak olduğunu anladım. Küfür ede ede itmeye başladığımda

yağmur dinmişti. Az sonra, kan ter içindeydim, belimin ağrısına katlanarak bir süre daha itmeyi denedim. Yağmur yeniden serpiştirmeye başladığında ağrı dayanılacak gibi değildi. El frenini çektim, arabayı nefretle tekmeledim. Sonra, yokuşu çıkan bir arabaya umutla el ettim, ama kornasını öttüre öttüre durmadan geçip gitti. Uzaklarda bir yerde, gök gürleyince yeniden itmeye başladım. Artık belimin ağrısı gözlerimden yaş getiriyordu. İterken acıyı unutmak için, nefretle onları düşünüyordum.

Sonra, o kadar yırtınıp azıcık bir yol alabildiğimi görünce başım döndü, yol boyunca koşmaya başladım, yağmur hızlanmıştı, kestirmeden gitmek için kiraz bahçelerine girdim, bağlara daldım, ama çamurda ve o kör karanlıkta koşamıyordum ki! Az sonra, dalağımın ve belimin ağrısından iki büklüm olmuş soluyordum, ayaklarım çamur içindeydi, uzaktan gözdağı verir gibi havlayan uğursuz köpeklerin uğultusunun iyice yaklaştığını duyunca geri döndüm. Daha fazla ıslanmamak için arabaya girdim, oturdum, direksiyona başımı dayadım: Seni seviyorum.

Az sonra, yokuştan aşağı üç kişinin konuşa konuşa indiklerini gördüm, yardım istemek için arabadan sevinçle fırladım. Ama karaltılar yaklaşınca korkuyla hatırladım onları: İri yarı olanının elinde boya tenekesi vardı, biri bıyıklı, öbürü de ceketliydi.

«Ne yapıyorsun sen burada gecenin köründe?» dedi bıyıklısı.

«Arabam bozuldu. Siz de dayanır mısınız?»

«Bizi beygir mi sandın, yoksa babanın uşağı mı? Yokuş aşağı kaydır.»

«Bir dakika, bir dakika!» dedi ceketli. «Ben şimdi sizi tanıdım beyefendi, hatırladınız mı, bu sabah az daha bizi eziyordunuz!»

«Nasıl? Ha, evet! Siz miydiniz? Kusura bakma kardeş!»

Ceketli beni değil, bir kadını taklit eder gibi ko-

nuştu: «Kusura bakma şekerim, bu sabah seni az daha eziyordummuş! Ezseydin ne olacaktı peki?»

«Yürüyün çocuklar, ıslanacaksınız,» dedi bıyıklı.

«Ben burada, bununla kalıyorum,» dedi ceketli. Gitti arabaya oturdu. «Haydi çocuklar, siz de gelin.»

Bıyıklıyla, elinde boya kutusu taşıyan da, kısa bir kararsızlıktan sonra, arabanın arkasına geçip oturdular. Ben de direksiyona, ceketlinin yanına oturdum. Dışarda yağmur hızlanmıştı.

«Rahatsız etmiyoruz değil mi şekerim?» dedi ceketli.

Cevap olarak gülümsedim.

«Aferin! Sevdim ben bunu, şakadan anlıyor, harbi çocuk! Adın ne senin bakayım?»

Söyledim.

«Çok memnun oldum Metin bey. Ben Serdar, bu Mustafa, bu geri zekâlı ayıya da 'çakal' diyoruz. Asıl adı Hasan'dır.»

«Gene fena olacaksın bak!» dedi Hasan.

«Ne var?» dedi Serdar. «Tanışmayalım mı yani? Öyle değil mi Metin bey?»

Elini uzattı. Ben de uzatınca yakalayıp bütün gücüyle sıkmaya başladı. Gözümden yaş gelecek gibi olunca, ben de çaresizlikle onun elini sıktım. O zaman elimi bıraktı.

«Aferin! Kuvvetliymişsin, ama benden kuvvetli değilsin!»

«Nerede okuyorsun sen?» dedi Mustafa.

«Amerikan lisesinde!»

«Sosyete lisesinde ha?» dedi Serdar. «Bizim çakal senin sosyetiklerden birine vurulmuş!»

«Gene başlama!» dedi Hasan.

«Dur bakalım! Belki sana yol öğretir. O da onlardan! Öyle değil mi? Niye gülüyorsun?»

«Hiç!» dedim.

«Biliyorum niye gülüyorsun!» dedi Serdar. «Zen-

gin kızına âşık oldu diye şu garibanla alay ediyorsun. Öyle değil mi ulan?»

«Sen de gülüyordun,» dedim.

Bağırarak, «Ben gülerim,» dedi Serdar. «Ben onun arkadaşıyım, onu aşağı görmem, ama sen görürsün. Ne var yani, eşşekoğlu eşşek sen hiç hayatında âşık olmadın mı?»

Daha da sövdü ve ben bir şey söylemeyince daha da kızdı ve öfkeyle arabanın orasını burasını karıştırdı, torpido gözünü açtı, sigorta kâğıtlarında yazılanları gülünç şeylermiş gibi, kahkahalar atarak, bağıra bağıra okudu ve arabanın benim değil, ağabeyimin olduğunu öğrenince beni küçümsedi ve sonra birden sordu:

«O arabalarla, o kızlarla gece yarıları ne yapıyorsunuz siz?»

Cevap vermedim. Aşağılık, rezil bir herif gibi pis pis sırıttım.

«Namussuz herifler! İyi ediyorsunuz ama! Dün gece yanındaki de senin sevgilin miydi?»

«Hayır,» dedim telaşla. «Değildi.»

«Yalan söyleme,» dedi Serdar.

Bir an düşündüm. «Ablamdı!» dedim. «Babaannem hasta, ilâç arıyorduk.»

«Niye plâjın karşısındaki yokuştaki eczaneden almadınız?»

«Kapalıydı orası.»

«Yalan! Her akşam açıktır orası! O eczacının komünist olduğunu biliyor musun yoksa?»

«Bilmiyorum.»

«Sosyete kızlarıyla gezmekten başka ne biliyorsun sen?»

«Sen bizim kim olduğumuzu biliyor musun?» dedi Mustafa.

«Biliyorum,» dedim. «Ülkücüsünüz!»

«Aferin!» dedi Mustafa. «Bizim derdimiz nedir, onu da biliyor musun?»

«Milliyetçilik filan!»

«O, filan, ne demek ulan?»

«Türk değil galiba bu oğlan!» dedi Serdar. «Sen Türk müsün ulan, anan baban Türk mü?»

«Türküm!»

«Bu ne oluyor o zaman?» Ceylan'ın unuttuğu plâğı gösterdi Serdar, heceledi: «Best of Elvis.»

«Plâk oluyor bu,» dedim.

«Ukalâlık etme, çakarım!» dedi Serdar. «Ne işi var bu ibne plâğının bir Türk'ün arabasında?»

«Ben meraklı değilim,» dedim. «Ablamın o plâk, arabada unutmuş.»

«Yani sen diskoteğe filan hiç gitmiyor musun?» dedi Serdar.

«Çok az gittim!»

«Komünizme karşı mısın sen?» dedi Mustafa.

«Karşıyım!»

«Niye karşısın bakayım?»

«Biliyorsun işte...»

«Yoo... Bir şey bilmiyorum ben. Sen söyleyeceksin, biz de öğreneceğiz...»

«Çok utangaç bu arkadaş galiba,» dedi Serdar. «Susuyor...»

«Sen korkak mısın?» dedi Mustafa.

«Sanmam!»

«Sanmazmış!» dedi Mustafa. «Ukalâ! Korkak değilsen karşı olduğun komünistlere karşı niye mücadele etmiyorsun hiç?»

«Hiçbir fırsat çıkmadı ki,» dedim. «Tanıdığım ilk ülkücüler sizlersiniz.»

«Eee, nasıl buldun bizleri?» dedi Serdar. «Sevdin mi?»

«Sevdim.»

«Bizdensin! Yarın akşam çıkarken seni de alalım mı?»

«Tabii, gelin alın...»

«Sus, sahtekâr korkak herif. Bizden kurtulur kurtulmaz polise gideceksin değil mi?»

«Sakin ol Serdar,» dedi Mustafa. «Kötü çocuk değil o! Bak, şimdi bizden davetiye alacak!»

«Spor ve Sergi Sarayı'nda gece düzenliyoruz. Gelir misin?» dedi Serdar.

«Gelirim!» dedim. «Kaç para?»

«Sana paradan söz eden oldu mu?»

«Peki, Serdar! Madem parasıyla almak istiyor, ödesin çocuk! Yardım olur!»

Serdar kibarca sordu: «Kaç tane istiyorsunuz beyefendi?»

«500 liralık.»

Cüzdanımdan aceleyle bir 500 lira çıkarıyordum.

«Yılan derisi mi o cüzdan?» dedi Mustafa.

«Değil!» 500 lirayı telaşla Serdar'a uzattım. Serdar parayı almadı. «Bakayım şu yılan derisine?»

«Yılan değil, dedim!»

«Ver bir bakalım yahu şu cüzdana.»

Bütün bir ay, yaz sıcağında çalışarak biriktirdiğim parayla dolu cüzdanı verdim.

«Aferin!» dedi Serdar. «Yılan değil ama, bu cüzdan, sen bizi kandırdın.»

«Ver bakayım, ben anlarım,» dedi Mustafa. Cüzdanı aldı, karıştırdı. «Bu adres defteri sana lâzım mı? Değil... Ne çok tanıdığın varmış, hepsi de telefonlu... Bu kadar tanıdığı olanın kendini başkalarına tanıtmak için kimlik taşımasına gerek yok artık, alıyorum kimliğini... 12 bin lira! Baban mı veriyor sana bu kadar parayı?»

«Hayır, kendim kazandım,» dedim. «İngilizce, matematik dersleri veririm ben.»

«Bak Çakal, tam sana göre!» dedi Serdar. «Ona da verir misin ders? Tabii bedava...»

«Veririm,» dedim ve o zaman anladım çakal denen Hasan'ın hangi Hasan olduğunu...

«Aferin!» dedi Mustafa. «Zaten senin iyi bir ço-

cuk olduğunu anlamıştım. Bu 12 bin lirayla da, tam yirmi dört davetiye alabilirsin. Arkadaşlarına dağıtırsın.»

«Bari, bana bir bin lira bırakın,» diyordum.

«Kafamızı bozuyorsun ama bak!» diye bağırdı Serdar.

«Hayır, şikâyetçi değil o, 12 bin lirayı kendi isteğinle veriyorsun değil mi?» dedi Mustafa.

«Sana söyleniyor ulan kıl herif!»

«Yeter Serdar! Üzme çocuğu!»

«Bu defter nedir böyle?» Serdar arka koltukta bulduğu Faruk'un defterini açtı, okudu. «Eskiden Sipahi Ali'ye ait iken, sefere gitmediği için ondan alınıp Habib'e verilen, Gebze yakınındaki on yedi bin akçelik bir köyün, bu ne, okunmuyor! Satın aldığı katırın bedelini ödemeyen Mahmut hakkında Veli'nin şikâyeti...»

«Nedir bunlar?» dedi Mustafa.

«Ağbim tarihçidir,» dedim.

«Zavallı!» dedi Serdar.

«Hadi gidelim, yağmur diniyor,» dedi Mustafa.

«Bari kimliğimi geri verin,» dedi.

«Bari, ne demek ulan!» dedi Serdar. «Biz sana bir kötülük mü ettik? Cevap versene!» Kötülük etmek isteyerek arabanın içine baktı, Best of Elvis'i gördü. «Bunu da alıyorum!» Faruk'un defterini de aldı. «Bir daha arabanı yavaş sürersin, milleti babanın uşağı sanmazsın! Aşağılık, sefil herif!»

Kapıyı çarptı, ötekilerle birlikte gitti. İyice uzaklaştıklarını anlayınca arabadan indim ve Anadol'u yokuş tukarı itmeye başladım.

26

«İyi bir ders verdik şu sefil herife!» dedi Serdar.

«Sen tadını kaçırıyorsun,» dedi Mustafa. «Ya polise giderse?»

«Gitmez,» dedi Serdar. «Görmedin mi, korkak herifin teki.»

«Plâkla o defteri niye aldın?» dedi Mustafa.

O zaman gördüm ben Nilgün: Senin arabada unuttuğun plâğınla, Faruk'un defterini de almış Serdar. Aşağı mahalleye gelince sokak lâmbasının altında durdu, plâğın kapağına baktı.

«Herkesi babasının uşağı sanmasına hasta olduğum için aldım!» dedi.

«İyi etmedin,» dedi Mustafa. «Boşu boşuna kızdırdın onu.»

«İsterseniz,» dedim ben. «Verin plâğı bana, arabaya götüreyim geri.»

«Geri zekâlı bu herif, yahu!» dedi Serdar.

«Haa,» dedi Mustafa. «Bir daha da Hasan'a herkesin önünde geri zekâlı, çakal filân demeyeceksin.»

Serdar sustu. Bir şey konuşmadan yokuştan aşağı yürüdük: Mustafa'nın cebindeki 12 bin lirayla Pendik'te gördüğüm sapı sedefli çakıyı, altı lâstik üstü deri kışlık ayakkabıyı alabilirsin diye düşündüm. Üstüne biraz koysan, bir tabanca bile alabilirsin. Kahvenin oraya gelince durdular.

«Evet,» dedi Mustafa. «Dağılalım artık.»

«Daha yazmayacak mıyız?» dedim ben.

«Hayır,» dedi Mustafa. «Gene yağacak bu, ıslanırız. Boya ve fırçalar bu gece sende kalsın Hasan. Tamam mı?»

O ikisi aşağı evlerine gidecekler, ben geri dönüp

yokuş çıkacağım ve 12000 : 3 = 4000 liradır. Nilgün'ün plâğıyla defter de var.

«Ne oldu?» dedi Mustafa. «Ne susuyorsun öyle? Hadi dağılıyoruz.» Sonra aklına bir şey gelmiş gibi yaptı. «Ha,» dedi. «Al Hasan, sana sigara ve kibrit, içersin.»

Almayacaktım, öyle bir baktı ki, aldım.

«Teşekkür etmiyor musun?» dedi.

«Teşekkür ederim.»

Dönüp gittiler. Biraz arkalarından baktım: 4000 liraya da çok şey alınabilir! Fırının önündeki aydınlıktan geçip karanlıkta kayboldular. Sonra birden, bağırdım ben: «Mustafa!» Ayak seslerinin durduğunu duydum sonra:

«Ne var?» diye seslendi.

Biraz durdum, sonra koşa koşa yanlarına gittim.

«O plâkla defteri alabilir miyim ben Mustafa?» dedim nefes nefese.

«Ne yapacaksın?» dedi Serdar. «Sahi, geri mi götüreceksin?»

«Başka bir şey istemem,» dedim. «Verin onları bana, yeter.»

«Ver şuna onları,» dedi Mustafa.

Serdar ikisini de verdi. «Geri zekâlısın sen!» dedi.

«Sus!» dedi ona Mustafa. Sonra bana, «Bak Hasan,» dedi. «Bu 12 bin liranın buradaki harcamalar için kullanılmasına karar verdik; yanlış anlama. Bize de zaten çok az düşüyor. Senin hakkına düşen bu beş yüzü al şimdi istiyorsan.»

«Yok,» dedim. «Hepsi derneğe gitsin, hepsi mücadele için kullanılsın. Ben, kendim için bir şey istemem.»

«Plâğı alıyorsun ama!» diye bağırdı Serdar.

O zaman şaşırdım ve hakkıma düşen 500'ü aldım, cebime koydum.

«Tamam!» dedi Serdar. «Artik bu on iki binde hakkın yok. Kimseye söylemezsin inşallah!»

«Söylemez!» dedi Mustafa. «Sandığın kadar aptal değil o. Cin gibi, ama göstermiyor. Hakkını almak için, bak, nasıl geri döndü.»

«Sinsi herif!» dedi Serdar.

«Haydi bakalım,» dedi Mustafa ve dönüp gittiler.

Biraz arkalarından baktım ve konuştuklarını duydum. Belki de benimle alay ediyorlardır. Biraz daha baktım, sonra sigara yaktım ve bir elimde boyayla fırçalar, öbüründe plâkla defter döndüm yokuşu çıkıyorum. Yarın sabah ben plâja giderim ve Mustafa gelirse görür, gelip görmezse yarın akşam derim ki, ben sabah kızı beklemeye geldim, Mustafa derim, ama sen gelmedin: Disiplin nedir öğrendiğimi anlar: Hepsinin Allah belâsını versin!»

Biraz daha yokuş çıktıktan sonra Metin'in bağırdığını duyunca şaşırdım: Orada, ilerde, sonu gözükmeyen karanlığın içinde bir yerde Metin, tek başına sövüyor. Islak asfalta sessizce ayaklarımı basarak yaklaştım ve görmeye çalıştım, ama yalnızca karşısında eli kolu bağlı biri varmış gibi kana kana küfür ettiğini duyabildim. Sonra tuhaf bir plâstik sesi duyunca şaşırıp yolun kenarına çekildim ve yaklaşınca anladım arabasını tekmelediğini. Huysuz atını döven öfkeli bir binici gibi söve söve vuruyor, ama plâstik araba beklediği cevabı vermiyor ve bu yüzden sanki daha çok dövüyor. Tuhaf şeyler düşündüm. Ben gidip Metin'i dövebilirim de! Düşündüm: Fırtınaları, ölümleri, depremleri. Elimdekileri bırakır, birden üstüne saldırırım: Beni niye tanımadın, niye unuttun beni? Böyledir: Bunlar önemlidirler, sen onu tanırsın, uzaktan, ne yaptığını gözlersin, bütün hayatını bilirsin, o seni tanımaz bile ve hiç bilip tanımadan da kendi hayatını yaşar gider. Öğrenirler birgün beni, öğrenecekler. Bıraktım sefili arabasını tekmelesin. Ona görünmemek için çamurlu bağdan geçip, yukarı

çıkarken farkettim. Kaptırdığı para ve bozuk araba için sövüyor sanıyordum ben, bir kız içinmiş! Kendilerini satan o kadınlar için kullanılan o kelimeyi tekrarlaya tekrarlaya sövüyor. O sözden bazan korkarım ben, o kadınlar korkunçtur, hoşlanmam, unuturum. Yürüdüm.

Belki Nilgün sensindir o, diye düşündüm, belki de bir başkası. Ne çirkin söz o öyle! Kadınlar bazan beni korkutur. Anlaşılmaz şeyler, senin bilemeyeceğin karanlık bir düşünceleri var sanki, bir yerleri öyle ürpertici ki, kapılır gidersen felâket gelir: Ölüm gibi bir şey, ama başına mavi kurdele takmış gülümsüyor da kahpe! Gök, uzakta, sapsarı, aydınlanınca şimşekten korktum. Bulutlar, karanlık fırtınalar, anlayamadığım düşünceler! Hepimiz tanımadığımız birinin kölesiyiz sanki, bazan durup şöyle bir isyan etmeye çalışıyoruz, ama korkuyoruz sonra: Şimşekleri, yıldırımları, bilinmeyen uzak felâketleri üstüme atar! O zaman bizim evin sakin ışığında ben hiç isyan etmeden ve bilmeden yaşayayım yeter derim. Ben günahtan korkarım! Zavallı piyangocu babam gibi.

Evin ışığının hâlâ yandığını gördüğüm zaman yağmur gene serpiştirmeye başlamıştı. Yaklaşıp pencereye bakınca yalnız babamın değil, annemin de uyumadığını gördüm. Zavallı annemi uyutmamak için ona benim hakkımda neler söyledi acaba bu topal? Aklıma geldi: Bakkal söylemiştir! Rezil şişko, hemen yetiştirmiştir. İsmail demiştir, senin oğlan bu sabah bakkala geldi, demiştir, gazeteleri dergileri yırttı attı, tehditler savurdu kimbilir kimlere katılmış, kudurmuş! Kaç para demiştir, paradan başka bir şey bilmeyen piyangocu baba, kaç paralık zarar verdi ve boş yere, o iğrenç gazetelerin parasını ödemiştir. Boş yere değil, hayır: Akşam burnumdan fitil fitil getirmek için, ama beni bulabilirsen tabii. İçeri girip girmemeye bir türlü karar veremediğim için orada durup dikildim. Pencerelerden içeri baktım, annem-

le babamı seyrettim. Sonra, yağmur başlayınca, gittim, boyaları, Nilgün'ün plâğını ve Faruk'un defterini kapalı penceremin denizliğine bıraktım, orada, duvarın dibinde durup yağmura bakarak düşündüm. Yağmur çok hızlandı.

Çok sonra, yağmur bardaktan boşanır gibi yağdıktan ve Metin'i hatırladıktan sonra, babamın kendi eliyle yerleştirdiği oluklar damdan akan yağmur suyunu çekemez olunca, pencereden usulca içeri baktım ve zavallı annemin plâstik çamaşır teknelerini ve leğenleri gene oradan oraya yerleştirdiğini, akan tavanların altında koşturduğunu gördüm. Sonra benim odayı da hatırladı, çünkü tavandaki kartalın kanatları arasından da damlar yatağın üzerine. Işığı yaktı, şiltemi katladı. Baktım.

Sonunda, yağmur dinince, ne onları, ne de başkalarını, hep seni düşündüğümü anladım Nilgün! Yatağında yatıyorsundur, belki de yağmurun gürültüsünden uyanmışsındır, pencereden dışarı bakıyorsundur, gök gürledikçe ürperip düşünüyorsundur. Sabah yağmur dinip güneş açınca plâja gelirsin, ben seni beklerim ve sonunda sen görürsün beni, konuşuruz anlatırım, anlatırım: Uzun, upuzun bir hikâye: Hayat: Seni seviyorum.

Başka hikâyeler de düşündüm: İnanırsa insan bambaşka biri de olabilir. Uzak ülkeleri, bitip tükenmeyen demiryollarını, Afrika ormanlarını, Sahra'yı, çölleri, buz tutmuş gölleri, coğrafya kitabındaki pelikan kuşlarını, aslanları, televizyonda gördüğüm bizonları, onları sıkıştırıp parçalayan sırtlanları, filmlerdeki filleri, Hindistan'ı, kızılderilileri, Çinlileri, yıldızları, uzay savaşlarını, bütün savaşları, tarihi, bizim tarihimizi, davullarımızın bütün gücünü ve dinleyen kâfirin korkusunu düşündüm: İnsan başka biri olabilir, evet. Köle değiliz: Bütün korkuları, kuralları, sınırları yırtıp atarım, hedefime yürürüm, bayrak dalgalanır: Kılıçlar, bıçaklar, tabancalar, iktidar! Ben

başka biriyim, geçmişim değilim ben, anılarını değil artık yalnızca geleceğim var benim. Anılar köleler içindir, uyuşturur onları. Onlar uyusunlar, ben düşündüm.

Düşündüm, sonra hepsini unutmaya gücümün yetmeyeceğini bildiğim için, defteri denizlikte bırakmadım, plâğı da aldım ve yürüdüm. Artık sanki, sonunu görebildiğim karanlığın içine, yola çıktığım için, artık bilinmez olmaktan çıkan belirsiz bir yere yürüdüm. Yokuştan aşağı sular akıyor. Yağmur kokuyor. Önce aşağı mahalleye son bir kere daha bakarım diyordum: Son bir kere ışıklara, bakımlı sahte bahçelere, düzgün ruhsuz betona, lâmbaların altında kimsecikler yokken, dertsiz tasasız, günahkâr sokaklara bakarım, son bir kere daha, zafer gününe kadar dönmemek üzere o pencerelerden birine de bakarım, diyordum. Nilgün, belki uyumuyorsundur, pencereden yağmuru seyrediyorsundur ve bir şimşek çakıp her yer masmavi aydınlanınca, belki de görürsün beni, korkunç yağmurun altında, geceyarısı, sırılsıklam dikilmiş öyle pencerene bakıyorum. Ama korktum sanki, gitmedim. Çünkü yokuşu inerken aklıma gelmişti: Şimdi, orada, onların bekçileri: Oğlum, bu saatte, senin ne işin var burada, diyeceklerdir, hadi, bas git, sana göre değil buraları! Peki!

Döndüm ve kendi evimin önünden, bir yabancı mahalleden geçer gibi, uykulu, geçtim gittim yukarı. Annemin, babamın ışığı hâlâ yanıyordu. Soluk, fakir ışığı evimizin ne zavallı! Beni görmemişlerdir. Düzlüğü de yürüyüp, yokuşu inmeye başlayınca birden şaşırdım: Metin, hâlâ karanlıkta, söverek, inleyerek arabasını itiyordu. Ben, artık gitmiştir sanıyordum. Durdum, ilk defa ayak bastığım bir tuhaf ülkenin, tuhaf insanını seyreder gibi, sanki korkarak, ama merakla ve korkudan hoşlandığım için uzaktan onu seyrettim. Sonra, ağlıyor sandım, insanda acıma uyandıran boğuk bir ses koyuveriyordu. Çocukluk arkadaşlığımızı

hatırladığım, ama bunların, insanı suçlamakla yaşadığını unuttuğum için, acıyıp yaklaştım.

«Kim o?»

«Benim,» dedim. «Metin, beni demin tanımadın, ben, Hasan!»

«Sonunda tanımıştım!» dedi. «Parayı geri mi getirdiniz?»

«Ben tek başımayım!» dedim. «Parayı geri mi istiyorsun?»

«Oniki bin liramı çaldınız!» dedi. «Bilmiyor musun?»

Bir şey demedim. Biraz sustuk.

«Neredesin?» diye bağırdı sonra, «Çıksana ortaya, yüzünü göreyim!»

Elimdeki plâğı ve defteri kuru bir yere bıraktım, yaklaştım.

«Parayı geri getirmeyecek misin?» dedi. «Çık ortaya!»

«Yaklaşınca terli ve mutsuz yüzünü gördüm: Bakıştık.

«Hayır,» dedim. «Paran bende değil!»

«Niye geldin o zaman?»

«Demin sen ağlıyor muydun?»

«Yanlış duymuşsun,» dedi. «Yorgunluktan... Sen niye geldin buraya?»

«Çocukken ne iyi arkadaştık!» dedim. O bir şey söylemeden hemen ekledim: «Metin istersen sana yardım ederim!»

«Niye?» dedi önce. Biraz sonra, «Peki,» dedi. «Dayan o zaman!»

Dayanıp ittim. Biraz sonra, araba yerinden oynayıp yokuşu çıkınca, sanki ondan çok ben sevindim. Tuhaf bir duygu bu Nilgün. Ama sonra, ne kadar az gidebildiğimizi görünce canım sıkıldı.

«Ne oluyor?» dedi Metin. El frenini çekti!

«Dur! Biraz dinleneyim.»

«Haydi,» dedi. «Geç kalacağız.»

Yeniden dayandım arabaya, ama çok gitmedik. Tekerlekli bir şey değil de sanki koca bir kaya! Biraz dinlendim ve biraz daha da dinlenirim diyordum ki, el frenini indirdi. Araba geri kaymasın diye, ittim ama, sonra durdum.

«Ne oldu?» dedi. «Niye itmiyorsun?»

«Sen niye itmiyorsun?»

«Bende kuvvet kalmadı ki!»

«Bu saatte yetişeceğin yer neresi?»

Cevap vermedi. Yalnızca saatine baktı ve sövdü. Bu sefer, benimle birlikte o da dayandı, ama bir yere gittiğimiz yok ki! Biz arabayı yokuş yukarı itiyoruz ve araba da sanki bizi yokuş aşağı itiyor ve olduğumuz yerde duruyoruz. Sonunda birkaç adım gittik, ama halim kalmamıştı, bıraktım. Yağmur başlayınca arabaya girdim. Metin de geldi yanıma oturdu.

«Haydi!» dedi.

«Gideceğin yere yarın gidersin!» dedim. «Şimdi biraz konuşalım!»

«Ne konuşacağız?»

Biraz sustum, sonra: «Ne tuhaf gece,» dedim. «Şimşekten korkar mısın?»

«Korkmam ben!» dedi. «Haydi itelim biraz.»

«Ben de korkmam!» dedim. «Ama insan düşününce ürperiyor, biliyor musun?»

Bir şey demedi.

«Sigara içer misin?» dedim, paketi çıkarıp uzattım.

«İçmem!» dedi. «Haydi, şimdi biraz itelim.»

İndik, itebildiğimiz kadar ittik ve sırılsıklam olunca içeri girdik. Yetişeceği şeyin, ne olduğunu yeniden sordum, ama cevap olarak, onların bana niye çakal' dediklerini sorunca,

«Boşver!» dedim. «Manyak herifler onlar.»

«Ama onlarla geziyorsun,» dedi. «Birlikte soydunuz beni.»

Hepsini anlatayım mı diye düşündüm o zaman: Hepsini söyleyeyim mi, ama o hepsinin ne olduğunu

bilmiyordum sanki: Hepsi aklımda olmadığı için değil, nereden başlayacağımı bilmediğim için; çünkü, sanki başlangıcını bulunca, ilk günahın günahkârını da gidip cezalandırmam gerekiyormuş da, şimdi elimi kana bulamayı canım hiç istemediği için, o ilk suçluyu hatırlamak istemiyormuşum gibi. Önce ondan başlamam gerektiğini biliyorum, ama ben Nilgün! Sana yarın sabah anlatırım. Ama, yarın sabahı niye bekleyeyim, şimdi, diye düşündüm, evet, bu Anadol'u biz şimdi Metin'le birlikte iteriz ve sonra, yokuştan aşağı birlikte iner sizin eve varınca Nilgün, seni Metin uyandırır ve ben o zaman, sen üzerinde beyaz gecelikle karanlıkta beni dinlerken, sana başındaki tehlikeyi hemen, şimdi anlatırım: Komünist sandılar seni, güzelim, gel kaçalım seninle, gel gidelim, her yerde onlar, ne kadar da güçlüler, ama gene de dünyada birlikte yaşayabileceğimiz bir yer vardır, inanıyorum, inanıyorum vardır bir yer...

«Haydi itelim!»

Yağmurda indik, ittik. Biraz sonra, o bıraktı, ama ben gene ittim, inandığım için, sanki daha güçle, ama diyorum ya, bir Anadol değil de kayaydı sanki. Hâlim kalmayınca bıraktım, ama Metin suçlayarak bakıyordu. Islanmamak için ben gidip arabaya oturunca,

«Onlara, manyak diyorsun, ama onlarla geziyorsun!» dedi. «O parayı benden yalnız o ikisi değil, üçünüz aldınız.»

«Onlar bana vız gelir. Ben kimseyi takmam!»

Korkmuş gibi bakmadı; hâlâ suçluyordu. O zaman,

«O, 12 bin liradan ben tek kuruş almadım, Metin!» dedim. «Yemin ederim.»

Ama inanmış gibi bakmıyordu. Tutup boğmak istedim. Arabanın anahtarı kilide takılı duruyor. Kullanmasını bilseydim ah! Ne kadar çok yol vardır dünyada, uzaklarda ne ülkeler, ne kentler, ne denizler.

«Haydi, in it şunu!»

Düşünmeden, şakır şakır yağan yağmura çıktım, ittim. Metin itmiyordu, ellerini beline koymuş, bir efendi gibi bakıyordu. Yoruldum, bıraktım, ama el frenini çekmedi. Yağmurda sesimi duyurmak için, neredeyse bağırarak söyledim:

«Yoruldum!»

«Hayır!» dedi. «Daha itebilirsin.»

«Bırakıyorum!» diye bağırdım. «Geri kayar!»

«O paranın hesabını kimden soracağım ben?»

«İtmezsem polise mi gideceksin?»

Cevap vermeyince biraz daha ittim ve belim öyle bir ağrıdı ki, kopacak sandım. Sonunda el frenini çekti. Arabanın içine girdim. Her yerim sırılsıklam. Bir sigara yaktım ve birden yer ve gök inanılmayacak kadar parlak bir patlamayla aydınlanıp o korkunç yıldırım burnumun dibine düşünce sustum.

«Korktun mu?» dedi Metin.

Sustum. Gene sordu. Sustum. Sonra,

«Şuraya düştü!» diyebildim. «Nah, şuraya, hemen!»

«Yok,» dedi. «Çok uzağa düştü, belki de ta denize, korkma.»

«Artık itmek istemiyorum.»

«Niye?» dedi. «Korktuğun için mi? Aptal! Bir daha bu kadar yakına düşmez ki. Size okulda öğretmediler mi?»

Bir şey demedim.

«Korkak!» diye bağırdı: «Zavallı câhil korkak.»

«Ben eve dönüyorum,» dedim.

«Peki, benim 12 bin liram ne olacak?»

«Ben almadım ki!» dedim. «Yemin ediyorum ya...»

«Bunu, yarın başkalarına anlatırsın,» dedi. «Polise anlatırsın.»

Başımı omuzlarımın arasına alıp ensemi koruyarak yeniden inip, itmeye başlayınca yokuşun sonuna yaklaştığımızı anlayıp sevindim. Metin arabadan inmişti, ama itiyormuş gibi yaparak beni yüreklendir-

meye bile üşeniyordu artık. Yalnızca, arada bir alışkanlıkla «haydi, haydi,» diyerek, bana sanki güç veriyordu ve sonra, orospu, dediği kimbilir kime küfür ediyordu, ama onlar, iki-üç kişiydiler galiba, çünkü göstereceğim «size» diyordu. Ben bıraktım artık, çünkü şey değilim, Serdar'ın dediği gibi, evet bir uşak değilim ben! Ama bu sefer,

«Para mı istiyorsun sen?» dedi. «Sen kaç para istiyorsan veririm ben. Yeter ki it şimdi şunu.»

Artık yokuşun sonuna geldik diye ittim. Belimdeki ağrıya dayanamayınca, yüreğime ve ciğerlerime biraz kan ve hava gitsin diye durdum, ama o hâlâ bağırıyordu, küfür ediyor, uluyordu. Bana bin lira verecekmiş! Gücümün son damlasına güvenerek biraz daha ittim. İki bin lira dedi. Peki, ittim ve bizimkiler sende para mı bıraktılar ki söz veriyorsun, demedim. Düzlüğe varınca, dinlenmek için durdum, ama o gene öfkelenip sabırsızlandı: Küfür ediyordu ve artık bana aldırmıyordu da. Birazdan belki gene arabayı tekmeleyebilir diye düşündüm. Sonra daha da tuhaf bir şey yaptı ve korktum : Yüzünü yağmura çevirmiş, karanlık göğe sövüyor, sanki O'na sövüyormuş gibi. Aklıma gelenden bile korktum da, daha çok düşünmemek için ittim. Gök, tepenin üstünde ne yakın, gürlerken ve gene masmavi aydınlanırken ve gene korkunç gürültüler ve inanılmaz lâcivert yağmur artık, saçlarımdan ve alnımdan ağzımın içine girerken ittim, ittim ben. Allahım görmemek için gittikçe daha sık çakan şimşekleri gözlerimi kapayıp başımı omuzlarımın arasına çekip yüzümü toprağa çevirerek ittim bir kör köle gibi, bütün düşüncesini unutmuş bir zavallıyım ben, kimse beni suçlayamaz ve cezalandıramaz, çünkü boyun eğiyorum, bak ve suçtan ve günahtan haberim bile yok. Koşarak ve araba hızlandıkça tuhaf bir coşku duyarak itiyordum. Metin artık arabasına binmişti, direksiyonu tutuyordu ve açık penceresinden dışarı, hâlâ uluyarak sövdü-

günü duyuyordum, artık neden söylendiğini bilmeyen bir kocakarı gibi, atlarına söven o ihtiyar arabacı gibi, ama O'na sövüyormuş gibi de. Sanki göğü gürleten O değil! Sen kimsin? Ben kimsenin küfrüne ortak olamam! Ben durdum, itmiyorum artık.

Ama gene de araba kendi kendine bir süre kaydı. Kendi kendine giden, sessiz ve korkunç bir karanlık gemiye bakar gibi, ağır ağır uzaklaşmasına baktım. Yağmur da azalmıştı. Kendi kendine uzaklaşan arabaya bakınca aklıma geldi: Sanki O, vereceği ceza bana çarpmasın diye, ikimizi birbirinden ayırıyordu, ama biraz daha gittikten sonra durdu araba. Gök aydınlanınca, Metin'in dışarı çıktığını gördüm.

«Nerdesin?» diye bağırdı ulur gibi. «Gel buraya, iteceksin şunu!»

Kıpırdamadım.

«Hırsız!» diye bağırdı karanlığa doğru. Namussuz hırsız. Kaç bakalım, kaç!»

Biraz olduğum yerde durdum. Soğuktan titriyordum. Sonra koştum, gittim yanına.

«Sen Allahtan korkmaz mısın!» diye bağırdım.

«Sen korkuyorsan niye hırsızlık ediyorsun!» diye bağırdı.

«Ben korkarım!» dedim. «Sense yukarı bakıp ona söversin. Cezanı verir bir gün.»

«Aptal cahil!» dedi. «Deminki yıldırımdan korktun değil mi? Şimşek çakınca ağaçların gölgesinden, mezarlıktan, yağmurdan, fırtınadan korkuyorsun değil mi? Koca adam! Kaçıncı sınıftasın sen? Cahil! Ben sana söyleyeyim: Allah yok! Tamam mı? Gel şimdi, it şunu. İki bin lira vereceğim sana diyorum.»

«Sonra nereye gideceksin?» dedim. «Sizin eve mi?»

«Seni de götürürüm,» dedi. «İstediğin yere götürürüm seni şu yokuştan aşağı araba, ah, bir kaysın!»

İttim Nilgün. O da arabasına atladı ve bu sefer sanki öfkeyle değil, atlarına artık alışkanlıkla söven arabacı gibi sövdü. Biraz sonra arabacı hızlanınca yo-

kuştan inişin az ötede başlayacağını ve arabanın çalışacağını düşündüm ve aklıma sanki şöyle bir düşünce geldi: Metin de tiksinmiş ve bıkmış hepsinden! Arabaya binerim, kaloriferlerini çalıştırır, ısınırız. Sonra seni alır, birlikte gideriz uzaklara, ya da başka bir yere çeker gideriz. Ama, araba yokuştan aşağı inmeye başlayınca, motor hiçbir ses çıkarmadı, yalnızca tekerleklerin ıslak asfalttaki tuhaf sessizliğiyle uzaklaşıyordu. O zaman koştum yetiştim, arabanın içine atlamak için, ama kapısı kilitlenmişti.

«Aç!» dedim. «Aç Metin, kilitlenmiş kapı! Aç beni de al! Dursana!» Ama beni duymuyordu galiba, çünkü gene öfkeyle sövmeye başlamıştı. Arabanın camına vura vura, boğulur gibi inleye inleye soluyarak yanında koşabildiğim kadar koştum, ama biraz sonra o tekerlekli plastik şey geçti beni, gitti. Gene de, bağıra bağıra koştum arkasından, ne araba durdu, ne de Metin. Işıklarını sessizce yakıp, bahçeleri ve bağları aydınlatarak ve dönemeçleri kıvrıla kıvrıla dönerek, ta aşağıya inip, gözden kaybolana kadar arabanın arkasından koştum. Sonra durdum, baktım.

Düşündüm.

Çenelerim titremekten birbirine vurmaya başlayınca aklıma geldi: Senin plâğın Nilgün, taa orada kaldı, yokuşun öte yanında. Döndüm, ısınayım diye gerisin geri yokuşu koşarak çıktım, ama gömlek etime yapıştığı için farketmedi. Ayaklarım, dereciklere girip girip çıkıyordu. Bıraktığımı sandığım yere gelip plâğı bulamayınca da koşmaya başladım. Gök gürültüyle aydınlanınca, korktuğum için değil, üşüdüğüm için titriyordum. Nefes nefese kalınca belimdeki ağrıyı yeniden duydum. Koşarak inip çıkıyor, her adımda durup titreyerek bakıyordum, ama yoktu plâk.

Gün doğduktan az sonra plâğı bulana kadar daha kaç kere yokuşu çıkıp indiğimi artık unuttum ben. Yorgunluktan ve titremekten bayılacak gibiyken o budala plâğın ve defterin görüp görüp bu değildir de-

diğim karaltılardan biri olduğunu anlayınca birisinin bana sanki oyun ettiğini düşündüm: Her şeyini gizleyen ve bana köle hayatı yakıştıran biri olmalı. Best of Elvis'in ibne Amerikalı yüzünü ayakkabımla ezmek istedim. Zaten yağmurdan hamura dönmüş. Batsın, batsın, batsın hepsi! Ama ezmedim, sana veririm!

Günün ilk arabası, Halil'in çöp kamyonu, yokuşu çıkıyordu, doğan güneşin kızıllığı arkasına vurmuştu, ben yoldan bağlara girdim. Mezarlık yoluna çıktım, duvarın dibinden sapıp küçükken annemle geçtiğimiz keçi yolundan gittim. Benim eski bir yerim vardır burada, bademle incir ağaçları arasında.

Çalı çırpı topladım, kurularını bulmak zor oldu. Ama Faruk'un tarih defterinden birkaç sayfa bulup yırtınca ateşi yakabildim. Kimsenin görmeyeceği, mavi silik bir duman çıkıyor. Gömleğimi ve pantolonumu da çıkardım, ayağımda lastik ayakkabılar neredeyse ateşin içine girdim, durdum öyle. Isınmak hoşuma gitti. Keyifle gövdeme baktım, alttan vuran alevlerin içinde çırılçıplak; ben hiçbir şeyden korkmam! Çükümün alevlerin içinde, orada, öyle duruşuna baktım. Sanki gövdem başka bir erkeğin gövdesi gibiydi: Güneşten yanmış, sağlam, çelik gibi, yay gibi! Düşündüm: Erkeğim ben, elimden her şey gelir, benden korkun! Tüylerim alevlerden tütsülendi, tütsülensin, bana bir şey olmaz. Biraz daha dikildikten sonra ateşi kuvvetlendirmek için alevden çıktım, çalı çırpı arıyordum, serin bir rüzgâr esti, kıçım ürpererek üşüdü, aklıma geldi: Kadın değilim, diyorum ben, ibne değilim: Onlar korkar. Düşündüm. Ateş yeniden alevlendikten sonra, içine girip çüküme bakarak düşündüm: Yapabileceğim şeyleri, ölümü, korkuyu, ateşi, başka ülkeleri, silâhları, zavallıları, köleleri, bayrağı, ülkeyi, şeytanı, isyanı, cehennemi.

Sonra, plâğın hamurlaşan kartonunu aleve tuta tuta kuruttum. Elbiselerimi de kuruttum, giydim. On-

ları, hepsini, düşünerek çamursuz bir köşeye uzanıp yattım.

Hemen uyumuşum. Uyandığımda, düş gördüğümü biliyordum, ama düşümde ne gördüğümü bilmiyordum. Sıcak bir şey gibi. Güneş çok yükselmişti. Hemen kalktım, koştum. Vakit yok belki. Biraz şaşkınım galiba.

Elimde senin plâğınla bizim evin önünden hızlı hızlı yokuşu inerken yanımdan plaja koşan pazar kalabalığının iğrenç arabaları geçiyordu. Evden kimse görmedi: Ne annem var ortalıkta ne babam. Perdeleri çekmişler. Tahsin'ler yağmurdan sonra kurtlanmasın diye, aceleyle kiraz topluyorlardı. Mahalleye girince, 500 lirayı bozdurdum; pazarları açıktır burada dükkânlar. Bir tostla çay istedim. İçerken cebimden tarakları çıkarıp baktım: Biri yeşil ötekisi kırmızı. Allah görür.

Hepsini anlatırım. Hepsini anlatınca suç ve günah belli olur. Hiçbir eksik kalmaz. Benim de kim olduğumu anlarsın Nilgün. Sen, bambaşka biriymişsin, dersin, köle değilim. Baksanıza bana, istediğimi yapıyorum, cebimde 500 liranın üstü, kendi kendimin efendisiyim, beyefendisi. Plaja gidiyorsunuz, ellerinizde deniz topları, çantalar var, ayaklarınızda tuhaf takunyalar, yanınızda kocalar, çocuklar, sizler zavallısınız! Anlamıyorsunuz! Bakıyorsunuz, ama görmüyorsunuz; düşünüyorsunuz, ama bilmiyorsunuz! Benim kim olduğumu anlamıyorlar, kim olacağımı bilmiyorlar; çünkü körlerden de beterler: İğrençler! Plaja giden, keyif peşinde, iğrenç kalabalık! Bütün bunları yola getirmek bana düşecekmiş demek. Bakın bana: Benim bir fabrikam var! Bakın bana: Benim bir kırbacım var: Efendiyim ben, bir beyefendiyim. Telörgüler arasından kalabalık plaja baktım ve sizi Nilgün hanım o kalabalığın içinde göremedikten sonra aklıma geldi. Çünkü, Mustafa da gelmemiş diye düşünmüştüm.

Yürüdüm, evinize gidiyorum. Bir beyefendi gelmiş, der cüce, beni görünce, sizi görmek istiyor, Nilgün hanım. Öyle mi, dersin sen, kibar biri mi, öyleyse salona alın onu Recep efendi, ben şimdi geliyorum. Yürürken, belki Nilgün, şimdi evden çıkmıştır, yolda karşılaşırız diye bakınıyordum, ama rastlamadım size hanımefendi. Bahçe kapınıza gelince durdum baktım: Gece, yağmurda bir ahmak ve kör köle gibi kimin yokuş yukarı ittiğini unuttuğum araba bahçenizde yoktu. Nerede Anadol? Düşünerek kapıdan girdim ve merdivenli büyük kapıya değil, kimseyi rahatsız etmekten hoşlanmayan bir kibar beyefendi olduğum için mutfak kapısına yürüdüm. İncirin gölgesini, duvarın taşlarını hatırladım. Rüya gibi. Mutfak kapısına vurdum, biraz bekledim: Siz bu evin uşağı mısınız derim, Recep efendi, bu plâkla bu yeşil tarak, galiba bu evde oturan bir güzel hanımefendinin, eskiden biraz tanırdım, neyse, şimdi önemli değil, derim, onları bırakmaya gelmiştim, başka hiçbir niyetim yok Biraz bekledikten sonra düşündüm: Recep amca çarşıya gitmiş olmalı, evde yok. Belki de evde kimse yok! Rüya gibi, evet. Ürperdim!

Kulpunu bastırınca mutfak kapısı yavaşça açıldı. Kedi gibi sessiz, mutfağı geçtim. Yağ kokuyordu, hatırladım. Kimseler yok ve ayaklarımda lastiklerim olduğu için küpün yanından kıvrılıp çıkan merdivenleri ben tırmanırken kimse duymuyor. Rüyalarda gezen bir gölgeyim ben ve uykusuzluktan belki rüya sanıyorum diye düşündüm, çünkü koklarken aklıma geldi: Demek, evlerinin içi böyle kokuyormuş diyordum: Sahici bir ev gibi! Ben geldim derim.

Üst kata gelince, kapalı kapılardan birini yavaşça açtım. Baktım: Hemen tanıdım iğrenç gövdesini: İşte Metin, çarşafı üstüne çekmiş uyuyor! İki bin lira borcu var bana, diye düşündüm ve Allah yok, dedi diye de. Onu boğsam kimse farketmez. Durdum,

düşündüm: Parmak izi kalır. Kapıyı usulca örttüm ve açık kapıdan öbür odaya girdim.

Masanın üzerindeki şişeden ve dağınık yatağın üzerine atılıvermiş koca pantolondan anladım: Faruk'un odası burası. Oradan da çıktım ve hiç düşünmeden öteki odanın kapısını açınca, ürpererek duvarda babamı gördüm sanki; ne tuhaf, sakallıydı babam, çerçevenin içinden bana sanki öfke ve hayal kırıklığıyla bakıyor, ve ah ne yazık ki sen aptalın tekisin, diyordu. Korktum. Sonra, hırıltılı ihtiyar kadın sesini duyunca anladım duvardakinin ve odadakinin kim olduğunu.

«Kim o?»

Ama, gene de, kapıyı bir an açıp baktım ve buruş buruş çarşaflar arasına gömülmüş, buruş buruş suratı ve iri kulakları görünce hemen kapıyı kapadım.

«Recep, sen misin, Recep?»

Sessizce koşarak en son odaya gittim ve kapısının önünde titreyerek beklerken gene o sesi duyunca;

«Recep, sen misin? Sana diyorum Recep, kimdi o?»

Hemen odaya girdim ve şaşırdım: Siz de odanızda yoksunuz Nilgün hanımefendi! Üstü örtülü boş yatağı açıp kokusunu kokladım ve sonra iz bırakmamak için hemen kapadım telâşla, çünkü o ihtiyar ses, sanki karıştırmayayım diye gene bağırıyordu.

«Kim o, diyorum. Kim var orada Recep?»

Yastığın altından geceliğini çıkarıp kokladım: Lâvanta ve Nilgün kokuyordu. Sonra, koklamamışım gibi katlayıp, yastığın altına koydum ve plâğı ve tarağı bırakayım diye düşündüm: İşte şuraya, yatağının üzerine Nilgün, bırakırım, bırakayım. Burada tarakları bulunca anlarsın Nilgün: Kaç gündür peşindeyim, seni seviyorum. Ama bırakmadım; çünkü bıraksaydım, her şey sanki bitecekti; ben de bitsin peki, diyordum, her şey, ama sesleniyordu gene:

«Recep, sana diyorum Recep!»

Hemen çıktım odadan, çünkü ağır ihtiyar tıkırtısından anladım, babaanneleri yatağından kalkıyor olmalıydı. Merdivenleri hızla inerken, arkamdan, kapısını açtığını ve bir bastonun döşemeyi deler gibi yere vurduğunu duydum.

«Recep diyorum, Recep!»

Kıvrılıp mutfağa girdim, tam çıkarken durdum: Hiçbir şey yapmadan bırakmam. Ocağın üstünde, altı çok hafif yanan bir tencere var. Mandalı çevirince sonuna kadar yandı. Sonra öteki mandalı da çevirdim. Çıktım, düşündüm: Eksik kaldı.

Hiçbirine aldırmayacağımı düşünerek hızlı hızlı yürüdüm ve plaja gelince, tahmin ettiğim gibi, telörgülerin arasından, kalabalığın içinde, bu sefer gördüm sizi, oradasınız, Nilgün hanımefendi! Şu plâkla tarağınızı vereyim de bitsin bu iş! Ben kimseden korkmam. Kurulanıyordu. Demek, demin denizdeydiniz. Mustafa yok, gelmemiş. Düşündüm.

Biraz bekleyip bakkala gittim. Başka müşteriler vardı.

«Bir Cumhuriyet versene!» dedim.

«Yok!» dedi bakkal kıpkırmızı bir suratla. «Artık satmıyoruz.»

Bir şey demedim. Biraz bekledikten sonra siz de, Nilgün hanımefendi plajdan işte geldiniz ve her sabahki gibi sordunuz:

«Bir Cumhuriyet lütfen.»

Ama, «Yok,» dedi bakkal. «Artık satmıyoruz.»

«Niye?» dedin sen Nilgün. «Dün satıyordunuz.»

Bakkal, burnunun ucuyla beni gösterince baktın sen bana: Bakıştık: Anladın mı, anladın mı, anladın mı beni? Sonra: Şimdi, kibar bir beyefendi gibi sana sabırla ve ağır ağır her şeyi anlatacağım diye düşündüm. Dışarı çıktım, plâk ve taraklar hazır, bekledim. Biraz sonra sen de çıktın. Her şeyi, her şeyi, hepsini şimdi anlatacağım, anlayacaksın.

«Biraz konuşabilir miyiz?» dedim.

Şaşırdı, durdu ve bir an bana baktı, ah o güzel yüz! Konuşacak da sandım, heyecanlandım, ama durmadı ki! Şeytan görmüş gibi kaçıp gitti. Hemen peşinden koştum, yetiştim, kimseye aldırmadan:

«Ne olur dur Nilgün!» dedim. «Bir kere dinle beni!»

Durdu birden. Yüzünü daha da yakından görünce şaşırdım. Gözleri ne renkmiş!

«Peki,» dedi. «Ne diyeceksen söyle hemen!»

Hepsini unuttum sanki: Aklıma hiçbir şey gelmedi: Sanki yeni tanışmışız da söyleyecek şey yok. Sonra, son bir umutla:

«Bu plâk senin değil miydi?» dedim.

Plâğını uzattım, ama alıp bakmadı bile!

«Hayır!» dedi. «Değil.»

«Senin, senin Nilgün bu plâk! İyi bak. İsten seçilmiyor! Islanmıştı yeni kuruttum.»

Başını eğerek baktı. «Hayır. Benim değil bu!» dedi. «Sen beni bir başkasıyla karıştırıyorsun.»

Gidiyordu, koştum kolundan tuttum.

«Bırak!» diye bağırdı.

«Niye bana yalan söylüyorsunuz hepiniz?»

«Bırak!»

«Niye benden kaçıyorsunuz? Bir selâmı bile esirgiyorsun! Benim ne kötülüğümü gördün söylesene! Ben olmasaydım onlar seni şimdiye kadar ne yapmışlardı biliyor musun?» Bağırıyordum.

«Kim onlar?» dedi.

«Niye yalan söylüyorsun? Sanki bilmiyor musun? Niye Cumhuriyet okuyorsun?»

Dürüst bir cevap vermek yerine çaresiz gözleriyle umutsuzca yardım dilenerek çevresine bakıyordu. Ben gene de son bir umutla efendi efendi söyledim ve kolundan tuttum:

«Ben seni seviyorum, biliyor musun?»

Birden elimden sıyrılıp koşar gibi fırladı kaçmaya kalkıştı, ama kaçabileceğine inancı yoktu ki! Koş-

tum, iki adım attım ve yaralı fareyi uzanıp yakalayıveren kedi gibi, gene ince bileğinden ne güzel tutuverdim kalabalıkta. Dur bakalım! Bu kadar kolaymış. Titriyor. Canım öpmek istedi, ama şimdi ben efendiyim, o da suçunu anladı diye fırsattan yararlanacak değilim: Ben kendimi tutmasını bilirim. Bak, kalabalıktan kimse yardımına koşmuyor, çünkü haksız olduğunu biliyorlar. E, anlat bakalım küçükhanım niye kaçtın benden, söyle, benden gizli, hep birlikte neler çevirdiğinizi anlat da ötekiler de bütün kalabalık da duysun da, artık kimse beni suçlamak için yanlış anlamış gibi yapmaya kalkışmasın. Mustafa burada mı? Sanki, herkesin bana iftira ettiği, o inanılmaz rüyanın bitip tükenmez korkusu şimdi sona erecek diye, söyleyeceği şeyi bekliyordum ki birden o bağırdı:

«Manyak faşist, bırak beni!»

İşte, böyle ötekilerle birlik olduğunu itiraf etmiş oldu. Ben önce çok şaşırdım, ama sonra hemen oracıkta onu cezalandırmaya karar verdim ve vura vura cezalandırdım.

27

Vurup vurup kaçanın Hasan olduğunu ve yerde yatanın Nilgün olduğunu anlayınca ben: Ne duruyorsun, koş Recep, koş! Filelerimi yere bırakıp koştum, koştum ben, yetiştim.

«Nilgün,» dedim, «Nilgün, nasılsın kızım?»

Yatağında yatar gibi kıvrılmış, başını ellerinin arasına alıp asfalta çevirmiş titriyor. Sanki canının değil, ruhunun acısı için kıvranıyor da, bu yüzden aklına bağırmak gelmediği için yalnızca inliyor.

«Nilgün, Nilgün,» dedim, omuzlarından tutmuşum.

Biraz daha ağladı ve titredi. Sonra artık inleyerek değil, öfkeyle ve bıkkınlıkla birisini azarlar gibi ve biraz da pişmanlıkla yakınır gibi elini yumruk yapıp asfaltı dövmeye başladı. Tuttum.

Tutunca ben, Nilgün anlamadığı bir şeyi sanki ilk defa anladı ve gördü: Sindikleri köşelerden çıkıp başımıza üşüşenleri, bağırıp çağrışanları, daha iyi seyretmek ve bir şey daha söylemek için birbirlerinin omuzları arasından meraklı, korkak başlarını uzatanları gördü ve birden utandı sanki. Kalkmak için bana uzandı. Kanlı yüzünü gördüm ben. Allahım. Bir kadın çığlık attı.

«Yaslan bana canım, yaslan.»

Kalktı, yaslandı. Mendilimi verdim.

«Gidelim buradan, eve gidelim.»

«İyi misin?»

«Taksi geldi,» dedi biri. «Binin.»

Açıldılar, biniyorduk, biri filelerimi ve Nilgün'ün çantasını uzattı ve bir çocuk da:

«Ablanın bu,» dedi, plâğı verdi.

«Hastaneye mi?» dedi şoför. «İstanbul'a mı?»

«Eve gitmek istiyorum!» dedi Nilgün.

«Bâri önce eczaneye gidelim!» dedim ben.

Bir şey demedi. Eczane yolunda sustu, titredi ve aradabir, ne kadar kanlandığını görmek için gözüne yaklaştırdığı mendile boş ve ilgisiz baktı.

«Başını böyle tut!» dedim, saçlarını çektim.

Eczanede gene Kemal Beyin kendi değil, güzel karısı vardı, radyo dinliyordu.

«Kemal Bey yok mu?» dedim.

Nilgün'ü görünce kadın bir çığlık attı. Sonra dükkânın içinde hızlı hızlı koşturmaya başladı, bir yandan da soruyordu, ama Nilgün oturdu ve sustu. Sonunda Kemal Bey'in karısı da sustu ve pamuk ve ilâçlarla Nilgün'ün yüzündeki yaraları temizlemeye başladı. Ben döndüm, bakmadım.

«Kemal Bey yok mu?»

«Eczacı olan benim!» dedi karısı. «Ne yapacaksın onu? O yukarıda! Ah güzelim, neyle vurdular sana böyle?»

O sırada, açılan kapıdan Kemal Bey girdi. Görünce bir an durdu, sonra hep bunu beklemiş gibi bir tutkuyla baktı. «Neden oldu bu?» dedi.

«Vurdular,» dedi Nilgün. «Dövdüler.»

«Allahım!» diye bağırdı eczacı kadın. «Ne olduk biz, ne olduk.»

«Kim biz?» dedi Kemal Bey.

«Kim yaptıysa bunu...» dedi karısı.

«Faşist,» diye mırıldandı Nilgün.

«Sen sus, sus şimdi,» dedi kadın. «Sus, sus.»

Ama Kemal Bey kelimeyi duymuş ve irkilmişti. Çirkin bir söz duymuş ya da hatırlamış gibi. Sonra birden radyoya uzandı ve karısına bağırdı: «Niye açıyorsun bu radyoyu bu kadar?»

Radyo kapanınca, dükkân sanki birden boşaldı ve acı ve utanç ve suç yüze çıkıverdi. Düşünmek istemedim.

«Kapamayın,» dedi Nilgün. «Açabilir misiniz?»

Kemal Bey radyoyu açtı ve ben düşünmedim. Hepimiz sustuk. Kadın işini bitirince,

«Şimdi doğru hastaneye!» dedi. «Allah korusun bir iç kanama yapabilir. Başına da çok vurmuş, beyinde bir şey...»

«Ağbim evde mi Recep?» dedi Nilgün.

«Yok,» dedim. «Arabasını tamire götürdü.»

«Hemen binin bir taksiye gidin,» dedi kadın. «Yanında para var mı Recep Bey?»

«Ben vereyim,» diyordu Kemal Bey.

«Hayır,» dedi Nilgün. «Şimdi eve gitmek istiyorum.» Ayağa kalkarken inledi.

«Dur,» dedi kadın. «Sana ağrı kesici bir iğne yapayım.»

Nilgün ses etmeyince onu içeri götürdü. Biz Kemal Bey'le sustuk. Vitrinden dışarı bakıyordu, sabahlara kadar seyrettiği manzaraya: Karşı büfenin vitrini, Coca-Cola ilânı, lâmba ve dönerli sandviçler. Bir şey söylemek için:

«Pazartesi akşamı geldim, aspirin aldım,» dedim. «Uyuyormuşsun. O sabah balığa çıkmışsın.»

«Her yerde bu,» dedi. «İnsan nereye gitse yakasını bırakmaz.»

«Ne?»

«Siyaset.»

«Bilmiyorum,» dedim.

Sonra biraz daha dışarı baktık. Plaja giden pazar kalabalığına. Sonra geldiler. Dönüp bakınca Nilgün'ün yüzünü gördüm: Tek gözü yarı yarıya kapanmış ve yanağının iki yanı da mosmor olmuş. Kemal Bey'in karısı hastaneye gitmemiz gerektiğini söyledi, ama Nilgün istemedi, ama o gene söyledi ve sonra, «Taksi çağır,» dedi kocasına ama,

«Hayır,» dedi Nilgün. Çantasını aldı. «Yürürüz, açılırım. Ev ne kadarcık yol.»

Ötekiler hâlâ söylüyorlardı, ben filelerimi, paket-

lerimi aldım, gittim Nilgün'ün koluna girdim. Sanki soyundan gelen bir alışkanlıkla hafifçe yaslandı bana. Kapıyı açtık, çıngırak çaldı, çıkıyorduk.

«Sen devrimci misin?» dedi Kemal Bey.

Yaralı başıyla, evet, yaptı Nilgün ve Kemal Bey sanki birden kendini tutmak istedi de tutamadı.

«Nereden anladılar?»

«Bakkaldan aldığım gazeteden!»

«Ha!» dedi Kemal Bey, rahatlayarak ama daha çok utanarak ve sonra birden daha da çok utandı, çünkü aynı anda güzel karısı da,

«Ya!» diyordu. «Ben sana demiyor muyum Kemal...»

«Sen sus!» diye ona birden bağırdı Kemal Bey. Artık utanmaktan bıkmış gibiydi.

Nilgün'le biz dışarı güneşin altına çıktık.

«İyice yaslan bana canım,» dedim. «Çantanı da ver.»

Kimseciklere görünmeden ana caddeyi geçtik, karşı sokağa girdik, renkli mayoların ve havluların asıldığı balkonlar ve bahçeler arasından yürüdük. Daha kahvaltı edenler vardı, ama bakmıyorlardı. Sonra bisikletli bir delikanlı geçip baktı, ama o yaralı olduğu için değil, sanırım ben cüce olduğum için; bakışından anladım. Sonra bir küçük kız ayaklarında deniz paletleriyle ördek gibi önümüzden geçip gitti ve Nilgün'ü güldürdü.

«Gülünce buram acıyor,» dedi ve daha çok güldü ve «Sen niye gülmüyorsun Recep?» dedi. «Niye o kadar ağırbaşlısın? Hep ciddisin, ciddi adamlar gibi kravat takıyorsun. Gülsene.»

Kendimi zorlayıp gülünce ben,

«Aaa senin dişlerin de varmış,» dedi ve ben utandım ve daha çok güldüm, ama sonra sustuk ve sonra ağladı ve o ağladığını gizlemek ister diye düşündüm, bakmadım, ama titremeye başlayınca avutayım dedim.

«Ağlama canım, ağlamasana.»

«Pisi pisine,» diyordu. «Ne kadar da aptalca, boş yere... Ben aptalım, bir çocuğa...»

«Ağlama, ağlama.»

Durduk: Saçlarını okşadım. Sonra aklıma geldi: Yalnız başına ağlamak da ister insan. Bıraktım. Sokağa baktım. Bir çocuk merak ve korkuyla karşı balkondan bize bakıyor. Onu benim ağlattığımı düşünür. Biraz sonra Nilgün sustu, kara gözlüklerini istedi, çantasındaymış, çıkardım, verdim. Taktı.

«Yakıştı,» dedim, güldü.

«Ben güzel miyim?» dedi ve ben cevap verene kadar, «Annem güzel miydi?» dedi. «Nasıldı annem Recep?»

«Sen de güzelsin, annen de güzeldi.»

«Nasıldı annem?»

«İyi bir kadındı,» dedim.

«Nasıl iyi?»

Düşündüm: Kimseden bir şey istemez, kimseye yük olmaz, neden yaşadığını da sanki bilmez: Gölge gibi: Kedi gibi de, derdi Büyükhanım: Kocasının peşinde: Ama gülerdi de, güneş gibi, ama alçakgönüllü. İyi, evet: İnsan ondan çekinmez.

«Senin gibi iyi,» dedim.

«Ben iyi miyim?»

«Tabii.»

«Çocukken nasıldım?»

Düşündüm: Bahçede güzel güzel oynardınız. İki küçük kardeş. Faruk Bey büyüktü, katılmazdı. Ağaçların altında koşardınız, meraklıydınız. Sonra O da evinden gelir, katılırdı size. O'nu kendinizden ayırmazdınız. Ben mutfak penceremden işitirdim: Saklambaç oynayalım mı? Peki sayışalım. Sen say abla: Ena mena dosi, dosi saklambosi, saklambos... Ve birden, «Sen Fransızca mı biliyorsun Nilgün?» derdi sana Hasan.

«Çocukken de böyleydin,» dedim.

«Nasıldım yani?»

Sonra yemeği hazır edince ben içerden yukarı seslenirdim: Büyükhanım, yemek hazır derdim ve Büyükhanım da pencereyi açıp aşağı seslenirdi, Nilgün, Metin, hadi bakayım yemeğe derdi, neredesiniz, gene yoklar Recep, neredeler; şuradalar Büyükhanım, incirin orada, derdim ve Büyükhanım aranarak, bakar, sonra birden incirin yaprakları arasından görür ve bağırırdı: Aaa gene Hasan'la, Recep ben sana kaç kere söyledim sokma o çocuğu buraya diye, niye geliyor, gitsin babasının evinde otursun, derken Büyükhanım, öteki pancur da açılır ve Doğan Bey'in başı babasının oturup yıllarca çalıştığı odanın penceresinden uzanır ve ne var anne, derdi, birlikte oynamalarından ne çıkar ve sana ne oluyor, derdi Büyükhanım, sen baban gibi otur odanda, saçmalıklarını yaz, hiç farkında değilsin tabii, ama bu çocuklar hizmetçi uşak çocuklarıyla düşe kalka derken Büyükhanım, aman anne ne var yani, derdi Doğan Bey, kardeş kardeş oynuyorlar işte.

«Recep senin de ağzından laf kerpetenle alınıyor...»

«Efendim?»

«Çocukluğumu sormuştum.»

«Metin'le kardeş kardeş ne güzel oynardınız!»

Kardeş mi, der Büyükhanım, tövbe yarabbi, nereden çıktı bu söz, bu çocukların Faruk'tan başka bir kardeşi olmadığını herkes biliyor, tıpkı Doğan'ımın başka kardeşi olmadığı gibi, Doğan'ımın kardeşleriymiş, kim uyduruyor bu dedikoduları, ben seksenimden sonra bu yalanlarla mı uğraşacağım, bir cüceyle bir topalın soyu mu oğlum senin soyun? Ben dinler, susardım: Sonra ikisi de pencerelerini kapayıp odalarına girince dışarı çıkardım ben, haydi Nilgün derdim, haydi Metin, bakın babaanneniz çağırıyor, yemek oldu. Onlar yukarı çıkarken O bir köşede kalırdı.

«Hasan'la da oynardık!» dedi Nilgün.

«Evet, evet!»

«Hatırlıyor musun?»

Ve sizler yukarıda Babaanne, Doğan Bey ve kimbilir nereden son anda gelip yetişen Faruk ve Metin ve sen yemek yerken, ben O'nu durup kaldığı köşede bulur, şşşt Hasan derdim, acıktın mı yavrum, haydi peki, gel bakalım. Sessiz, ürkek peşimden gelirdi, içeri alırdım, küçük sandalyeme oturtur, önüne de üzerinde hâlâ yediğim o tepsiyi koyardım. Yukarı çıkıp ortadaki köfte tabağını, salatayı, fasulyeyi ve Faruk'un bile yemekle ve ceplerine doldurmakla bitiremediği şeftali ve kirazları aşağı indirdikçe önüne koyar ve O yerken sorardım: Baban ne yapıyor Hasan? Hiç, piyango! Ayağı iyi mi, ağrıyor muymuş? Bilmem! Sen nasılsın, okula ne zaman gideceksin! Bilmem! Gelecek yıl, öyle değil mi yavrum? Susar, beni ilk defa görüyormuş gibi korkarak bakardı. Doğan Bey öldükten ve O okula başladıktan sonra da: Sen kaçıncı sınıfa geçtin Hasan bu yaz? Susar. Üçe değil mi? Sonra, okuyup büyük adam olacaksın!. Sonra ne yapacaksın? Nilgün birden kolumda sallandı.

«Ne oldu?» dedim. «Oturalım mı?»

«Böğrüm ağrıyor,» dedi. «Oraya da vurdu.»

«Taksiye binelim mi?» dedim.

Cevap vermedi, yürüdük. Yeniden anacaddeye çıktık, deniz kıyısına park edilmiş arabaların, İstanbul'dan gelen pazar kalabalığının arasından geçtik. Bahçe kapısından girerken baktım, arabayı gördüm.

«Ağbim gelmiş,» dedi Nilgün.

«Evet,» dedim. «Hemen İstanbul'a hastaneye gidersiniz.»

Bir şey demedi. Mutfak kapısından girdik. Şaşırdım. Havagazını açık unutmuşum, öbür ocak ise yanıyor. Korkuyla hemen kapadım. Sonra Nilgün'ü yukarı çıkardım. Faruk Bey orada yok. Nilgün'ü se-

dire yatırdım, arkasına yastık koyuyordum ki yukardan seslendiğini duydum,

«Buradayım Büyükhanım buradayım, geliyorum,» dedim. Nilgün'ün başının altına da bir yastık koydum. «İyi misin?» dedim. «Şimdi Faruk Bey'i yolluyorum.»

Yukarı çıktım. Büyükhanım odasından çıkmış, elinde baston, merdivenin başında dikiliyor.

«Neredeydin?» dedi.

«Çarşıdaydım ya...» dedim.

«Nereye öyle?»

«Bir dakika,» dedim. «Girin siz odanıza, şimdi geliyorum ben.»

Faruk Bey'in kapısını vurdum, ses etmedi. Beklemeden açtım içeri girdim, yatağında uzanmış okuyor Faruk Bey.

«Arabayı hemen yaptılar Recep,» dedi. «Metin dün gece boş yere yolda kalmış.»

«Nilgün Hanım aşağıda,» dedim. «Sizi bekliyor.»

«Beni mi?» dedi. «Niye?»

«Recep,» diye seslendi Büyükhanım. «Ne yapıyorsun orada?»

«Aşağıda Nilgün,» dedim. «İnsenize siz bir aşağı Faruk Bey.»

Biraz şaşırdı Faruk Bey. Yüzüme bakıyordu. Kitabını bırakıp yatağından kalktı. Sonra çıktı.

«Geliyorum Büyükhanım,» dedim ben. Gittim. «Niye burada duruyorsunuz?» dedim. «Girin koluma sizi yatağınıza yatırayım. Burada üşüyeceksiniz. Yorgunsunuz da.»

«Sinsi!» dedi. «Sen gene bir yalan söylüyorsun. Faruk demin nereye gitti?»

Açık kapıdan Büyükhanımın odasına girdim.

«Ne yapıyorsun orada?» dedi. «Karıştırma.»

«Havalandırıyorum Büyükhanım,» dedim. «Bir şeye dokunmuyorum, işte görüyorsunuz.»

Büyükhanım odaya girdi. Ben pancurları açtım.

«Haydi yatın yatağınıza,» dedim.

Yattı, küçük bir çocuk gibi yorganı alnına çekti ve bir an unuttu sanki, tiksinmeyi ve iğrenmeyi unuttu bir an da, çocuk merakıyla birden soruverdi.

«Ne vardı çarşıda?» dedi. «Ne gördün?»

Gittim yorganının kenarlarını düzelttim, yastığını alıp puf puf vurdum.

«Bir şey yok,» dedim. «Artık güzel şeyler görmüyor insan.»

«Aksi cüce!» dedi. «Biliyordum. Sana bunu da sormuyorum.» Yüzü nefreti ve tiksintiyi buldu ve sustu.

«Taze meyve aldım, getireyim ister misiniz?» dedim.

Sustu. Kapısını çektim, aşağı indim. Faruk'la Nilgün çoktan konuşmaya başlamışlardı.

28

Eczacı kadınla kocasını ve Recep'e yaslanarak eve kadar yürüdüklerini anlattıktan sonra, ben gene nasıl olduğunu sormak istedim. Yüzümden anlamış gibi:

«Bir şey değil Faruk,» dedi Nilgün. «Aşı olmak gibi.»

«Aşıyı beklersin,» dedim. «Allah kahretsin, ama olmadan önce, kolunun üzerinde iğnenin ürpertisini hissedersin. Anlıyor musun?»

«Evet, ama o duygu sonunda geliyor,» dedi. «Son anda.»

«Sonra?»

«Sonra pişman oldum işte. Kızdım kendi kendime. Şu aptalı, bir idare edemediğim için. Pisi pisine...»

«Aptal mı?»

«Bilmiyorum,» dedi. «Küçükken öyle değildi, iyi çocuktu. Ama sonra, bu yıl, aptal diye düşünmüştüm, aptal ve saf. Döverken de, ben, şu gülünç duruma neden hâkim olamadım diye kendime kızıyordum.»

«Sonra?» dedim çekine çekine.

«Sonra, ipin ucunu çoktan kaçırmış olduğumu anladım. Zaten, her vuruşun bir vuruş olduğunu ve bir tane daha yediğini düşünüyorsun. Bağırıyordum da herhalde. Hiç kimse yardıma koşmadı. Niye merak ediyorsun bunları Faruk, o kadar çok?»

«Merakım yüzümden mi anlaşılıyor?»

«Acı çekmekten hoşlanan insanlar gibisin,» dedi. «Umutsuzlar gibi. Bir yakını ölünce hemen, kendi de ölmek isteyen hastalar gibi umutsuz ayrıntıları neden merak ediyorsun?»

«Çünkü öyleyim,» dedim tuhaf bir keyifle.

«Öyle değilsin,» dedi. «Yalnızca umutsuz olduğuna inanmak istiyorsun.»

«Yok canım?»

«Evet. Boş yere de umutsuzu oynuyorsun.»

«Neymiş peki senin bu umut dediğin şey?»

Biraz düşündü Nilgün. Sonra,

«İlgisini kaybeder insan,» dedi. «Kaybetmek için hiçbir neden yokken; evet.»

Biraz daha düşündü ve «İnsanı ayakta tutan şeydir,» dedi. «Ölmemek için ayakta tutan şey. Şunun gibi: Bazan, insan çocukken düşünür ya, ben ölürsem ne olur diye... O zaman, isyan ediyormuşum gibi bir duygu doldurur içimi, bu duygunun üzerinde durursan en sonunda anlarsın onun ne olduğunu: Senden sonra ne olacağını merak ediyorsundur, bu merak, dayanılmaz, korkunç bir şeydir.»

«Merak değil o Nilgün!» dedim. «Düpedüz kıskançlık. Senden sonra eğleneceklerini, mutlu olacaklarını, seni unutup güzel güzel yaşayacaklarını, senin de bu zevklerden pay almayacağını düşünürsün de bu yüzden kıskanırsın hepsini.»

«Hayır,» dedi. «Merak edersin. Sen de insanı ölümden koruyan bu meraktan vazgeçiyorsun, merak etmiyormuş gibi yapıyorsun ağbi.»

«Hayır!» dedim kızarak. «Yalnızca merak etmiyorum.»

«Niye etmiyormuşsun bakalım?» dedi tuhaf bir güvenle.

«Biliyorum çünkü,» dedim. «Hep aynı şeyler: Aynı hikâye.»

«Hiç de öyle değil.»

«Öyle öyle,» dedim. «Sen de inancını kaybetmemek için öğrenmek istemiyorsun.»

«Benimkisine inanç denemez,» dedi Nilgün. «Hem inanç bile olsa bilmediğim için değil, bildiğim için inanıyorum ben.»

«Ben bilmiyorum işte!» dedim.

Biraz sustuk. Sonra Nilgün,

«Kitaplarda, arşivde okuduğun onca kelime nedir o zaman?» dedi. «Sen yalnızca bilmiyormuş gibi davranmak istiyorsun.»

«Durup dururken niye yapayım bunu?» dedim ben.

O zaman birden beni rahatlatan bir şey yaptı: Daha derinde yatan nedeni artık açıklayamayacaklarını dürüstçe teslim edenler gibi çaresizlikle avuçlarını iki yana açtı ve ben de tuhaf duyguya kapıldım: Özgürüm ben. Ama nedense iğrendim de kendimden. Bende sahte, ikiyüzlü bir şeyler varmış da gizliyormuşum gibi. Şöyle düşündüm: İnsan kendini bir dereceye kadar tanır, sonra ne kadar uğraşırsa uğraşsın bir noktaya gelip takılır ve karşılıksız bir gevezeliğe başlar. Recep odaya girmişti. Birden ayağa kalktım, nereden aldığımı bilmediğim bir güvenle:

«Haydi, Nilgün!» dedim. «Hastaneye götürüyorum seni.»

«Offf!» dedi çocuk gibi. «İstemiyorum.»

«Saçmalama! Eczacı herif haklı. Ya bir kanama olursa?»

«Kadındı eczacı olan, erkek değil! Kanama filan da olacağı yok.»

«Haydi Nilgün, uzatma!»

«Hayır. Şimdi değil.»

Böylece, bir sonuca varmak için değil de, sanki kelimeleri boş yere dövüştürmek ve anlamların çaresizliğini birbirlerine vura vura iyice ortaya çıkarmak için konuşmaya başladık. Ben onu diyordum, o da ötekini ve bana öyle geliyordu ki, ben ötekini de diyebilirdim, o da, bu sefer, berikini ve sonuç olarak sözler hiçbir şeyi değiştirmeden, burada, bizim kelime ve zaman tüketmemizden başka bir şeye yaramaz. Sonunda Nilgün'ün uykusu geldi. Sırtını yasladığı divana iyice uzandı ve gözlerini kaparken bana dedi ki:

«Ağbi biraz tarihten sözetsene bana!»

«Nasıl?»

«Defteri oku.»

«Uyku sana iyi gelecek mi?»

Yatağına uzanıp kendini bir hikâyeye zorlayan küçük kız gibi huzurla gülümsedi. Hikâyelerin en sonunda bir işe yarayacağını düşünerek sevinçle koştum, yukarı odama çıktım, ama çantamda tarih defterim yoktu. Soluk soluğa, çekmecelere, dolaba, bavula baktım, sonra öteki odaları aradım, Babaanne'nin odasına bile girdim, ama bulamadım lânet şeyi. Düşününce, dün akşamüstü Nilgün'le yağmuru seyrettikten sonra, defteri sarhoşlukla arabanın arka koltuğunda unutmuş olabileceğim aklıma geldi, ama orada da yoktu. Odalarda yeniden aramak için yukarı çıkarken Nilgün'ün uyuduğunu gördüm, durdum, baktım: Yüzü üzerine mor ve kırmızı boyalar sürülmüş bir beyaz, donuk maske gibiydi. Açık duran ağzının karanlık aralığı, insanda bekleyiş ve ürperti uyandıran soyut heykel deliklerini andırıyordu. Recep'in yaklaştığını görünce suçluluk duyarak bahçeye çıktım. Nilgün'ün bütün hafta oturup kitap okuduğu şezlonga koca gövdemi yerleştirdim, öyle durdum.

Üniversite koridorlarını, şehir trafiğini, kısa kollu gömlekleri, nemli yaz sıcağını, ağır havada yenecek öğle yemeklerini, kelimeleri düşündüm. Evde, iyice kapatılmış musluklardan su damlıyordur, odalar toz ve kitap kokuyordur, metalik buzdolabında plastik tadındaki bir margarin parçası bembeyaz ve kaskatı kesilmiş, belirsiz bir zamanı bekliyordur. Boş oda da, demek boş kalacak! İçki içmek, uyumak istedim. Sonra şöyle düşündüm: Aramızda en iyi olanın başına geldi bu iş! Sonra kalktım yeniden sessizce içeri girdim ve uyuyan yaralı gövdeyi seyrettim. Recep geldi.

«Hastaneye götürün, onu Faruk Bey!» dedi.

«Uyandırmayalım,» dedim.

«Uyandırmayalım mı?»

Omuzlarını silkip sallanarak mutfağına indi. Ben

de, yeniden güneşe çıkıp kümesin orada budala tavuklarla birlikte oturdum. Çok sonra, Metin geldi, yeni uyanmış, ama gözleri uykulu değil, ilgiliydi. Söyledi: Nilgün anlatmış! Nilgün'ün anlattığını bir de bana anlattırırken araya girip kendi de anlattı: Dün gece onlara kaptırdığı on iki bin lirayı, arabanın nasıl bozulduğunu, inanılmaz dediği yağmuru. Oralarda, gecenin o saatinde, yapayalnız ne işi olduğunu sorunca ben, bir an sustu, sonra tuhaf bir hareket yaptı. O zaman ben:

«Benim defterim vardı,» diye sordum. «Arabada unutmuş olabilirim, gördün mü? Kayıp.»

«Görmedim!»

Sonra arabayı tamire götürmek için nasıl çalıştırdığımı sordu. Recep'le biraz ittikten sonra, hemen çalışıverdiğini söyleyince, inanmadı bana, koşa koşa gitti Recep'e sordu o da aynı şeyi söyleyince, bugün haksızlığa uğrayan Nilgün değil de asıl kendisiymiş gibi talihine sövdü. Sonra aklıma gelmesin diye uğraştığım kimseyi bana hatırlattı Metin. Polise gitmiş mi kimse? Kimsenin gitmediğini söyledim ve Metin'in uyuşukluktan tiksiniyormuş gibi yüzünü ekşittiğini gördüm, ama sonra yüzü sanki bizleri unuttu da daha derin başka bir acıyı hatırladı. Ben içeri gittim, uyandığını görünce boşu boşuna Nilgün'e hastaneden ve kanamadan söz ettim, görev duygusuyla kelimeyi kullanmadan ölümü hatırlattım, korkusunu duymadan korkusunu duyurmak istedim ki, evet, gidelim desin, ama demedi.

«Şimdi istemiyorum,» dedi. «Yemekten sonra belki.»

Babaanne aşağı inmediği için yemekte rahat rahat içtim ve Recep'in herkese bulaştırmak istediği suçluluk duygusunu farketmiyormuş gibi yaptım. Ama Metin, gene onları anlatırken, Recep'in hareketlerini görünce en çok Recep'in suçluluk duyduğunu düşündüm: Sanki suçlu olduğu için mutsuz ve mutsuz ol-

duğu için de suçluydu. Ama tam böyle değil. Sanki hepimiz dışardaydık, bunu biliyorduk, ama içinde olmamız gereken şey nedir, bilmiyorduk. Şimdi kimbilir nerede olan O, Hasan'dı, içeride olan, ama biz onu suçluyorduk ve acıyorduk sanki ona. Yemeğin sonunda şu sinir bozucu düşünce bile geldi aklıma: Nilgün ona, «manyak-faşist,» demeseydi belki de böyle olmazdı bu. İyice sarhoştum herhalde. Sonra, durup dururken, şu görüntü de aklıma takıldı: Gazetelerde okumuştum, Boğaz'da bir yerde, galiba Tarabya'da körüklü bir belediye otobüsü, içindeki yolcularla birlikte bir geceyarısı denize düşmüştü. Sanki, ben de, işte şimdi, o otobüsün içindeydim, denizin dibine düşmüştük, ama otobüsün iç lâmbaları hâlâ yanıyordu, herkes telâşla pencerelere bakıyordu, ama ölümün içeri dalan karanlığı hoş ve rahat bir kadın gibi çekiciydi, bekliyorduk.

Yemekten sonra, Nilgün'e bir kere daha hastaneyi sordum, gitmeyeceğini söyledi. Odama çıktım, yatağıma yattım, Evliya Çelebi'yi açtım. Okurken uyuyakalmışım.

Tam üç saat sonra, uyandığımda yüreğim bir tuhaf atıyordu. Bir türlü doğrulup yataktan kalkamıyordum; sanki kollarımdan bacaklarımdan beni yatağa bastıran bir görülmez fil üzerime çökmüştü. İstesem gözlerimi bir kapamakla yeniden uykuya rahatlıkla dalacak gibiydim, ama rüyalı, güzel uykuya direndim, kendimi zorlayarak kalktım. Odanın ortasında bir süre dikilip aptal aptal durdum, sonra şöyle mırıldandım: Nedir zaman denilen şey? Nedir çare diye beklediğim? Saat beşe geliyordu, aşağı indim.

Nilgün de uyumuş, uyanmış, gene divana uzanmış elindeki kitaba bakıyordu.

«Zaten hep böyle hasta olmak isterdim,» dedi. «Yatıp gönül rahatlığıyla istediğim kitabı okuyabilmek için.»

«Hasta değilsin sen,» dedim. «Durumun çok daha ciddi. Kalk, seni hastaneye götürüyorum.»

Kalkmadı. Babalar ve Oğullar'ı ikinci kere okuyordu. Ufak şeylerle rahatsız edilmek istemeyen bir kitap kurdu gibi, beni önemsemeden, okumak istediğini söyledi. Böylece bir süre için boşu boşuna konuşma fırsatı ele geçirdim ve bu sefer kelimenin kendisini de kullanarak yüreğine ölüm korkusu salmak istedim, ama o gülümsüyor, başına öyle şeylerin geleceğini hiç sanmadığını söylüyordu: Kendini o kadar hırpalanmış hissetmiyormuş çünkü. Elindeki kitaba dönünce, ben, o şişik, mosmor gözlerin, hâlâ okuyabilmesine şaşarak orada dikilip kaldım.

Sonra yukarı çıktım ve odalarda boş boş gezinerek defterimi aradım, bulamadım. Defterime vebaya ilişkin bir şeyler yazıp yazmadığım aklıma takıldı. Bahçeye de defteri ararken inmiştim, ama sanki unutmuştum onu aradığımı. Sokağa çıktığımda da buna benzer bir duygu vardı içimde: Geziniyordum, ama tam amaçsız değildim sanki: Bir şey bulabileceğime galiba hâlâ inanıyordum.

Sokaklarda, plajda dünkü canlılık yok. Kumlar ıslak, güneş ısıtmıyor ve kirli ve renksiz Marmara öylece duruyor. Kapanan soluk şemsiyelerin ölümü hatırlatan bir çaresizliği var: Kendi kendisi için olamamış bir uygarlığın, nereden, nasıl geldiğini bilmediği bir uzak kasırganın acımasız rüzgârıyla yıkılıp gidivermeye hazırlanışı gibi... Günün sıcağını, biten güne geri veren arabalar arasından geçerek mendireğin başındaki kahveye kadar yürüdüm. Orada, eski bir mahalle arkadaşımı gördüm: Büyümüş, evlenmiş, yanında karısı çocuğu bile var; konuştuk: Evet o umutsuz kelimelerle...

Karısına, benim buranın en eskilerinden olduğumu söyledi. Pazartesi akşamı Recep'e rastlamışlar. Selma'yı sorunca ayrıldığımızı söylemedim. Sonra gençlik maceralarımızı hatırlattı: Hepsini unutmuşum.

Sandala binip sabaha kadar içmişiz filân. Sonra öteki arkadaşlardan kim var, söyledi; neler yapıyorlarmış, anlattı. Annelerini görmüş: Şevket'le Orhan haftaya geleceklermiş; Şevket evlenmiş, Orhan roman yazıyormuş. Sonra çocuğum var mı diye sordu bana. Üniversiteyi de sordu, ölümlerden sözetti, fısıldamıyordu, ama fısıldarmış gibi bir hali vardı, ekledi: Sabah da burada bir kıza saldırmışlar, kimbilir neden dövmüşler onu. Kalabalığın tam ortasında olmuş. Herkes seyretmiş, kimse karışmamış; bizim insanlarımız da artık karışmamayı, korkup yardım etmemeyi öğreniyormuş. Sonra, İstanbul'da görüşmek istediğini söyledi, cebinden bir kartvizit çıkarıp verdi. Kalkarken kartvizite baktığımı görünce anlattı: Tam fabrika sayılmazmış belki, bir atölyesi varmış: Leğenler, kovalar, sepetler yapıyormuş: Evet, tabii, plâstikten.

Eve dönerken bakkala uğrayıp bir küçük şişe rakı aldım, Nilgün'e «hastane» dedikten sonra oturdum içmeye başladım. Nilgün «hayır, gitmeyeceğim,» demişti, Recep de duymuştu, ama sonra gene de bana suçlayarak bakmıştı. Belki de bu yüzden bana meze hazırlamasını isteyemedim ondan. Gittim, her şeyi kendim mutfakta hazırladım. Sonra, kelimeler ve görüntüler aklımda rahat rahat koştursunlar diye oturup kendimi bıraktım. Yenilgi ve zaferin yalnızca birer kelime olduğunu düşündüm; hangisine inanırsan o gelir seni sonunda bulur. Hani romanlarda yazarlar ya: Her şeyin sona erdiğini artık hissediyordum. Belki, Orhan'ın romanında böyle bir cümle vardır. Recep sofrayı kurarken yerimden kıpırdamadım, suçlayıcı bakışına aldırış etmedim. Hava kararıktan sonra Babaanneyi aşağıya indirdikleri zaman şişemi gizledim. Sonra Metin, hiçbir şeyden çekinmeden şişeyi ortaya çıkarıp içmeye başladı. Babaanne de görmüyormuş gibiydi: Dua eder gibi, mırıldanarak şikâyet ediyordu. Sonra Recep onu yukarı çıkarttı. Biz susuyorduk.

«Haydi, dönelim artık İstanbul'a,» dedi Metin. «Şimdi, hemen!»

«Hani sen yaz ortasına kadar kalıyordun?» dedi Nilgün.

«Vazgeçtim,» dedi. Biraz sustu. «Sıkıldım, hemen dönelim.»

«Sevmiyor musun onları?» dedi Nilgün.

«Kimleri?»

«Eski arkadaşlarını?»

«Hemen gitmelisin sen, anlamıyor musun Nilgün?» dedi Metin. «Şakası yok!»

«Yarın gidiyoruz ya,» dedi Nilgün.

«Daha fazla katlanamam ben buraya,» dedi Metin. «Sen kal istiyorsan burada Faruk. Ama bana arabanın anahtarını ver, Nilgün'ü götüreyim.»

«Senin ehliyetin yok ki,» dedi Nilgün.

«Anlamıyor musun abla, gitmen gerek,» dedi Metin. «Bir şey olursa ne olacak? Bak, Faruk'un hiçbir şey yapacağı yok Ben arabayı kullanırım.»

«Sen de onun kadar sarhoşsun,» dedi Nilgün.

«Gitmek istemiyor musun?» dedi Metin. «Niye gitmek istemiyorsun?»

«Bu akşam buradayız,» dedi Nilgün.

Sustular. Uzun süren bir sessizlik oldu. Babaanneyi yatırıp aşağı inen Recep masayı topluyordu. Metin'in düşündüğünü gördüm. Sanki pis bir toz bulutunun içine girmişti de kasılarak soluğunu tutuyordu. Sonra birden gevşedi.

«Ben değilim bu akşam burada,» dedi. Kalktı, sanki son bir umutla yukarı çıktı. Biraz sonra saçları taranmış, elbiseleri değişmiş, aşağı indi, hiçbir şey söylemeden yürüdü gitti. Sürdüğü traş sonrası losyonunun umutsuz kokusunu bahçe kapısına vardığında hâlâ koklayabiliyorduk.

«Ne oldu buna?» dedi Nilgün.

Cevap olarak, biraz değiştirerek, Fuzuli'den bir beyit okudum:

«Âşık oldu yine bir taze gül-i ra'nâya
«Ki alır al ile her dem onu yüz gavgaaya »

Nilgün güldü. Sustuk. Başka konuşulacak şey kalmamıştı sanki. Bahçede de olağanüstü bir sessizlik vardı, yağmur sonrası sessizliğinden daha derin, daha karanlık. Çirkin bir merakla Nilgün'ün yüzündeki maskeyi incelemeye başladım. Mor bir mürekkeple mühürler vurulmuş gibiydi. Recep hâlâ içeri gidip geliyordu. Tarihi düşündüm, kayıp defterimi, başka şeyleri. Dayanılacak gibi değildi. Ayağa kalkmışım.

«İyi, peki, ağbi,» dedi Nilgün. «Biraz yürü sen, açılırsın.»

Aklımda yoktu bu, ama yürüdüm.

«Dikkat et kendine,» dedi Nilgün arkamdan. «Çok içtin.»

Bahçe kapısından çıkarken karımı düşünüyordum. Sonra biraz Fuzuli'yi düşündüm, Fuzuli'nin acı çekme isteğini. Acaba divan şairleri o şiirleri bir çırpıda söyleyiveriyorlar mı, yoksa saatlerce kâğıdın başına oturup çizip düzelterek mi yazıyorlar? İş olsun diye düşünüyordum bunları, eve çabuk dönemeyeceğimi anlamıştım. Sokaklarda pazar akşamının tenhalığı vardı, kahveler gazinolar yarı boştu, ağaçlara asılı renkli lâmbaların bazıları belki de dünkü fırtınanın şiddetinden sönmüştü. Kaldırım köşelerindeki su birikintilerine girip çıkan bisikletlerin çamurlu izleri asfaltın üzerinde anlamsız eğriler çizmişti. Bisiklete bindiğim yılları, gençliğimi, sonra gene karımı, tarihi, hikâyeleri, hastaneye götürmem gereken Nilgün'ü, Evliya Çelebi'yi düşünerek taa otele kadar sallana sallana yürüdüm. Orada, sinir bozucu bir pleksiglas panoyu aydınlatan floresan lâmbasının cızırtısıyla birlikte o bayağı müziği duydum. Uzun bir süre kararsızlık geçirdim. Suçu da istiyordum, saflığı da. Sorumluluk duymaya düşkün heriflere şaşıyordum, durup

durup beni suçüstü yakalamak isteyen bilincimden hiç hoşlanmıyordum, ahlâkçılık sinirimi bozuyordu: Futbol maçlarında kale arkasında bekleyerek kalecileri sinirlendiren fotoğrafçılar gibi! Hastaneye sabah gideriz, diye düşündüm sonunda.

Döner kapıdan otele girdim, koklaya koklaya mutfağı bulan köpek gibi dinleye dinleye sessiz halılar ve garsonlar arasından geçerek merdivenlerden müziğin kaynağına indim, bir kapıyı açtım: Masalara oturmuşlar, kadınlı erkekli sarhoş turistler, önlerinde şişeler, başlarında fesler, bağırışıyorlar. Anladım: Yabancı turistlere Türkiye'deki son gecelerinde düzenlenen Doğu gecelerinden biriydi. Geniş bir yükseltide aşağılık bir orkestra metalik gürültüler çıkarıyordu. Bir garsona sorup, göbek dansının henüz başlamadığını öğrendikten sonra, arkalarında bir masaya oturdum, çekine çekine rakı istedim.

İlk kadehi içtikten az sonra, oynak ve yüzeysel bir müzik başladı, zil şıkırtısını duyup tanıyınca baktım, yarı karanlığın içinde gezinen ışık konisinin ucunda dalgalanan yanık dansöz etini gördüm, titreyen parlak takılar gözümü aldı: Hızlı hızlı kıpırdandıkça, kıçından ve memelerinden ışık fışkırıyordu sanki. Heyecanlandım.

Ayağa kalkmışım. Garson ikinci kadehi getirdi. Oturdum ve yalnız dansöz değil, hepimiz oyun oynuyoruz, diye düşündüm. Dansöz, Doğulu nesne kadın gibi görünmeyi oynuyor, Doğu'da son gecelerini geçiren turistler de, onu istediği gibi görüyorlardı. Işık konisi masalar arasından gezindikçe, Alman kadınların yüzlerine bakıyordum: Şaşkın değillerdi, ama belki de şaşırmak istiyorlar, gülümsüyorlardı, bekledikleri şey yavaş yavaş gerçekleşiyordu, dansöze bakarken, kendilerinin «öyle» olmadığını düşünüyorlardı; bu yüzden huzur duyduklarını, kendilerini erkekleriyle bir hissettiklerini seziyordum; bizleri, hepimizi «öyle» gördüklerini de seziyordum; Allah kahretsin: Tıp-

kı hizmetçisine hükmederken kocalarıyla eşit olduklarına inanan ev kadınları gibi aşağılıyorlardı bizleri!

Birden kendimi inanılmayacak kadar aşağılanmış hissettim, canım bu çirkin oyunu bozmak istedi, ama biliyorum bir şey yapacağım yok; yenilginin ve akıl karışıklığının tadını çıkarıyorum.

Müzik sertleşti, yükseltinin görülmeyen bir köşesinde bir bateri, kendini pek de zorlamadan gürültüye hakim olunca dansöz masalara kıçını döndü ve sinirli sinirli yelpazelenen bir elin telâşıyla kaba etlerini salladı. Bunu yasak savar gibi yaptığını hemen dönüp bizlere saldırgan ve gururla göğüslerini çevirmesinden anladım. Sonra ışık konisi yüzünde beklenmedik bir zafer ve güven gösterince rahatladım. Evet, işte: O kadar kolay değildir bize boyun eğdirmek: Hâlâ bir şeyler yapabiliyoruz, ayakta durabiliyoruz hâlâ.

İşte: Dansöz onlara meydan okuyor şimdi; arada bir yutkunan turist kadınların bakışlarını, o bilimsel gözlemciliği de boşa çıkarıyor. Başı fesli turist erkeklerin çoğu zaten kendilerini koyuvermişler: Bir nesne kadına yönelir gibi değiller artık, gevşemişler, saygıdeğer bir kadın karşısında küçülür gibi kendilerini unutmuşlar.

Tuhaf bir mutluluk duydum: Dansözün hantal, ama hareket dolu gövdesi beni heyecanlandırdı. Hepimiz sanki bir uykudan uyanıyorduk. Terle parlayan göbeğin çevresindeki yanık ete bakarken her şeye dört elle sarılabileceğimi düşündüm, mırıldandım: Hemen şimdi eve döneyim, Nilgün'ü hastaneye götüreyim, sonra, ince eleyip sık dokumadan kendimi tarihe vereyim, geçmiş ve gerçek hikâyelere, kanlı canlı olaylara inanarak yapabilirim bunu, hemen, şimdi yapabilirim.

Sonra dansöz, duyduğu küçümseyişi açığa vurmak istiyormuş gibi onlar arasından gözüne kestirdiklerini ellerinden tutup ortaya çıkarmaya başladı; birlikte göbek atmaya zorluyor onları, Allahım! Alman er-

kekleri önce küçük beceriksiz hareketlerle kollarını yanlara açıp ağır ağır kıpırdanıyorlar, dostlarına utanan, ama eğlenceye de hakları olduğuna inanan gözlerle bakıyorlar, sonra başlarındaki fesleri çıkarıp coşmaya çalışıyorlar, ama Allah kahretsin, oyun, oyun hepsi; boş yere inandırmaya çalışıyorum kendimi.

Az sonra dansöz beklediğim ve korktuğum şeye de girişince bütün umutlarımı bir kere daha kaybettiğime karar verdim: Aralarında en budala ve gönüllü gözükeni ustaca seçip, soymaya başladı. Arkadaşlarına gülümseyerek beceriksizce göbek atan şişman Alman, gömleğini çıkarırken artık dayanamıyorum, başım önüme düşüyor. Bütün bilincim silinsin, geçmişimden hiçbir iz kalmasın, gelecekten ve beklentilerimden de hiçbir iz kalmasın istiyorum. Aklımın kurgularından kurtulayım, aklımın dışında var olan bir dünyada özgürce gezineyim istiyorum, ama kendimi koyuvermeyeceğimi, her zaman iki kişi olarak kalacağımı ve aklımın kurguları ve kuruntuları içinde döne döne, lânet olsun, bu pis yerde, bu çirkin müziğin içinde uzun zaman oturacağımı biliyorum artık.

29

Vakit geceyarısını çok geçti, ama hâlâ tıkırtılarını duyuyor ve meraklanıyorum: Ne yapıyorlar aşağıda, uyuyup da sessiz geceyi neden bana bırakmıyorlar? Yatağımdan kalktım pencereye yürüdüm ve aşağıya baktım: İşte, Recep'in ışığı hâlâ bahçeye vuruyor: Neler yapıyorsun orada cüce? Korktum! Sinsidir: Bana bir bakar, her şeyime dikkat ettiğini, elimin, kolumun hareketini görüp incelediğini, o koca kafasının içinde bir şeyler kurduğunu anlarım. Sanki artık gecelerimi de bana zehir etmek istiyorlar, düşüncemi de kirletmek istiyorlar sanki: Aklıma gelince korktum. Ben, kendi düşüncemin saf çocukluğuna gömülüp günün kirinden arınamayayım da, onun gibi acılar çekeyim diye Selâhattin bir gece odama geldiydi: Düşününce, gene korktum, ürperdim, üşüdüm sanki: Ölümü keşfettiğini söylemişti. Bir daha düşündüm ve daha çok korkunca pencerenin karanlığından çekildim, bahçeye düşen gölgem kayboldu, hızlı hızlı yatağıma döndüm, yorganımın içine girdim, düşündüm:

Ölümünden dört ay önceydi: Dışarda poyraz vardı, pencere aralıkları ötüyordu. Gece odama çekilmiştim, yatağıma uzanmıştım, ama Selâhattin'in odasında aşağı yukarı yapan tıkırtısı bir türlü dinmediği için, fırtına ve duvara vuran pancur, ne tuhaf, tüylerimi ürperttiği için de, bir türlü uyuyamıyordum. Sonra yaklaşan ayak seslerini duydum, korktum! Birden kapım açılınca yüreğim ağzıma geldi, düşündüm: Yıllardan beri ilk defa, gece odamda! Kapıdan içeri girip, orada, eşikte, Selâhattin bir an dikildiydi: «Uyuyamıyorum Fatma!» Sanki, sarhoş değildi, akşam yemeğinde ne kadar içtiğini görmemiştim sanki. Bir şey deme-

dim. Sallanarak içeri girdi. Gozleri ateşle parlıyordu: «Uyuyamıyorum Fatma, çünkü korkunç bir şey keşfettim. Bu akşam beni dinleyeceksin. Örgünü alıp öteki odaya gitmene de izin vermem. Korkunç bir şey keşfettim, birisine anlatmam gerek!» Cücen aşağıda Selâhattin, seni dinlemeye de bayılır, diye düşündüm, ama bir şey demedim, çünkü yüzü bir tuhaf olmuştu ve birden fısıldadı: «Ölümü keşfettim Fatma, burada farkında değil kimse, ölümü, Doğuda ilk defa ben keşfettim! Şimdi az önce, bu gece.» Bir an durdu, sonra keşfinden korkmuş gibi oldu, ama sarhoş gibi konuşmuyordu da. «Dinle Fatma! Biliyorsun, 'O'yu tasarladığımdan ne kadar geç de olsa bitirdim, 'Ö' harfini yazıyorum şimdi; ölüm maddesini yazmam gerekti, biliyorsun!» Biliyordum, çünkü kahvaltılarda ve öğle ve akşam yemeklerinde başka bir şey söylemiyordu. «Fakat, bir türlü yazamıyordum, günlerdir odamda aşağı yukarı yürüyor ve niye yazamıyorum, diye düşünüyordum. Çünkü, öteki maddeler gibi, bunu da, elbette, onlardan alacaktım; benim onların düşünüp yazdıklarına ekleyecek bir şeyim olamaz, diye düşünüyordum, ama bu maddeye neden bir türlü başlayamadığımı anlayamıyordum da...» Bir an güldü. «Belki kendi ölümüm aklıma geldiği için ansiklopedilerimi hâlâ bitiremediğim ve yetmişime yaklaştığım için belki, öyle mi diyorsun?» Ben bir şey demiyorum. «Hayır Fatma, öyle değil, hâlâ gencim ben, yapacaklarımı bitirmedim henüz! Üstelik, bu keşiften sonra, inanılmayacak kadar genç ve diri hissediyorum kendimi: Bu keşfin ışığında yapılacak o kadar çok şey var ki, yüz yıl daha yaşasam yetmez bana!» Birden bağırdı: «Her şey, her şey, bütün olaylar, hareketler, hayat yepyeni bir anlam kazandı! Her şeyi bambaşka görüyorum artık. Bir hafta odamda aşağı yukarı yürüyüp, tek kelime yazamadıktan sonra, bu keşif, iki saat önce aklımda birden parlayıverdi. İki saat önce Doğu' da ilk defa ben, Hiçlik korkusuna açtım gözlerimi

Fatma. Biliyorum, anlamıyorsun, ama anlayacaksın dinle beni!» Anlamak istediğim için değil, başka bir şey yapamadığım için dinliyordum ve o da odasındaymış gibi aşağı yukarı yürüyordu. «Bir haftadır odamda, aşağı yukarı yürürken ölümü düşünüyordum ve onların, ansiklopedilerinde, kitaplarında niye bu konuya, bu kadar çok yer verdiklerini merak ediyordum. Sanat eserlerini bir yana bırakıyorum, Batı'da, sırf ölüm üzerine yazılmış binlerce kitap var. Bu kadar basit bir konuyu niye büyütüyorlar, diye düşünüyordum, niyetim bu konuyu ansiklopedimde kısacık geçiştirmekti: Şöyle yazacaktım: Ölüm organizmanın iflâsıdır! Böyle, kısa bir tıbbi girişten sonra, efsanelerdeki ve kutsal kitaplardaki ölüm düşüncelerini birer birer çürütecek, bu kutsal kitapların, zaten birbirinden aşırma olduğunu, bir kere daha keyifle gösterdikten sonra, bir de, çeşitli milletlerdeki cenaze tören ve geleneklerinin gülünçlüğünü gösterip kabaca özetleyecektim. İşi bu kadar kısa tutmayı, belki ansiklopedimi bir an önce bitirmeye çalıştığım için istiyordum, ama asıl bu yüzden değil: Ölümün ne olduğunu iki saat öncesine kadar anlayamadığım, sıradan bir Doğulu gibi davrandığım için bu konuyu önemsemiyormuşum ben Fatma, iki saat önce anladım bunu: O kadar yıldır farkına varamadığım şeyi, iki saat önce, gazetedeki ölülere bakarken görüverdim. Korkunç şey! Dinle! Almanlar, bu sefer Karkov'a saldırmışlar, her neyse, bu önemli değil! İki saat önce, gazetedeki ölülere dalgın dalgın bakarken, Tıbbiye'de, hastanelerde kırk yıl önce kadavralara bakarken duyduğum korkusuzlukla bakarken, birden kafamda bir şimşek çaktı, dehşetin ta kendisi, kafama inen bir balyoz gibiydi ve şöyle düşündüm: Hiçlik! Evet, Hiçlik! Hiçlik denen bir şey var ve bu zavallı savaş ölüleri, şimdi, bu Hiçliğin dipdiri kuyusuna düşüp gittiler. Fatma, korkunç bir duyguydu bu, şimdi de hissediyorum; şöyle düşündüm; Allah ve cennet ve

cehennem olmadığına göre, ölümden sonra yalnızca hiçbir şey var: Hiçlik, dediğimiz şey var yalnızca. Bomboş bir Hiçlik! Şimdi, senin de, hemen anlayacağını, sanmam. İki saat öncesine kadar, ben de bilmiyordum; ama Hiçlik denen şeyi bir kere keşfettikten sonra, anladım Fatma, düşündükçe derinleştirerek anladım Hiçliğin ve ölümün korkunçluğunu! Doğu'da kimse farkında değil bunun! Bunun için de yüzyıllardır, binyıllardır sürünüyoruz biz, ama acele etmeyelim şimdi, sana ağır ağır anlatacağım; bu keşfin yükünü bu gece ben tek başıma kaldıramam!» Sabırsız hareketler yapıyordu, eli kolu, gençlik yıllarındaki gibi oynuyordu. «Çünkü bir anda, her şeyin niye böyle olduğunu anladım: Biz niye böyleyiz ve onlar niye öyleler. Doğu neden Doğu ve Batı neden Batı anladım, yemin ederim anladım Fatma, ne olur yalvarıyorum, şimdi dikkatle dinle beni, anlayacaksın.» Sanki kırk yıldır dinlemediğimi bilmiyormuş gibi anlattı. İlk yıllardaki gibi, inanç ve dikkatle, bir küçük çocuğu kandırmaya çalışan budala, ihtiyar öğretmenin tatlı ve şefkatli olmaya çalışan, ama yalnızca heyecanlı ve günahkâr olabilen sesiyle anlattı: «Şimdi dikkatle dinle Fatma! Kızmaca yok tamam mı? Allah yok diyoruz, kaç kere söyledim, çünkü varlığı deneyle kanıtlanamaz, o zaman, Tanrının varlığını temel alan bütün dinler boş şiirsel gevezeliklerdir. O zaman, bu gevezeliklerin anlattığı Cennet ve Cehennem de tabii ki yoktur. Cennet ve Cehennem yoksa, o zaman, ölümden sonra hayat da yoktur. Takip ediyorsun, değil mi Fatma? Ölümden sonra hayat yoksa, ölenlerin hayatı bütünüyle, geriye hiçbir şey kalmamacasına, ölümle birlikte yok olur gider. Bu durumu, bir de, ölünün bakış açısından gözleyelim: Ölümden önce yaşayan ölü, ölümden sonra nerededir? Gövdesinden söz etmiyorum: Bir bilinç, duygu, akıl olarak nerededir şimdi o? Hiçbir yerdedir: Yoktur, değil mi Fatma, olmayan şey içindedir, Hiçlik dediğim şeye gömülmüştür; artık ne kimseyi

görür, ne kimseye gözükür. Şimdi anlıyor musun Fatma, Hiçlik dediğim şu şeyin korkunçluğunu? Düşündükçe dehşete kapılıyorum: Yarabbi, ne tuhaf, ne ürpertici düşünce! Gözümün önüne getirmeye çalışınca tüylerim ürperiyor! Sen de düşün Fatma; öyle bir şey düşün ki, içinde hiçbir şey olmasın; ne ses, ne renk, ne koku, ne dokunuş olsun içinde, hiçbir özelliği olmayan ve boşlukta da yeri olmayan bir şey düşün Fatma: Gözünün önüne, havada hiçbir yer kaplamayacak ve gözükmeyecek ve duyulmayacak bir şey getiremiyorsun değil mi? Yalnızca kör bir karanlık ki, başı ve sonu olmayan bir kör karanlık olduğunun farkında bile değil! Bundan da karanlık ölüm denen şey, Hiçlik bunun da ötesinde! Korkuyor musun Fatma? Cesetlerimiz, toprağın iğrenç ve buz gibi sessizliğinde çürürken ve savaş kurbanlarının, içinde yumruğum kadar delikler açılmış gövdeleri ve paramparça olmuş kafatasları ve toprağa dağılan beyinleri, akan gözleri ve kan içindeki yırtık ağızları beton yıkıntıları arasında kokarken, bilinçleri, bilinçlerimiz ah, Hiçliğin, bu başsız sonsuz karanlığına gömülüyor; dipsiz bir uçuruma başı üstü devrilip, sonsuza kadar sırtüstü düşerken başından geçenlerin farkında olmayan bir kör gibi, hayır, bundan da öte: Hiçbir şey gibi: Allah kahretsin, aklıma geldikçe, dehşete kapılıyorum, ölmek istemiyorum, ölmek aklıma gelince isyan etmek istiyorum, yarabbi, ne asap bozucu bir şey, durmadan sonsuzluğun karanlığına gömülürken, bunun başı ve sonu olmayacağını ve yalnızca karanlığın içinde, bir daha hiç, hiç, hiç dışarı çıkmadan ve hiçbir şey de duyamadan kaybolup gideceğini bilmek: Hepimiz Hiçlik'e batacağız Fatma, yokoluş buramıza kadar dolduracak bizi! Korkmuyor musun, içinden isyan etmek gelmiyor mu; korkman, korkuya mutlaka uyanman gerek, içinde, o ihtilâlci ölüm korkusu uyanmadan bırakmam seni bu gece: Dinle: Dinle: Cennet yok, Cehennem yok, Allah yok, seni gözleyen ve kollayan

ve cezalandıran ve bağışlayan hiç kimse yok: Ölüm den sonra, bu kimsesiz hiçliğe içinden bir daha çıkamayacağın bir karanlık denizinin dibine iner gibi ineceksin: Geri dönüşü olmayan bir sessiz kimsesizlikte boğulacaksın; cesedin soğuk toprakta çürürken, kafatasın ve ağzın tıpkı bir saksı gibi toprakla dolacak, etlerin kurumuş gübre parçaları gibi dökülüp dağılacak, iskeletin, kömür taneleri gibi toz olacak ve saçının son teline kadar seni eritip yok edecek iğrenç bir bataklığa bir daha geri dönme umudunu aklına bile getirmeye hakkın olmadığını bile bile girecek ve Hiçliğin acımasız, buz gibi çamurunda yapayalnız yok olup gideceksin, Fatma, anlıyor musun?»

Korktum! Başımı yastığımdan korkuyla kaldırdım ve odaya baktım. Eski dünya, şimdiki dünya: Ama, odam ve eşyalarım uyuyor. Terlemişim. Birilerini görmek istedim, birileriyle konuşmak, dokunmak. Sonra aşağıdaki tıkırtılarını duydum ve meraklandım. Saat üç olmuş. Hemen kalktım, pencereye koştum: Recep' in ışığı hâlâ yanıyor. Düşündüm: Sinsi cüce, hizmetçinin piçidir! Soğuk kış gecesini düşündüm korkuyla: Devrilen sandalyeleri, kırılan camları, tabakları, iğrenç çaputları, kanı ve ürperdim, sanki telâşlandım. Bastonum nerede? Aldım ve yere vurdum, bir daha vurdum, seslendim.

«Recep, Recep çabuk yukarı gel!»

Odamdan çıktım, merdivenlerin başına gittim.

«Recep, Recep, sana diyorum, neredesin?»

Aşağı bakıyorum; oradan gelen ışığın içinde gölgeler var, duvarda kıpırdanıyor: Biliyorum oradasınız. Bir daha bağırdım ve sonunda bir gölge gördüm.

«Geliyorum Büyükhanım, geliyorum,» dedi ve gölge küçülürken kendi gözüktü cücenin. «Ne var?» dedi. «Ne istiyorsunuz?»

Yukarı çıkmıyor.

«Sen niye yatmıyorsun bu saatte?» dedim. «Ne yapıyorsunuz aşağıda?»

«Hiç,» dedi. «Oturuyoruz.»

«Bu saatte?» dedim. «Yalan söyleme, hemen anlarım. Ne anlatıyorsun onlara?»

«Bir şey anlatmıyorum,» dedi. «Neyiniz var gene sizin? Gene düşünüyor musunuz? Düşünmeyin! Uyuyamıyorsanız gazetenizi alın, dolabınızı karıştırın, elbiseleriniz yerli yerinde mi bakın, meyva yiyin, düşünmeyin gene onları!»

«Sen bana karışma!» dedim. «Onları yukarı çağır, gelsinler.»

«Yalnızca Nilgün Hanım var,» dedi. «Faruk Bey'le Metin yoklar.»

«Yoklar mı?» dedim. «İndir aşağıya, göreceğim. Ne anlattın onlara?»

«Ne anlatmamı istiyorsunuz, Büyükhanım, anlamıyorum ki!»

Sonunda merdivenleri çıktı. Bana gelecek sandım, odama girdi.

«Karıştırma odamı!» dedim. «Ne yapıyorsun?»

Orada duruyor cücə. Hemen arkasından yetiştim. Birden döndü, bana yaklaştı, kolumdan tuttu; şaşırdım ama: Peki. Dokundu bana, beni yatağıma götürdü: Peki. Yatırdı beni, sıcak yorganımı örttü: Peki, küçük bir kızım ben, suçsuzum, ben unuttum. Ben yatağımda yatıyordum, o çıkıyordu.

«Şeftalinizi bir ısırıp bırakmışsınız,» dedi. «En iyi şeftaliler bunlar, beğenmiyorsunuz. Kayısı çıkarayım ister misiniz?»

Çıktı gitti: Ben yalnız kaldım: Aynı tavan üstümü örterken, ben aynı tabanın üstünde; sürahinin içinde aynı su ve masada aynı bardak, fırça, kolonya, tabak ve saat aynı dururken ben yatağımda uzanıyorum ve zaman denilen şeyin ne tuhaf olduğunu düşünüyordum ki, ürperdim: Anladım gene o gece Selâhattin'in keşfettiği şeyi düşüneceğimi, korktum. Anlatıyordu şeytan:

«Bu buluşun büyüklüğünü anlayabiliyor musun

Fatma? Onlarla bizi ayıran o görünmez sınır çizgisini keşfettim bu gece! Hayır: Kıyafetler, makinalar, evler, mobilyalar, peygamberler ve hükümetlerle fabrikalar ayırmıyor Doğu ile Batı'yı. Bunların hepsi sonuç: Onları bizden, şu küçük basit gerçek ayırıyor: Onlar, ölüm denilen dipsiz kuyunun, Hiçliğin farkına varmışlar, bizimse haberimiz yok bu korkunç gerçekten. Aradaki o inanılmayacak kadar büyük farkın bu kadar küçük, basit bir keşiften kaynaklandığını düşünmek de cinlerimi başıma çıkarıyor! Bin yılda koskoca Doğu'dan böyle bir şeyi düşünecek tek kişi olsun nasıl çıkmaz aklım almıyor. Kaybedilen zamana ve hayata bakarsan ahmaklığın ve uyuşukluğun ne boyutlara vardığını artık sen de görebilirsin Fatma! Ama gene de, geleceğe inanıyorum, çünkü, basit fakat, atılması o kadar yüzyıl almış olan o ilk adımı attım ben; bu gece, ben, Selâhattin Darvınoğlu Doğu'da ölümü keşfettim! Ne dediğimin farkında mısın? Boş boş bakıyorsun! Tabii, çünkü ancak karanlığı bilen aydınlığı anlar, ancak Hiçliği bilen var olmak ne demektir bilir. Ölümü düşünüyorum, demek ki varım! Hayır! O Doğulu uyuşuklar da ne yazık ki, varlar ve sen elindeki örgü şişlerin de varsınız, ama ölümden hiçbirinizin haberi bile yok! O zaman, doğrusu şöyle söylemeli: Ölümü düşünüyorum, o halde Batılıyım! Doğu'dan çıkıp gelmiş ilk Batılıyım ben, Batı olmuş ilk Doğu! Anladın mı Fatma?» Birden bağırdı. «Hay yarabbi, onlar gibisin, körsün sen!» Sonra, ağlamaklı bir iniltiyle pencereye doğru sallanarak iki adım attı, bir an, ne tuhaf, pencerenin kanatlarını açıp, dışarıya, fırtınaya atlayacak ve keşfinin coşkusuyla kanat vurup biraz uçacak sandım, o heyecanla, iki üç kol vuruşluk uçacak ve sonra gerçeği anlayarak düşüp çakılarak ölecek sandım, ama odanın içinde durdu Selâhattin ve kapalı ve karanlık camların arkasından sanki bütün memleketi ve Doğu dediği şeyi görebiliyormuş gibi nefret ve umutsuzlukla baktı: «Za-

vallı körler! Uyuyorlar! Yataklarına girmişler; yorganlarına sarılmışlar, ahmaklıklarının huzur dolu uykusuna gömülmüşler mışıl mışıl uyuyorlar! Bütün Doğu uyuyor. Köleler! Ölümü öğretip bu kölelikten kurtaracağım onları. Ama önce seni kurtaracağım, Fatma, dinle beni, anla ve ölümden korktuğunu söyle!» Ve böylece, tıpkı, Allah yok, dedirtemeyeceğini bile bile yalvardığı gibi gene yalvardı ve korkuttu ve kelimelerle oynayarak beni kandırmak ve parmaklarını büküp kanıtlarını sayarak beni inandırmak istedi; inanmadım. Bıkıp sustuğunda, karşımdaki sandalyeye oturmuş, boş boş masanın üzerine bakıyordu ve pancur da hâlâ duvara vuruyordu. Sonra birden, yanıbaşımda duran saati gördü ve sanki, bir akrep ya da yılan görmüş gibi korktu ve bağırdı: «Yetişmeliyiz onlara, yetişmeliyiz! Daha çabuk, daha çabuk!» Saati aldı, açılmamış yatağımın üzerine fırlattı ve bağırdı: «Aramızda belki de bin yıllık bir zaman var, ama yetişebiliriz Fatma, onlara yetişeceğiz, çünkü bizden gizli hiçbir şeyleri kalmadı artık, her şeylerini öğrendik, en derin gerçekleri nedir onu da biliyoruz! Bu gerçeği, hemen bir risale bastırıp öğreteceğim bizim zavallılara. Ahmaklar! Bir hayatları olduğunun farkında bile değiller daha; düşündükçe tepem atıyor. Hiçbir şeyden kuşku duymadan, yaşadıkları hayatın varlığından habersiz, dünyayı kendilerine olağan bularak uslu ve memnun, huzurla yaşıyorlar! Canlarına okuyacağım onların! Ölüm korkusuyla hepsini dize getireceğim! Kendilerini öğrenecekler; kendilerinden korkmayı ve tiksinmeyi öğrenecekler! Sen hiç hakkıyla kendinden nefret edebilen bir Müslüman gördün mü, kendinden tiksinebilen bir Doğulu tanıdın mı hiç? Kendilerinden hiçbir şey beklemezler ki, kendilerini sürüden ayırmayı bilmezler ki; yalnızca ne olduğunu bilmedikleri bir akışa boyun eğerler ve başka türlüsünü isteyeni de sapık ya da deli sanırlar! Onlara yalnızlıktan değil,

ölümden korkmayı öğreteceğim Fatma. O zaman yalnız kalmaya dayanabilecekler, o zaman yalnızlığın derin acılarını kalabalığın budala huzuruna tercih edecekler! O zaman, kendilerini, dünyanın merkezine yerleştirmeleri gerektiğini görecekler! Bütün hayatları boyunca aynı insan olmaktan artık gurur değil, utanç duyacaklar o zaman; kendilerini sorguya çekecekler; hem de Allaha değil de, gene kendilerine dayanarak sorguya çekecekler kendilerini! Bütün bunlar olacak Fatma, binlerce yıllık o mutlu ve huzurlu budala rüyadan uyandıracağım onları! Yüreklerine, ölüm korkusunun boğucu, çıldırtıcı dehşetini salacağım! Bunu mutlaka yapacağım, gerekirse kafalarına sopa vura vura yapacağım, yemin ederim!» Sonra, sanki kendi öfkesinden yorulmuş gibi biraz sustu, soluk soluğa durdu; belki biraz utanıyormuş ve biraz da salacağı korkudan kendi korkuyormuş gibiydi ama, sonra gene başladı. «Dinle Fatma: Bu korkuyu, kendiliğinden duymuyorsan, mantığınla kavrayıp duyabilirsin. Yaşadığımız hayat, biz Doğululara duyurmuyor bu dehşeti. O zaman, biz dehşeti, mantığımızla öğrenir, hem de daha iyi öğrenir, onlar gibi olmayı başarırız. Onlar gibi olmak için bana kulak vermen ve mantığını işletmen yeter. Dinle beni!» Ama dinlemiyordum artık. Beni gecenin kimsesizliğine bıraksın da, ben güzel uykunun sabahına döneyim diye bekliyordum.

Aşağıdan gelen tıkırtılara aklım bir daha takılınca, başımı yastığımın sıcaklığından kaldırdım. Cücenin, sanki gövdemin içinde gezinir gibi, evin içinde gezindiğini duyuyorum. Neler yapıyorsun cüce, ne anlatıyorsun onlara? Sonra, bahçe kapısının çarpıldığını duydum ve korktum ve bahçeden gelen ayak seslerini tanıdım: Metin! Bu saatlere kadar neredeydin? Mutfak kapısını tıkırdatarak içeri girdiğini duydum, ama yukarıya çıkmadı. Düşündüm: Aşağıdalar, şimdi hepsi aşağıdalar, ve cüce onlara anlatıyor. Ürperdim ve nerede benim bastonum, hepinizi suçüstü yakala-

yayım dedim, ama yatağımdan kalkmadım. Sonra ayak seslerinin merdivenleri çıktığını duydum ve rahatladım, ama sonra seslerin bir tuhaf olduğunu anladım, sanki şeytan içmiş odasına dönüyor! Kapımın önünden kıvrılıp gideceğine durdu ve kapım vurulunca ben korkulu bir rüyadan uyanır gibi haykırmak istedim, ama bağırmadım.

Metin odama girdi. «Nasılsınız Babaanne?» dedi. Bir tuhaf! «İyi misiniz?» Cevap vermedim, bakmıyorum. «İyisinizdir Babaanne, sizin hiçbir şeyiniz yoktur, size bir şey olmaz.» Anladım: Sarhoş! Dedesi gibi! Gözlerimi yumdum. «Uyumayın Babaanne! Size bir şey söyleyeceğim!» Söyleme! «Uyumayın şimdi!» Uyuyorum ve yatağıma yaklaştığını duyuyorum. «Bu köhne evi yıkalım Babaanne.» Anlamıştım. «Bu evi yıkalım, yerine büyük bir apartman yaptıralım. Yap-satçı yarısını bize verir. Hepimiz için iyi olur. Siz hiçbir şey bilmiyorsunuz.» Evet, bilmiyorum ben bir şey! «Hepimize para lâzım Babaanne! Bu gidişle, yakında bu evin mutfak masrafları karşılanamayacak!» Bizim mutfak, diye düşünüyorum ben: Küçükken karanfil ve tarçın kokardı bizim mutfak. «Hiçbir şey yapılmazsa yakında Recep'le burada aç kalacaksınız. Ötekiler bu işle uğraşmazlar Babaanne. Faruk, artık her gün sarhoş, Nilgün komünist, biliyor muydunuz?» Tarçın kokusunu koklardım ve her şeyi bilmezdim ve sevilmek için her şeyi bilmek gerektiğini de. «Cevap versenize bana! İyiliğiniz için sizin! Duymuyor musunuz beni?» Duymuyorum, çünkü burada değilim uykudayım ve hatırlıyorum: Reçel kaynatırdık, limonata içerdik, şerbet içerdik. «Cevap verin Babaanne, ne olur cevap verin bana!» Sonra Şükrü Paşa'nın kızlarına giderdim: Merhaba Türkân, Şükran, Nigân merhaba! «İstemiyor musunuz? Bu döküntü evde aç ve soğukta oturmak, güzel ve sıcak bir apartman dairesinde oturmaktan daha mı iyi?» Yatağımın kenarına geldi, pirinç topuzlu somyamı beni korkutmak için sallıyor.

«Uyanın Babaanne, açın haydi gözlerinizi, cevap verin bana!» Açmıyorum ve sallanıyorum: Sonra, onlara gitmek için atlı arabaya binince: Tiki-taka, tiki-taka. «Onlar, siz bu evi yıkmak istemiyorsunuz sanıyorlar! Oysa, onların da paraya ihtiyacı var. Karısı, Faruk'u neden bıraktı da gitti sanıyorsunuz? Para için! İnsanlar, artık paradan başka bir şey düşünmüyorlar Babaanne!» Sallıyor hâlâ. Tiki-taka, sallanırdı araba. Atların kuyrukları... «Babaanne cevap verin!».. Sinekleri kovalardı. «Cevap vermezseniz sizi uyutmam!» Hatırladım, hatırladım, hatırladım. «Benim de paraya ihtiyacım var, hepsinden çok benim, anladınız mı? Çünkü ben..» Yatağımın kenarına oturdu Allahım. «Onlar gibi azla yetinecek biri değilim. İğreniyorum bu ahmaklar ülkesinden! Amerika'ya gideceğim. Para gerek. Anlıyor musunuz?» Ağzından suratıma vuran alkol kokusunu tiksinerek kokladım ve anladım. «Şimdi bana, evet, diyeceksiniz Babaanne siz de apartman istiyorsunuz, onlara söyleriz. Evet deyin, Babaanne!» Demedim. «Niye demiyorsunuz? Anılarınıza bağlı olduğunuz için mi?» Benim anılarım benim. «O apartman dairesine taşırız bütün eşyayı! Dolabınızı, sandıklarınızı, dikiş makinanızı, tabaklarınızı, taşırız. Babaanne, siz de memnun olacaksınız, anlıyor musunuz?» Anlıyorum ne güzelmiş o kimsesiz kış geceleri: Gecenin sessizliği benimken, her şey kaskatı kesilmiş uzanırken! «Duvardaki, dedemin bu resmini de asarız. Odanız, bu odanın aynısı olur. Ne olur bir cevap verin!» Vermedim! «Ah Allahım, biri sarhoş ve uyuşuk, ve öteki komünist ve bu da bunadı diye ben...» Duymadım! «...bütün ömrümü, bu ahmaklar hapishanesinde geçiremem, hayır!» Korktum ve soğuk elini omuzumun üzerinde hissettim! Ağlamaklı sesi yaklaşmıştı, alkollü soluğuyla yalvarıyordu, ben hatırlıyordum: Cennet yok, Cehennem yok, cesedin toprağın buz gibi karanlığında kimsesiz kalacak. Daha yalvarıyordu. Gözlerin toprakla

dolacak, kurtlar bağırsaklarını kemirecek, etlerin çözülecek. «Babaanne yalvarıyorum!» Beyninin içinde karıncalar koşturacak, ciğerlerinde sümüklüböcekler gezinecek, yüreğinin toprağında solucanlar kaynaşacak. Sonra birden durdu. «Annem, babam niye öldü de siz yaşıyorsunuz?» dedi. «Doğru mu bu?» Düşündüm. Kandırmışlar. Düşündüm: Cüce aşağıda anlatıyor! Düşündüm, ama başka bir şey söylemedi. Ağlıyordu, bir an, eli boğazıma gidiyor sandım! Kendi mezarımı düşündüm. Yatağıma uzanmış, hâlâ ağlıyordu. Tiksindim. Yatağımdan kalkmak zor oldu, ama kalktım ve terliklerimi giydim ve bastonumu alıp odadan çıktım, merdiven başına gittim ve seslendim.

«Recep, Recep, çabuk gelin yukarı!»

30

Nilgün'le aşağıda oturuyorduk. Büyükhanım'ın seslendiğini işitince hemen kalktım, merdivenleri koşa koşa çıktım. Büyükhanım odasının kapısındaydı.

«Koş Recep!» diye bağırıyordu. «Neler oluyor bu evde? Söyle bana hemen!»

«Hiç,» dedim nefes nefese.

«Hiçmiş!» dedi. «Bu kudurdu. Bak!»

Bastonunun ucuyla bir fare leşini gösterir gibi tiksinerek odanın içini gösterdi. İçeri girdim: Metin, Büyükhanım'ın yatağına yüzükoyun yatmış, başı işlemeli yastığa gömülmüş titriyor.

«Beni öldürüyordu!» dedi Büyükhanım. «Ne oluyor diyorum Recep, bu evde benden saklamayın.»

«Hiç,» dedim. «Yakışır mı Metin Bey, haydi kalkın.»

«Hiçmiş. Kim kandırdı bunu? Beni şimdi aşağı indireceksin.»

«Peki,» dedim. «Metin Bey biraz içmiş, Büyükhanım! İşte o kadar. Gençtir, içer, ama alışık değilmiş, işte gördünüz. Babası da dedesi de böyle değil miydi?»

«Tamam,» dedi. «Sus sen! Bunu sormadım!»

«Haydi, Metin Bey!» dedim. «Gelin de yatağınıza yatırayım sizi!»

Sallanarak kalktı, odadan çıkarken dedesinin duvardaki resmine bir tuhaf baktı. Sonra kendi odasına girince ağlar gibi,

«Neden erken öldü benim annemle babam?» dedi. «Söylesene Recep neden?»

Üzerindekileri çıkarsın da yatsın diye yardım ederken, «Allah,» diye başlamıştım, birden itti beni.

«Allahmış! Aptal cüce! Ben soyunurum merak etme.» Ama soyunacağına bavulundan bir şey aldı. Odadan çıkarken durdu, bir tuhaf, «Helâya gidiyorum!» dedi, gitti.

Büyükhanım sesleniyordu, gittim.

«İndir beni aşağı Recep. Kendim göreceğim, ne yapıyorlar aşağıda.»

«Hiçbir şey yok Büyükhanım,» dedim. «Nilgün Hanım okuyor, Faruk Bey çıktı.»

«Bu saatte nereye gider? Ne anlattın onlara? Yalan söyleme.»

«Söylemiyorum,» dedim. «Gelin yatırayım sizi.» Odasına girdim.

«Bu evde bir şeyler dönüyor... Girme odama, karıştırma!» dedi, peşimden o da odasına girdi.

«Haydi Büyükhanım, yatın yatağınıza, sonra yoruluyorsunuz,» diyordum ki, Metin'in seslendiğini duydum, korktum. Hemen odadan çıktım.

Metin sallanarak yaklaştı ve birden, sarhoş gibi, «Bak,» dedi. «Bak, ne oldu, Recep!» Bileğinden sızan kana sevgiyle bakıyordu. Kesilmiş, ama derin değil, neredeyse bir çizik. Sonra, birden sanki korkuyu hatırladı, beni, sıradan şeyleri, pişmanlığı aklına getirdi.

«Eczane bu saatte açık mıdır?» dedi.

«Açıktır,» dedim. «Ama önce pamuk vereyim size Metin Bey!»

Hemen aşağı indim. Dolaptan pamuk çıkarıyordum.

«Ne oluyor?» dedi Nilgün başını kitaptan kaldırmadan.

«Hiç!» dedi Metin. «Elimi kestim.»

Pamuğu verdim, bastırırken Nilgün geldi baktı. «Elin değil, bileğinmiş,» dedi. «Ama bir şey değil. Nasıl becerdin bunu?»

«Bir şey değil mi?» dedi Metin.

«Ne var Recep, bu dolapta?» dedi Nilgün.

«Bir şey değilmiş!» dedi Metin. «Ama ben eczaneye gidiyorum.»

«Ivır zıvır küçükhanım,» dedim.

«Babamın, dedemin eskileri yok mu hiç?» dedi Nilgün. «Ne yazıyordu onlar?»

Bir an düşündüm ve sonra birden: «Allahın olmadığını» deyiverdim.

Nilgün güldü ve yüzü güzel oldu. «Nereden biliyorsun?» dedi. «Sana söylüyorlar mıydı?»

Bir şey demedim. Dolabı kapadım. Büyükhanım'ın seslendiğini işitince yukarı çıktım, onu yeniden yatağına yatırdım ve aşağıda hiçbir şey olmadığını söyledim. Sürahideki suyu değiştirmemi istedi. Temiz suyu çıkarıp aşağı indiğim zaman Nilgün gene okuyordu. Sonra mutfakta tıkırtılar duydum. Faruk Bey mutfak kapısının dışındaydı, nedense açamıyordu. Ben açtım.

«Kilitli değil ki,» dedim.

«Bütün ışıkları yakmışsınız,» dedi. Yüzüme yoğun bir rakı buharı üfledi. «Ne oldu?»

«Sizi bekliyoruz Faruk Bey,» dedim.

«Benim yüzümden!» dedi. «Ah, benim yüzümden. Keşke taksiyle gitseydiniz. Ben ise göbek dansı seyrediyordum.»

«Nilgün hanımı diyorsanız, bir şeyi yok onun,» dedim.

«Yok mu? Biliyorum,» dedi, ama şaşırmış gibiydi. «İyi, değil mi?»

«İyi. İçeri girmeyecek misiniz?»

Girdi. Sonra döndü, karanlığa baktı, bahçe kapısının ötesindeki soluk lâmbaya, orada bir yere, son defa gidip gelmek istiyormuş gibi. Sonra, buzdolabını açtı, şişeyi aldı. Birden, elindeki şişenin ağırlığıyla dengesini kaybetmiş gibi, geri geri iki adım attı, sandalyeme yığılarak çöktü. Tıknefesler gibi nefes nefeseydi.

«Yazık ediyorsunuz kendinize Faruk Bey!» dedim. «Kimse bu kadar içmez.»

Çok sonra, «Biliyorum,» dedi. Başka bir şey de söylemedi. Sevgili bebeğini kucağında tutan bir küçük kız çocuğu gibi şişesine sarılmış oturuyordu.

«Size bir çorba yapayım mı dedim?» «Et suyum var.»

«Yap,» dedi, biraz daha oturdu, sonra sallanarak gitti.

Çorbalarını götürdüğümde Metin de gelmişti. Bileğine ince bir bant yapıştırmışlar.

«Eczacı seni sordu abla!» dedi. «Hastaneye gitmediğini öğrenince şaşırdı.»

«Evet,» dedi Faruk. «Hâlâ geç kalmış değiliz. Yetişiriz.»

«Neler diyorsun,» dedi Nilgün. «Bir şey olacağı yok ki.»

«Ben göbek dansı seyrettim,» dedi Faruk. «Başları fesli ahmak turistlerle birlikte.»

«Nasıldı?» dedi Nilgün neşeyle,

«Defterim nerede acaba?» dedi sonra Faruk. «Hiç olmazsa defterden, tarihten bir şeyler çıkarabilirdim.»

«Uyuşuklar... Sizin yüzünüzden,» diyordu Metin.

«İstanbul'a mı dönmek istiyorsun sen Metin?» dedi Faruk. «İstanbul da aynı âlem!»

«İkiniz de sarhoşsunuz. Arabayı kimse kullanamaz,» dedi Nilgün.

Metin bağırdı: «Ben kullanırım!»

«Hayır, bu akşam, burada, kardeş kardeş oturacağız,» dedi Nilgün.

«Hepsi hikâye!» dedi Faruk Bey. Biraz sustu, sonra ekledi: «Hiçbir nedeni olmayan hikâyeler...»

«Hayır! Her seferinde söyleyeceğim. Bir nedeni var bunların.»

«Aşkolsun! Gerçekten de bıkmadan söylüyorsun.»

«Susun, yeter artık!» dedi Metin.

«Bir Batılı ailenin çocukları olarak doğsaydık acaba nasıl olurduk?» dedi Faruk. «Meselâ bir Fransız ailesinin çocukları olsaydık bizler! Metin sevinir miydi acaba?»

«Hayır,» dedi Nilgün. «O Amerika'yı istiyor.»

«Öyle mi Metin?»

«Şşşşşt! Susun!» dedi Metin. «Uyuyacağım.»

«Metin Bey orada uyumayın,» dedim ben. «Üşütürsünüz.»

«Sen karışma.»

«Size de çorba getireyim mi?»

«Aaah Recep!» dedi Faruk Bey. «Ah, Recep ah!»

«Getir!» dedi Metin.

Mutfağa indim, ona da hazırladım. Yukarı çıkardığım zaman Faruk Bey de öteki divana uzanmıştı. Tavanı seyrederek Nilgün'le konuşuyor, gülüşüyorlardı. Metin de elindeki plâğa bakıyordu.

«Ne güzel!» dedi Nilgün. «Yatakhane arkadaşlığı gibi.»

«Yukarı çıkıp yatmayacak mısınız?» diyordum ki ben, Büyükhanım'ın seslendiğini duydum.

Yukarı çıktım. Büyükhanım'ı yatıştırıp yatağına yatırmam çok sürdü. Aşağı inmek istiyordu, şeftali verdim. Kapısını çekip aşağı indiğimde Faruk Bey sızmıştı; derinden gelen ve çok çekmiş ihtiyarları hatırlatan tuhaf bir hırıltı koyuveriyordu.

«Saat kaç?» diye fısıldadı Nilgün.

«Üç buçuk oldu,» dedim. «Siz de mi burada uyuyacaksınız?»

«Evet.»

Yukarı çıktım. Odalarını teker teker dolaştım, yatak örtülerini alıp aşağı indirdim. Nilgün teşekkür etti, Faruk Bey'i de örtmüştüm.

«Ben istemem,» dedi Metin. Televizyon seyreder gibi dalgın dalgın elindeki plâğın kapağına bakıyordu. Yaklaşınca gördüm. Sabahki plâkmış. «Işıkları söndür,» dedi.

Nilgün bir şey söylemediği için gittim tavandan sarkan çıplak ampulü söndürdüm, ama gene de görebiliyordum onları. Çünkü dışarıda yanan lâmbanın çiğ ışığı pancurların arasından içeri giriyordu ve sanki Faruk Bey'in her şeyden vazgeçmiş horultusunu göstermek ve bir köşeden, bir parça da olsa ışık sızarken ve dünya zifiri karanlık değilken, insanın korkmaması gerektiğini bana hatırlatmak için orada yatan üç kardeş gövdenin üzerine vuruyordu. Sonra dışarıdan değil, yakından bir yerden gelen bir ağustos böceğinin kesik ve kararlı cırcırlarını duydum. Korkmak istiyordum da korkamıyordum sanki, çünkü arada bir birinden birinin hafifçe kıpırdandığını görüyordum ve aynı odada üç kardeşin uykusu, karanlığın ve huzurlu, çaresiz horultunun yorganı sizi örterken güzel olmalı diye düşünüyordum. Uykuda bile, çünkü, yalnız değilsin, soğuk kış gecesinde, böyle uyursan bile, tek başına ürpererek uyuyor olmazsın! Sanki yukarıda odada, ya da bitişik odada senin tıkırtılarını dinleyen ve seni bekleyen bir anne veya baba veya ikisi de varmış da bunu düşünürken huzurlu uykunun kuştüyünde kaybolmuşsun gibi. O zaman aklıma geldi ve nedense şimdi ürperdiğine inandığım Hasan'ı düşündüm. Neden yaptın? Neden yaptın? Düşündüm ve daha çok düşünüp hafif hafif kıpırdanan canlı gövdelerini seyrederek hikâyeleri, yeniden yeniden kendime anlatarak biraz orada oturayım diyordum, hayır biraz değil, sabaha kadar oturayım, korkayım, korkunun sıcak yüreğine yatayım, diyordum ki Nilgün'ün sesi,

«Recep, sen hâlâ orada mısın?» dedi.

«Efendim, küçük hanım.»

«Niye yatmadın?»

«Yatıyordum.»

«Hadi git yat Recep. Benim bir şeyim yok.»

Gittim, süt içip biraz yoğurt yedikten sonra yattım, ama hemen uyuyamadım. Yatağımda dönerek,

onların, orada, yukarıda, üç kardeş, aynı odada birlikte uyuduklarını düşündüm, sonra aklıma ölmek geldi, sonra ölmeden önce Selâhattin Bey. Ah, oğlum ne yazık ki senin ve İsmail'in eğitiminle ilgilenemedim, demişti. Köye götürüp baba diye sizlere gösterdikleri o aptal herif canınıza okumuş sizin, tabii bu biraz da benim kabahatim, Fatma'nın sizi oraya yollamasına göz yumdum, demişti, zayıf davrandım, ama Fatma'yı gücendirmek istemedim, bilim için gerekli masraflarımı hâlâ Fatma karşılıyor, sizin yediğiniz ekmek de onundur, çektiğiniz eziyet de, demişti, üzüldüğüm köydeki o aptalların sizin aklınızı korkularla kireçlendirmiş olmalarıdır. Ama ne yazık ki, sizi artık eğitip, kendi kendine akıl yürütüp karar verecek birer özgür insan olarak yetiştiremem, çok geç, yalnızca ağaç yaş iken eğildiği için değil, benim bir ayağım çukurda olduğu için de çok geç; çünkü bir kişiyi, iki kişiyi aydınlatıp kurtarmakla yetinemem artık, karanlığın mahzenlerinde yürüyen milyonlarca zavallı Müslüman var, benim kitabımın ışığını bekliyen milyonlarca uyuşturulmuş zavallı köle! Oysa vakit, ah, ne az! Allahaısmarladık benim zavallı, sessiz evlâdım, bari sana son bir nasihat edeyim, dinle beni Recep: Geniş ve özgür ol, kendine ve yalnızca kendi aklına inan anlıyor musun? Ben susmuş, başımı sallamış düşünmüştüm: Kelimeler! Kopar cennetin ağacından bilginin elmasını Recep, korkma kopar, o zaman belki acılar içinde kıvranacaksın, ama özgür olacaksın ve herkes özgür olduğu zaman asıl cenneti, gerçek cenneti bu dünyada kuracaksın çünkü, o zaman hiçbir şeyden korkmayacaksın. Kelimeler, diye düşünüyordum ben kelimeler, havaya yayılır yayılmaz yok olan birtakım sesler, kelimeler... Uyudum kelimeleri düşünerek.

Gün doğduktan çok sonra, pencereme vurulunca uyandım. İsmail'miş. Hemen kapıyı açtım. Birbirimize sanki suç ve korkuyla baktık. Sonra ağlamaklı bir

sesle: «Hasan hiç buraya gelmedi değil mi ağbi?» dedi. «Hayır,» dedim. «Gir içeri İsmail.» Mutfağa girdi, bir şey kırmaktan çekiniyormuş gibi durdu. Biraz sustuk. Sonra da sanki bu sefer çekinmedi ve, «Niye yapmış Recep, duydun mu?» dedi. Bir şey demedim, içeri gittim, pijamamı çıkardım, gömleğimi pantolonumu giyerken içerden söylediklerini işittim, «Her istediğini yaptım,» diyordu, kendi kendine konuşur gibi. «Berbere çırak girmek istemiyordu. Peki, diyordum, oku. Ama okumuyordu da. Onlarla geziyormuş, öğrendim, görenler var, söylediler, taa Pendik'e gidiyormuş, esnaftan zorla para topluyorlarmış!» Sonra biraz sustu. Ağlayacak sandım, ama ben mutfağa döndüğümde ağlamıyordu. Çekine çekine, «Ne diyorlar?» dedi. «Yukardakiler. Küçük hanım nasıl?» «Dün akşam, iyiyim diyordu, şimdi uyuyor,» dedim. «Ama hastaneye götürmediler. Hastaneye götürmeleri gerekirdi.» İsmail sevinir gibi oldu. «Belki de hastaneye gidecek kadar bile değildir,» dedi. «Belki de o kadar vurmamıştır.» Ben, biraz sustum, sonra! «Ben gördüm İsmail,» dedim. «Vururken gördüm nasıl vurduğunu!» Sanki kendi yapmış gibi utandı, küçük sandalyeme çöktü ağlayacak sandım, oturdu.

Biraz sonra, yukardan gelen tıkırtıyı duyunca, çayın suyunu koydum ve Büyükhanım'a çıktım.

«Günaydın,» dedim. «Kahvaltınızı aşağıda mı edeceksiniz, burada mı?» Pancurunu açtım.

«Burada,» dedi. «Çağır onları göreceğim.»

«Hepsi uyuyor,» dedim, ama aşağı inerken Nilgün'ün uyanmış olduğunu gördüm.

«Nasılsın?»

Kırmızılar giymiş.

«Çok iyiyim Recep,» dedi. «Hiçbir şeyim yok.»

Ama yüzü öyle demiyordu: Tek gözü bütünüyle kapanmış, kabuk bağlayan yaralar da galiba daha şişmiş ve morarmıştı.

«Doğru hastaneye gideceksiniz!» dedim.

«Ağbim uyandı mı?» dedi.

Aşağı indim. İsmail hâlâ bıraktığım gibi oturuyordu. Ben çay demledim. Biraz sonra, İsmail: «Dün eve jandarma geldi,» dedi. «Saklamayın dediler. Ben niye onu saklayayım, dedim, devletten önce cezasını ben vereceğim, dedim.» Sustu, bir şey söylemem için bekledi, söylemeyince gene ağlayacak gibi oldu, ama ağlamadı. «Ne diyorlar?» dedi. Cevap alamayınca sigara yaktı. «Nerede bulurum onu?» Ben, kızartmak için ekmek kesiyordum. «Arkadaşları var, kahveye gidiyormuş,» dedi. «Onlara uyduğu için böyle yapmıştır. Hiçbir şey bilmiyor ki!» Bana baktığını hissettim. Ekmeğimi kesiyordum. Gene söyledi, «Hiçbir şey bilmiyor ki!» Ekmeklerimi kestim.

Yukarı çıktığımda Faruk Bey de uyanmıştı. Nilgün neşeyle dinliyordu.

«Böylece kendimi tarih meleğinin kollarında buldum!» diyordu Faruk Bey. «Beni anaç bir teyze gibi sarıp sarmalamıştı, işte, şimdi sana, tarihin sırrını vereceğim, diyordu.»

Nilgün kıkırdadı, Faruk devam etti.

«Ne rüya ama! Korktum, uyandım, ama uyanmak değildi o. Uyanmak istiyorsun, ama uykunun uçurumuna düşüyorsun. Bak şu buruş buruş şeye, cebimden çıktı!»

«Aaaa,» dedi Nilgün. «Fes!»

«Fes, ya! Dün gece göbek dansı seyrederken turistler takıyorlardı. Bilmiyorum ben ne yapmışım. Demin cebimden çıktı. Cebime nasıl sığmış?»

«Kahvaltılarınızı hemen vereyim mi?» dedim ben.

«Evet Recep,» dediler.

Çünkü tüccar kalabalığına ve trafiğine kalmadan İstanbul'a dönmek istiyorlarmış. Mutfağa indim, ekmekleri ateşe koydum, yumurta kaynattım, kahvaltılıkları çıkarıyordum, İsmail, «Belki sen biliyorsundur,» dedi. «Burada oturup duruyorsun, ama her şeyden daha çabuk haberin oluyor senin Recep!» Biraz

düşündüm. «Senin kadar biliyorum, İsmail!» dedim. Sonra sigara içerken gördüğümü söyledim. İsmail kandırılmış gibi baktı, şaşkın. Sonra, umutla, «Nereye gidecek,» dedi. «Bir yerden, bir gün çıkar gelir. Her gün neler oluyor, kaç kişi ölüyor, bunu unuturlar.» Biraz sustu, sonra, «Unuturlar mı ağbi?» dedi. Çay doldurup önüne koydum. «Sen unutur musun İsmail?» dedim.

Yukarı çıktım.

«Uyandılar Büyükhanım,» dedim. «Sizi de aşağıda bekliyorlar. Haydi inin aşağı da, son bir kere birlikte kahvaltı edin onlarla.»

«Çağır onları!» dedi. «Anlatacaklarım var. Senin yalanlarına kanmalarını istemiyorum.»

Bir şey demeden aşağıya indim. Sofrayı kuruyordum, Metin de uyanmış. Faruk'la Nilgün gülüşüyorlar, Metin sessiz oturuyor. Mutfağa inince İsmail, «Hasan iki gecedir eve uğramıyordu,» dedi. «Bilmiyor muydun?» Dikkatle baktı bana. «Bilmiyorum,» dedim. «Yağmurlu gece de yok muydu?» «Yoktu,» dedi. «Dam akıyordu, etrafı seller götürüyordu. Bütün gece otürduk, bekledik, gelmedi.» «Yağmur başlayınca bir yere girmiş kalmıştır,» dedim. Daha dikkatle baktı. «Buraya gelmedi mi?» dedi. «Hiç gelmedi, İsmail!» dedim, ama sonra düşündüm, aklıma açık kalan ocak geldi. Çayı, ekmekleri, yumurtaları yukarı çıkarttım. Aklıma geldi.

«Süt ister misiniz Nilgün Hanım?»

«İstemem,» dedi.

Keşke, Nilgün'e sormadan sütü kaynatıp götürüp önüne koyaydım. Mutfağa indim, «Haydi İsmail,» dedim. «Çayını içsene.» Önüne kahvaltılık koydum, ekmek kestim. «Sen söyledin mi Recep?» dedi. Cevap bile vermedim, utandı biraz, sanki özür dilemek için sessizce yemeye başladı. Büyükhanım'ın tepsisini yukarı çıkarttım.

«Niye gelmiyorlar yukarı?» dedi Büyükhanım. «Söylemedin mi onları çağırdığımı?»

«Söyledim Büyükhanım... Şimdi kahvaltılarını ediyorlar. Gitmeden önce, tabii ki, gelip elinizi öpecekler.»

Birden, kurnaz bir çabuklukla başını yastıktan kaldırdı. «Ne anlattın sen onlara dün gece?» dedi. «Hemen söyle, yalan istemem!»

«Ne anlatmamı istiyorsunuz, anlamıyorum ki!»

Cevap vermedi. Tiksinmeye başlamıştı. Tepsisini bıraktım, aşağı indim.

«Bâri defterimi bulabilseydim,» dedi Faruk Bey.

«En son nerede görmüştün?»

«Arabada. Sonra Metin aldı arabayı, ama görmemiş.»

«Görmedin mi?» dedi Nilgün.

Birlikte Metin'e baktılar, ama o cevap bile vermedi. Dayak yemiş bir çocuk gibi yenilgiyle oturuyordu: Dayak yemiş, ama ağlamasına bile izin verilmemiş bir çocuk, elinde ekmek var, ama sanki onun ekmek olduğunu bile bilmiyor da, uzun bir süre boş boş bakıyor, sonra bunak bir ihtiyar gibi, kendini zorlaya zorlaya hatırlıyor bunun üzerine yağ ve reçel sürüp bir zamanlar yediği ekmek dilimiyle aynı şey olduğunu ve sanki o geçip gitmiş olan, güzel zamanları hatırlamak için birden umutla ekmeği ısırdı ve yeniden başlamak için, bir an heyecanlandı sanki, ama sonra, zafer umudunu unuttu, ağzındaki lokmayı da unuttu ve çenelerinin arasında bir çakıl taşı yutar gibi, öylece kıpırdamadan durdu. Ben, bakıyor düşünüyordum.

«Metin, sana söylüyoruz!» diye bağırdı Nilgün.

«Görmedim defterinizi!»

Aşağı indim, İsmail bir sigara daha yakmış. Bıraktığı ekmeklerle ben de kahvaltıya oturdum. İsmail'le bir şey konuşmuyorduk, açık kapıdan dışarı, bahçeye, serçelerin gezindiği toprağa bakıyorduk. İçeri-

ye, çaresiz ellerimize güneş vuruyordu. Sonra ağlayacağını sandığım için, bir şey diyeyim dedim. «Piyango ne zaman çekiliyor İsmail?» «Dün akşam çekildi!» Sonra bir uzun böğürtü duyduk: Nevzat'ın motosikleti geçti, gitti. «Ben kalkayım artık,» dedi İsmail. «Otur,» dedim. «Nereye? Bunlar gidince konuşuruz.» Oturdu. Ben yukarı çıktım.

Faruk Bey, kahvaltısını bitirmiş sigara içiyordu. «Babaanneyi artık hoş görürsün Recep!» dedi. «Biz seni, arada bir ararız. Yaz sonuna kadar da, bir kere daha geliriz mutlaka.»

«Bekliyoruz.»

«Allah korusun, bir şey olursa, hemen telefon edersin. Bir ihtiyacın olursa da... Ama, sen telefona alışamadın değil mi?»

«Önce, hastaneye gidiyorsunuz değil mi?» dedim. «Ama hemen kalkmayın. Size birer çay daha vereyim.»

«Peki.»

Aşağı indim. Çaylarını koyup götürdüm. Nilgün' le Faruk başlamışlardı.

«Sana, iskambil destesi kuramından söz etmiş miydim?» diyordu Faruk.

«Etmiştin,» dedi Nilgün. «Kafanı bir cevize benzettiğini, onu oradan koparıp, kırıp içine bakacak olanın tarihin kurtlarını, kıvrımların arasında göreceğini de söylemiştin. Ben de sana, hepsinin saçma olduğunu söylemiştim. Ama, eğlenceli de buluyorum bu hikâyelerini.»

«Doğru. Eğlenceli, saçma hikâyelerdir hepsi.»

«Yok, değil,» dedi Nilgün. «Boşuna gelmedi bunlar benim başıma.»

«Savaşlar, yağmalar, cinayetler, paşalar, ırza geçmeler...»

«Hiçbiri boşuna değil.»

«Dolandırıcılar, veba salgınları, tüccarlar, kavgalar: Hayat...»

«Hepsinin bir nedeni olduğunu sen de biliyorsun.»

«Biliyor muyum?» dedi Faruk. Sustu sonra, iç çekti. «Eğlenceli, saçma hikâyeler, ah!»

«Midem bulanıyor,» dedi Nilgün.

«Gidelim artık,» dedi Metin.

«Niye kalmıyorsun sen burada Metin?» dedi Faruk. «Denize girerdin. Ne yapacaksın İstanbul'da?»

«Sizler uyuşuk olduğunuz için kazanamadığım parayı kazanmam gerek!» dedi Metin. «Saati 250 liraya teyzemlerde, bütün yaz ders vereceğim. Oldu mu?»

«Korktum ben senden!» dedi Faruk.

Ben mutfağa indim. Nilgün'ün midesi için ne iyi gelir diye düşünüyordum. İsmail birden ayağa kalktı. «Ben gidiyorum,» dedi. «Hasan döner dolaşır, sonunda eve gelir değil mi Recep?» Düşündüm. «Gelir!» dedim. «Nereye gidecek, gelir, ama otursana sen İsmail!» Oturmadı. «Ne diyorlar onlar yukarıda?» dedi. «Çıkıp özür dileyim mi?» Şaşırdım birden, düşündüm. «Otur İsmail, gitme,» diyordum ki yukarıdan gelen o sesi duyduk. Tavana vuruyor, Büyükhanım'ın bastonu. Hatırladın mı? Bir an durup başımızı kaldırıp baktık yukarı. Sonra İsmail oturdu. Baston birkaç kere vurdu, İsmail'in kafasına vurur gibi. Sonra o soluk, cılız, ama hiçbir zaman bıkmayan ihtiyar sesi duyduk.

«Recep, Recep, ne oluyor aşağıda?»

Yukarı çıktım.

«Bir şey olduğu yok Büyükhanım,» dedim, odasına girdim yatırdım. Şimdi, yukarı geleceklerini söyledim. Bavullarını, aşağıya, arabaya indireyim mi diye düşünüyordum. Sonunda Nilgün'ün bavulunu aldım, ağır ağır indirdim. İndirirken Nilgün'ün, niye indirdin Recep, diyeceğini düşündüm, ama içerdeki divanda uzandığını görür görmez midesinin bulandığını unuttuğumu anladım. Unutmak hiç istemeyip

de unuttuğum bir şey gibiydi: Çünkü, aynı anda, kustuğunu görmüştüm. Ben elimde bavul, durmuştum ve Metin'le Faruk şaşkın şaşkın bakıyorlardı: Birden Nilgün, hiç ses çıkarmadan başını yana çevirmişti: Ağzından çıkanları görünce nedense aklıma yumurtalar geldi. Nilgün kusarken, ben, midesine iyi gelecek şeyi aramak için telâşla koşa koşa mutfağa indim. Bu sabah süt vermediğim için, diye düşünüyordum, aptal gibi, benim yüzümden. Ama süt de almadım. Bir şeyler diyen İsmail'e aptal aptal baktım. Sonra hatırlayarak koştum. Yeniden yukarıya çıktığımda Nilgün ölmüştü. Onlar söylememiştiler öldüğünü görünce anladım, ama kimseye de söylemedim ölüm sözünü. Yeşil yüzüne, karanlık, rahat ağzına dinlenen bir genç kızın ağzı ve yüzüymüş ve onu yormakla düşüncesizlik etmişiz gibi suçlu suçlu baktık. On dakika sonra, Metin'in arabayla getirdiği Kemal Bey'in eczacı karısı söyledi ölüm sözünü. Beyin kanamasındanmış. Gene de, belki kalkıp yürür diye, uzun bir süre umutla baktık Nilgün'e.

31

Boya kutusunu üzerinden kaldırıp sessizce biraz bekledim ki, aptal kirpi, o küçük ve saçma burnunu dikenlerin içinden çıkarsın da ben biraz eğleneyim. Ama çıkarmadı. Aklı başına geliyor galiba. Biraz daha bekledikten sonra, sıkıldım ve dikenlerinin birinden dikkatle tutup aptal kirpiyi havaya kaldırdım. Canın yanıyor mu şimdi senin ha? Birden bırakınca, küt diye yere düştü, devrildi. Ne zavallı şeymiş bu aptal kirpi, acıdım sana, senden tiksindim, bıktım.

Saat yedi buçuk olmuş, bütün bir gündür burada saklanıyorum; altı saattir geceyarısı bulduğum bu kirpiyle oyalanıyorum. Eskiden ne çoktu bu kirpiler, buralarda, aşağıda, bizim orada, geceleri bahçeye girerler, hışır hışır, annemle seslerinden hemen anlardık, karanlıkta gözüne bir kibrit çakınca şaşırır durur aptal! Üstüne bir kova koyar, sabaha kadar esir edersin. Hepsi gitti onların, bir tek bu kaldı: En son şaşkın kirpi, bıktım senden. Sigaramı yakarken canım tutuşturmak istedi, yalnız kirpiyi değil, bütün buraları, kiraz bahçelerini, son zeytin ağaçlarını, hepsini. Hepinize iyi bir allahaısmarladık olurdu, ama değmez diye düşündüm. Ayağımla kirpiyi yüzüstü çevirdim, ne yaparsanız yapın artık. Ağzımda, açlığımı unutturan sigara gidiyorum şimdi ben.

Şeylerimi toplayayım dedim, içinde yedi tane kalmış sigara paketim, iki tane tarak, kibrit, boya kutusunu bıraktım aptal kirpinin yanına ama, Faruk Bey'in tarih defterini aldım bakalım, bir işe yaramasa bile elinde defter olan birinden daha az kuşkulanacakları için; tabii önemseyip peşime düşmüşlerse. Gitmeden önce, son bir defa bakayım dedim, buraya,

bademle incir ağaçları arasındaki bu benim eski yerime, küçükken de gelirdim, evden sıkıldığım, hepsinden sıkıldığım zamanlar. Son bir kere baktım ve gidiyorum.

Keçi yolunu geçtikten sonra da, bu sefer de, uzaktan gözüken bizim eve ve aşağı mahalleye de son bir kere bakayım dedim. Peki baba, allahaısmarladık, o gün gelip ben zaferle buraya döndüğüm zaman, zaten gazetelerde de, kimbilir, okumuş olursun, o zaman anlarsın bana ne kadar yanlış davrandığını; ben basit bir berber olacak biri değilim. Allahaısmarladık anne, zaten belki önce seni o pinti piyangocudan kurtaracağım. Sonra, o günahkâr evlerin zengin ve anlamsız duvarlarına, damlarına baktım; sizin ev buradan gözükmez Nilgün, polise çoktan haber verdiniz değil mi, şimdilik allahaısmarladık.

Mezarlıkta durmadım, yalnız yolumu rastlantıyla oradan geçirdim ve geçerken öteki taşları okuyormuşum gibi dalgın dalgın okudum: Gül ve Doğan ve Selâhattin Darvınoğlu diye yazıyordu, ruhlarına Fatiha. Okudum ve nedense kendimi çok yalnız, suçlu ve çaresiz hissedip ağlamaktan korkarak hızlı hızlı yürüdüm.

Biri görür, tanır, ukalânın tekidir, haberi falan vardır diye, pazartesi sabahı birbirlerini kazıklamak için İstanbul'a yarışanların asfaltından inmedim, bahçelere ve tarlalara girdim. Kirazlara ve vişnelere dadanan kargalar, ben yaklaştıkça, ağaçların içinden suçlu suçlu fışkırıp kaçışıyorlar. Atatürk'ün bile bir zaman kardeşleriyle karga kovaladığını sen biliyor muydun baba? Dün geceyarısı, bütün cesaretimi toplayıp gidip bakmıştım bizim eve, pencereden içeri: Bütün lâmbalar yanıyordu ve kimse, söndür günah, demiyordu ve babam başını ellerinin arasına almış artık ağlıyor mu, söyleniyor mu, uzaktan belli olmuyordu O zaman, demek birileri ona haber vermiş diye düşünmüştüm, belki de jandarma gelmiştir. Baba-

mın o hali gene gözümün önünde canlanınca acıdım ona, neredeyse suçluluk bile duyacağım.

Aşağı mahallenin orada, gelip geçenlere bakan, kim ne yapıyor ve kimdir meraklı bir yığın işsiz güçsüz serseri toplandığı için ben oradan geçmedim. Metin'in önceki gece arabasıyla kaldığı yerden, asfalttan ayrıldım, bahçelerden doğru aşağıya indim. Tren yoluna inince, öbür istasyona doğru Ziraat Okulu boyunca yürüdüm. Babama kalsaydı ve giriş sınavlarında bize öğretilmeyen şeyleri sormasalardı, bu Ziraat Okulu bizim eve yakın diye beni buraya vereceklerdi ve ben gelecek yıl diplomalı bir bahçıvan çıkacaktım. Diploması olunca, babam, bahçıvan değil memurdur der, evet, memurdur çünkü kravatı var, ama bana kalırsa, yalnızca kravat takan bir bahçıvan. Bunlar yazın da ders görür. Bakarsın birazdan zil çalar, haydi hocanın eteği dibine koş ki domatesin çekirdeği olduğunu sana laboratuvarda göstersin. Sivilceli abazanlar, zavallılar! Zaten bunları gördükçe, o kız karşıma çıktığı için, ben çok memnun oluyorum: Eğer, bütün bunları başıma getirmeseydi o kız, belki ben de, hayatta kravatlı bir bahçıvan olmaya, ya da dükkânı kendinin bir berber olmaya razı olurdum. Tabii berber çıraklığından ustalığa geçebilmek için, on yıl yalnızca babamın değil, artık berberin de ağız kokusunu çekeceksin. Beklersiniz!

Kablo fabrikasının orada işçiler var, sanki tren geçerken, araba geçmesin diye yapılmış ve onun gibi kırmızı beyaza boyanmış iner kalkar kapının önünde bekleşiyorlar, ama oradan değil, içeriye yandaki küçük kapıdan uslu uslu giriyorlar ve bekçi kulübesinin orada ellerindeki kartları bir yere sokup çıkarırlarken, bekçiler, işçilere gardiyan gibi bakıyor. Fabrikanın da her tarafı dikenli telle çevrili. Evet, fabrika denilen yer, modern bir hapishanedir aslında ve makinaların keyfi olsun diye, sabah sekizden akşam beşe kadar zavallı köleler ömür tüketir. Ba-

bam, bana da bir torpil bulabilse, hemen artık okumayacağıma karar verir, beni bu işçiler arasına katardı ve bütün ömrümü bu hapishanede makina başında geçireceğimi düşündükçe, oğlumun hayatı kurtuldu diye sevinirdi. Burası da, fabrika denilen hapishanenin deposu, bizimkiler boş varillerin üzerine komünistleri ne yapacaklarını yazmışlar.

Sonra, fabrikanın iskelesindeki bir gemiden vincin kaldırdığı bir yükü seyrettim. Ne kadar büyük bir yük! Havada kıpırdanışı ne tuhaf! Şimdi bu gemi, yükünü boşalttıktan sonra kimbilir nerelere gider! Durup biraz daha gemiyi seyrettim, ama sonra, karşıdan gelen işçileri görünce beni işsiz güçsüz ve aylak sanmalarını istemedim. Bir torpil bulup iş sahibi oldular diye bunlar, şimdi kendilerini benden üstün sanmasınlar. Yanlarından geçerken baktım: Pek bir farkımız da yok; benden biraz daha büyükler ve elbiseleri temiz. Lastik ayakkabılarımın çamuru olmasa işsiz güçsüz olduğum anlaşılmaz bile.

Buradaki bu çeşmeyi unutmuşum. Önce güzelce bir su içtim, aç karnıma kötü geldi, ama gene iyi. Sonra ayaklarımın çamurunu sildim. Çıksın lânet yerin bu kızıl çamuru ayaklarımdan, çıksın geçmişin iğrenç kiri derken ben, biri geldi.

«Dur da bir su içivereyim hemşerim!» dedi.

Çekildim. İşçi olmalı. Bu sıcakta, üzerinde ceketi var. Çıkardı, dikkatle katladı kenara koydu. Sonra, su içeceğine, sümkürmeye başladı. Uyanık olursan demek, hem bir iş bulursun, hem de başkasının sırasını kapabilmek için, sümkürmenin adı su içmek olur. Bunun orta diploması var mıdır acaba? Ceketinin cebinde cüzdanı var, gözüküyor. Hâlâ sümkürüyordu, kızmışım, birden, ceketinin cebinden cüzdanını aldım ve hemen arka cebime koydum bile. Bakmıyordu, görmedi, çünkü hâlâ sümkürüyor. Biraz sonra, bana ayıp olmasın diye, yalancıktan su içiyordu ki,

«Haydi, hemşerim, yeter,» dedim. «Benim de işim var.»

Çekildi. Sonra, «Sağol!» dedi nefes nefese. Ceketini aldı, giydi, farketmedi. Ben, sakin sakin lastik ayakkabılarımı yıkarken fabrikaya doğru gitti. Arkasından bakmadım bile. Lastiklerimin çamurunu iyice temizlediğim zaman gözden kaybolmuştu. Ben de hızlı hızlı öbür yöne yürüdüm, istasyona doğru. Sıcaktan cırcırlar başladı. Arkamdan bir tren geldi, içinde pazartesi sabahı işe yetişenler, hepsi balık istifi dizilmiş, bana bakarak geçip gittiler. Bunu kaçırdım, öbür treni bekleyeceğim.

İstasyonun betonuna çıktım ve herkes gibi, bir işi olan biri gibi, elimde defter, dalgın dalgın yürürken iki jandarmaya bakmadım bile. Doğru oradaki büfeye gittim.

«Üç kaşarlı tost!» dedim. ...

Vitrine bir el uzandı ve önce dışarı sarkan kaşarları ekmeklerin içine soktu. Kaşarını dışarı taşırıp vitrine koyarlar ki, sen tostun içi de kaşar dolu san! Hepiniz uyanıksınız ve kendinizi benden daha uyanık sandığınız için adam olduk zannediyorsunuz. İyi de, ya ben sizin sandığınız o enayi değilsem, ya ben sizden de uyanıksam, ya da bütün oyunlarınızı boşa çıkarırsam. Aklıma geldi.

«Bir jiletle bir de uhu ver,» dedim ve çıkarıp büfenin mermeri üstüne 100 lira bıraktım.

Paranın üstüyle birlikte büfecinin verdiklerini alıp gittim. Jandarmalara gene bakmadım. Bu istasyonlarda helâlar betonun ucundadır. İçerisi leş gibi kokuyordu. Kapıyı içerden mandalladıktan sonra, arka cebimden cüzdanı çıkardım, baktım bizim uyanık işçinin bir 1000 lira, iki tane 500'lük ve bozukluklarla birlikte iki bin yüz yirmi beş lirası varmış. Cüzdanın öteki gözünde de, tahmin ettiğim gibi bir kimlik buldum. Sosyal Sigortalar kartıymış. Adı İbrahim, soyadı Şener, baba adı Fevzi, ana adı Kamer,

Trabzon, Sürmene filan. Peki. Hepsini birkaç kere okudum ve ezberledim. Sonra cebimden öğrenci kartımı çıkardım, duvara dayadım, kendi resmimi jiletle dikkatle kestim, çıkardım. Tırnağımın kenarıyla da resmimin arkasındaki kartonu sıyırdım. Sonra, İbrahim Şener'in resmini sigorta kartından çıkardım, uhuyla, yerine kendi resmimi yapıştırınca, ben şimdi İbrahim Şener oldum. Bu kadar kolaymış. İbrahim Şener'in sigorta kartını cüzdanıma koydum, cüzdanımı da cebime. Sonra helâdan çıktım ve büfeye gittim.

Tostlarım hazırmış. Bir gündür mideme kirazla, ham bahçe domatesinden başka bir şey girmediği için keyifle yedim. Bir tane de ayran içtim ve başka ne yiyeyim diye baktım, cebimde para çok. Bisküviler var, çikolatalar var, ama bir şey beğenmedim. Sonra, bir tost daha istedim, iyi pişir dedim, büfeci bir şey demedi. Omuzum büfenin tezgâhına dayalı, istasyona hafif yan dönmüşüm, ben çok rahatım, hiçbir şeyi dert etmiyorum. Yalnız bir ara döndüm, çeşme yönüne doğru baktım, demiryolundan gelen kimse var mı diye, yoktu. Kendini akıllı sanıyordu bizim uyanık işçi, ama cüzdanının yürütüldüğünün hâlâ farkında değil. Belki de farketmiştir de alanın ben olduğunu aklına getirmiyordur. Büfeci tostumu verince bir de gazete istedim.

«Hürriyet.»

Aldım, gittim, oraya bir bank koymuşlar, kimseye aldırmadan oturdum, tostumu yiyor okuyorum.

Önce, dün kaç kişi öldürüldüğüne baktım. Kars'ta, İzmir'de, Antalya'da, Ankara Balgat'ta... İstanbul'u atlayıp sona bıraktım. Bizden 12, onlardan 16 kişi gitmiş. Sonra İstanbul'dakilere baktım yok, İzmit'in adı bile yok. Sonra, heyecanla, asıl korktuğum yere baktım, hızlı hızlı okudum, ama yaralananlar arasında da Nilgün Darvınoğlu yoktu. Sonra hepsini bir daha okudum, yok, evet. Belki de bu gazetede yok diye düşündüm, aklıma geldi, gittim bir Milliyet aldım.

Onda da, yaralananlar arasında yoktu. Zaten yaralananların adını yazıyorlar ama, yaralayan kim yazmıyorlar pek. Önemli değil, adımı gazetelerde görmeye meraklı olsaydım, ya orospu olurdum ben ya da futbolcu.

Sonra gazeteleri dalgın dalgın katladım, içeri girdim, gişeye yürüdüm, biliyorum hemen nereye gideceğimi.

«Bir Üsküdar,» dedim.

«Üsküdar'a tren gitmez!» dedi ukalâ biletçi. «Son durak Haydarpaşa.»

«Biliyoruz, biliyoruz!» dedim. «Haydarpaşa ver.»

Gene vermedi. Allah belânı versin senin. Bu sefer de,

«Tam mı, öğrenci mi?» dedi.

«Öğrenci değilim artık!» dedim. «Benim adım İbrahim Şener.»

«Bana ne senin adından!» dedi, ama suratımı görünce korktu galiba, sustu, bileti verdi.

Kafam bozuldu. Kimseden korkmam ben. Dışarı çıktım, baktım demiryolunun ucundan ne gelen var ne giden. Demin oturduğum banka başka uyanıklar oturmuşlar. Gidip kaldırayıp, burada demin ben oturuyordum diyeyim, diye düşündüm, ama şimdi değmez, bakarsın, bir anda tren bekleyen bütün kalabalık hep birlik olup, sana karşı çıkar. Oturulacak başka bir yer var mı diye aranırken birden ben çok korktum: Jandarmalar bana bakıyor.

«Hemşerim, saat var mı?» dedi jandarmalardan biri.

«Benim mi?» dedim. «Var benim saatim.»

«Kaç?»

«Saat mi? Sekizi beş geçiyor,» dedim.

Bir şey demediler, aralarında konuşarak gittiler. Ben de yoluma devam ettim, ama nereye gideceğim? Neyse orada boş bir bank varmış, gittim oturdum. Sonra sabah işlerine giden insanların yaptığı gibi

ben de sigaramı yakıp gazetemi açtım ve dalgın dalgın okuyorum. Memleket haberlerini bitirdikten sonra, karısı, çocukları ve sorumlulukları olan önemli adamların dikkatiyle dış haberleri de okudum; Brejnev ve Carter Türkiye'yi bölüşmek üzere gizlice anlaşmışlarsa, her şeyi yapabilirler diye düşündüm. Sonra, Papa'yı da Türkiye'ye onlar yollamış olabilir, diyordum ki, yanıbaşıma biri oturunca korktum ben.

Gazetemi indirmeden yan gözle baktım ona. Kocaman, bumburuşuk elleri var, kalın parmakları var, benimkinden eski pantolonunun üzerinde yorgun duruyor. Suratına da baktım, anladım: Çalışmaktan posası çıkmış zavallı, ihtiyar işçi. Acıdım. Birkaç yıl sonra ölmezsen, emekli olursun ve bütün hayatın da boş yere geçip gitmiş olur, ama oralı değil o, hiç şikâyetçi gözükmüyor, yolun öbür tarafında bekleyenlere boş boş bakıyor, neredeyse neşeli. O zaman, acaba aklında bir şey mi var, diye düşündüm, belki de onlarla anlaşmıştır, hepsi, istasyonda bekleyen herkes belki oyun ediyordur bana. Ürperdim. Ama, ihtiyar işçi birden öyle bir esnedi ki, ahmağın teki olduğunu anladım. Ne korkuyorum ben, onlar korksunlar benden. Aklıma gelince rahatladım.

O zaman, ona her şeyi anlatabileceğim geldi aklıma, belki bir yerlerden babamı bile tanıyordur, çok gezer benim babam, evet, ben o topal piyangocunun oğluyum, şimdi artık İstanbul'a gidiyorum, Üsküdar'a; Nilgün'ü ve bizim çocukları ve beni ne sandıklarını bile anlatabilirim, ama bak, elimdeki gazete şimdilik yazmıyor, biliyor musun, bazan bana öyle geliyor ki, bütün bunlar, bizlere oyun etmek isteyen birileri yüzünden oluyor, ama öyle bir şey yapacağım ki bir gün ben, o oyunu da boşa çıkaracağım, evet, şimdi, o yapacağım şeyin ne olduğunu bilmiyorum, ama hepinizi çok şaşırtacağımı biliyorum, anlıyor musun? Elimdeki bu gazete de yazacak o zaman, tren bekleyen ve her sabah gittikleri bir işleri olduğu

için mutluluk duyan, dünyadan habersiz bu aptallar da anlayacaklar o zaman, biraz şaşıracaklar, hatta korkacaklar benden ve demek biz bilmiyormuşuz diye düşünecekler, demek boşunaymış hepsi, farkında değilmişiz demek. O gün gelince, yalnız gazeteler değil, televizyonlar da söz edecekler benden, anlayacaklar, anlayacaksınız hepiniz.

Dalmışım. Tren geliyormuş, acele etmeden elimdeki gazeteyi katladım, rahat rahat ayağa kalktım. Sonra Faruk'un elyazısıyla dolu tarih defterine bir baktım, biraz okudum: Saçma! Tarih köleler içindir, hikâyeler uyuşuklar için, masallar budala çocuklar için, aptallar, zavallılar, korkaklar için tarih! Defteri yırtmadım bile. Bankın yanındaki çöp tenekesinin dibine atıverdim. Sonra yaptıkları şeyleri, yaptıklarını düşünmeyen insanlar gibi, herkes gibi, sigaramı umursamadan yere attım, ayağımla izmariti de sizler gibi düşünmeden ezdim. Vagonların kapıları açıldı: Vagonun içinden bana bakan yüzlerce kafa: Sabah işe gidiyorlar, akşam işten dönüyorlar, sabah işe gidiyorlar, akşam işten dönüyorlar, sabah işe gidiyorlar, akşam işten dönüyorlar, zavallılar, bilmiyorlar, bilmiyorlar! Öğrenecekler! Öğreteceğim, ama şimdi değil; şimdi, peki, ben de bir işleri olan ve sabah işlerine giden sizler gibi, hepiniz gibi bakın, kalabalık trene biniyorum, aranıza giriyorum.

Vagonun içi kıpır kıpır insan sıcaklığıyla nemli ve sıcacık! Korkun benden, korkun artık!

32

Yatağıma yatmış bekliyordum. İstanbul'a dönmeden elimi öpecekler diye, biraz sonra, elimi öperken benimle konuşacaklar ve beni dinleyecekler diye başım yastığıma düşmüş bekliyordum ki, ben birden şaşırdım: Alt kattan gelen bütün gürültüler birden bıçak gibi kesildi! Odalardan odalara geçen ayak seslerini duymuyorum, kapıları kapayıp pencereleri açan tıkırtıları duymuyorum, merdivenlerde, tavanlarda yankılanan konuşmaları hiç duymuyorum ve korkuyorum.

Yataktan kalktım, bastonumu aldım ve birkaç kere yere vurdum, ama sinsi cüce vurdumduymazdır. Birkaç kere daha bastonumu yere vurduktan sonra belki öbürlerinden utanır da duymazlıktan gelemez diye odamdan ağır ağır çıktım, merdivenin başında durdum ve gene başladım:

«Recep, Recep, çabuk yukarı gel.»

Aşağıda hiç ses yok.

«Recep, Recep, sana diyorum.»

Ne tuhaf ve korkutucu şeymiş şu sessizlik. Çabuk çabuk odama döndüm, bacaklarım üşüyordu, pencereye gittim, pancurları ittim, aşağı baktım: Bahçede biri telâşlı telâşlı arabaya koşuyor, tanıdım, Metin' miş, arabaya bindi ve beni, Allahım karmakarışık düşüncelerle bıraktı gitti. Pencereden aşağı bakarak kötü düşüncelere dalmışım korkuyla, ama çok sürmedi, çünkü az sonra Metin, gittiği hızla geri geldi ve beni şaşırttı: Arabayı, taa aşağı kapıya kadar sürdü, eve çarpacakmış gibi, sonra durunca görmesin diye gövdemi pencereden geri çektim ve kenardan göz ucuyla seyrettim: Arabadan Metin'le birlikte bir de

kadın çıktı ve birlikte içeri girdiler: Elindeki çantayı ve uzun eşarbını görünce tanıdım o kadını ben: Eczacı hanım, hasta olduğumu söyledikleri zamanlar, elinde daha çok bir erkeğin eline yakışacak o koca çantasıyla gelirdi ve kendini bana sevdirmek ve zehirli iğnesini gövdeme rahat rahat saplayabilmek için gülümseyerek dil dökerdi: Fatma Hanım, bakınız ateşiniz var, yüreğinizi boş yere yoruyorsunuz, bir penisilin iğnesi yapayım size, rahat edeceksiniz, niye çekiniyorsunuz, siz bir doktor karısısınız, bakın burada herkes sizin iyiliğinizi istiyor. En çok da bu sözden şüphelenirdim ve sonunda, ben biraz ağlayınca beni kendi ateşimle rahat bırakıp defolup giderlerdi ve o zaman ben düşünürdüm: Düşüncelerini zehirleyemedikleri için gövdeni zehirlemek istiyorlar Fatma, dikkat et.

Dikkat ediyorum, korkuyla bekliyorum. Ama bir şey olmadı. Beklediğim ayak sesleri merdivenleri çıkmıyor, aşağıdan gelen sessizlik bozulmuyor. Biraz daha bekledikten sonra mutfak kapısının önünde tıkırtılar duydum ve gene pencereme koştum. Eczacı kadın elinde çanta, bu sefer tek başına dönüyor: Güzel kadının bahçede tuhaf bir yürüyüşü var, genç ve canlı; seyretmeye dalmışım ki, meraklandırdı beni: Bahçe kapısına birkaç adım kalmışken birden durdu, elindeki çantayı yere bıraktı ve içinden aceleyle bir şey çıkardı, küçük bir mendil ve mendile burnunu silerek ağlamaya başladı. Birden acıdım o güzel kadına, söyle, ne yaptılar sana, anlat bana, ama birden toparlandı ve mendilini son defa gözlerine değdirdikten sonra çantasını gene eline aldı ve gitti. Bahçe kapısından çıkarken dönüp bir an eve baktı, ama görmedi beni.

Ben merakla penceremde durdum ve dikildim. Sonra meraka dayanamaz olunca öfkelendim onlara, gidin artık, gidin, çıkın benim düşüncemden, yalnız bırakın beni! Ama hâlâ gelmiyorlar ve hâlâ aşa-

ğıda çıt yok. Yatağıma yürüdüm. Merak etme Fatma, birazdan gene başlarlar o çirkin gürültüye, birazdan, arsız neşe, tıkırtılar başlar gene. Yatağıma girdim, düşündüm: Birazdan gelecekler, gürültülü gürültülü merdivenleri çıktıktan sonra, Faruk, Nilgün, Metin odama girecekler birazdan ve elime eğilecekler ve o zaman ben, huzur, öfke ve kıskançlıkla düşüneceğim: Ne tuhafmış elime eğilen kafanın saçları! Gidiyoruz biz Babaanne, gidiyoruz biz diyecekler o zaman, ama yakında gene geleceğiz. Babaanne, sizi iyi gördük, iyisiniz kendinize daha da dikkat edin, bizi merak etmeyin, gidiyoruz. Sonra bir sessizlik olacak ve bir an bana dikkatle baktıklarını göreceğim: Dikkatle, severek, acıyarak ve tuhaf bir neşeyle de. O zaman ölümümü düşündüklerini ve o düşündükleri ölümü bana yakıştırdıklarını anlayacağım ve kendimi onlara acındırmaktan korktuğum için belki bir şaka bile yapmaya çalışacağım o zaman ben ve Recep'e anlayış gösterin Babaanne, deyip beni öfkelendirmemişlerse yapacağım da belki o şakayı: Bu bastonun tadını biliyor musunuz siz, diyeceğim belki, kısa pantolonlarınızı niye giymediniz, diyeceğim belki ve kulaklarınızdan tutup şimdi duvara çivilerim sizi, diyeceğim ve belki de, ama biliyorum, biraz olsun gülümsetmeyecek bu sözler onları, yalnızca ezberledikleri aynı ruhsuz ve saçma ayrılış sözlerini hatırlamalarına yol açacak ve biraz sustuktan sonra soracaklar:

«Biz gidiyoruz Babaanne, sizin için İstanbul'a kime selâm götürelim istersiniz?»

Diyecekler ve birden ben bu soruyu hiç beklemiyormuşum gibi şaşırıp heyecanlanacağım. Sonra İstanbul'u düşüneceğim, yetmiş yıl önce İstanbul'da bıraktıklarımı, ama ah ne yazık, aldanmayacağım, çünkü biliyorum: Selâhattin'in ansiklopedisine yazdığı ve istediği gibi orada günaha gırtlağınıza kadar batıp oturduğunuzu biliyorum. Ama bazan meraklanırım. Soğuk kış gecelerinde hatırladıklarım ve cücenin iyi

yakamadığı soba içimi iyi ısıtamamışsa, ben, bir an onların arasında bile olmak isterim, iyi aydınlatılmış sıcak ve neşeli bir odada olmak ister, hayale dalarım ama, hayır, istemiyorum ben günahı! O sıcak ve aydınlık odanın neşesini aklımdan bir türlü çıkaramazsam, sonunda, kış gecesinin ortasında, yatağımdan kalkar, dolabımı açar, boş makaraların altından ve mücevher kutusunun yanından ve dikiş makinamın kırık iğneleriyle elektrik faturalarının durduğu kutudan çıkarır bakarım: Ah ne yazık, hepiniz öldünüz, arkanızdan bütün dünyaya duyurdular, ben de gazetelerden kesip sakladım, bakın bakın ölüm ilânlarınıza: Vefat: Semiha Esen, Şeker Fabrikaları İdaresi Umum Müdürlerinden merhum Halit Cemil Beyin kızları, Vefat: İdare meclisi üyemizmiş, sevsinler, Mürüvvet Hanımefendi, üstelik en aptalı da buydu; Vefat; eski zenginlerden merhum Adnan Bey'in biricik kızı Nihal abla, tabii hatırladım, bak bir tütün tüccarıyla evlenmişsin, üç çocuğun, maşallah onbir de torunun olmuş, ama sen aslında Behlül'ü severdin, ama o da, ahlâksız, Bihter'i severdi, düşünme Fatma, bak bir tane daha ve bu en sonuncusu, on yıl oluyor galiba, Vefat: Evkaf Nazırı ve Paris sefiri merhum Şükrü Paşa'nın kızı ve merhume Türkân ile Şükran'ın kız kardeşleri, Nigân Işıkçı Hanımefendi, aah Nigân abla, senin de hakkın rahmetine kavuştuğunu okur, böylece elimde ölüm ilânları soğuk odanın ortasında öyle dururken ben İstanbul'da tanıdık kimsenin kalmadığını anlarım ve sonra düşünürüm: Hepiniz Selâhattin'in yeryüzüne insin diye yalvarıp yakardığı ve ansiklopedisine yazdığı cehennemin içine girdiniz, hepiniz İstanbul'un cirkin günahlarına battınız ve öldünüz ve beton apartmanlar, fabrika bacaları, plastik kokuları ve lâğım boruları arasına gömüldünüz, ne korkunç! Bunu düşününce tuhaf bir korkunun huzurunu duyarım ve soğuk kış gecesinde canım yorganımın sıcaklığını istediği için yatağıma

dönerim ve düşüncelerim beni yorduğu için uyumak, unutmak isterim: İstanbul'da selâm söyleyeceğim kimse yokmuş, evet.

Gelsinler de, sorsunlar da, bu sefer şaşırıp heyecanlanmadan bu cevabı hemen yapıştırıvereyim diye bekliyorum, ama hâlâ aşağıda çıt yok. Yatağımdan kalktım, masanın üzerindeki saate baktım, sabahın onu olmuş! Nerede kaldılar? Gittim pencereden başımı uzattım: Metin'in hemen oraya bıraktığı araba olduğu yerde duruyor, sonra aklıma geldi: Mutfak kapısının orada haftalardır kıpırdamadan duran ağustos böceğinin cırcırlarını da duymuyorum artık: Sessizlikten korkuyorum! Sonra, az önce gelen eczacı kadını biraz düşündüm, ama onu hiçbir şeye bağlayamadım ve aklıma gene cücenin anlattığı geldi, onları başına toplamıştır ve fısıldayarak suçu ve günahı anlatıyordur: Hemen odamdan çıktım, merdivenlerin başına gittim ve bastonumu yere vurarak seslendim:

«Recep, Recep, heınen yukarı gel.»

Ama, nedense bu sefer biliyordum gelmeyeceğini, bastonumu boşuboşuna yere vurduğumu ve ihtiyar sesimi boşuboşuna zorladığımı biliyordum, ama bir daha seslendim ve seslenirken tuhaf bir duyguya kapıldım, ürperdim: Sanki bana haber vermeden ve bir daha geri dönmemecesine hepsi çıkıp gitmişler de ben evde yapayalnız kalmışım! Biraz korktum ve unutmak için yeniden aşağı seslendim, ama bu sefer o tuhaf duyguya daha da çok kapıldım. Sanki dünyada hiç kimse kalmamış, ne bir insan, ne bir kuş, ne de arsız bir köpek, cırcırlarıyla bana sıcağı ve zamanı hatırlatacak bir böcek bile yok sanki: Zaman durmuş ve bir tek ben kalmışım ve işte dehşete kapılan umutsuz sesim bir daha boş yere, boş yere aşağıya sesleniyor ve bastonum çaresizlikle yere,. yere vuruyor ve kimse sanki duymuyor beni: Yalnızca terkedilmiş koltuklar, sandalyeler, üstleri ağır ağır

toz tutan masalar, kapalı kapılar, kendi kendilerine çıtırdayan, umutsuz eşyalar; ölümün senin Selâhattin! Allahım, korktum ve düşüncemin de eşyalar gibi kaskatı kesilip, bir buz parçası gibi renksiz kokusuz kalacağını ve sonsuza kadar burada hiçbir şey duymadan dikileceğimi sandım. Sonra birden aklıma geldi, aşağı inip zamanı ve hareketi bulmak istedim ve kendimi zorlayarak merdivenden dört basamak aşağı indim, ama başım dönünce gözüm korktu: Daha on beş basamak var, inemezsin Fatma, düşersin! Basamağın üzerinde telâşla, ama ağır ağır geri döndüm ve yukarı çıkarken, sırtımı ürpertici sessizliğe dönmüşken, neşelenmek ve unutmak istedim: Şimdi gelir elini öperler Fatma, korkma.

Odamın kapısına vardığımda korkmuyordum, ama neşeyi de bulamıyordum: Selâhattin duvardaki resminden bana beni korkutmak için bakıyordu, ama hiçbir şey duymuyordum, sanki kokuyu da, ısıyı da, tadı da, dokunuşu da kaybetmiştim artık. Sonra yedi küçük adım daha attım, yatağıma vardım, kenarına oturdum ve daha sonra kendimi bırakınca gövdem somyanın arkalığına yaslandı ve yerdeki halıya bakarak düşüncemin boşluğunu ve tekrarını gördüm ve sıkıldım: Ben ve boş düşünce hâlâ boşluğun içinde öylece duruyorum. Sonra yatağa iyice uzandım ve başım yastığa düşerken vakit tamam mı diye düşündüm, geliyorlar mı, elimi öpmek için kapıdan giriyorlar mı; Allahaısmarladık Babaanne, Allahaısmarladık Babaanne, hazır mısın? Merdivenlerde bir ses ve aşağıda hâlâ bir tıkırtı yoktu ve meraklanmaktan korktuğum için hazır olmadığımı düşündüm, beklemem gerektiğini, tıpkı sessiz kimsesiz kış gecelerinde yaptığım gibi zamanı dilim dilim bir portakal gibi bölmem gerektiğini düşündüm ve yorganımı üstüme çekip bekledim.

Böyle beklerken bir düşüncenin gelip takılacağını biliyordum. Hangisi? İçi dışına çıkarılmış bir el-

diven gibi bilincim kendi içini bana göstersin istiyorum: Demek sen buymuşsun Fatma, diyeyim sonunda, dışının biçimi aynaya vurmuş da tersyüz olmuş gibiymiş içim! Şaşırayım, unutayım, meraklanayım: Gelip gelip seyrettikleri, akşam yemeği için merdivenden aşağı indirdikleri ve biraz sonra elini öpecekleri şeyse benim dışım, içim hangisi diye bazan ben meraklanırım. Tıp tıp atan yüreğim ve akarsu üzerinde kâğıttan kayık gibi düşüncelerim ve başka nedir? Tuhaf şey! Bazan uykuyla uyanıklık arasında, karanlıkta karıştırır ve tatlı bir telâşla meraklanırım: Sanki içim dışım olmuş, dışım da içim ve ben hangisiyim sessiz karanlıkta bulamıyorum. Elimi kedi gibi sessizce uzatır ışığı yakarım, yatağın soğuk demirine dokunur bulmaya çalışırım, ama soğuk demir beni alır soğuk bir kış gecesine bırakır: Ben neredeyim? İnsan bazan bunu bile bilemez diye düşünürüm. Yetmiş yıl aynı evde oturan bir insan bunu da karıştırıyorsa, evet, ben gene düşünüyor ve karar veriyorum ki, bizim tükettiğimizi sandığımız hayat denilen şey, tuhaf ve anlaşılmaz bir şey ve kimse kendi hayatının bile neden öyle olduğunu bilemiyor. Durup durup bekliyorsun ve o, bir yerden bir yere, neden kimse bilmeden, öyle giderken, sen kendi hayatın içinde, nereden nereye gittiğine ilişkin birçok düşünce düşünüyorsun; yanlışı, doğrusu olmayan ve bir sonucu bile olmayan. tuhaf düşünceler derken bir bakıyorsun, yolculuk burada bitti Fatma, haydi in bakalım! Önce o ayağımı, sonra bu ayağımı atar, ben faytondan inerim. İki adım atar, sonra döner faytona bakarım. Bu muydu içinde sallaya sallaya bizi gezdiren şey? Buymuş. Sonu geldiğinde demek ben öyle düşüneceğim: Buymuş, ben bir şey anlamadım, ama yeniden başlamak isterim. Ama izin yoktur ki! Haydi bakalım, derler, şimdi artık buradayız, öte taraftayız, şimdi artık ona yeniden binemezsin, ona yeniden başlayamazsın şimdi. Ve arabacı kamçısını şaklatıp atlarıyla

uzaklaşırken arabanın arkasından bakan ben ağlamak isterim: Demek bir daha başlayamıyorum anne, demek bir daha yok! Ama sonra insan yeniden başlayabilmeli diye isyanla düşünürüm, tıpkı bir küçük kız bütün ömrü boyunca istiyorsa bir küçük günahsız kız olarak kalabilmeli diye düşündüğüm gibi, insan yeniden başlayabilmeli diye söylenirim ve o zaman aklıma Nigân, Türkân ve Şükran'ın bana okudukları o kitaplar ve annemle arabayla yaptığımız o dönüş yolculuğu gelir ve tuhaf bir kederle neşelenirim.

O sabah annem beni Şükrü Paşalara götürmüştü ve beni onlara teslim etmeden önce, arabada her seferinde dediği gibi, bak Fatma, demişti, akşamüstü seni almaya geldiğim zaman sakın gene ağlamaya başlama olur mu, yoksa bu son gelişimiz olur demişti, ama ben annemin bana öyle dediğini çabuk unutmuşum, bütün gün boyunca Nigân, Türkân ve Şükran'la oynarken ve benden ne kadar akıllı ve güzel olan onlara hayran hayran bakarken ben annemin bana öyle dediğini unutmuştum, çünkü piyanoyu ne güzel çalıyorlardı ve topal arabacıyı ve Ayvaz'ı ne güzel taklit ediyorlardı ve sonra babalarını bile taklit ettiler de ben çok şaşırdım ve onlar gibi gülmeye ancak sonra cesaret edebildim, öğleden sonra da şiirler söylemişlerdi, Fransa'ya gitmişler, Fransızca biliyorlar, ama sonra, her seferinde yaptıkları gibi bir de Türkçe kitap çıkarmışlardı ve çeviri kitabı elden ele dolaştırarak okumuşlardı ve dinlemek öyle güzeldi ki o kitabı ben annemin bana öyle dediğini unutmuştum ve güneşin batmak üzere olduğunu da unutmuştum ve sonra birden annemi karşımda görünce eve dönüş vaktinin geldiğini anlayarak ağlamaya başlamıştım ve o zaman annem bana çok sert bakmıştı, ama ben annemin sabah arabada bana söylediği şeyi hâlâ hatırlamıyordum, üstelik yalnız eve dönme vakti geldi diye değil, annem bana sert bakıyor diye

ağlıyordum ki, Şükran, Nigân ve Türkân'ın annesi bana acımıştı ve demişti ki, haydi kızlar ona şeker getirin demişti ve annem çok mahçubum efendim derken, onların anneleri, ne olacak diyordu ki, Nigân gümüş kâsede şeker getirdi ve susayım artık diye herkes bana bakarken uzanıp almadım ve hayır, dedim, bunu değil onu istiyorum, dedim, o zaman, nedir o istediğin, dediler ve annem de, yeter artık Fatma, derken ben birden bütün cesaretimi toplayıp, o kitabı, dedim, ama ağlamaktan hangisi olduğunu söyleyemediğim için Şükran annesinden izin alıp kitapları getirdi ve o zaman annem, efendim bu kitaplar bu kıza göre olmasa gerek, dedi, üstelik o okumayı da sevmez, derken o, ben kitapların kapağına göz ucuyla baktım, Monte Cristo, Xavier de Montepin ve Paul de Kock vardı, ama benim istediğim öğleden sonra bana okudukları Hikâye-i Robenson'du ve alabilir miyim, dedim ve annem gene çok mahçup olurken onların annesi peki kızım, dedi, sende kalabilir, ama kaybetme, Şükrü Paşanındır ve o zaman ben sustum ve elimde kitap uslu uslu gidip arabaya oturdum.

Eve dönüş yolunda karşısında otururken annemin yüzüne bakmaktan korkuyordum: Ağlamaktan kızarmış gözlerim arabanın arkasında bıraktığı yolda ve Şükrü Paşaların hâlâ gözüken konağının pencerelerindeydi ki, annem birden bana bağırarak, şımarık bir kız olduğumu söyledi. Öfkesini alamamış olacak ki, bir süre daha söylendikten sonra ekledi: Gelecek hafta Şükrü Paşaların konağına gidemeyecektim. O zaman annemin yüzüne bakınca bunu beni ağlatmak için söylediğini düşündüm, çünkü başka zamanlarda böyle sözler beni ağlatırdı, ama ağlamadım. Tuhaf bir sevinç ve huzur duyuyordum çünkü, nedenini, çok sonraları burada yatağımda yatarken düşüne düşüne bulduğum bir rahatlık sarmıştı içimi: Çok sonraları, elimdeki o kitap yüzündendi diye dü-

şünmüştüm, o kitabın kapağına bakıyor, düşünüyordum: İçindekilerin bir kısmını sırayla Nigân, Türkân, Şükran, o gün bana okumuşlardı; hepsini anlayamamıştım, bana karışık bir kitap gibi gelmişti, ama gene de bazı olayları çıkarabilmiştim: Bir İngiliz, gemisi battığı için yıllarca bir ıssız adada yapayalnız yaşamıştı, hayır, yapayalnız değil, çünkü yıllar sonra bulduğu bir uşağı vardı, ama gene de çok tuhaftı. Yıllarca başka kimseyi görmeden yapayalnız yaşayan o insanla uşağını düşünmek çok tuhaftı, ama araba bir o yana bir bu yana sallanırken, bana gittikçe daha çok huzur veren şey bu değildi, biliyorum, başka bir şey vardı. Evet, annem bana kaşlarını çatmıyordu, dahası, pencereden ileriye değil, hep hoşlandığım gibi, geriye bakıyordum, artık gözükmeyen Şükrü Paşaların konağına değil, ama arkada bıraktığımız yola, düşünmesi çok güzel olan geçmişe bakıyordum, ama asıl güzel olan şey, elimde tuttuğum o kitap yüzünden o karmakarışık geçmişi belki evde yeniden yaşayabileceğimi hissetmemdi. Sabırsız ve dirençsiz bakışım evde kitabın anlaşılmaz sayfaları arasında belki boşuboşuna gezinecekti, ama gezinirken gezinirken gelecek hafta gidemeyeceğim Şükrü Paşaların evini, orada yaptıklarımızı şurasından, burasından hatırlayacaktım. Çünkü çok sonraları, burada yatağımda yatarken düşündüğüm gibi: Hayata, o bir seferlik araba yolculuğuna bitince yeniden başlayamazsın, ama elinde bir kitap varsa, ne kadar karışık ve anlaşılmaz olursa olsun o kitap, bittiği zaman, anlaşılmaz olan şeyi ve hayatı yeniden anlayabilmek için istersen başa dönüp biten kitabı yeniden okuyabilirsin, değil mi Fatma?

1980 - 1983

SON

MADARALI
1984 roman ödülü

Orhan Pamuk
SESSİZ EV

Sessiz Ev, biri tarihçi, biri devrimci, biri de zengin olmayı kafasına koymuş üç torunun, 1980 yazında, İstanbul'dan elli kilometre uzakta, Cennethisar'da yaşayan babaannelerinin konağında geçirdikleri bir haftanın öyküsüdür. Üç torun, dedelerinin yetmiş yıl önce sürgün edildiği o küçük kasabada bir haftalarını geçireceklerdir. Roman bu sürede gelişir ve biter. Ancak **Sessiz Ev**'in konusu, yalnızca 1980'in sıcak yazında geçen bu bir haftalık süre değildir. Babaannenin doksan yıllık anılarla dolu geçmişi, iki kuşak önce kurulan ailenin bütün sırlarını gözler önüne serecektir. Yüzyılın başında, siyasetle uğraştığı için İstanbul'dan uzaklaştırılan, sürgüne gönderilen dede, Cennethisar'da yaptırdığı konağa yerleşmiş, bütün yaşamını, Doğu ile Batı arasındaki uçurumu bir çırpıda kapatacağını sandığı büyük bir ansiklopedinin yazımına vermiştir. Bugün, **Sessiz Ev**'in içinde, bu kuşaklar arasında bilincinin sessiz tanıklığıyla köprülük eden bir de cüce vardır. Dışarıda, bahçe duvarının ötesinde ise, aileyle ilgilenen sevdalı bir faşist. Böylece, geçmişte, şimdide ve gelecekte yaşayan bu bilinçler aracılığıyla, tarihin ve geleceğin parçaları, tıpkı bir bilmece gibi, ağır ağır da olsa birleşir. **Sessiz Ev**, çağdaş bir trajedidir.

KDV içindedir

Kapak resmi : **ESAT TEKAND**